

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

ULUSLAR ARASI TERÖRİZMİN TARİHİ

DOKTORA TEZİ

Dündar AKIN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kenan KIRKPINAR

İZMİR 2012

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünün ....../....../2012 tarih ve .....sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Yönetmeliğinin ..... maddesine göre Doktora öğrencisi Dündar AKIN'ın “Uluslar Arası Terörizmin Tarihi” konulu tezini incelemiş ve aday ....../....../2012 tarihinde saat .....’de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel savunmaya dayanan tezini savunmasından sonra ..... dakikalık süre içerisinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ..... olduğuna..... ile karar verildi.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

ÜYE

ÜYE

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “Uluslar Arası Terörizmin Tarihi” adlı çalışmanın tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2012

İÇİNDEKİLER

TUTANAK	II
YEMİN METNİ.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar	IX
GRAFİKLER	X
KISALTMALAR	XI
ÖZET.....	XII
ÖNSÖZ	XIV
I. GİRİŞ	1
A. Tez Hakkında	1
B. Terör, Terörizm ve Uluslar Arası Terörizm Kavramlarının İncelenmesi.....	5
1. Tanım Sorunsalı.....	5
2. Terör ve Terörizm Kelimelerinin Etimolojisi.....	7
3. Terör, Terörizm ve Terörist Nedir, Ne Değildir?	9
4. Uluslar Arası Terörizm Nedir?	12
5. Terörün Türleri	13
6. Terörün Nedenleri veya Kaynakları	14
a. Siyasal Nedenler	15
b. Ekonomik Nedenler	15
c. Psikolojik Nedenler.....	16
d. Dinsel Nedenler	17
e. Kültürel Nedenler	18
7. Terörizmin Eko Sistemi ve Beslendiği Alan	19
a. Medya ve Propagandanın Etkisi	19
b. Uluslar Arası Kaçakçılık ve Terörizm	21
c. Terör Örgütlerinin Stratejileri.....	22
d. Terör ve Terörizmle Mücadele	23
e. Terörizmle Mücadele ve Hukuk	24
II. BİRİNCİ BÖLÜM	26
İLKÇAĞ'DAN 20'NCİ YÜZYILIN ORTALARINA KADAR TERÖRİZM.....	26
A. İlkçağ Terör Hareketleri	26
1. Zealot'lar ve Sicari'ler	26
2. Haşhaşi'ler	27

B.	Fransız İhtilali ve Terör Rejimi	28
C.	Birinci Dalga Etnik Milliyetçi Terör	30
1.	Etnik Milliyetçilik Hareketleri	30
2.	Önemli Örgütler ve Eylemleri	30
D.	Anarşist Dönem “Rapoport’un Birinci Dalgası (1880-1920)”	32
1.	Anarşist Terörü Hazırlayan Dönem Dinamikleri.....	32
2.	Anarşist Felsefe.....	33
3.	Anarşist Dönem Terör Örgütleri ve Eylemleri	35
4.	Anarşist Dönemden Kalanlar	37
E.	Anarşist Doktrini Kullanan İkinci Dalga Etnik Milliyetçi Terör	38
F.	19’uncu Yüzyıldan Miras Kalan “Siyasal Şiddet Türleri”	41
1.	İşçi Militanlığı.....	42
2.	Anarşizm.....	42
3.	Komünizm	43
4.	Etnik Milliyetçilik.....	44
G.	Devlet Terörü	44
H.	Üçüncü Dalga Etnik Milliyetçi Terör “Rapoport’un İkinci Dalgası-Sömürge Karşıtı Terör Dönemi (1920-1960)”	46
1.	Irgun ve Lehi (Stern Gang)/İsrail.....	48
2.	Ulusal Kurtuluş Cephesi (National Liberation Front-NLF)/Cezayir	53
3.	EOKA (Ethniki Organosis Kypriou Agoniston)/Kıbrıs ve GKRY	55
4.	Üçüncü Dalga Etnik Milliyetçi Terör Döneminin Değerlendirmesi	57
III.	İKİNCİ BÖLÜM.....	59
	TERÖRİZMİN ULUSLAR ARASI HALE GELMESİ.....	59
A.	Uluslar Arası Terörizm.....	59
B.	Dördüncü Dalga Etnik Milliyetçi Terör	59
1.	Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)	60
a.	El Fetih Örgütü	61
(1)	Kuruluşu ve Gelişimi	61
(2)	Kara Eylül ve Münih Olimpiyat Köyü Olayı.....	63
(3)	İsrail’in Lübnan’ı İşgali Sonrası El Fetih.....	64
(4)	El Aksa Şehitler Tugayı	64
(5)	Arafat’ın Ölümünden Günümüze El Fetih.....	65
b.	Ebu Nidal	66
c.	Filistin Kurtuluş Cephesi	67

d.	Filistin'in Kurtuluşu için Halkçı Cephe (Popular Front for Liberation of Palestine-PFLP)	69
2.	ETA (Bask Anavatanı ve Özgürlük)/İspanya ve Fransa.....	70
3.	IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) ve Diğer Örgütler/Kuzey İrlanda	73
a.	İrlanda ve Kuzey İrlanda Sorunu	73
b.	Katolik Örgütler	74
c.	Protestan Örgütler	81
4.	Dördüncü Dalga Etnik Milliyetçilik Hareketlerinin Değerlendirmesi	85
C.	Yeni Sol Dalga Terör "Rapoport'un Üçüncü Dalgası (1960-1980)"	87
1.	Dönemin Özellikleri	87
2.	Örgütler.....	88
a.	Japon Kızıl Ordusu (Japanese Red Army-JRA)	88
b.	Baader-Meinhof Çetesi (Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu)	90
c.	Kızıl Tugaylar (Red Brigades)/İtalya	91
d.	Kara Panterler (ABD)	93
3.	Yeni Sol Dalga Terör Döneminin Değerlendirmesi	94
D.	Beşinci Dalga Etnik Milliyetçi Terör	95
1.	Dönemin Özellikleri	95
2.	Önemli Örgütler.....	95
a.	SSCB'nin Dağılması Sürecinde Etnik Ayrılıkçı Gruplar	95
b.	Kosova Kurtuluş Ordusu (Kosova Liberation Army-KLA).....	97
E.	Köktendinci Terör: "Rapoport'un Dördüncü Dalgası (1980-Günümüze)"	99
1.	Dönemin Özellikleri	99
2.	Hizbullah.....	99
3.	Hamas	101
4.	Aum Şinrikyo (Yüce Gerçek Tarikatı)	102
5.	Köktendinci Terör Hareketlerinin Değerlendirilmesi.....	104
IV.	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	106
21'İNCİ YÜZYIL TERÖRİZMİ.....		106
A.	El Kaide ve 11 Eylül 2001 Saldırıları	106
1.	Usama Bin Ladin'in Hayatı ve El Kaide'yi Hazırlayan Süreç	106
2.	Afganistan Savaşı Yılları ve El Kaide'nin Kuruluşu.....	107
3.	Suudi Arabistan'a Dönüş, İlk Eylemler ve Sudan'daki Yıllar.....	108
4.	Afganistan'a Tekrar Dönüş.....	109
5.	11 Eylül 2001 Saldırılarına Kısa Bir Bakış	110

B.	11 Eylül Sonrası Terörle Savaş Kapsamındaki Uygulamalar	112
1.	İlk Tepkiler	112
2.	Terörizmle Savaş	113
a.	Afganistan Savaşı	113
b.	Irak Savaşı.....	115
c.	Yakalanan El Kaide Militanları, Guantanamo ve Ebu Gureyb Hapishaneleri.....	116
3.	Vatanseverlik Yasası ile Terörizmin Finansmanının Engellenmesi	117
4.	9/11 Komisyon Raporu	119
5.	11 Eylül Sonrası ABD Kurumlarındaki Değişiklikler	120
6.	Küresel Terörizmin Eğilimleri Raporu ve Teröre Destek Veren Ülkeler Listesi	121
C.	11 Eylül Sonrası El Kaide ve İlişkili Diğer Örgütlerin Eylemleri	122
1.	11 Eylül'den Sonra El Kaide Eylemleri	122
2.	Irak El Kaidesi	124
3.	Mağrip El Kaidesi	126
4.	El Şebab	127
5.	Tehrik-i-Taliban	128
6.	Arap Yarımadası El Kaidesi	129
7.	Son Yıllardaki Önemli Terör Olaylarının Özellikleri.....	129
8.	Çok Kutupluluğun İzleri ve Dünya'daki Yeni Algılar	130
D.	Terörizmde Yeni Eğilimler ve Gelecek.....	132
1.	21'inci Yüzyılda Uluslar Arası Terör Örgütlerinin Genel Özellikleri...	132
2.	Siber Terörizm	133
3.	Yeni Anarşizm	134
V.	DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	138
	TÜRKİYE'DEKİ TERÖR HAREKETLERİNİN TARİHİ, SEBEPLERİ VE ETKİLERİ.....	138
A.	Türk Tarihinde Terör Hareketleri	138
B.	Ermeni Terörü	139
1.	Ermeni Terörünün Genel Özellikleri	139
2.	Osmanlı Dönemi Ermeni Terörü	140
3.	Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Ermeni Terörü	141
C.	İdeolojik Terör.....	142
1.	1950-1960 Arası Sokak ve Öğrenci Olayları.....	143
2.	1960-1971 İki Darbe Arası Dönem Olayları	144

3.	1971-1980 Arası	146
4.	12 Eylül 1980 ve Sonrası	149
Ç.	Bölücü Terör.....	150
1.	Kürtçülüğün Kökenleri ve İsyanlar.....	150
2.	PKK Terör Örgütü	151
a.	Kuruluşu.....	151
b.	Eylemleri.....	152
c.	Finans Kaynağı ve Silahları.....	157
d.	Batı Dünyasının İkilemi.....	159
D.	Türkiye’deki Köktendinci Terör Örgütleri.....	160
1.	Hizbullah.....	160
2.	İBDA-C.....	165
E.	Öğrenilen Dersler ve Terörle Mücadele.....	166
VI.	SONUÇ VE TARTIŞMA	171
KAYNAKÇA.....		176
EKLER.....		189

TABLÖLAR

Tablo 1 : YÖK Tez Arşivi Tez Konusu Dökümü (1987-2012)	1
Tablo 2 : Tezde İncelenen Terörizm Dönemleri	4
Tablo 3 : Anarşist Dönem (Birinci Dalga) Terörü Genel Özellikleri	38
Tablo 4 : ABD Savunma Bakanlığı'nın Açıkladığı Teröre Destek Veren Ülkeler Listesi	122
Tablo 5 : Türkiye'de Faaliyette Olan Terör Örgütleri Listesi	139
Tablo 6 : 12 Eylül 1980-12 Kasım 1981 Tarihlerinde Ele Geçen Silah Miktarı	150
Tablo 7 : Terörün İncelenen 109 Tanımındaki, Farklı Tanım Unsurlarının Görülme Sıklığı	189
Tablo 8 : Uluslar Arası Terörizmin Önlenmesi İçin Hazırlanan BM Sözleşmeleri	190
Tablo 9 : El Kaide Bağlantılı Terörist Saldırıların Kronolojisi.....	192
Tablo 10 : Kürtçülük Hareketlerinin Temeli Olan İsyanlar (Osmanlı Devleti Dönemi).....	195
Tablo 11 : II'nci Meşrutiyet Öncesi, Mondros Mütarekesi ve Milli Mücadele Dönemi Kürtçülük Faaliyetleri	196
Tablo 12 : Kürtçülük Hareketlerinin Temeli Olan İsyanlar (Mütareke ve Milli Mücadele Dönemi).....	197

GRAFİKLER

Grafik 1 : Terör ve Terörizm Kelimesinin Yıllara Göre İngilizce Yayınlarda Yer Alma Sıklık Grafiği (1700-2005/googleNgram).....	9
Grafik 2 : Terörizm ve Anarşizm Kelimelerinin Yıllara Göre İngilizce Yayınlarda Görülme Sıklığı (1760-2005).....	35
Grafik 3 : ‘Uluslar Arası Terörizm’ Kelimelerinin İngilizce Yayınlarda Geçme Sıklığı	59
Grafik 4 : Terörizm, Anarşizm, Politik Şiddet ve Nihilizm Kelimelerinin Yıllara Göre İngilizce Yayınlarda Yer Alma Sıklık Grafiği	135
Grafik 5 : 1984 ile ‘Çekiç Güç’ Dönemi PKK Terör Eylemleri Sayısı	153
Grafik 6 : 1984- 2010 Tarihleri PKK Terörü Sonucu Verilen Kayıplar.....	156
Grafik 7 : PKK Terör Örgütü’nün Yıllara Göre İngilizce Yayınlarda Yer Alma Sıklık Grafiği.....	160

KISALTMALAR

A.g.e.	:	Adı geçen eser.
A.g.m.	:	Adı geçen makale.
B.y.y.	:	Basım yeri yok.
Bas.	:	Basımevi.
Bkz.	:	Bakınız.
BM	:	Birleşmiş Milletler.
Çev.	:	Çeviren.
Der.	:	Derleyen.
Ed.	:	Editör.
EYP	:	El Yapımı Patlayıcı Madde.
KBRN	:	Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer.
KİS	:	Kitle İmha Silahları.
Kit.	:	Kitabevi.
NATO	:	Kuzey Atlantik Örgütü.
No.	:	Numara.
s.	:	Sayfa.
ss.	:	Sayfadan sayfaya.
TSK	:	Türk Silahlı Kuvvetleri.
vd.	:	Ve diğerleri.
Yay.	:	Yayınları.
YÖK	:	Yüksek Öğrenim Kurumu.

ÖZET

Bu çalışma, insanlık tarihi kadar eski ve yaygın bir siyasal şiddet türü olan terörün, tarih bakış açısıyla incelenmesini amaçlamaktadır. Terör ve terörizm kavramlarının algılanması ve geçmiş dönem örneklerinin incelenmesi, bu bakışimsız (asimetrik) tehdit ile mücadelede çok önemlidir. Terör, ortaya çıkışından günümüze kadar, siyasal amaca ulaşmak için, girişilen şiddet eylemi ile kurbanlar üzerinden mesaj verme gibi temel özelliklerini korumuştur. Bununla beraber; zamana ve şartlara göre vasıta ve şekil değiştirmiştir. Verdiği zayıat, diğer ölüm nedenlerinden daha az olsa bile, gündemi hep işgal etmiş ve etmeye devam edecektir. Tarih içinde dönemin başat ideolojisi ile güdülenen terörün aktörleri; bireyler, örgütler veya devletler, kurbanları ise hep masumlar olmuştur. Bu çalışmada terör, tarih çizgisi içinde 11 döneme ayrılarak incelenmiştir. Dönem özellikleri, önemli örgütler ve eylemleri temelinde detaylandırılmıştır. Her dönemin kendisinden sonraki veya çağdaşı terör akımına etkileri irdelenmiştir. Modern Çağ çalışmalarında başlangıcı Fransız İhtilali'ne dayandırılan terörizm, ihtilalin ardından önce etnik milliyetçi hareketlerde, sonrasında anarşist akımda şekillenmiştir. İki büyük Dünya Savaşı döneminde teröre, savaşın kendisi en büyük şiddet olduğundan rastlanmamıştır. Sömürge karşıtı dönemini, yeni sol, daha sonra köktendinci terör ve etnik milliyetçi terör dönemleri takip etmiştir. Günümüzde köktendinci terör ve etnik milliyetçi terör devam etmektedir. Bunun yanında, yeni anarşist terör, bireysel terörizm ve siber terörizm yükselme eğilimindedir. Uzmanlar gelecekte, güdüleyici ideoloji ya da inanç sistemi ne olursa olsun, terör eylemlerinde 'Kitle İmha Silahları (KİS)' ve/veya 'Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer (KBRN)' silahların kullanılması olasılığının artacağı endişesini taşımaktadır. Terörizmin bilinmezliği, yarattığı korku ve olay meydana gelmeden engellenmesinin zor oluşu, terörizmle mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Terörizmle mücadelede başarıya ulaşmanın, varlığını yadsımadan ve kanıksamadan, onun tüm kaynaklarına inilerek, disiplinler arası yaklaşımla mümkün olabileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Terör, terörizm, anarşizm, uluslar arası terörizm, tarih.

SUMMARY

Adopting a historical perspective, this study aims at investigation of ‘terror’ that is a prevalent type of political violence as old as the history of mankind. Investigating the perception of the concepts of terror and terrorism, and its earlier examples is highly important in struggling with such an asymmetrical threat. Throughout its history, terror maintains some of its main characteristics such as conveying messages via the victims of violent acts in order to accomplish its political goals. Additionally, with time and changing conditions, it has changed its medium and form. Although the death tolls are smaller than other forms of death in number, it has always occupied the agenda and will continue to do so. Persons, organizations, or states have been the actors motivated by the dominant ideologies of their time in history. Their victims were the innocent. In current study, terror was investigated in 11 consecutive historical time periods. Characteristics of the periods were detailed on the basis of important organizations and acts. Each period was studied in terms of its effect on the terrorist movements in coeval or subsequent periods. Terrorism, of which the onset is based on the French Revolution by the Modern Age studies, was shaped first by the ethnic nationalist movements after the revolution and later by the anarchist movement. Between the two world wars, terrorism did not occur since the war is a great violence itself. Anti-colonialism was followed by the periods the new left, fundamentalist terror, and ethnic nationalist terror. Fundamentalist terror and ethnic nationalist terror continue at the present day. In addition, new anarchist terror, individual terrorism, and cyber-terrorism tend to increase today. Specialists have the concern that in the future, regardless of the underlying ideology or belief system, there will be an increase in the probability of utilization of weapons of mass destruction (WMD) and/or Chemical, Biological, Radiological, and Nuclear (CBRN) weapons. Obscurity of terrorism, the fear it creates, and difficulty of intervention before the acts happen, harden the struggle with terrorism. Success in fight with terrorism is evaluated to the extent that its reality is not denied, it is examined with its all sources, and an interdisciplinary approach is facilitated.

Keywords: Terror, terrorism, anarchism, international terrorism, history.

ÖNSÖZ

Terörizmin tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir. Siyasal şiddet türü olarak terör ve bir sistem olarak terörizmin; ideolojisi, yapısı, türü, hedefi, kurbanı, kullandığı silah ve vasıtaları, yöntemi, yeşerdiği çevre ve kaynakları, stratejisi ve taktiği ile onunla mücadele yöntem ve gereksinimleri zamanın koşullarına göre değişmiştir. Terörizmin, gelecekte de hızlı bir devinimle değişim göstereceği ve siyasal şiddet türü olarak varlığını sürdürmeye devam edeceği değerlendirilmektedir. Terörizm ve özelde de uluslar arası terörizm tarihinin incelenmesi, geçmiş örnekleri anlayarak, bugün ve gelecek için çıkarım sağlamak açısından hayati önemi haizdir.

Türk tarihi incelendiğinde, başka ülkelerin aksine terörizmin tüm tür ve etkilerine maruz kaldığı görülmektedir. Güçlü devlet geleneği, halkının engin hoşgörüsü, ayrılıkları değil birleştiriciliği öngören kültürü ve sosyal dinamikleriyle, maruz kaldığı terör çeşitleri ile baş edebilmiş, terörizmin beklediği sonuçlara ulaşmasını engellemiştir. Ancak bu süreçlerde hep ağır bedel ödemiş, en değerli milli güç unsuru olan yetişmiş insan gücü ile kalkınması için gerekli kaynakları bu yolda harcamak zorunda kalmıştır. Ödenen bedelin nedeni ise; terörizm tarihi boyunca yaşanmış örneklerin yeterince incelenmemesi, gerekli değerlendirmelerin terörle mücadelede, yerinde ve zamanında kullanılmamasıdır.

Terör ve terörizmin tarihi konusunda bugüne kadar yapılan tez ve diğer bilimsel çalışmalarda, tüm dönemlerin kapsamadığı görülmüştür. Uluslar arası terörizmin tarihini anlatan bu tezin, tarih bakış açısıyla bütüncül bir başvuru kaynağı olacağını ve tespit edilen açığın giderilmesine katkıda bulunacağını değerlendirmekteyim.

Tez içeriğinde; terörizmin tarihi 11 döneme ayrılan bir model oluşturularak incelenmiştir. Bu model, Rapoport'un ünlü 'dört dalga' yaklaşımı ile Özdağ'ın 'etnik milliyetçi dönem' ayrımının harmanlanması ile kurgulanmıştır. Dönemler, öne çıkan önemli örgütler ve eylemleri incelenerek detaylandırılmıştır. Her dönemin özelliği ve sonraki dönem ve örgütlere bıraktıkları etkileri ise bölüm sonlarında yer almaktadır.

Giriş bölümünde; tezin ana çatısının oturduğu tarihsel dönem modeli tanıtılmaktadır. Giriş bölümünün devamında terör, terörizm ve ilgili oldukları diğer kavramlar açıklanmaktadır.

Birinci bölüm; başlangıcından, 20'nci yüzyılın ortalarına kadar, terörizmin uluslar arası görünürlüğü artmadan önceki dönemler incelenmiştir. Bu kapsamda; İlkçağ, Fransız İhtilali, anarşist dalga, devlet terörü ve ilk üç dalga etnik milliyetçi terör dönemleri; öne çıkan örgüt, özellik ve sonuçlarıyla irdelenmiştir.

İkinci bölümde; terörizmin uluslar arası hale geldiği kabul edilen ve 1970'lerde başlayan dönem ele alınmıştır. Dördüncü ve beşinci dalga etnik milliyetçi terör, yeni sol dalga ve köktendinci terör dönemleri ise bu bölümde yer almaktadır.

Üçüncü bölümde; 21'inci yüzyılda ve gelecekte terörizmin eğilimleri incelenmiştir. 11 Eylül saldırıları, terörizmle savaş uygulamaları, El Kaide'nin bölgesel ve küresel eylemleri ile günümüzde şekillenmeye başlayan ve gelecekte de görülebilecek yeni anarşizm, siber terörizm ve küreselleşmenin sonucu tetiklenen etnik milliyetçi terör hareketleri, üçüncü bölümde detaylandırılmıştır.

Dördüncü bölümde; Türkiye'deki terör hareketleri anlatılmaktadır. Ermeni terörü, ideolojik terör, bölücü terör ve köktendinci terör örgüt ve dönemleri ile terörle mücadele tecrübeleri, incelenen konular arasında yer almaktadır.

Tezin hazırlanmasında kaynak olarak, kitap, dergi, makale ve gazeteler ile internette yer alan ve özel erişim ile ulaşılan EBSCO, ULAKBİM ve Gale veri tabanlarından yararlanılmıştır.

Tez konusunun seçiminde, hazırlanmasında ve çalışma aşamalarında, yönlendirici eleştiri ve uyarılarını esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Kenan Kırkpınar'a, Enstitü Müdürü Prof. Dr. Kemal Arı başta olmak üzere tüm öğretim üyelerine, ayrıca destekleri için Dr.Vet. Haluk Çepoğlu'na ve dostum Önder Çakır'a, kıymetli kardeşim Levent Balıkcı'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Beni destekleyen ve dertlerime derman olan Salim, Cevdet ve Faruk ağabeylerim ile Nesibe ablama şükran borçluyum. Hayatın tüm zorluklarında her an yanımda hissettiğim sevgili eşim, oğlum ve kızımın varlığı ve desteği ile tamamladığım bu tezi, onların özlem gözyaşlarına ve sevgilerine ithaf ediyorum.

İzmir, Mayıs 2012

Dündar Akın

I. GİRİŞ

A. Tez Hakkında

‘Uluslar Arası Terörizmin Tarihi’ konulu tezin; modern çağda siyasi şiddet sistemi haline gelen terörizmin, tarih bakış açısıyla bütüncül şekilde ele alınması ve incelenmesi yönüyle ilk ve yararlı bir çalışma olduğu değerlendirilmektedir.

Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) tez arşivinde, 1987-2012 yılları arasında başlığında ‘terör’ kelimesi geçen toplam 307 adet lisansüstü tez çalışması yapıldığı görülmüştür. YÖK tez arşivinde ‘terör’, ‘terörizm’, ‘uluslar arası terörizm’ ve ‘anarşizm’ kelimeleri ile arama yapılmış, bu kapsamda hazırlanmış olan yüksek lisans ve doktora tez sayıları ile miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1 : YÖK Tez Arşivi Tez Konusu Dökümü (1987-2012)

	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Terör	265	42	307
Terörizm	85	13	98
Uluslar Arası Terörizm	28	5	33
Anarşizm	7	2	9

Kaynak : <http://tez2.yok.gov.tr/>

Bu çalışmaların genellikle; 11 Eylül saldırıları, medya, hukuk, suç örgütleri, küreselleşme, sosyal yapı, kitle iletişim araçları, ekonomi ve psikoloji alanları ile terörizm ilişkisi, terörün sebepleri, temel kavramlar, Türkiye, BM, AB ve NATO’nun terörle mücadele yaklaşımları, PKK, Hizbullah, ASALA ve El Kaide terör örgütleri üzerine yoğunlaştığı belirlenmiştir.

Terörizmin tarihinin, 307 adet tez içeriğinde, özet veya belirli dönemleri kapsayacak şekilde verildiği görülmüştür. Terörizm tarihini, geçirdiği evre ve dönemleri ile bir bütün halinde kapsayan, bir teze rastlanmamıştır. Eksik olan tarih boyutunun incelenmesinin yararlı olacağı, derli toplu bir çalışmanın terörizm literatürüne ve araştırmacılara katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Terörizm, devamlı değişen ve dönem dinamikleri ile etkileşim geçiren bir sistemdir. Bu nedenle, 11 Eylül saldırılarından, günümüze kadar geçen sürecin de

incelenmesi ve gelecekteki eğilimlerin ortaya konulması açısından da yapılan çalışmanın faydalı olacağı düşünülmektedir.

Terörizm alanında güncel yabancı yayınlar ile yerel yayınlar taranarak, konu hakkındaki en son gelişmelerin de teze dahil edilmesi sağlanmıştır. 2011 yılında, İngilizce dilinde yayınlanan ‘Terörizm Ansiklopedisi’ örgütler ve kavramlar bakımından geniş şekilde yararlanılan eser olmuştur. PKK terörü kapsamında Özdağ’ın eserleri de, akılcı bakış açısıyla teze katkısı olmuştur.

1500-2008 yılları arasında yayınlanan 5.2 milyar İngilizce kitap ve dokümanın sayısal ortama atılmasıyla, 500 milyar sözcük arasından, aranan kelimenin geçiş sıklığını yıllara göre grafik şeklinde veren ve Google’un bir uygulaması olan “googleNgram”, tez kapsamında bir yenilik olarak kullanılmıştır. Terör, terörizm, uluslar arası terörizm, anarşizm, nihilizm ve diğer siyasal şiddet kapsamındaki kelimeler aratılarak grafikler oluşturulmuş ve kavramların açıklanmasında yardımcı unsur olarak yer verilmiştir.

Ortaylı’ya göre, terör mekâna bağlı olmadığından ‘universal’, insanlığın varoluşu kadar eski, ebedi ve yaygın bir olgudur¹. İnsanlık tarihi kadar eski olan terör ve terörizm kavramı, Fransız İhtilali ile modern zaman çalışmalarına girmiştir. Bu tez çalışmasında da; İlkçağ örneklerine kısaca değinildikten sonra, modern dönemden bu yana ve gelecekte terörizm kavramı incelenmiştir.

Modern dönem terörizminin incelenmesi kapsamında Rapoport’un ünlü dört dalga teorisi, yararlı ve kabul görmüş bir çalışmadır. Rapoport dönemleri dalga şeklinde tanımlamış ve yaşanan dönemde terörizmi güdüleyen ideolojiye göre sıralama yapmıştır. Buna göre; 1880-1920 arasında yaklaşık 40 yıl süren “Anarşist Dönem Terörizmi (Birinci Dalga)”; 1920-1960 arasında yine 40 yıla yakın süren “Sömürge Karşıtı Terörizm (İkinci Dalga)”; 1960-1990 yılları arasında 30 yıl süren “Yeni Sol Terörizmi (Üçüncü Dalga)” ve 1979’da başlayıp halen devam eden “Dinci Terörizm (Dördüncü Dalga)” şeklinde dönemlere ayırmıştır².

---

¹ İlber Ortaylı. Terör ve Aydınlar, Dünyada ve Türkiye’de Tarihte Terör, **Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Yay., Ankara, 2002, s. 5.

² David Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11, **The New Global Terrorism**, Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı), s. 37.

Rapoport, ilk iki dalganın her birinin 40-45 yıl, üçüncü dalganın 30 yıl, dördüncü son dalganın da ilk iki dalga kadar sürebileceği öngörüsünde bulunmuştur. Ayrıca, her bir terörizm dalgasının, insanın aktif yaşam devri kadar sürdüğü, dalga devri bitmeden çoğu terör örgütünün (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu-IRA gibi istisnalar haricinde) yok olduğunu da belirtmektedir³.

Ancak Rapoport'un yaptığı bu sınıflandırma genel bir çerçeve çizmektedir. Etnik milliyetçilik temelli terörist hareketler, sadece ikinci dalga 'Sömürge Karşıtı Terörizm' şeklinde incelenmiştir. Tez içeriğinde ise etnik milliyetçilik temelli terörizm, beş dönem halinde işlenecektir. Birinci dönem; Fransız İhtilali sonrası Avrupa'da ulus devlet yapılarına geçiş sürecindeki ayaklanmalar ile ABD'deki beyazların üstünlüğüne dayanan ırkçılık hareketleri ile ortaya çıkan terör dönemidir. Bu dönem, tezin ilk bölümünde incelenmiştir. İkinci etnik milliyetçi terör dönemi olarak; 19'uncu yüzyılın sonunda ve 20'nci yüzyılın başlarında anarşist yöntemleri kullanan etnik milliyetçi terör ve Balkanlar'daki izleri incelenmiştir. Üçüncü olarak; Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı dönemlerindeki sömürge karşıtı dönem ele alınmıştır. Dördüncü dönemde; 1960'lardan sonra ortaya çıkan ve 1970'lerde hızını kaybeden, Avrupa ve ABD'deki etnik milliyetçilik hareketleri kapsamıştır. Beşinci ve son dönemde ise; küreselleşmenin getirdiği etnik milliyetçilik ele alınmıştır.

Rapoport'un 'dört dalga' yaklaşımı, Özdağ'ın 'etnik milliyetçilik dalgaları'⁴ ile harmanlanmış olarak, bu tezde model olarak ele alınmıştır. Böylece dönemler arasındaki kopukluklar giderilmeye çalışılmıştır. Örneğin, bilindiği üzere Birinci Dünya Savaşı'nı tetikleyen olay olarak görülen Arşidük Ferdinand'ın Saraybosna'da öldürülmesi olayı, anarşist dönem kategorisinde sınıflandırılan 'Genç Bosnalılar' örgütü militanı Princip tarafından gerçekleştirilmiştir. Suikastin, anarşist yöntem kullanan tetikçi tarafından gerçekleştirilmesini 'anarşist dönem' terör olayı olarak incelemek yanlış olacaktır. Arşidük'ü öldürten ve anarşisti kullanan, aslında Sırp Milliyetçiliği'dir.

Terörizmin tarihi, dönemselsel olarak 11 ana bölüme ayrılarak ele alınmıştır. Kurulan bu modele göre yapılan ayırım aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

---

³ A.g.m., s. 37.

⁴ Ümit Özdağ. **PKK Terörü Neden Bitmedi, Nasıl Biter**, Kripto Kitaplar, Beşinci Baskı, Ankara, 2010, ss. 34-35.

Tablo 2 : Tezde İncelenen Terörizm Dönemleri

S/N	Dönem Adı	Tarih Aralığı
1	İlkçağ Terör Hareketleri	M.S. 66-1124
2	Fransız İhtilali ve Terör Rejimi	1793-1794
3	Birinci Dalga Etnik Milliyetçi Terör	1800'ler-19'uncu yüzyıl sonu.
4	Anarşist Dönem (Rapoport'un Birinci Dalgası)	1880-1920
5	İkinci Dalga Etnik Milliyetçi Terör	1903-1914
6	Devlet Terörü	1920-1939 (Bu tarihten sonra da devlet terörü örneklerine sıkça rastlanmıştır.)
7	Üçüncü Dalga Etnik Milliyetçi Terör (Rapoport'un İkinci Dalgası)	1920-1960
8	Dördüncü Dalga Etnik Etnik Milliyetçi Terör	1959'dan günümüze.
9	Yeni Sol Dalga Terör (Rapoport'un Üçüncü Dalgası)	1960-1980
10	Beşinci Dalga Etnik Milliyetçi Terör	1990'dan günümüze.
11	Köktendinci Terör (Rapoport'un Dördüncü Dalgası)	1980'den günümüze.

Kaynak: Tez içeriğinde kullanılan terör dönemleri modeli.

Terör, terörizm ve uluslar arası terörizmin tanımı, etimolojisi, çeşitleri, nedenleri, beslendiği alan ve kaynakları ile ilgili temel kavramlar tezin giriş bölümünde, devam eden maddelerde ele alınmıştır.

‘İlkçağ’dan 20’nci Yüzyıl Ortalarına Kadar Terörizm’ birinci bölüm olarak ayrılmıştır. Bu bölümde; İlkçağ, Fransız İhtilali, birinci dalga etnik milliyetçi terör, anarşist dönem terörü, ikinci dalga etnik milliyetçi terör, devlet terörü, üçüncü dalga etnik milliyetçi terör şeklinde, terörizmin uluslar arası hale geldiği kabulüne kadarki dönem incelemesi yapılmıştır.

‘Terörizmin Uluslar Arası Hale Gelmesi’ konuları ikinci bölümün konusudur. Bu bölümde; terörizmin uluslar arası hale gelmesi, dördüncü dalga etnik milliyetçi terör, yeni sol dalga terör, beşinci dalga etnik milliyetçi terör ve köktendinci terör konuları incelenmiştir.

‘21’inci Yüzyıl Terörizmi’ kapsamındaki konular üçüncü bölümde yer almıştır. Burada; El Kaide ve 11 Eylül 2001 saldırıları, 11 Eylül sonrası terörizmle savaş uygulamaları, 11 Eylül sonrası El Kaide ve ilişkili diğer örgütlerin eylemleri, terörizmde yeni eğilimler ve gelecek başlıkları kapsamıştır.

‘Türkiye’deki Terör Hareketlerinin Tarihi, Sebepleri ve Etkileri’ başlığı tezin dördüncü ve son bölümüdür. Bölüm içinde; Ermeni terörü, ideolojik terör, bölücü terör ve köktendinci terör, öğrenilen dersler ve terörizmle mücadele maddeleri yer almaktadır.

Sonuç ve tartışma ile tez içeriğinde yer alan hususların genel bir özeti ve değerlendirmesi yapılmış, bazı tavsiyelerde bulunulmuştur.

B. Terör, Terörizm ve Uluslar Arası Terörizm Kavramlarının İncelenmesi

1. Tanım Sorunsalı

Terör olgusu üzerinde anlaşma sağlanan tek konu, ortak ve doğru bir tanımın, yapılamamış olmasıdır. Terörün tanımı kapsamında akademik ve teorik alanlarda belirli bir uzlaşma görülmektedir. Buna karşın, terörizmle mücadelede meşruiyet zemini sağlayacak olan, BM ve diğer uluslar arası kuruluşlar ile uluslar arası hukuk alanlarında ortak bir terör tanımına, çeşitli faktörler nedeniyle ulaşılamamıştır.

Devletlerin, uluslar arası kuruluşların ve tarafların terörü değil de, terör örgütlerini tanımlarken sıkça başvurdukları ikilem ve konuya yaklaşımları, tanımlama sorunsalının ilk engelini teşkil etmektedir. Ayrıca medyanın her türlü şiddet ve saldırıyı neredeyse terör eylemi şeklinde nitelendirmesi ise, kavramları karmaşıktır. Küreselleşmeyle beraber artış gösteren uluslar arası terör eylemlerine, egemen güçlerin müdahale tarzları ve terörizmle mücadeleyi kendi beklentilerini karşılayacak şekilde icra etmeleri de, doğru ve üzerinde uzlaşılan bir tarifi yapılmasını engelleyen diğer husustur.

Sömürge karşıtı dönemden itibaren yaygınlaşan “senin teröristin, benim özgürlük savaşçım” ikilemi, ortak tanımda uzlaşma zorluğuna yol açmıştır. Hoffman’ın belirttiği gibi; 19’uncu yüzyılda anarşistler kendilerini ‘terörist’ şeklinde tanıtmaktan kaçınmamışlardır⁵. Kendisini terör örgütü, elemanlarını da

---

⁵ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 28.

terörist diye nitelendiren son örgüt, İsrail'in kurulmasındaki faaliyetlerde öncü olan terör örgütü 'Lehi' olmuştur⁶. Daha sonra kurulan tüm terör örgütleri, 'terörist' kelimesini ve yakıştırmasını kabul etmeyerek, örgüt adlarında; esin kaynağı olan ideoloji, dava ya da amaçlarıyla ilgili kelimeleri kullanmışlardır.

Tanımın düzgün yapılamamasında medyanın da önemli katkısı bulunmaktadır. Medya, neredeyse tüm şiddet eylem ve türleri ile ilgili haberleri terörist eylem nitelemesiyle kamuoyuna aktarmaktadır. Medyanın bu yaklaşımı; algıların karışmasına, çeşitli eylemler arasındaki farkların oturmamasına neden olmaktadır. Hoffman'ın bu konudaki örnekleme, basit olayların medya tarafından nasıl karmaşık hale getirilebildiğini, bu yüzden terörizmin tanımlanmasının ve kavranmasının güçleştiğini göstermektedir.

*"....herhangi bir gazeteye baktığınızda veya bir televizyonu açtığınızda-aynı yayın organına ait olsa bile,bir binanın bombalanması, bir devlet başkanına karşı girişilen suikast, askeri bir birlik tarafından katledilen siviller, süpermarket raflarındaki ürünlerin zehirli olması veya eczanedeki bir ürünün maksatlı şekilde zehirli olması olaylarının hepsi terörizm şeklinde nitelendirilmektedir."*⁷.

Paul Wilkonson, Walter Laquer ve Yonah Alexander gibi uzmanlar Batıyı ve demokrasisini hedef alan terör eylemlerinin kaynağının; üçüncü dünya ülkelerinden, Ortadoğu'dan ve eski Sovyet kökenli ideolojilerden beslendiğini belirtmektedir. Karşıt görüşteki Noam Chomsky, Alexander George, Michael Mc Clintock ve Richard Falk gibi uzmanlar terörün; başta ABD olmak üzere Batılı devletlerin, askeri ve ekonomik varlıklarını yaymak için demokratik değerleri yerleştirme kılıfı ile bu coğrafyalar üzerindeki faaliyetlerinden kaynaklandığını iddia etmektedirler⁸.

Terörizm konusunda devletlerin, akademisyenlerin, medyanın, ulusal ve uluslar arası örgütlerin bakış açılarındaki farklılıklar, tanımın asgari müşterekte yapılamamasına neden olmaktadır. Aslında ortaya konan tüm tanımlar

---

⁶ A.g.e., s. 29.

⁷ A.g.e., s. 13.

⁸ Feysel Taşçier (Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü), **"Küresel Bir Tehdit: Terörizm."** Kaygı/ Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi no. 7: 58, 2006, s. 60. ULAKBİM Ulusal Veri Tabanları (UVT) - ULAKBİM Turkish National Databases, EBSCOhost (erişim 06 Haziran, 2011).

incelendiğinde; terörün amacı, hedefi ve yöntemi üzerinde anlaşma sağlanmış birçok ortak terim bulunmaktadır. 1981 yılına kadar yapılan 109 farklı terör tanımında geçen kelimelerin görülme sıklığı ile ilgili çalışma, geçerli ve ortak bir tanıma ulaşmanın kolay olabileceğini göstermektedir⁹. ‘Şiddet kuvvet’, ‘siyasi’, ‘korku, terör vurgusu’ ve ‘tehdit’ gibi terörün doğasında yer alan unsurların, hemen hemen tüm tanımlarda vurgulanmış olduğu görülmektedir. Teoride ortak ve istenen tanımlamaya ulaşılması gayet kolay görünmekle birlikte, konu terörizmle mücadeleye geldiğinde ise teorideki uzlaşının bir sonuç vermesi yakın gelecekte beklenmemelidir.

Günümüzdeki tanım zorluğunun diğer nedeni de; demokrasi ve insan hakları savunucusu egemen güçlerin uluslar arası alanda ortak bir tanımla kendilerini bağlamak istememeleridir.

Tanım ve konuya yaklaşım biçimindeki farklılıklar, uluslar arası ve ulusal düzeyde terörizmle mücadelede başarısızlığa, kaynakların heba edilmesine, dolayısıyla kesin sonucun alınamamasına neden olmaktadır. Tanım birliğinin sağlanması; BM, NATO gibi uluslar arası kuruluşlar ile ulusal güvenlik güçlerinin terörle mücadelelerinde (karşı terör) güçlü ve meşru olmalarını sağlar. Güçlülük ve meşruiyet zemini, yaşadığımız yüzyılın vebası olarak tanımlanan terörizmle mücadelede gerçekten içten olunduğu mesajını da, aksini düşünenlere kanıtlayabilecektir.

Terörizmle mücadele ve kamu otoritesinin tesis edilmesi, devletlerin vatandaşları için var olma gerekçelerinin başında gelen güvenlik ihtiyacının karşılanması için mutlak zorunluluktur.

2. Terör ve Terörizm Kelimelerinin Etimolojisi

Terör kelimesi, Latince “korku ve dehşet” anlamındaki “terrere” kelimesinden türemiştir. Latince kökenine rağmen Grekler, Romalılar ve Yahudi’lerin aksine, tarihte politik bağlamda terör kelimesini kendi dillerindeki karşılığı ile ilk kullananlar Asurlular’dır¹⁰.

---

⁹ Bkz.:Tablo-7 (Ekler bölümü).

¹⁰ Jonathan Fine. "Political and Philological Origins of the Term 'Terrorism' from the Ancient Near East to Our Times." Middle Eastern Studies 46, no. 2: 271-288. Academic Search Complete, 2010, EBSCOhost (erişim 06 Haziran 2011).

Fransız İhtilali'nin lideri Maximilien Robespierre'in karşı devrimcilerin çıkardıkları ayaklanmaları bastırmak ve kamu düzenini sağlamak üzere giriştiği faaliyetler “terör” olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde terör kelimesi şiddeti ifade etse de, kamu düzeni tesis edilmesi adına yapıldığından, olumlu anlamda kullanılmıştır¹¹.

Fransız İhtilali'ndeki kullanımının ardından terör kelimesi “yönetim ve gücün kötüye kullanılması” anlamını kazanmıştır¹².

‘Terörist’ kelimesi ise, Fransız İhtilali sırasında yaygın olarak kullanılan şiddet hareketlerini tanımlamak ve yermek amacıyla ilk defa İngiliz Edmond Burke tarafından bir şiirinde kullanılmıştır: “...*Halkın üzerine salıverilmiş, terörist denilen binlerce cehennem köpeği...*”¹³.

Fransız İhtilali sonrası 1880’lerde başlayan anarşistlerin hükümetlere karşı başkaldırı hareketleri terör olarak isimlendirilmiştir¹⁴.

20’nci yüzyılın başlarında ABD’de terör terimi, işçi örgütlerinin ve anarşistlerin hak temini için giriştikleri hareketleri tanımlamak için kullanılmıştır¹⁵.

20’nci yüzyılın başlarında dünyanın önde gelen ansiklopedi ve başvuru kitaplarında terör ve terörizm kelimelerine pek rastlanılmamaktadır. Terörizm kelimesi, İkinci Dünya Savaşı döneminden sonra yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

“Sömürge Karşıtı” dönemde, özellikle 1940-1950’li yıllarda terör terimi bu kez, ulusal milliyetçi grupların, ülkelerindeki sömürgelere karşı giriştikleri hareketleri tarif eder olmuştur.

Bazı uzmanlar ‘terör’ kelimesinin sonuna ‘izm’ ekinin konulmasıyla türetilen ‘terörizm’ kelimesine, kelimeye olduğundan fazla ve farklı bir anlam kazandırması nedeniyle karşı çıkmaktadırlar. Örneğin Bal, kelime sonuna eklenen ‘izm’ ile “*bir yaşam ve dünyayı algılama ve/veya onu yeniden biçimlendirme*

---

¹¹ Bruce Hoffman, **A.g.e.**, s. 15.

¹² **A.g.e.**, s. 17.

¹³ **A.g.e.**, s. 17.

¹⁴ Ronczkowski, M. (2003, January). **History and roots of modern terrorism**. Terrorism & Organized Hate Crime: Intelligence Gathering, Analysis & Investigations, Retrieved May 12, 2009, from International Security & Counter Terrorism Reference Center database.

¹⁵ **A.g.m.**

ve/veya kendi amaçlarını gerçekleştirme yolu” anlamını ifade etmesi gereken ‘terörizm’ için, böyle bir durum oluşmadığından, dilbilim açısından yanlış kullanıldığını ifade etmektedir¹⁶.

Terör ve terörizm kelimelerinin yıllara göre kitaplarda kullanılma sıklığına ilişkin aşağıdaki grafik incelendiğinde, terörizm kelimesinin 1970’lerden sonra yaygınlaştığı görülmektedir. ‘Terör’ kelimesinin, 1789 Fransız İhtilali sonrası kelime olarak kullanıldığı, ‘terörizmin’ ise ‘uluslar arası’ nitelik kazandığı dönem olan 1970’lerden itibaren kullanılma sıklığının arttığı izlenmektedir. Terörizmin; felsefe, doktrin ve ideoloji olmadığı, sadece bunları kullanan siyasal şiddet türü ve/veya strateji gereği aktörlerinin (devlet, devlet üstü gruplar, kişiler, vb.) kullandığı sisteme verilen ad olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik 1 : Terör ve Terörizm Kelimesinin Yıllara Göre İngilizce Yayınlarda Yer Alma Sıklık Grafiği (1700-2005/googleNgram)

Kaynak: books.google.com/ngrams/graph

3. Terör, Terörizm ve Terörist Nedir, Ne Değildir?

Meydan Larousse’de terör; “*Fransız İhtilali’nde, 5 Eylül 1793 ile 27 Temmuz 1794 arasındaki döneme ve rejime verilen bir ad*” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁷.

Terör “*dehşet ve korkuyu*” belirtirken, terörizm bu kavrama “*süreklilik ve siyasal içerik*” katmaktadır¹⁸. Terör; dehşete varan, yılgınlık, çaresizlik ve büyük çaplı korku yaratan eylemlerdir. Terörizm; siyasal amaç için, terör

¹⁶ Mehmet Ali Bal. **Savaş Stratejilerinde Terör**, IQ Kültür sanat Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul, Nisan 2003. Ss. 30-31.

¹⁷ **Meydan Larousse**. Büyük Lugat ve Ansiklopedi, 12 nci Cilt, İstanbul, 1973, s. 83.

¹⁸ P. Mendez ve Y.M. Mendez’in “**Access to an Identification of ‘Terrorism’: Words and Actions**” adlı eserinden Aktaran: Mesut Hakkı Caşın. **Uluslar Arası Terörizm**, Nobel yayın dağıtım, İstanbul, 2008, s. 34.

eylemlerini kullanmayı yöntem olarak benimsemiş, örgütlü, sistematik bir stratejidir. Terörist ise “*terörizmle ilgili, teröre yol açan, terörizm yanlısı, terör eylemlerine katılan tedhişçi*” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁹.

Hoffman tarafından yapılan terörizm tanımı kısa, ancak olgunun doğasını işaret etmesi bakımından kapsayıcıdır: “*Terörizm şiddet ya da şiddet kullanma tehdidiyle siyasal amaçlara ulaşılması sürecidir.*”²⁰. Yazar, terörizmin tanımında ve doğasında; siyasal amaç, güç, şiddet veya şiddet kullanma tehdidi ile planlı, hesaplı ve sistematik olduğunun bulunması gerektiğini belirtmektedir. Bu tanım, terörizm gibi karmaşık görünen bir sistemin basite indirildiği yargısına neden olabilir. Bununla beraber, bir şiddet türü olan terörizmin çekirdeğinde yer alan husus, masum kurbanın üzerine uygulanan şiddetin, asıl ölçeğinden daha büyük bir etki bırakacak şekilde geniş bir kitleye duyurulması faaliyetidir.

Bal’ın terör ve terörizm tarifleri; “*terör, silahlı eylemler marifetiyle kendini ve davasını duyurma; terörizm ise, bu eylemleri savunan, stratejilerini anlatan, aktaran, geliştiren bir düşünce disiplini veya akımıdır*”²¹ şeklindedir.

Hafızoğulları, hukuksal açıdan terör ve terörizmi “*genel anlamda demokratik düzeni yıkmak amacına yönelik olarak, karakterleri icabı korkuya açık olan toplum bireylerinin özellikle iradelerinin direncini kırmaya, azaltmaya elverişli sayılan vasıtalarla gerçekleştirilen ve tüm değerlere ilgisiz, bağışlamasız, acımasız bir şiddet kullanımı anlaşılmaktadır*” şeklinde tanımlamıştır²².

---

¹⁹ Yılmaz Altuğ. “Terör Konusunda Düşünceler”, **Türkiye Gazetesi**, 21 Kasım 1998. Aktaran: Cengiz Özdiker. Türkiye’de Medya ve Terör, (**Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000**), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 109.

²⁰ Bruce Hoffman, **A.g.e.**, ss. 14-15.

²¹ İhsan Bal. **Terörizm** (Terör, Terörizm ve Küresel terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler), Der: İhsan Bal, Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) yayınları, Ankara, 2006, s. 8.

²² Aktaran: Zeki Hafızoğulları. Terör ve Hukuk, (**Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000**), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 41. (Alıntılındığı Kaynak: Antolisei, **Manuale di diritto penale**, Parte speciale-II, Milano, 1982, s. 965 vd.)

Terörist kendisini özgürlük savaşçısı, gerilla veya milis olarak görmekte, terörist yakıştırmasını reddetmektedir. Dilmaç'ın makalesinde: “*Devrimci Sol terör örgütü lideri Dursun Karataş'ın takma bir adla örgütün yayın organı olan dergide, ulusal ve sosyal kurtuluş hareketlerinin emperyalizm tarafından engellenmek istenmesi ve mahkûm edilmesi için ‘Terörizm’ suçlamasıyla kurtuluş hareketlerinin gayri meşru duruma düşürülmek istendiği*” tespitinde bulunması, teröristin terörizme bakış açısını göstermesi bakımından önemli bir saptamadır”²³.

Terör; şiddetin veya şiddet tehdidinin kurbanlar üzerinde, teröristin belirlediği alan ve sahada kullanılması eylemleridir. Şiddet tehdidi; gözdağı verme, ölümlü veya başka bir haktan mahrum bırakma söylemi ile kurbanı korkutma, korkutarak duygu dünyasını ve kimyasını değiştirme, böylece istekleri kabule mecbur bırakma gibi faaliyetleri kapsamaktadır.

Terörün uyguladığı şiddet türleri ise tarih boyunca değişiklik göstermiştir. Eylemlerde kurbanı yaralama veya öldürmekten, kendisi ve kurbanlarını canlı intihar bombacısı olarak imha etme, kimyasal harp maddesi kullanma, 11 Eylül örneğinde görüldüğü gibi içinde yolcular ve teröristler olmakla beraber bir uçağı füze şeklinde binalara çarpma dahil, her türlü yöntem kullanılmaktadır.

Farklı kişi ve kurumlar tarafından yapılan terör ve terörizm tanımları incelendiğinde, ortak noktaların fazla olduğu, her tanımın tarif edenin kendi algısıyla, kavramın bir yönünü ön plana çıkarttığı görülmektedir. Herkesin kendisine göre tanımladığı terör ve terörizm konusunda, yakın zamanda bir uzlaşıya ulaşılamayacağı değerlendirilmektedir. 11 Eylül saldırıları sonrası oluşan olumlu ortam bile günümüze kadar, gerek BM gerekse diğer uluslar arası aktörler nezdinde uzlaşı ortamı getirmemiştir. Çeşitli terör ve terörizm tanımları, Tavlaş²⁴ ve Dilmaç'ın²⁵ eserlerinde detaylı şekilde incelenmektedir.

---

²³ Sabri Dilmaç. Global Bir Tehdit: Terörizm, **Çağın Polisi Dergisi**. Dilmaç'ın alıntı yaptığı dergide Dursun Karataş'ın takma bir adla (Baran, M.Ali: “Emperyalist ve İşbirlikçilerinin En Büyük Yalanı: Terörizm”, **Kurtuluş Dergisi**, S.20, 24 Haziran 1995, ss .3-4.) bu yazıyı yayınladığı belirtilmektedir. <http://www.caginpolsi.com.tr/30/30-31-32-33-34.htm> (erişim 27 Eylül 2011)

²⁴ Nezih Tavlaş. Terörü Tanımlamak, **Strateji Dergisi**, 95/2, Ankara, 1995, ss. 125-130.

²⁵ Sabri Dilmaç. **Terörizmde Tanım Sorunu ve Yaklaşımlar**, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2011. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

4. Uluslar Arası Terörizm Nedir?

Terör eylemi, gerçekleştiren örgütün yeşerdiği, beslendiği ve eylem yaptığı ülke veya ülkelerdeki yabancı hedeflere yöneldiğinde ve/veya kaynak ülkeden farklı ülke veya ülkelerde gerçekleşirse, bu durumda terörizmin uluslar arası boyutundan söz edilir olmuştur.

Özellikle 11 Eylül saldırıları bu algının yerleşmesine neden olmuştur. Afganistan'da yaşam alanı bulan, İslam ülkelerinin çoğundan ve her milletten militanı bulunan terör örgütü, ABD anakarasında ve tüm dünyada eylem yapar hale gelmiştir. O nedenle terör örgütünün yaşam ve eylem alanlarının sınırları aşması, seyircisinin tüm dünya olması, terörün küreselleştiğini ve uluslar arası hale geldiğini belirtmektedir.

Terörizmin küreselleşmesinin, 20'nci yüzyılın son çeyreğinden itibaren başladığı ve 11 Eylül eylemleriyle zirveye ulaştığı değerlendirilmesi ve algısı gerçeği tam olarak yansıtmamaktadır. Terörizm tarihine bakıldığında örneğin; anarşistlerin eylemleri yerel görünmekle beraber, ideolojileri ve etki alanları uluslar arasıydı. Bunun yanında, anarşistlerin eylemleri için ülke değiştirdikleri sıklıkla görülmekteydi. Zaten küreselleşme ile terörizm uluslar arası boyuta ulaşmış ise, burada küreselleşmenin kendisinin de 16'ncı yüzyıldan bu yana gelişen bir olgu olduğu gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Sadece egemen ülkelere karşı girişilen saldırıların uluslar arası terör şeklinde değerlendirilmesi, amaçlı bir çifte standarda neden olmaktadır. Türkiye ve PKK örneğinde olduğu gibi yerel eylem yapan, ancak uluslar arası destek olmadan yaşayamayacak örgütlerin eylemlerinin uluslar arası karakteri, sürekli göz ardı edilmektedir.

Terörizm ile ilgili değerlendirmelerdeki bilimsel çaba, örgüt ve eylem tasnifinde bilimsellikten uzaklaşmaktadır. Terörizm; doğduğu, beslendiği, eylem yaptığı, sözde politik yapılanma gösteren dernek ve kuruluşlarının faaliyette bulunduğu ülkelerle, finans ve gelir kaynaklarıyla, kullandığı kitle iletişim araçlarıyla, silahları ve taktiklerinin yönlendirilme biçimleriyle değerlendirilmediği sürece, eylem coğrafyasıyla yerel boyuta indirgenmesi kolaylaşmaktadır.

11 Eylül saldırılarının ardından, ABD Afganistan'da yerleşik El-Kaide mensuplarının iadesini Taliban yönetiminden talep etmiştir. Taliban

yönetimi tarafından talebin reddedilmesi üzerine Afganistan’a yönelik icra edilen koalisyon güçlerinin harekâtı; terörden savaşa dönüşen bir ortam oluşturmuştur²⁶. Bu ortam terörün uluslar arası bir sorun haline gelmesine ve bakışsımsız bir savaş türü ile karşılaşılmasına neden olmuştur.

Küreselleşmenin doğrudan ve dolaylı etkileri de terörizmin uluslar arası nitelik kazanmasına neden olmuştur. Yeni paradigma olarak ortaya atılan “Uygarlıklar Savaşı”, gelir dağılımındaki adaletsizlik, vahşi kapitalizmin yeni sömürge davranışları, küreselleşmenin karşısındaki en önemli engel olarak görülen ulus devletin yıpratılması, etnik ayırım ve mikrolaştırma, bölerek yönetme gibi çabalar, terörizmi uluslar arası boyuta taşıyan diğer etkenler olarak düşünülebilir.

5. Terörün Türleri

Mumcu; *“Terör bir insanlık suçuysa, bu suçu devlet örgütleriyle terör örgütlerinin işlemesi arasında bir fark yoktur. Sonuçta yok olan, yaşama hakkıdır. Terörün her türlüşünü; devlet terörü, etnik terör, sol terör, sağ terör, İslami terör ayırımı yapmadan kınamak ve suçlamak bir insanlık görevidir”* demiştir.

Mumcu’nun belirttiği gibi, temelde insanın yaşama hakkını elinden alan terör vahşetini türlerine göre ayırmak, çok anlam ifade etmemektedir. Çünkü terör çeşitleri tıpkı tanımlamada olduğu gibi, değerlendirenin algısı ve bakış açısına göre çok değişik ayrımlara tabi tutulabilmektedir.

Wilkinson terör türlerini politik motivasyon ve temel nedenlerine göre; kendi kaderlerini tayin hakkı arayan ‘*milliyetçi teröristler*’; sosyo politik ve ekonomik yapıyı toptan değiştirmeye çalışan aşırı sağ ve aşırı sol ‘*ideolojik teröristler*’; her dinden köktenci ‘*dinci teröristler*’; tümünden siyaseti değiştirmek yerine, hedeflerindeki toplumun bir alandaki tutum ve politikasını değiştirmek isteyen ‘*tek konu teröristleri*’; iç ve dış politika aracı olarak terörü kullanan ‘*devletin desteklediği ve devlet destekli teröristler*’ şeklinde sınıflandırmaya tabi tutmaktadır²⁷.

Aktörlerin sayısına göre terör çeşitleri; ‘bireysel terör’, ‘grup veya örgüt terörü’ ve ‘devlet terörü’ şeklinde ayrılabilir.

²⁶ Suat İlhan. **Terör (Neden Türkiye?)**, Alfa Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 3. Baskı, Eylül 2008, s.13.

²⁷ Paul Wilkinson. **Terrorism Versus Democracy (The Liberal State Response)**, Frank Cass Publishers, London, 2001, ss. 19-21.

Terör eyleminin gerçekleştirildiği mekân; ‘yerel veya iç terör’ ve ‘uluslar arası terör’ ayrımını getirmektedir.

Bir diğer çeşitlendirme türü ise kullanılan silahlara göre yapılan sınıflandırmadır. Kitle imha silahları terörü, biyolojik terör, kimyasal terör, nükleer silahlar terörü, siber terör, bombalama, rehine alma ve intihar terörü bu çeşitlendirmeye örnektir.

Son sınıflandırma türü de, metod ve alana göre yapılan ayrımdır. Tarım, çevre, kürtaj, hayvan hakları savunuculuğu ve narko terör, bu çeşitlendirme kategorisindedir.

6. Terörün Nedenleri veya Kaynakları

Terörizm, nesnesi insan olduğundan beşeri bilimlerin çoğu ile doğrudan ilgilidir. Terörün nedenlerini ve teröre kaynaklık eden konuları irdelerken, disiplinler arası yaklaşım çok önemlidir. Herhangi bir terör eylemi, örgütü ve terörizm faaliyeti incelenirken; tarih, kültür, hukuk, ekonomi, sosyal ve demografik yapı, medya, psikoloji ve idari boyutlarıyla²⁸ ele alınması gerekmektedir.

İster kendiliğinden oluşsun, isterse başka devlet ve unsurların operasyonel istihbarat birimlerince kurgulansın, terörün yöntem olarak elemanlaşması ve bir bölgede yeşermesi, bir ya da birden çok nedenin bileşkesi ile ortaya çıkabilir. Ekonomik sıkıntılar tek başına teröre neden olabildiği gibi, buna kültürel nedenler ve kimlik talebi de eklenebilir. Bir nedenle başlayan hareket, süreç içerisinde daha değişik nedenleri ortaya çıkarabilir.

Terörü ve nedenlerini sistem yaklaşımı şeklinde ele almak gerekmektedir. Gelir seviyesi düşük Karadeniz illerinde terör olmaması, terörün nedenini sadece ekonomi ile açıklayan modelleri geçersiz kılmaktadır. Terörü meydana getiren siyasal, ekonomik, psikolojik, dinsel ve kültürel nedenlerin incelenmesiyle, terörün beslendiği alanlar daha belirgin hale gelecektir.

---

²⁸ Yusuf Halaçoğlu (Açış Konuşması). Türkiye’de Terörizm, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. IX.

a. Siyasal Nedenler

Terör, amacı siyasi olan faaliyet olduğundan, ‘amaçlar siyasi nedenleri ortaya koyar’ denilebilir. Ergil’in terörün amaç ve işlevleri kapsamında yaptığı sıralama, terörün siyasi nedenlerini güzel özetlemektedir:

“Halkı veya hedef bir topluluğu korkutmak, dehşete düşürmek. Yerleşik otoriteyi tahrip etmek. Onun, terörist ile masum kitle arasında ayırım yapmadan baskı yöntemlerine başvurmasını sağlamak. Otoriteye veya düzene karşı olan güçleri harekete geçirmek. Yerleşik otoritenin güçlerini ve kurumlarını etkisizleştirmek, işlemez kılmak. Kamuoyunu olumlu (kendi lehinde) veya olumsuz (düzene karşı) yönde etkilemek, yönlendirmek. Siyasal güç odaklarını ele geçirmek ve/veya var olan yönetimi devirmek²⁹.”

İstismara açık bir konu ya da alan, terör örgütlerinin zemin bulmalarına ve örgütlenmelerine olanak sağlar. Terörizmin, mevcut veya istismara açık bir zeminin olmadığı yerde yeşerme ve yaşama şansı mümkün görülmemektedir³⁰.

Terör örgütlerinin siyasi ideolojileri zaman içinde değişiklik göstermiştir. Etnik bir hareket olarak başlayan grup, dini kullanmaya başlamış veya dincilikten etnisiteye, oradan da başka ideolojilere kayma göstermiştir³¹. Terör örgütlerinin siyasi motivasyon veya ideolojileri zamana, örgütün beklenti ve hedefine, örgütün yaşam döngüsüne, örgütle yapılan terörle mücadele politikalarına, müzahir kitle beklentilerine ve liderinin devamlılığına (örgütün başında olması) göre değişim göstermektedir.

b. Ekonomik Nedenler

Ekonomi konusunun terörizmi etkilemesi iki yönlüdür. Birincisi, genel kabul haline gelen kötü ekonomik koşulların terör örgütlerine katılım ve terörist olmak konusunda önemli bir etken olduğudur. Ekonomi ve terörizm

²⁹ Doğu Ergil. Uluslar Arası Terörizm, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 47, Sayı 3, s. 140.

³⁰ Mesut Hakkı Çaşın. Uluslar Arası Terörizm, Nobel yayın dağıtım, İstanbul, 2008, s. 34.

³¹ Mehmet S. Aydın. Şiddet ve Terör (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 33.

arasındaki ikinci ve en önemli ilişki ise, terörizmin kendisinin başlı başına ekonomik bir iş kolu olduğu gerçeğidir.

Toplum katmanları arasındaki gelir dağılımındaki adaletsizlik, terör örgütleri tarafından istismar edilip, propaganda malzemesi olarak kullanılan bir alandır³². Bu alanın istismarı örgüte hem eleman kazandırır, hem de uğranılan haksızlıklarla baş edebilmek için terör ve şiddete başvurmaktan başka yol kalmadığı meşruluğunu kanıtlama fırsatı verir.

Ekonomik sıkıntılar beraberinde psikolojik, sosyal ve moral problemlere de neden olmaktadır³³.

Napoleoni'nin *“Haçlı seferlerindeki gibi, din sadece eleman temin etmek için gerekli olan ve kullanılan bir vasıta. Asıl itici güç ise ekonomidir”*³⁴ değerlendirmesi terörizmin adeta bir iş kolu haline geldiğini ortaya koymaktadır. Din veya herhangi bir ideoloji terör örgütlerinin eleman teminine yarayan ve asıl ardındaki ekonomik örtünün gizlenmesini sağlayan ve hedefin dışı yansıyan yüzüdür. Terör örgütlerinin yaşamasını sağlayan, uluslar arası kaçakçılığın her çeşidi sonucu temin edilen kara para, müzahir ve sempatizan kitleden toplanan aidat ve haraclar, çeşitli yardımlar ve diğer gelirler, sonunda muazzam bir iş kolu ortaya çıkarmaktadır.

c. Psikolojik Nedenler

Terörizmin psikolojik unsurlarını; terörist, teröre maruz kalan ve toplum oluşturmaktadır³⁵.

Doğrudan eylem yapan teröristin eğitim düzeyi genellikle düşüktür. Bunun yanında lider kadrosunun genellikle üniversite mezunu ya da üniversite terk düzeyinde olduğu görülür. Eğitim düzeyinin düşüklüğü asıl

---

³² Mesut Hakkı Caşın. **Uluslar Arası Terörizm**, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008, s. 282.

³³ A.g.e., s. 282 ve 285.

³⁴ Loretta Napoleoni. Terörün Karmaşık Ekonomisi, **TED Ideas** grubundaki Temmuz 2009 tarihindeki, konferansı. Loretta Napoleoni İtalya'da 1960-1993 tarihleri arasında faaliyette olan “Kızıl Tugaylar” terör örgütünün hapisteki elemanlarıyla görüşmeler yapan, temel uğraş alanı olan ekonomi bilgilerinin etkisi ile terör örgütleri ve ekonomik kaynakları arasındaki ilişkileri de inceleme fırsatı bulan, tanınmış bir araştırmacıdır. “Rouge Economics (Haydut Ekonomi)”, “Terror Incorporated” ve “Insurgent Iraq” gibi kitapların yazarıdır.

http://www.ted.com/talks/lang/en/loretta_napoleoni_the_intricate_economics_of_terrorism.html 23.02.2012.

³⁵ Suat İlhan. **Terör (Neden Türkiye?)**, Alfa Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 3. Baskı, Eylül 2008, s. 90.

kriter olarak ele alınmamalıdır. Örgütsel eğitim ve körü körüne örgüt manifestosuna yönelik doktrin süreci, teröristi kendince önemli kılar, bireysel aydınlanmaya ulaştığını düşünür ve sorgulamadan, duygusuzluk haliyle eylemini gerçekleştirir.

Genelde teröristlerin çılgın fanatik, vahşi ve acımasız olduğu düşünülür. Bu kabulün yerine, çoğunlukla düşünceli, yüksek kavrayışa sahip, normal kişilik özelliklerine sahip, ancak sonucu kanlı olan bu yöntemden başka seçeneğe tercihlerinde yer vermeyen bireyler oldukları Hoffman tarafından vurgulanmaktadır³⁶. Örgüt idealine inanan, son noktada canını feda edecek kadar güdüye sahip, her türlü teknolojik vasıtayı eylem hazırlığı ve saldırı için kullanan, örgütsel eğitim alan teröristlerin eğitim düzeylerinin vasat olmadığı düşünülebilir. Kişiliklerinde ise, çaresizlik durumu hariç, bazı sapmalar olabileceği gerçeği de göz ardı edilmemesi gerekir.

Songar'a göre anarşi ve terörün, hedef kitle üzerinde yaratmaya çalıştığı iki amaç bulunmaktadır. *“Birinci amaç: Devamlı tedhiş, cinayet, korku ve sabotajlar ile toplumu ‘Korku Hipnozu’ denen duruma sokarak sadece söyleneni yapar hale getirmek; ikinci amaç ise: Kültür, dil, inanç, ahlak, aile ile ilgili kavramlarda kargaşalık yaratarak, toplumu ve onu teşkil eden fertleri neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmeyecek bir duruma getirmek, böylece kendi sundukları reçetenin itirazsız kabulünü sağlamak.”*³⁷.

Terör ve şiddet için örgütlenme içine girenler, genellikle küskün, umutsuz, korkmuş, haksızlığa maruz kalmış algısı içindeki öfkeli devşirme yolunu tercih ederler³⁸.

d. Dinsel Nedenler

Selçuk din kavramını; *“İnsanın doğru düşünmesine, kendi varlığının farkında olmasına ve kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunan*

---

³⁶ Bruce Hoffman, A.g.e., s. 7.

³⁷ Ayhan Songar. Uluslar Arası terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, **Uluslar Arası Terörizm Sempozyumu** (17-18 Nisan 1984), Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları No:88, s. 145.

³⁸ Mehmet S. Aydın. Şiddet ve Terör, (**Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000**), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 32.

bireysel ve sosyal bir gerçekliktir” şeklinde tanımlamaktadır³⁹. Din olgusunun hassaslığı açıktır. Sosyal hayatın içinde dinin doğal şekilde yaşanması, ferdin bilinç düzeyi düştükçe istismarı da beraberinde getirmiştir. ‘Ahlaki öğretileri’ arka plana itilip, sadece ‘şekilcilik’ ve ‘sloganları’ öne çıkarıldığında, dinin sağlıklı öğrenilmediği ortaya çıkar⁴⁰. Bu alan bambaşka unsurlar tarafından doldurulduğunda, siyasallaşma ve/veya mecrasından sapmalar başlar. Böylece sorgulanamayacağı kabul edilen sosyolojik bir alan, tamamen yönlendirmeye açık hale getirilmiş olur.

Din kurumu tarih boyunca hurafelerin ve iktidar amaçlı yönlendirmelerin etkisi ile terör hareketlerinin itici gücü olmuştur. Tamamen kendi kurallarının dışında, asıl içeriği ahlak ve barış olmasına rağmen, yoruma dayalı eklenmiş sloganlarla din adına terör yapılmıştır. Terörle özdeşleştirilen din kalıbı, ideolojiler gibi terörün siyasi veya ekonomik hedefini örten bir kılıftan başka bir şey olmamıştır.

e. Kültürel Nedenler

Kültür, olgu anlamı ile bir sosyal grubun ya da bir milletin zaman içinde yarattığı gerçeklik olarak, tarihle aynileştirilerek ifade edilebilir⁴¹. Toplum yaşamında terör gibi şiddet hareketleri yaşıyorsa; kültürün toplumsal farklılıkları dengeleyen sosyal ve fertleri harmanlayan, aynı potada bulunduran psişik işlevselliği aksamış, toplum içindeki ahenk sarsılmış demektir⁴².

Kültürel değerlere saldırmak, istismar etmek, bu sayede algıları karıştırarak toplumda ve terörle mücadele eden unsurlarda zafiyet yaratmak, terör örgütleri için yaşamsaldır. Terör örgütlerinin kültürü neden hedef seçtiğini İçli şu şekilde ifade etmektedir: “*Terör örgütlerinin en büyük hedeflerinden biri de;*

---

³⁹ Mualla Selçuk. Barış ve İstikrar İçin Din Eğitimi, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000),Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 9.

⁴⁰ A.g.m., s. 9.

⁴¹ Bahaeddin Yedişildiz. Kültür ve Terör, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000),Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 1.

⁴² Bahaeddin Yedişildiz, A.g.m., s. 3.

toplumun kültür yapısını etkilemek, özellikle toplumu bir arada tutan değerleri bozup, değiştirerek terörizmin yaşayabileceği bir başka ortamı yaratabilmektedir.”⁴³

Bakışsız etki yaratarak terörü kullanmak isteyen aktörlerin demokrasi, insan hakları söylemlerinin temel hedefi, ulus süreci kuvvetli olan devletlerin kontrol edilebilmesi için, kuvvetli yanlarının zayıflatılmasının sağlanmasıdır. Bu hedef toplumun kültürel yapısının çok katmanlı olduğu algısının oluşturulması ile mümkün olmaktadır. Kültür unsurlarından öncelikle dil hedef alınır. Toplum mümkün olduğunca çok ve farklı etnik unsurlardan oluşmaktadır kabulü yaratılır. Hâkim kimlik yadırganır ve farklılıkların ifadesi sağlanamıyor, haklar verilmiyor gerekçesi ile teröre kadar giden bir süreç başlatılır.

Dolayısıyla milli kültür ve onu tamamlayan unsurlar, ayrılıklara ve devamında teröre mahal vermeyecek ortak akıl ve sağduyunun hakim kılınması kapsamında kullanılmalıdır. Aksi takdirde bu alan operasyonel istihbarat elemanları ve insan mühendisleri marifetiyle doldurularak, kolayca hileli yönlendirme uygulanabilmektedir.

7. Terörizmin Eko Sistemi ve Beslendiği Alan

a. Medya ve Propagandanın Etkisi

İlk Çağ’da Sicari’lerin elbiselerinin içine sakladıkları hançer ile kalabalık pazar yerinde Roma’lı yetkilileri suikastle öldürmeleri, yüzyıllar sonra da uçakların füze gibi kullanılarak dünyanın en güçlü bilinen ülkesinin sembolik hedeflerinin vurulması ve masumların yaşadığı vahşetin canlı yayında milyonlarca insan tarafından ekranları başında izlenmesi, terör tiyatrosu ve seyircisi arasındaki ilişkinin devamlılığını göstermektedir.

Medya, terörün ölçeği ne olursa olsun, çarpan etkisiyle kitlelere vermeye çalıştığı mesajı, vahşetiyle ve travmasıyla ileten vasıta. Siyasal amaçlı bir şiddet eyleminin terörizm kategorisinde değerlendirilmesinde ve propagandasının kitlelere ulaştırılmasında vazgeçilemeyecek unsurdur.

Özdiker basın kısa ve uzun vadedeki etkisini şu şekilde tanımlamaktadır: “*Basın; kısa vadede toplumların yönetiminde ve*

---

⁴³ Tülin Günşen İçli. Terörün Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri, **Dünyada ve Türkiye’de Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı** (20-24 Mayıs 2002), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002, s. 176.

yönlendirilmesinde etkili olup, yasama, yürütme ve yargı güçlerine ilaveten dördüncü kuvvet olarak tanımlanır. Uzun vadede ise, toplumların oluşup gelişmesinde ve yönlendirilmesinde; yasama, yürütme ve yargı güçlerinin kullanılma biçimlerinin şekillendirilmesinde geniş anlamda, tek kuvvettir.”⁴⁴ Basının etkisi ve yönlendirme gücü kapsamındaki bu değerlendirme çok iddialı gibi görünebilir. Ancak soğuk savaş ve ardından 11 Eylül saldırıları sonrası, dünyanın yeniden şekillendirilmesi kapsamında yapılan müdahalelerde medyanın ‘yumuşak güç’ yönlendirme ve oluşturma aracı olarak kullanılması, sadece küreselleşmenin sonucu olarak görülmemelidir.

Terör ve medya konusunda Özdiker’in iddialı bir yaklaşımı da “iletim araçları teröristin ikinci yaşam alanıdır; medyasız bilgi toplayamaz, tehdit edemez, korku yaratamaz, terör yapamaz”⁴⁵ şeklindedir. Arıboğan da küreselleşmenin en etkili araçları olan iletişim ve medya alanında yaşanacak güç mücadelesinin, gelecek tasarımlarında ve güç dengesi şekillendirmelerinde, çok önemli rolü olacağını belirtmektedir⁴⁶.

Bir kişinin örgüt tarafından devşirilerek terörist haline getirilmesi ve terörist kalması, sürekli propaganda ile mümkündür. Propagandaya dayalı beyin yıkamaya aracılık edecek ve zenginleştirecek malzemenin çokluğu, doğru orantılı olarak terörist üretilmesini de sağlamaktadır⁴⁷.

Propagandanın hedefi ve amacı sadece terörist devşirmek değildir. Propagandanın ikinci hedefi; örgütün yaşam alanının geliştirilmesidir. Güvenlik gücü ile örgüt arasında tampon olacak, aynı zamanda da örgütün lojistik ihtiyaçlarını karşılayacak ve yaşam alanı sağlayacak müzahir kitle yaratılması, ancak propaganda ile mümkündür. Mağduriyet ve mazlumin davasını

---

⁴⁴ Cengiz Özdiker. Türkiye’de Medya ve Terör, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 89.

⁴⁵ Cengiz Özdiker, A.g.m., s. 109.

⁴⁶ Deniz Ülke Arıboğan. Terörizmin Küreselleşmesi, **Dünyada ve Türkiye’de Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı** (20-24 Mayıs 2002), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002, s. 228.

⁴⁷ İhsan Bal. **Terörizm** (Terör, Terörizm ve Küresel terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler), Der: İhsan Bal, Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) yayınları, Ankara, 2006, s. 13.

sahiplenen terör örgütü, ‘her eylemini, onlar adına yaptığının’ propagandası ile kökleşir.

Terörizm ve propaganda ilişkisinin üçüncü ve son hedefi, mesajın ulaştırılacağı kitledir. Eylemin kurbanı üzerinden mesajın ulaştırılacağı asıl muhatap üzerinde yaratılacak etki, örgütün meşruiyeti ve yaşamının devamı için çok önemlidir. Bu muhatap ister devlet, kişi, kurum veya örgüt olsun kurbanı uygulanan vahşetin medya vasıtasıyla görünür ve abartılır hale gelmesi, terörü yapanın gücünü artırır. Gücü ve devamlılığı artan terör odağının yaptırım kabiliyeti de artma eğilimi gösterir. Propaganda yolu ile terörün seyircisi, güvenlik gücü ve kamuoyu etkin şekilde yönlendirilebilir. Sonuçta propaganda ve medya; hem terörle mücadele eden unsur, hem de terör örgütleri için vazgeçilmez iletişim vasıtasıdır.

b. Uluslar Arası Kaçakçılık ve Terörizm

Zamanın İtalya Başbakanı Giovanni Spadolini’nin “Kızıl Tugaylar” terör örgütü ve “Mafya” arasındaki ilişkiye yönelik yaptığı açıklama, uluslar arası kaçakçılığın terörizmin beslendiği doğal çevrelerden birisi olduğunu vurgulaması ve bu alanda mücadele etmiş yetkili bir ağızdan ifade edilmesi yönüyle önemlidir⁴⁸:

“Suç ve terör örgütleri arasındaki bağı görmezlikten gelemeyiz. Mafya ve benzeri yapılar uluslar arası silah kaçakçılığını yönetmekte ve işlerin yolunda gitmesi için uluslar arası terörizmi, bu arada İtalyan teröristlerini de her bakımdan desteklemektedirler.”

Salt kaçakçılık işi ile uğraşan, ilgi alanı ne olursa olsun (silah, uyuşturucu) ideolojisi yoktur⁴⁹. En önemli motivasyonu paradır. Terör pazarı, onun hayat alanıdır. Bu alanın varlığı ve devamlılığı onun can suyudur. Kaçakçı veya kaçakçılık şebekesinde yer alanların ideolojisinin olmaması, teröristin ve kaçakçının suçunun ayrılmasına, farklı mahkemelerin görev alanlarında yargılanmalarına neden

---

⁴⁸ Uğur Mumcu. **Silah Kaçakçılığı ve Terör**, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı, 29. Baskı, Ankara, Ağustos 2006, s. 83.

⁴⁹ A.g.e., s. 116.

olmakta, terörist aleyhine olabilecek kanıtların elde edilememesine neden olmaktadır⁵⁰.

Muğlalı bir Rum olan Vasil Zaharov'un İngiliz ve Fransız silah sanayi tarafından desteklendiği, Sam Cummings'in CIA adına çalıştığıının iddia edildiği ve Suudi Arabistanlı Adnan Kaşıkçı'nın İngiliz ve ABD şirketleri ile çok taraflı ilişkiler geliştirerek, 20'nci yüzyıla damgasını vuran önemli silah tüccarları olduğu bilinmektedir. Bu kişiler, kaçakçılık şeklinde değil, silah ticareti şeklinde yasal zeminde faaliyet göstermekte ve istihbarat örgütleri tarafından yönlendirilmekteydiler. Silah üreticisi ülkelerin ihraç lisansı, buna karşılık önceden ayarlanmış ülkelerin resmi sipariş talepleriyle hareket eden bir sistem kurmuşlardı. Ancak silahların son kullanıcısının çoğunlukla teröristler olduğu bir çarkın çevrimi ile hep iç karışıklıklar, terör, en sonunda da arzu edilen rejim değişiklikleri yaratılmıştır⁵¹.

c. Terör Örgütlerinin Stratejileri

Kuruluş ve örgütlenme terör örgütleri için ilk safha, eylemsellikle adını duyurma ise ikinci aşamadır. Örgütün ikinci aşamada temel stratejisi uygun hedefler üzerinden yapılacak silahlı propaganda ile adını duyurmaktır. İlk safhada kesin başarı sağlayacağı hedeflere yönelir. İlk eylemler ve başarısı örgütün tutunması için çok önemlidir. Öncelikle sivil olmak üzere kesin başarılı olacağı resmi hedeflere de bu aşamada yönlenebilir. Zaten ilk eylemler örgütün yaşam döngüsü boyunca sergileyeceği yöntemler hakkında da ipuçları taşımaktadır.

Örgüt eylemlerine başladığı aşamada tüm vahşetini sergileyerek, kurban üzerinden yarattığı korku silinmez izler bırakır. Sağlanan korku, eylem inisiyatifi ve mücadele eden kolluk gücünün çaresizliği; örgütün halk nezdinde destek kazanmasını sağlar. Bu nedenle eylem, örgütlerin iletişim araçlarıdır⁵². Eylemleri ile hedef kitlelere mesajlarını iletir. Hedef kitle devlet, halk, karar vericiler, finans güçleri, rakip örgütler veya devlet/ler olabilir.

---

⁵⁰ A.g.e., s. 130.

⁵¹ A.g.e., ss. 208-212.

⁵² Ross ve Miller (1997)'dan aktaran: İhsan Bal. Liberal ve Gelişme Sürecindeki demokratik Sistemlerde Terörizm Sorununa Çözüm Önerileri, Türkiye'de Terörizm, (Türkiye'de Terörizm

Bilinçli hedef seçiminin devamında, terörle mücadele eden unsur tarafından gösterilecek reaksiyonerlik ölçüsünde alan kazanma stratejisini uygular. Terör örgütü, güvenlik gücünün orantısız güç kullanmasını, acemi davranmasını, müdahale ederken masum kişileri taciz etmesini veya tüm bu tedbirler uygulanırken yerel halka rahatsızlık vermesini bekler⁵³. Terörle mücadele eden unsur bu beklenti doğrultusunda hareket ettiğinde, örgüt, eleman ve meşruiyet kazanmak konusunda önemli bir yol alır.

Kökleşen terör hareketi, eylemlerini kitleselleştirme yoluna gider. Sivil itaatsizlik, sözde demokratik taleplerin karşılanmaması nedeniyle yapılan gösteri ve yürüyüşler bu aşamada devrededir. Terör örgütü, adını duyurma safhasındaki kurbanları olan siviller yerine bu kez yoğunluklu olarak güvenlik görevlilerini hedef alır.

Siyasal olarak muhatap alınma; örgüt amaçlarını karşılayacak ortamı sağlayacak en son aşamadır. Eylemsellikle adını duyurma aşamasından itibaren devam eden politikleşme süreci, başlangıç hedeflerini yakalayamasa bile, kısmi kazanımlara razı olunacak şekilde devam eder. Terör sorununun çözülmesi için, örgütün siyasi alandaki temsilcisi, uzlaşma için muhatap alınır.

d. Terör ve Terörizmle Mücadele

Terörle ve terörizmle mücadele arasında farklılık vardır. Terörle mücadele genelde güvenlik güçlerinin yürüttüğü, terörizmle mücadele ise daha sistematik bir yaklaşımla, odakta yer alan insanın '*akıl ve kalplerini kazanmak*' amaçlı icra edilen faaliyetler bütünüdür⁵⁴.

Terörle mücadelede yapılan hataların en başında gelen husus, takip edilecek '*stratejilerin olumsuzluklar*'⁵⁵ üzerine kurulmasıdır. Teröristin tespiti, ele geçirilmesi veya etkisiz hale getirilmesi üzerine kurulu bir mücadelenin,

---

Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000),Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 72.

⁵³ İhsan Bal, **A.g.m.**, ss. 74-75.

⁵⁴ İhsan Bal. **Terörizm** (Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler), Der: İhsan Bal, Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) yayınları, Ankara, 2006, s. 2.

⁵⁵ Yusuf Halaçoğlu (Açış Konuşması). Türkiye'de Terörizm, (**Türkiye'de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000**),Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. IX.

kalıcı başarı göstermesi mümkün değildir. Yaygın bir benzetme ile açıklanacak olursa ‘sineklerin yok edilmesinden ziyade, bataklığın kurutulması’ gerekmektedir.

Bal, terörizmle mücadelenin “*insanların terörist olmasının engellenmesi, insanları teröre iten nedenlerin ortadan kaldırılması, teröristlere karşı yürütülen operasyonların ve diğer mücadelelerin ikna edici bir şekilde halka sunulması*” faaliyetlerini kapsamı gerektiğini ifade etmektedir⁵⁶.

Buna karşın, özellikle 11 Eylül’den sonra ABD’nin “Terörizme Karşı Savaş” yaklaşımı, terörle mücadele çerçevesinin, araçlarının ve kavramların genişlemesine neden olmuştur. Terörle ilgili yeni oluşan algılara rağmen, bu şiddet türünün doğasında bir değişiklik olmamıştır. Odağında insan olan, propaganda yoluyla yapılan eylemden daha devasa bir korku ortamı oluşumu, sonucunda da bu canavara esir olunması, terörizmin en büyük beklentisidir. Bakış açılarındaki ve yansıtılanlardaki tüm farklılıklara rağmen terör, uluslar arası kimliği ile baş edilmesi gereken “silahlı bir propaganda”⁵⁷ alanı olarak görülmeye devam edilmektedir.

e. Terörizmle Mücadele ve Hukuk

Terörizmle mücadelede hukuk mevzuatı, çok hassas bir dengeyi tutturun bir yapıda olmalıdır. Mevzuat; suç-ceza dengesi içerisinde teröristleri caydırıcı cezalar içerirken, masumları da ayırt edecek kanunları bünyesinde barındırmalıdır. Caydırıcı cezaların eksikliği terörü körükler, masumlar cezalandırıldığında terörün haklı nedenlerle yapıldığı propagandasıyla oluşturulacak boşluk terör örgütü tarafından doldurulur⁵⁸.

Uluslar arası hukuk düzenlemeleri açısından konuya bakılacak olduğunda; teröre ilişkin düzenlemelerin yeterince oluşmadığı görülmektedir. Bunda etken unsur, terör ve terörizme siyasi yaklaşılmasıdır. Siyasi yaklaşım, gerekli hukuki tanımlama ve kodlaştırmanın yapılmasını engellemektedir. Hukuk alanında gerekli vasıtaların oluşturulmasında ortaya çıkan eksikliğin nedeni

---

⁵⁶ A.g.m., s. 3.

⁵⁷ İhsan Bal, A.g.e., s. 2.

⁵⁸ M. Akif Aydın. Şiddet ve Terör, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 36.

ise bazı uzmanlara göre; ‘hak ve özgürlükler barışı sağlar’ yaklaşımının egemen olması yönüyle açıklanmaktadır⁵⁹.

Milletler Cemiyeti, terörizmin önlenmesi kapsamında çalışmalarına 1937 yılında başlamıştır. Milletler Cemiyeti ve devamında BM çatısı altında, terörizm ve terör tanımları yapılamamış, sadece dönemsel hangi terör eylem türü gündemde ise, bu tür eylemlerin engellenmesine yönelik sözleşmeler hazırlanmıştır. BM tarafından terörizmin önlenmesi kapsamında toplam 12 adet sözleşme⁶⁰ mevcuttur.

---

⁵⁹ Fatih Karaosmanoğlu. Terör ve Temel Hak ve Özgürlükler: Uluslar Arası Hukuk Perspektifinden Bir Bakış, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 55.

⁶⁰ BM tarafından terör eylemlerinin önlenmesi amacıyla çeşitli tarihlerde hazırlanan sözleşmeler için bkz.: Tablo-8 (Ekler bölümü).

II. BİRİNCİ BÖLÜM

İLKÇAĞ'DAN 20'NCİ YÜZYILIN ORTALARINA KADAR TERÖRİZM

A. İlkçağ Terör Hareketleri

1. Zealot'lar ve Sicari'ler

Birinci yüzyıldaki Yahudi tarikatlarından biri olan Zealot'lar, M.S. 66-81 yılları arasında Roma işgaline karşı faaliyet göstermiştir. Zealot'ların kolları olan Sicari'ler ve Lesti'ler adlı gruplar tarafından girişilen eylemler, günümüz terörizm uzmanları tarafından; tarihin ilk terör örnekleri olarak sınıflandırılmaktadır.

Kullandıkları küçük kamanın adı “Sica” ile özdeş olan Sicari'ler⁶¹ örgütünün, Celile'li ya da Gama'lı Yuda tarafından kurulduğu varsayılmaktadır. Yahudiye (İsrail ve Filistin topraklarını kapsayan eyalete birinci yüzyılda verilen isim) eyaletinde işgalci Romalı'lar ve onların işbirlikçiliğini yapan yerli Yahudilere karşı suikast türü eylemler icra etmişlerdir⁶². Giriştikleri bu eylemler nedeniyle bilinen ilk terör örgütlerinden biri olarak ifade edilmektedirler. Örgüt suikastlarını gündüz ve kalabalık topluluklar içinde gerçekleştirmiştir. Suikastın vahşeti, görgü tanıkları üzerinde bıraktığı korku, tehdit ve karmaşa duygusu, eylemin sonrasında bıraktığı etkiyi artırmış ve Sicari'leri efsaneleştirmiştir.

Seçtikleri hedefin sembolikliği (işgalci Romalı'ların önde gelenleri ve onların yerli işbirlikçileri), kullandıkları yöntemin ve metodun (halkın gözü önünde, sinsî ancak aleni yapılan suikast türü eylem) acımasızlığı ile örgüt amacının (topraklarının işgaline son verilmesi talebi) siyasi olması; terörizm konusunda ilk yüzyıldan temellendirilen örnekleme olabilir.

Lesti (Haydutlar) adı verilen grup da Sicari'ler gibi benzer eylemler yürütmüştür. Lesti'lerin, Zealot'ların bir kolu olduğu değerlendirilmektedir. Bu grup çoğunlukla hırsızlık, adam kaçırma ve yolları kesme gibi yöntemlerle tanınmıştır.

İngilizce kelime anlamı “bağnazlık, fanatiklik” olan “zealot” kelimesi de, ilk çağdaki milliyetçi ve köktenci Zealot gruplarının giriştiği değerlendirilen terör eylemleri nedeniyle, zaman içinde günümüze miras kalmıştır.

⁶¹ Şeref Mercan. *Yeryüzünün Efendileri Dünya Tarihini Etkileyen Gizli Örgütler ve Tarikatlar*, İstanbul, Nokta Kitap, 2006, s. 57.

⁶² Paul Wilkonson. *Terrorism Versus Democracy (The Liberal State Response)*, Frank Cass Publishers, London, 2001, s. 58.

2. Haşhaşi'ler

Örgüt, Şeyh El Cebel olarak da bilinen Hasan Sabbah (1049-1124) tarafından İran'da kurulmuştur. Şii mezhebine mensup fedailerden meydana gelen örgüt, dini yozlaştırdıkları gerekçesiyle Sünni devlet yöneticilerini ve İslam'a karşı savaşan işgalci Hıristiyan yöneticileri hedef almıştır. Eylem yöntemi olarak da suikastı tercih etmiştir. Yaygın olarak İran, Suriye ve Mısır'da faaliyette bulunmuştur. Örgüt, İran'ın Kazvin kentinde Elbruz Dağları'nın eteklerindeki, oldukça sarp ve ulaşılması zor olan Alamut Kalesi'ni esas merkezi olarak kullanmıştır.

Hasan Sabbah'ın örgütüne karşı savaşan ve ortadan kaldırmak için mücadele eden ünlü Selçuklu veziri Nizamülmülk, ilk kurban olmuştur. Vezir'in huzuruna, bir dilekçe verme bahanesiyle giren militan, veziri hançerleyerek öldürmüştür. Selçuklu Veziri Kaşani de örgütün fedaileri tarafından öldürülmüştür. Fedailer vezirin yanına at bakıcısı olarak girmişler, güven sağlamışlar, uygun bir an gelince de, hançerle saldırı şeklinde suikast düzenlemişlerdir. Kudüs Kral'ı Conrad de Manferrat da Haşhaşi'lerin Hıristiyan kurbanları arasındadır⁶³.

İsmailiye mezhebine bağlı okültist ve simyacı Hasan Sabbah, işlediği bir suç nedeniyle Mısır'a kaçmış, burada Kabala ve antik gizemlerle ilgilenmiştir⁶⁴. Kişiliğini ve dünya görüşünü kurduğu örgüte de aşılarmıştır. Hasan Sabbah fedailerine uyuşturucu vererek, onların düşünme ve mantık sürecini tahrip etmiş, sadece verilen emre itaat eden sadık birer militana dönüştürmüştür.

Hasan Sabbah'ın adamlarının toplumda saldıkları korku, din ve devlet adamlarını herkesin gözü önünde öldürmeleri son derece etkili olmuştur. Örgüt elemanları, sadece siyasi rakiplerini öldürmekle yetinmemiş, tüm toplum yaşantısını etkileyecek faaliyetlerde bulunmuşlardır. Kurulu siyasi ve sosyal düzeni çöktürmek için yöneticileri hedef almışlar ve halkı da kendi taraflarına çekmek için özellikle inanç noktasında yoğun bir propaganda yürütmüşlerdir. Halkı ikna etmeye çalışırken gerektiğinde halka karşı da zor kullanmaktan ve şiddete başvurmaktan

---

⁶³ Mesut Hakkı Çaşın. **Uluslar Arası Terörizm**, Nobel yayın dağıtım, İstanbul, 2008, s. 39.

⁶⁴ Şeref Mercan, **A.g.e.**, s.143.

çekinmemişlerdir. Hasan Sabbah ve Fedaileri'nin kurgu hikâyesi romanlara da konu olmuştur⁶⁵.

Suikast anlamına gelen İngilizce'deki "assasin" kelimesi de, Hasan Sabah örgütünden kaynaklanmaktadır. 'Assasin' kelimesi Arapça kökenli olup "haşhaş yiyicisi" ya da "haşhaş bağımlısı" anlamına gelmektedir.

Haşhaşı'lerin benzeri gaddar ve onlar kadar acımasız bir katliam zinciri, 16'ncı yüzyıl Avrupa'sında yaşanmıştır. Martin Luther tarafından kurulan Protestan mezhebine karşı, katı kural ve yapısıyla ünlü İsa Örgütü (Cizvitler) tarafından halkın kışkırtılmasıyla, 30 yıl içinde 20 milyon Almanın öldürüldüğü bildirilmektedir⁶⁶.

Hasan Sabbah, oğlu Muhammed tarafından 1124 yılında Alamut kalesinde öldürülmüş, kendisi de terörün kurbanı olmuştur. İran'ın Moğollar tarafından işgali, Hasan Sabbah'ın korku üzerine kurduğu Haşhaşı'lerin sonunu getirmiştir⁶⁷.

B. Fransız İhtilali ve Terör Rejimi

Amerikan Devrimi'ni destekleyen Fransa kamuoyunda başlayan uyanış ve çağın diğer dinamikleri devrimin öncü sinyalleri olmuştur. 1789 Fransız İhtilali, kendisinden önceki Amerikan Devrimi ve liberalizmin etkisi ile tetiklenerek sanayi ve burjuva sınıfının liderliğinde gerçekleştirilmiştir. Mutlak monarşi, ayrıcalıklı soylular ve kilise karşıtlığı devrimin temel gerekçeleri olmuş, bu süreçte 25 yıl süren istikrarsızlık ve kargaşa dönemi yaşanmıştır⁶⁸.

1792-1795 yılları arasındaki "Ulusal Konvansiyon" döneminde; iç karışıklıklar ve devrim karşıtlığı yoğun yaşanmıştır. Fransa'nın, Avrupa devletleri tarafından istila edilme tehdidine maruz kalması üzerine Fransa, 1792'de Avusturya ve Prusya'ya savaş açmış, daha sonra da çoğu Avrupa ülkesi ile savaşır hale gelmiştir⁶⁹.

---

⁶⁵ Viladimir Bartol. **Fedailerin Kalesi Alamut**, Çev.:Atilla Dirim, Yurt Kitap yayın, 6. Baskı, Ankara, 2009.

⁶⁶ Şeref Mercan, **A.g.e.**, s.100.

⁶⁷ **A.g.e.**, s.145.

⁶⁸ Oral Sander. **Siyasi Tarih (İlkçağlardan 1918'e)**, Ankara, İmge Kitabevi, 15. Baskı, Ekim 2006, s. 162.

⁶⁹ **A.g.e.**, s. 165.

“Ulusal Konvansiyon” döneminde ortaya çıkan çeşitli muhalif grupların, yani karşı devrimcilerin giriştikleri hareketler çok şiddetli tepkiyle karşılaşmıştır. “Genel Güvenlik Komitesi” ve “Devrim Mahkemesi” geniş yetkilerle donatılmış şekilde tutuklama, yargılama, giyotin ile idama mahkûm etme faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Devrimci kanat olan ve Jakobenlerin lideri olan Robespierre Maximilien “halkın düşmanı” olarak tarif ettiği muhaliflere aşırı acımasız davranarak kamu düzeninin sağlanacağına ve devrimin olgunlaşacağına inanmıştır⁷⁰. Bu nedenle hainler giyotinle, halkın gözleri önünde idam edilmiştir⁷¹.

Yaklaşık 40.000 kişinin halkın gözü önünde idam edilmesi, dehşete varan korku yani terör yaratmış, rejim karşıtlarına bu yolla etkili ders verileceği düşünülmüştür⁷². Yeni rejimin, 1793-1794 yıllarında gücünü tesis etme ve devrimi güçlendirme faaliyeti, “terör rejimi (regime de la terreur)”, “reign of horror (dehşet saltanatı)” veya terime olumlu bir anlam yüklenmesi kapsamında “Beyaz Terör” olarak anılmıştır.

Jakobenlerin devrimi korumak adına “Terör Dönemi” yaşatmasına; diğer ülkelerle yapılan savaşlar, Avrupa devletlerinin Fransa’ya karşı uyguladıkları askeri ve siyasi baskılar, ekonomik sıkıntıların yanında yaşanan kıtlık, ayrıca devrimden aradıklarını bulamayan ve hayal kırıklığı yaşayan köylü ve işçilerin devrim karşıtı ayaklanmalarının neden olduğu da söylenebilir⁷³.

Hoffman, Fransız İhtilali’nde terörizmin ‘demokrasi’ ve ‘fazilet’ kavramlarıyla bağlantılı olduğunu belirtmektedir: “*Devrimin lideri Maximilien Robespierre bu fazilete tamamen bağlıydı ve bunun barış zamanı hükümeti için uygun olduğunu fakat devrim zamanında demokrasinin zaferi için devrimin terörle beraber yapılması gerektiğini düşünüyordu.*”⁷⁴

Toprak reformu gerçekleşmediği için köylüler, siyasal istikrarsızlık ve savaş koşulları sonucu paranın değerinin düşmesiyle işçiler, rejime karşı ülkenin her yerinde ayaklanmışlardı. Zaten terör dönemi boyunca idam edilenlerin sayısal oranı, devlet terörünün bu ilk modelinin kime karşı kullanıldığını göstermesi bakımından

---

⁷⁰ Oral Sander, **A.g.e.**, s. 166.

⁷¹ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, ss. 15-16.

⁷² **A.g.e.**, s. 15.

⁷³ Oral Sander, **A.g.e.**, s. 166.

⁷⁴ Bruce Hoffman, **A.g.e.**, s. 17.

önemlidir. İdam edilenlerin % 8'i soylu, % 14'ü burjuva, % 6'sı din adamı, % 70'i köylü ve işçi kökenliydi⁷⁵.

Roberts, bu dönemde yaşatılan terörün belagata, yani kendi maneviyatını yükselterek rakiplerinde moral çöküntüsü yaratacak abartılmış sözlere ve “boş laflara” dayandığını ifade etmektedir⁷⁶.

Tüm devrimler gibi Fransız İhtilali de önce “kendi evlatlarını” tüketmiştir. Robespierre, Ulusal Konsey’de elinde hainlerin bir listesi olduğundan bahsedince, listede adının olduğu korkusuyla ılımlılar, aşırıcılarla beraber Robespierre ve onun terör rejimine karşı birlikte hareket etmişlerdir⁷⁷. Robespierre ve takipçileri, terör döneminde kurban ettikleri insanlar ile aynı kaderi paylaşarak, giyotinle idam edilmişlerdir.

C. Birinci Dalga Etnik Milliyetçi Terör

1. Etnik Milliyetçilik Hareketleri

Monarşi karşıtı hareketlere kazandırdığı ivme, Fransız İhtilali’nin süreklilik arz eden en önemli karakteri olmuştur. Fransız İhtilali’nin sağladığı ivme ile çoğu Avrupa’da, 19’uncu yüzyılın ilk yarısında peş peşe ayaklanmalar meydana gelmiştir. Bu dönemi inceleyen eserlerde, yaşanan ayaklanmalar için terörizm tanımlaması yapıldığına rastlanmamıştır.

Anarşist dönem terörizmi öncesi gerçekleşen ayaklanmalar, 20’inci yüzyıldaki sömürge karşıtı dönemde etkin olan ulusçuluk tohumlarının atası sayılabilir. Hal böyleyken; 20’nci yüzyılda emperyal güçlere karşı koyan örgütlere terörist denirken, 19’uncu yüzyıl adeta bu bakış açısıyla göz ardı edilmektedir.

2. Önemli Örgütler ve Eylemleri

Yunan bağımsızlığı kapsamında 18 ve 19’uncu yüzyılda kurulan dernekler, etnik milliyetçilik temelinde faaliyet yürüten örgütlerdir. Bunlardan en önemlileri, 19’uncu yüzyılda kurulan ‘Filiki Eterya (Dostluk Derneği)’ ve ‘Etniki Eterya’ örgütleridir. Bu iki örgütten önce de aynı kapsamda, başka örgüt ve çalışmaların çeşitli Avrupa ülkelerinde faaliyet gösterdiği bilinmektedir.

---

⁷⁵ Oral Sander, **A.g.e.**, s. 166.

⁷⁶ J.M. Roberts. **Avrupa Tarihi**, Çev.: Fethi Aytuna, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 2010, s. 424.

⁷⁷ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 16.

Şair Rigas'ın, Yunan bağımsızlığı amacına hizmet etmek için 18'inci yüzyılda kurduğu dernek, kendisinin idam edilmesiyle dağılmıştır. 1814'te Paris'de kurulan ve kurucuları arasında Osmanlı devleti'nin Paris Maslahatgüzarı Rum Angelopulos'un da bulunduğu 'Yunan Dilini Konuşanlar Oteli' örgütü de, benzer çalışmalarda bulunmuştur. Viyana'da 1814 yılında faaliyet gösteren 'Kültür Derneği' adlı Yunan örgütü bu kapsamda sayılabilecek son örnektir⁷⁸.

1814-1876 yılları arasında faaliyet gösteren 'Filiki Eterya' Odesa'da kurulmuştur. Kurucuları arasında Bulgar Arnaş Çakalof, Patraslı Rum olan Emanuel Ksantos ve Nardalı Rum Nikolaos Skufas adlı üç tüccar yer almaktaydı. Amacı; Megali İdea'yı uygulamak için, ilk aşamada Yunan bağımsızlığını sağlamak olarak belirlenmiştir⁷⁹.

Filiki Eterya, ilk kuruluş yıllarında etkili faaliyet göstermese bile, 1818 yılında İstanbul'da bir merkez kurunca, etkinliği artmıştır. Sadece İstanbul'daki üye sayısının 17.000'e ulaşması, etkisinin artışına işaret etmektedir. 1820'den sonra da tüm Balkanlar, Avrupa, Türkiye, Suriye, Mısır ve Kıbrıs'ta şubeler açmış, üye sayısını 400.000 çıkarmıştır.

Filiki Eterya'nın kurucuları, Rus General Aleksandır İpsilanti'yi kandırarak, derneğin başına geçirmekle, ayaklanma fitilini ateşlemişlerdir. Maceracı bir kişiliğe sahip olan İpsilanti'nin aceleciliği ve hesapsızlığı nedeniyle ayaklanma başarılı olamamıştır. İpsilanti, 24 Şubat 1821'de yayınladığı bir bildiri ile 'Yunan İhtilali'ni başlattığını duyurmuştur. Beklediği Rus ve Buğdan yardımı gelmeyince, ayrıca bölgedeki küçük Osmanlı birlikleri tarafından bozguna uğratılınca Avusturya'ya kaçmıştır⁸⁰.

Filiki Eterya'nın en önemli faaliyetleri; sağladığı kaynakla Mora'daki Yunan çeteleri için silah temin etmek, üyeleri aracılığı ile ayaklanma ve bozgunculuk fikirlerini yaymak ve kendisinden sonra gelen ve kurulan 'Etniki Eterya' gibi örgütlere ilham kaynağı olmak şeklinde özetlenebilir. İpsilanti idaresinde başlatılan ayaklanma başarıya ulaşamamış ancak, 25 Mart 1821 tarihinde Filiki Eterya aracılığıyla silahlandırılan çetelerin Mora ayaklanması başarıya ulaşmıştır⁸¹.

⁷⁸ Nurettin Türsan. **Yunan Sorunu**, Yayınevi Belli Değil, 3'üncü Baskı, Ankara, 1987, s. 35.

⁷⁹ A.g.e., ss. 35-36.

⁸⁰ A.g.e., ss. 35-36.

⁸¹ A.g.e., ss. 35-36.

1894-1919 yılları arasında faaliyette olan ‘Etniki Eteryia’ ise Atina’da kurulmuştur. Kurucuları, Yunan’lı subaylar olup, Girit’in ele geçirilmesi, Trakya ve Batı Anadolu’nun istilası yolunda faaliyetler izlemişlerdir.

Balkanlarda 1821 yılındaki Yunan isyanıyla başlayan, ardından Bulgar ve Sırp isyanlarıyla devam eden dönem de bu kategoridedir. Bahsedilen isyanlar, düzenli ordularla veya sadece yerel çetelerle yapılan bir kurtuluş hareketi olarak başlamamışlardır. Örneğin Yunan ayaklanması, Yunanistan’da değil, 1821 yılında Rus Ordusu’nda subay olan Aleksandros İpsilanti tarafından, bugünkü Romanya topraklarında başlatılmıştır⁸².

Yunan piskoposlarının ‘Gizli Okul’ şeklinde tanımlanan ve isyanları örgütleyici çalışmaları, daha sonraki dönemlerde yaşanan terörizm hareketlerinin başlangıcıyla hayli benzerlikler göstermektedir. Aynı şekilde Bulgar isyanı da kilise adamlarına dayanmaktadır⁸³.

ABD’de 1865 yılında kurulan ırkçı ‘Klu Klux Klan’ örgütü de, etnik milliyetçi dönem terör örgütlerine örnektir. Beyazların siyahlara karşı üstün olduğuna inanmaları, örgütün ırkçı saldırılarına gerekçe oluşturmuştur. Örgüt, ABD İç Savaşı sonrası kölelikten kurtulmaya başlayan siyahları hedef alarak eylemlerine başlamıştır. Katolikler, Yahudiler, göçmenler ve eşcinseller ise saldırılar düzenledikleri diğer hedefler olmuştur⁸⁴.

Örgüt, 1869 yılında dağıldığını ilan ederek 1915 yılına kadar sessizlik dönemine girmiştir. Klu Klux Klan örgütü, kurulduğu yıldan, günümüze kadar benzetildiği şekliyle bir ‘hayalet’ gibi, ABD toplumunda sürekli yaşamış, ABD’deki ırkçılığın zeminini oluşturmuştur.

D. Anarşist Dönem “Rapoport’un Birinci Dalgası (1880-1920)”

1. Anarşist Terörü Hazırlayan Dönem Dinamikleri

Rönesans ve reform ile yıkılan Ortaçağ düzeni ile Fransız İhtilali arasındaki döneme Avrupa’da “Eski Düzen (Ancient Regime)” denmektedir.

---

⁸² Andrew Baruch Wachtel. **Dünya Tarihinde Balkanlar**, Çev.: Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitap, 1’nci Baskı, İstanbul, Ekim 2009, ss. 94-95.

⁸³ **Age.**, s. 96.

⁸⁴ Lambert, Laura. "Ku Klux Klan." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 333-335. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

19'uncu yüzyıl ise endüstri ve demokrasi devrimleri sonucu modern ya da çağdaş dünyayı ortaya çıkarmıştır⁸⁵.

19'uncu yüzyılda devrimler ulus devletlerin güçlenmesine, endüstri devrimi de toplumlarda çeşitli sınıfların doğmasına ve bu sınıflar arasındaki mücadelelerin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Toplumsal dinamiklerin ortaya çıkardığı sorunlar, önce işçi kitlelerinin mağdur olmasına, onların hak ve menfaatlerini aramalarına, bunda da gösteri ve nümayişlerin, ardından şiddet hareketlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

19'uncu yüzyılda 'terör' önce işçi hareketlerini nitelemek için kullanılmıştır⁸⁶. Daha sonra, dönemin nihilizm gibi yaygın fikir akımlarının etkisi ile ulaşılan sentezle ortaya konan 'Anarşizm', şiddetin formüle edildiği yeni terör yöntemi olmuştur. Anarşist öncüler, genellikle eğitilmiş ve soylu, ancak toplumsal olaylara duyarlı olan entelektüeller arasından çıkmıştır.

19'uncu yüzyılda doğan ve siyasal şiddetin dönemsel fenomeni olan anarşizm, 20'nci yüzyıl ve sonrasında yaşanacak terörizmin de teorik alt yapısına katkıda bulunmuştur.

2. Anarşist Felsefe

Anarşizm felsefe sözlüğünde: "En temelde devletin ya da iktidarın olmadığı bir toplum düzeninin kurulmasını amaçlayan dünya görüşüne verilen ad; *'insanın özgürleşmesi'nin yolunu tıkayan, insanların üzerinde tahakküm kurarak onların yaşam alanlarını belirlemeye soyunan her türden kurumun kökünün kurutulması gerektiğini savunan toplum ve siyaset felsefesi öğretisi*⁸⁷" şeklinde tanımlanmaktadır.

Pek çok biçimde ortaya çıkan anarşist felsefe; siyasal yelpazenin hem aşırı sağından, hem de aşırı solundan taraftar bulmuştur⁸⁸. Jean-Jacques Rousseau'nun temellendirdiği görüşler üzerine anarşizm kuramını geliştiren William

⁸⁵ Oral Sander. **Siyasi Tarih (İlkçağlardan 1918'e)**, Ankara, İmge Kitabevi, 15. Baskı, Ekim 2006, s. 142.

⁸⁶ İhsan Bal. **Terörizm** (Terör, Terörizm ve Küresel terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler), Der: İhsan Bal, Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) yayınları, Ankara, 2006, s. 9.

⁸⁷ A. Güçlü, E. Uzun, S. Uzun ve Ü.H. Yolsal. **Felsefe Sözlüğü**, 3 üncü Baskı, Bilim ve Sanat Yay., Ankara, 2003, ss. 62-63.

⁸⁸ Gordon Marshall. **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev.:O. Akınhay, D. Kömürcü, 2 nci Baskı, Bilim ve Sanat Yay., Ankara, 2005, s. 23.

Godwin, ondan etkilenen Pierre-Joseph Proudhon ve takipçisi Mihail Bakunin ile Peter Kropotkin anarşist felsefenin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde önde gelen isimler olmuşlardır⁸⁹.

Anarşist felsefe tarihsel süreçte farklı yönelimler sergilemekle beraber; devlet, iktidar ve özel mülkiyetin ortadan kaldırılması ile özdenetime önem veren bir tür ahlakçılık olarak da tanımlanabilmektedir⁹⁰.

19'uncu yüzyılda anarşist felsefenin gelişmesi esnasında, Bakunin ve onun gibi düşünenler düzenin değiştirilmesi için şiddeti tavsiye etmekle beraber, şiddetin bireysel seçim ve ahlaksal sınırlamaları içeren anarşist felsefeye de uygun olması gerekliliğini ortaya koymuşlardır. Bakunin, Marxçı dayatmacı bir parti örgütlenmesine karşıyken, Godwin şiddet karşıtı ve akılcı bir aydınlanmayı salık vermiş, Tolstoy dinsel yeniden uyanışın gerekliliğini öngörmüş, Bakunin ve Kropotkin'in takipçileri ise bilime dayanan uzlaşmanın taraftarı olmuşlardır⁹¹.

Bazı araştırmalarda terörün, anarşinin doğal sonucu olduğu ve teröristlerin aynı zamanda birer anarşist olduğu belirtilmektedir⁹². Sözlük tanımlarından yola çıkılarak yapılan analizlerde ise; anarşizmi egemen kılmak için başvuru şiddet metodları ve uygulamaların 'terör' olarak tanımlanabileceği, bu nedenle anarşizmin terörizmi araç olarak kullandığı değerlendirilmektedir⁹³.

Kapitalizmin yarattığı hoşnutsuzluklar, 19'uncu yüzyılda ona karşı anarşizm ve komünizm gibi uluslar arası düzeyde yaygın ideolojilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu ideolojilerin önde gelen fikir ve eylem insanları da, oluşan ve gelişen ideolojilerin felsefi temellerini ortaya koymuşlardır.

Anarşist felsefenin hem eylem hem de fikir temelinde önde gelen kişilerinden biri de aslında doğuştan bir soylu olan Carlo Pisacane adlı İtalyan'dır. Hoffmann, "Silahlı Propaganda" ya da "Eylem Yoluyla Propaganda" yönteminin fikir babasının Pisacane olduğunu⁹⁴, Mango ise İtalyan anarşist Errico Malatesta

---

⁸⁹ A.g.e., s. 23.

⁹⁰ A. Güçlü, E. Uzun, S. Uzun ve Ü.H. Yolsal. **Felsefe Sözlüğü**, 3 üncü Baskı, Bilim ve Sanat Yay., Ankara, 2003, ss. 62-63.

⁹¹ A.g.e., s. 64.

⁹² Suat İlhan. **Terör (Neden Türkiye?)**, Alfa Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 3. Baskı, Eylül 2008, s. 57.

⁹³ Ercan Çitlioğlu. **Gri Tehdit Terörizm**, Birinci Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara, Kasım 2005, s. 103.

⁹⁴ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 17.

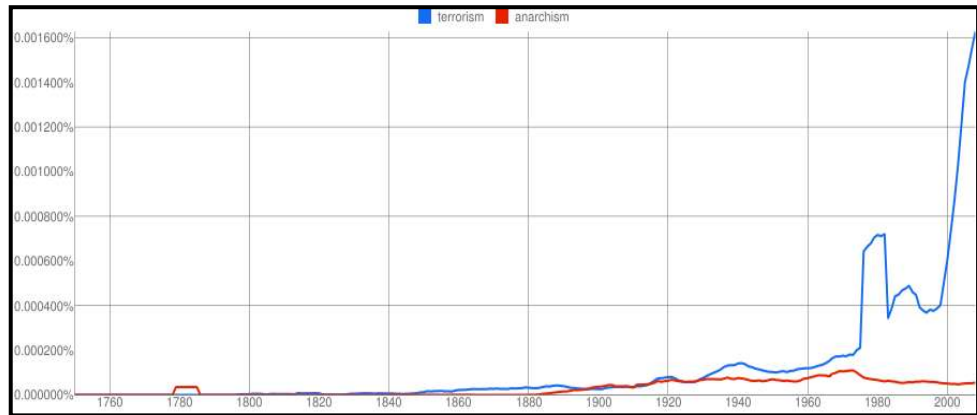
olduğunu belirtmektedir⁹⁵. “Fikirler eylemden doğar, eylem fikirlerden değil, dolayısıyla halk eğitilirse özgür değil, özgürse eğitilmiş olacaktır” diyen Pisacane, şiddetin bir amacının da sadece korku yaratmak değil, kitleleri de eğitip davaya olan desteğini artırıcı etkisi olduğunu iddia etmiştir⁹⁶. “Silahlı Propaganda” daha sonraki anarşist terör gruplarının yanı sıra, 20’nci yüzyıl terör örgütlerini de derinden etkileyen düşünce ve eylem alt yapısının temelini oluşturmuştur.

3. Anarşist Dönem Terör Örgütleri ve Eylemleri

Birinci Dünya Savaşı çıkmadan önceki son yirmi beş yılda, Avrupa’dan başlayarak tüm Dünya’ya yayılan anarşist terör eylemleri, dönemin en önemli gündemini oluşturmuştur. Anarşistler; önemli kişilerin ve devlet görevlilerinin öldürülmesi ve bombalama türü eylemi tercih etmişlerdir. Bu eylemlerin sonucunda halk arasında terörizm, anarşizm anlamında kullanılmaya başlanmıştır⁹⁷.

Aşağıda yer alan grafik, yıllara göre terörizm ve anarşizm kelimelerinin yayınlarda görülme sıklığı hakkında bir fikir vermektedir. Her iki kelime de, terörizmin uluslar arası hale geldiği 1970’lere kadar birbirini ikame eden, yakın bir seyir izlemiştir. 1970 sonrası ise terörizm kelimesi daha yaygın şekilde kullanılır olmuştur.

Grafik 2 : Terörizm ve Anarşizm Kelimelerinin Yıllara Göre İngilizce Yayınlarda Görülme Sıklığı (1760-2005)

Kaynak: www.googleNgram

⁹⁵ Andrew Mango. **Türkiye’nin Terörle Savaşı**, Çev.: Orhan Azizoğlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2005, s. 12.

⁹⁶ Bruce Hoffman. **A.g.e.**, s. 17.

⁹⁷ Andrew Mango. **A.g.e.**, s. 12.

1878’de Alman İmparatoru I. Wilhelm ve kızına karşı girişilen ancak başarısız olan suikast girişimi, anarşistlerin ilk faaliyetlerindendir. 1881 yılında Rus Çarı II. Aleksandr, 1894’te Fransa Başkanı Saki Carnot İtalyan anarşist tarafından, 1897’de İspanya Başbakanı Antonio Canovas, 1898 yılında Avusturya İmparatoriçesi Elizabeth, 1900’de İtalya Kralı Umberto I, 1901’de ABD Başkanı William McKinley ve 1912’de İspanya Başbakanı Canalejas y Mendez gibi yöneticiler, suikast yöntemi ile öldürülmüşlerdir⁹⁸.

Narodnaya Volya (Halkın İradesi) ilk anarşist terör örgütüydü⁹⁹. “Silahlı Propaganda” teorisini ilk uygulayan örgüt olarak kabul edilmektedir¹⁰⁰. 1878’de Rusya’da kurulan örgüt hedef, seçiminde çok titiz ve sembolik davranmıştır. Narodnaya Volya, daha sonraki terör örgütlerinin aksine sivillerin hedef alınmamasına özen göstermiştir. Çarlık rejiminin temsilcileri, soylular, özellikle çar ve ailesi, kısacası baskıcı yönetimin üst kademedeki bulunan kişilerini hedef almışlardır.

Anarşistleri eylemlerinde körükleyen şey ve en önemli güdüleyici unsur, ezilenlerin haklarının eylemleri yoluyla elde edileceğine yönelik besledikleri umut olmuştur. Anarşist eylemler yaygınlaşmadan önce özellikle Rusya’da ezilenlerin hakları kimi zaman otokratik yöneticiler tarafından da verilmiştir. 1861 yılında Rus Çarı II’nci Alenksander, nüfusun üçte birini oluşturan ve toprakta çalışan sınıfı oluşturan yarı kölelik serfliği¹⁰¹ kaldırdığı gibi, bundan üç yıl sonra da batı yargılama sistemini kabul etmiş, yerel yönetim haklarını bölgelere vermiştir.

Bunlar, ilerleme ve gelişme yolunda önemli adımlar olmakla beraber, ezilenler adına devrimci amaçlarla hareket eden anarşistleri tatmin etmemiş, yani

---

⁹⁸ Kiriak, Maria. "Anarchism." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 40-42. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

⁹⁹ David Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11, **The New Global Terrorism**, Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı), s. 38.

¹⁰⁰ Bruce Hoffman. **A.g.e.**, s. 17.

¹⁰¹ “Serflik (serfdom): Köleliğe benzeyen ama esas olarak Ortaçağ Avrupa’sında feodalizmle birlikte anılan bir özgür olmama (bir nevi yarı esaret) biçimi. Yaşadıkları süre boyunca, belirli kullanıcılarla onların varislerine bağlı olan serflerin, derebeyine bağlılık aracılığıyla toprak sahibi efendilerine hizmet etmelerini anlatan bu sistem, aynı zamanda bir otorite ve iktisadi adaptasyon sistemini yansıtmaktaydı.” Marshall, Gordon. **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev.:O. Akınhay, D. Kömürcü, 2 nci Baskı, Bilim ve Sanat Yay., Ankara, 2005, s. 650.

onların ‘umutlarını’ karşılamamıştır¹⁰². Rus Çarı’nın umutları karşılama adına toplum yapısında giriştiği yenilikler, tatmin yaratmaktan ziyade sonuçta anarşist terörün kurbanı olmaktan kendisini kurtaramamıştır.

Örgütün en büyük eylemi; 1 Mart 1881’de Rus Çarı II. Aleksander’in bombalı saldırı sonucu öldürülmesidir. Bu eylemde yakalanan bir anarşistin sorgulanması ile diğer üyeler de ele geçirilmiş ve örgüt çözülerek dağılmıştır¹⁰³.

Çar’a yapılan suikastın ardından yapılan operasyonlar sonucu, “Halkın İradesi” anarşistleri dağılsa bile, kendilerinin bile farkında olmadıkları ilk ve örnek olmak konumuna erişmişlerdir. Suikast eyleminin yarattığı etki, umut ve propaganda ile Avrupa ülkelerindeki anarşistler, dört ay sonra Londra’da “Anarşist Konferans” toplanmasını sağlamıştır¹⁰⁴.

Rapoport’a göre; anarşist dönemde örgütler “terörizmin bir sonuç değil strateji” olduğunu temel felsefeleri kabul etmişlerdir. Yine bu dönemde, Fransız İhtilali’ndeki anlamı ile korku ve dehşet yaratan olduklarından, kendilerini gerilla değil terörist olarak tanıtmışlar ve bundan çekinmemişlerdir¹⁰⁵.

Rapoport ayrıca, telgraf ve günlük gazeteleri iletişim aracı, treni ise ulaşım vasıtası olarak kullanan anarşistlerin ‘propaganda ve tanıtımı’ yaşamsal önemde görmüş olduklarını vurgulamaktadır¹⁰⁶.

4. Anarşist Dönemden Kalanlar

Anarşist dönem terörizmi; 19’uncu yüzyılın son çeyreğinde Rusya’dan başlayıp Avrupa’nın diğer bölgelerine, ardından Amerika ve Asya’ya o günün koşullarına göre süratle yayılarak örnek alınmıştır. Bu denli yaygınlığına rağmen ‘anarşist dalga dönemi’nde hiçbir terör örgütü başarıya ulaşamamıştır¹⁰⁷.

1880’lerde başlayan anarşist dalga terör hareketlerinden etkilenen ülkeler, polis örgütlerinde radikal değişikliklere gitmişlerdir. Anarşist dönem terörü ile mücadelenin gerektirdiği polis teşkilatlarındaki yeni yapılanmanın genel karakteri, örgütlere gizlice sızacak, yer altı faaliyetlerini açığa çıkaracak örgütlenme

---

¹⁰² David Rapoport. **A.g.m.**, s. 40.

¹⁰³ Bruce Hoffman. **A.g.e.**, s. 18.

¹⁰⁴ **A.g.e.**, s. 19.

¹⁰⁵ David Rapoport. **A.g.m.**, s. 39.

¹⁰⁶ **A.g.m.**, s. 38.

¹⁰⁷ **A.g.m.**, s. 38.

modeliydi. Gizli polis kavramı o günlerdeki terörle mücadelede elde edilen tecrübelerin dikte ettirdiği bir modeldir. ABD'nin "FBI", Rusya'nın "Okrahana" ve İngiltere'nin "Özel Branş (Special Branch)" teşkilatları, anarşist dönem terörizmine karşı kurulmuşlardır¹⁰⁸.

Anarşist dönem terörüne maruz kalan devletlerin terörle mücadelesi çok şiddetli, beklenmedik ve aşırı güç kullanımına dayanmaktaydı. Anarşist dönemde Rusya'daki anarşist örgütlerin içerisinde önemli sayıda Yahudi faaliyet göstermekte ve Çarlık Rusya'da yaşanan çoğu olumsuzluktan Yahudiler sorumlu tutulmaktaydı. Çarlık Rusya'sı için tehdit oluşturan bu durumdan kurtulmanın yolunu Rus gizli polis teşkilatı "Okrahana" bulmuştur. Okrahana tarafından üretildiği ifade edilen ve gerçekmiş gibi ortaya sürülen "Siyon Protokolleri" adlı kitap, Rusya'da Siyonizm karşıtı bir havanın doğmasına neden olmuştur. Propaganda etkisiyle çıkan olaylar, Yahudi'lerin Rusya'yı terk ederek Batı'ya göç etmesine neden olmuştur¹⁰⁹.

Anarşist dönem terörünün genel özelliklerinin tablo şeklinde özeti aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3 : Anarşist Dönem (Birinci Dalga) Terörü Genel Özellikleri

Amaç	Devrim, var olan sistemi yıkma.
İdeoloji/Motivasyon	Anarşizm.
Hedef/Kurban	Devlet adamları ve onlara bağlı üst düzey görevliler.
Eylem Yöntemi ve Silah	Dinamit atma, tabanca ve ateşli silahlar ile suikast, bıçakla öldürme ve/veya yaralama.
Finansal Kaynak	Banka soygunu.
İletişim Varsıtası	Günlük gazeteler, telgraf, tren.
Başarı	Sadece eylem başarısı ve sonraki dönem terör örgütlerine örnek olmak dışında, kalıcı, sürdürülen ve kanıtlanmış başarı yoktur.

Kaynak: Bölüm içeriğinden derlenmiştir.

E. Anarşist Doktrini Kullanan İkinci Dalga Etnik Milliyetçi Terör

Anarşist doktrin etkisi ile kurulan ve faaliyet gösteren terör örgütlerinden sonra, etnik milliyetçi ideolojilerle hareket eden, ancak anarşist öncülerinin

¹⁰⁸ A.g.m., s. 36.

¹⁰⁹ A.g.m., s. 36.

taktiklerini kullanan yeni örgütler ortaya çıkmıştır. Bu örgütler çoğunlukla Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarında yaşayan etnik örgütlerdir. Anarşist dönem ürünü olmakla beraber, etnik milliyetçilik temelinde yaygın terör hareketine girişen ilk Ermeniler olmuştur. Türkiye'de yaşanan terörü anlatan bu tezin dördüncü bölümünde, Ermeni teröründen bahsedilecektir.

Etnik milliyetçilik ideolojisi ile anarşistlerin yöntemlerini kullanan örgütler daha çok Balkan coğrafyasında görülmüştür. Wachtel Balkanlar'ın tarihi ile ilgili çalışmasında bu bölgenin özelliğini: “*Balkanların XIX'uncu ve XX'nci yüzyıl siyasi tarihi, Bizans ve Osmanlı gelenekleri mantığının yarattığı gerçeklik ile Batı Avrupa kaynaklı ulus-devlet ideolojilerinin tanıttığı yeni gerçeklik arasındaki çelişkinin çözümüydü*” şeklinde tarif etmektedir¹¹⁰. Bu değerlendirme, üç imparatorluk arasında kalan Balkanların, heterojenliğinin kaynaklarını ve çatışmalara gebe olma nedenlerini de ortaya koymaktadır.

Balkanlar'da, anarşist doktrin yöntemlerini kullanan, etnik milliyetçi ilk örgüt, 1903 yılında kurulan ‘İç Makedonya Devrimci Örgütü (IMRO-Inner Macedonian Revolutionary Organization)’dür. Osmanlı'nın Makedonya topraklarını paylaşmak isteyen devletler, Makedonları; Bulgar, Yunanlı ya da Sırp olduklarına inandırma çabası içindeydiler. IMRO ise bu yaklaşıma karşılık olarak, Makedonya'da ayrı bir Makedon kimliğini kabul ettirmek için faaliyet göstermiştir. 1903 yılındaki kanlı ve başarısız ‘İlinden Ayaklanması’nı da IMRO örgütlemiştir¹¹¹.

IMRO'nun faaliyetleri, bağımsız bir Makedonya hedefini sağlayamamış, Makedonya sorunu 1912 ve 1913 Balkan Savaşları akışı içinde kısmen çözülmüştür. Bazı kaynaklarda IMRO'nun dağılarak, elemanlarının kiralık katillik yapan ve politik suikastlar düzenleyen bir suç örgütüne dönüştüğü belirtilmektedir¹¹².

Balkanlarda, anarşist yöntemleri kullanan etnik milliyetçi örgütlerden biri de, 1908 yılında kurulan Sırp milliyetçi grup ‘Halkın Müdafaası (Narodna Obrana)’ olmuştur. Başlangıçta Sırp milli ve kültürel haklarını korumak için çalışan örgüt, daha sonra Avusturya-Macaristan karşıtı hareketlerin odağında yer alan

---

¹¹⁰ Andrew Baruch Wachtel. **Dünya Tarihinde Balkanlar**, Çev.: Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitap, 1'inci Baskı, İstanbul, Ekim 2009, s. 22.

¹¹¹ **A.g.e.**, s. 99.

¹¹² Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 20.

ayrılıkçı bir kimliğe bürünmüştür. Sırp hükümeti ile gizli bağ ve desteği olduğu iddia edilen örgüt, Bosna-Hersek'ten eleman temin etme, eğitime ve orada terör eylemi yaptırma gibi çalışmalarda bulunmuştur. Daha sonra bahsedilecek olan ve Bosna-Hersek'te kurulan 'Genç Bosnalılar' örgütünden de eleman devşirme girişimleri olmuştur¹¹³.

IMRO ile aynı dönemde Balkanlar'da 'Genç Bosnalılar (Mlada Bosna-Young Bosnians)' ve 'Sırp Kara Eli (Serbian Black Hand)' gibi birkaç örgüt daha ortaya çıkmıştır¹¹⁴. Avusturya-Macaristan Veliahdı Arşidük Franz Ferdinand, Saraybosna gezisi esnasında 28 Haziran 1914'te 'Genç Bosnalılar' örgütü elemanı tarafından öldürülmüştür. Bu olay, Birinci Dünya Savaşı'nı başlatan kıvılcım olarak kabul edilmektedir.

İçinde birçok ulusu barındıran Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nu bir arada tutan tek unsur, Habsburg Hanedanlığı ve onun tek varisi Veliaht Franz Ferdinand'dı¹¹⁵. Arşidük'ün, Princip tarafından öldürülmesine doğal olarak; varlık ve meşruiyet gerekçesi adeta ortadan kalkan Avusturya Macaristan İmparatorluğu, Sırbistan'a savaş açarak yanıt vermiştir. Almanya, Rusya ve ardından diğer ülkelerin daha önce yaptıkları ittifaklara göre karşılıklı savaş ilan etmeleriyle insanlık ilk dünya savaşını görmüştür.

Hoffman, bazı tarihçilerin 'Genç Bosnalılar' örgütünü, hükümrân Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun varlığına karşı bir araya gelmiş 'memnuniyetsiz, fakir ve umutsuz ergenlerden' oluştuğunu belirterek hareketi küçümsediklerini, buna karşın Arşidük'ü öldüren Gavrilo Princip'in de 'Genç Bosnalılar' örgütüne mensubiyetinden dolayı, örgütün bu küçümsemeyi hak etmediğine işaret etmektedir¹¹⁶.

Mango, Princip'in duruşmalar esnasında: "Müstakbel imparatoru bizim ülkümüze aykırı reformlar (*Princip'in kastettiği 'reformlar' aslında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndaki Güney Slav halkının şikâyetlerini*

¹¹³ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, ss. 21-22.

¹¹⁴ David Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11, **The New Global Terrorism**, Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı), s. 40.

¹¹⁵ Oral Sander. **Siyasi Tarih (İlkçağlardan 1918'e)**, Ankara, İmge Kitabevi, 15. Baskı, Ekim 2006, s. 344 ve 354.

¹¹⁶ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 21.

ortadan kaldırmak gayesi güderken, teröristler bu reformlara karşı çıkararak, bu bölgede Sırpların hâkimiyetini sağlamayı hedeflemişlerdi) yapacağı için öldürdüm” diyerek suçunu kabul ettiğini ve suikastın Sırbistan’ın başkenti Belgrad’da planlandığını belirtmektedir. Bu tarihi örnek ile ilgili olarak Mango: “Arşidük’ün öldürülmesi, bugün bile geçerli olan iki hususu ortaya çıkarmıştır. Bunlardan biri, şikâyetleri halletmek için yapılan reformların teröristleri saldırıdan vazgeçirmediği, ikincisi de teröristlerin bir dış merkeze, tercihen yabancı makamların yardımına dayalı bir üsse ihtiyacı olduğudur.” değerlendirmesinde bulunmaktadır¹¹⁷.

Bu değerlendirme, terörizmin nedenlerini ortadan kaldırmak konusunda gösterilen gayretler ile terör örgütlerinin bu girişimleri engelleme ve başlangıç talepleri ile çelişkiye düşmeleri yönünde ibret alınacak ve bugün bile geçerli olan bir örnektir. Narodnaya Volya örgütü tarafından 1881’de öldürülen Rus Çarı II. Aleksander’in, 1861 yılında serfliği kaldırdığı ve devlet düzeninde reformlar yaptığı halde suikasta kurban gittiği hatırlanırsa, terörizmin sonlanması adına terör örgütlerini tatmin edecek nihai bir çözüm arayışının olamayacağı anlaşılabılır.

Köktenci bir grup ‘Halkın Müdafaası (Narodna Obrana)’ndan 1911’de ayrılarak ‘Birleşme veya Ölüm (Black Hand-Ujedinjenje ili Smrt)’ adlı başka bir örgüt kurmuştur. Bu örgüt elemanlarının daha çok görevdeki Sırp subaylarından meydana geldiği, Sırp Genelkurmay İstihbarat Başkanı Yarbay Dragutin Dmitrievich tarafından yönetildiği, Hoffman’ın eserinde belirtilmektedir¹¹⁸.

F. 19’uncu Yüzyıldan Miras Kalan “Siyasal Şiddet Türleri”

Anarşist dönem terör hareketlerinden sonra, 20’nci yüzyıl boyunca yaşanan terörün çeşitleri; ‘etnik’ ve ‘ideolojik (bazen dinin de başat olduğu)’ terörizmdir. 20’nci yüzyıl, endüstri devrimi ve ulusçuluğun gelişmesi ile ortaya çıkan ve 19’uncu yüzyıldan kalan birçok siyasal şiddet türünü miras olarak devralmıştır. İşçi militanlığı, anarşizm ve komünizmin; terörizm ile siyaseti 20’nci yüzyıl boyunca etkileyen en önemli üç şiddet türü olarak değerlendirilmektedir¹¹⁹. Bu değerlendirmede eksik kalan husus; 19’uncu yüzyılın başlangıcında görülen, 20’nci

¹¹⁷ Andrew Mango. **A.g.e.**, s. 13.

¹¹⁸ **A.g.e.**, s. 22.

¹¹⁹ Harmon, Christopher C. "How terrorist groups end: studies of the twentieth century." **Strategic Studies Quarterly** 4.3 (2010): 43+. *Gale Power Search*. Web. 7 Feb. 2012. S., 43.

<http://go.galegroup.com/ps/i.do?id=GALE%7CA243958194&v=2.1&u=40mwrlib&it=r&p=GPS&sw=w>

yüzyılda ve yaşadığımız yüzyılda da görülecek olan ‘etnik milliyetçilik’ hareketidir. Bu hareketlerin hepsi de ezilenin yanında olduklarını ve onların haklarını elde etmek için ezen kişi, düzen ve/veya devlete karşı mücadele ettiklerini beyan etmişlerdir. Ancak değişik derecelerde olmak üzere dört hareket de şiddete başvurmuştur.

1. İşçi Militanlığı

‘İşçi Militanlığı’ mavi yakalı çalışan ve ezilen işçinin yanında olmuş, onların hakları için mücadele etmiş ve en az şiddet yaratmış olan hareket olarak tanımlanmaktadır. ABD çelik işçileri ve köprü işçileri, 1910 yılında Seattle ve New York gibi şehirlerde şiddet eylemlerine girişmişlerdir. Masum insanlara yönelik saldırılar sonucu iki düzine insan ölmüş, çok sayıda kişi yaralanmış, birçok bina ile tesis tahrip edilmiştir¹²⁰.

1905-1910 yılları arasında yoğunlaşan bu işçi militanlığı hareketi kısmi başarı elde ederek, günlük işçi ücretlerinin iki katına çıkmasını (2 dolardan 4.30 dolara) sağlamıştır. İşçi militanlığı hareketi kısmi şiddet ortaya çıkarmış olsa bile, siyasi hedef gütmemiş ve kendi mecrasında kalmıştır. Bu nedenle ABD vatandaşları algısı üzerinde anarşizm ve komünizm gibi çok olumsuz katkı yapmadığı değerlendirilmektedir¹²¹.

2. Anarşizm

‘Anarşizm’, 19’uncu yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ve 1920’lere kadar etkinliğini devam ettiren bir harekettir. Ezilen sınıfların haklarının elde edilmesi ve korunması temelinde hareket etmekle beraber esas kaygısı, mevcut otorite olan yönetim erkinin ortadan kaldırılması olmuştur. Bu amacına ulaşmak için seçtiği kurbanlar genellikle yönetim erkinin seçkinleri ve bürokratlar olmuştur.

Anarşistler suikast ve bombalama türü eylemleri tercih etmişlerdir. Devrimci fikirler eşliğinde çok geniş coğrafyalarda etkili olmuş, siyasi hedeflerine bazı eylemleri ile ulaşmışlar, ancak nihai amaç olan devletin ortadan kaldırılması sadece anarşist yöntemlerle mümkün olamamıştır.

---

¹²⁰ A.g.m., s. 43.

¹²¹ A.g.m., ss. 43-44.

Anarşizm, felsefi ve operasyonel anlamda uluslar arası boyuta erişen ilk siyasal şiddet hareketi olarak tanımlanabilir¹²². Anarşist örgütler Rusya, ABD, İtalya, İspanya, Almanya, Fransa ve Osmanlı İmparatorluğu topraklarında etkili olmuşlardır. Anarşizm İtalya ve Fransa’da 1900’den sonra aniden, ABD’de ise 1908 ve 1919 yıllarındaki tepe çıkışlarıyla beraber 1920’den sonra tamamen kesilmiştir¹²³.

Anarşizme maruz kalan ülkeler, yakalanan anarşistleri suç derecelerine göre derhal idam etmiş veya ağır ceza vermişlerdir. Başka ülke vatandaşlarından olanları ülkeler arası yapılan anlaşmalar gereği iade veya sınır dışı etmişler, örgütlere karşı acımasız davranarak etkin polisiye tedbirler almışlardır. Bu uygulamalar sonucunda anarşizme karşı başarı kazanılmış ve 20’nci yüzyılın ilk çeyreğinde hareket sona ermiştir. Sona ermeden önce de Birinci Dünya Savaşı’nın çıkış sebebini oluşturan suikast ile ömür devrini doldurmuştur da denilebilir.

Alınan tedbirlere örnek vermek gerekirse: ABD Başkanı Wilson 1919 yılında tüm anarşistlerin (suça karışsın ya da karışmasın) Sovyetler Birliği’ne geri gönderilmesi yetkisini ABD Başsavcısı’na vermiştir. Zorla yapılan sürgün, 1920 yılında Wall Street’de meydana gelen ünlü bombalama eylemine neden olmuştur. Bu olaydan sonra da anarşistlerin çoğunun geldiği düşünülen Güney ve Doğu Avrupa ülkelerinden, 20-30 yıl boyunca göçmen kabul edilmemiştir¹²⁴.

3. Komünizm

Üçüncü siyasal şiddet hareketi ise ‘Komünizm’dir. Komünizm 20’nci yüzyıl boyunca terör örgütlerinin bağlandıkları başat ideoloji olmuştur. Komünist terör örgütlerinin etkinlikleri, SSCB ve doğu bloğunun 1989-1990’lı yıllardaki çöküşü ile beraber azalmıştır. Ancak bu örgütlerin tamamen faaliyetlerini sonlandırdıkları ya da çöküşlerinin Sovyetler Birliği’nin dağılışına denk geldiğini söylemek yanlış olur.

Günümüzde komünist örgütler sayı ve faaliyet yönüyle azalmışlarsa da tamamen ortadan kalkmamışlardır. Yunanistan’daki 17 Kasım terör örgütü 2002

---

¹²² A.g.m., s. 45.

¹²³ A.g.m., s. 45.

¹²⁴ David Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11, **The New Global Terrorism**, Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı), s. 37.

yılında yapılan operasyonlarla çökertilmiş, Hindistan'daki "Naxalite" örgütü ise halen faaliyetlerine devam etmektedir¹²⁵.

4. Etnik Milliyetçilik

Fransız İhtilali'nin ortaya koyduğu milliyetçilik akımı, Avrupa'da 1830 ve 1848 Devrimleri'ni tetiklemiştir. Bunun dışında, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu topraklarında yaşayan farklı ulusların bağımsızlık isteklerini körüklemiştir.

G. Devlet Terörü

Devletlerin terörle ilişkisi üç şekilde ortaya çıkmaktadır. Birincisi; "Yukarıdan Gelen Terör" şeklinde de tanımlanan "Hükümet" veya "Devlet Terörü", ikincisi; devletin terörü araç olarak kullanması, üçüncüsü de; devletin terörü desteklemesidir¹²⁶.

İlk yöntemde devletin kendi vatandaşına yönelik olarak uyguladığı terör anlaşılmaktadır. Devlet yönetim erkiyle yasama, yürütme ve yargı gücünü, kolluğu da kullanarak kendisine muhalif olan veya olabilecek unsurları, grupları sistematik teröre maruz bırakır. İşkence, sürgün, tehdit, öldürme, özgürlüklerin kısıtlanması veya kullanılamaz hale getirilmesi, devlet teröründe karşılaşılan yöntemlerdir. Stalin'in 1930'larda uyguladığı devlet terörü, buna en çarpıcı örnek olarak kabul edilmektedir.

Ayrıca değişik zamanlarda Şili, Uruguay, Peru ve Arjantin gibi devletlerin kendi vatandaşlarına uyguladığı tutuklama, işkence ve yargılamadan öldürme faaliyetleri de, devlet terörüne örnek olarak gösterilmektedir. Buna ek olarak, ABD'nin böyle zamanlarda sözü geçen devletleri desteklediği de yasak savma kabilinden, bazı araştırmalarda belirtilmektedir¹²⁷.

İkinci yöntem, devletin terörü araç olarak kullanması durumudur. Burada hedef, kendi ulusal çıkarlarına engel olan başka devletler, devletin kendisine düşman veya potansiyel tehdit olarak tanımladığı kendi halkı, gruplar veya kişiler olabilir. Amaç ise, öncelikle ulusal hedeflerin sağlanması veya muhalefetin kırılmasıdır.

¹²⁵ Christopher C. Harmon. **A.g.m.**, s. 47.

¹²⁶ <http://www.terrorism-research.com/state/> (Erişim: 09 Ocak 2012)

¹²⁷ State Terrorism. (2007, February 23). *Background Information Summaries*, Retrieved May 12, 2009, from International Security & Counter Terrorism Reference Center database.

Terörü araç olarak kullanan devletler, bu tür faaliyetlerini gizli çalışan, açığa çıkmayacak, çıksa bile üstlenmeyecek olan operasyonel istihbarat birimlerine veya onların eylem maksatlı kullandıkları, kendi kontrollerindeki taşeronlara yaptırmaktadırlar. Devlet terörüne girişen ülkelerin asıl kamuflajı ise kendileri yaparken başka ülkeleri, teröre destek veren ülke şeklinde listelemeleri ve konumlandırmalarıdır.

Üçüncü yöntem ise teröre doğrudan veya dolaylı destek verilmesidir. Devletler, siyasi amaçlarına ulaşmak için teröre ve rakip devletlere karşı faaliyet gösteren terör örgütlerine destek verebilmektedirler. Dış destek olmadan modern zamanların terör örgütlerinin sistemli eylem yapmalarının zor olacağı bilinen bir olgudur. Örneğin; PKK'yı destekleyen veya bir zamanlar desteklemiş olan Yunanistan, İran, Suriye ve bazı Avrupa devletleri bu kategoride değerlendirilmektedir.

Teröre destek veren devlet/devletler ve terör örgütlerinin ilişki biçimi; sözde yasal derneklerine ve uzantılarına faaliyet serbestliği sağlamaktan; teröristlerin eğitilmesine, barınmasına, lojistik desteğe; hatta hangi eylemin yapılacağı konusunda hedef göstermeye kadar değişen çeşitliliği kapsayabilmektedir.

Birinci Dünya Savaşı boyunca terör eylemleri ve örgütlerine rastlanmamıştır. Savaşın kendisi en büyük şiddet olduğundan, terör eylemine gerek kalmamıştır. Savaştan sonra ise bir başka terör şekli kendisini göstermiştir. Devlet terörü, 1930'lardan itibaren Stalinci Rusya, Faşist İtalya ve Nazi Almanya'sında devlet terörü yoğun olarak yaşanmıştır.

Bu dönem, baskıcı yönetimlerin muhalif gördükleri kişilere, yani kendi halklarına karşı giriştikleri mezalim hareketlerinin yaşandığı dönem olmuştur¹²⁸. Aslında devlet terörünün uygulanmasıyla ilgili ilk örnek, iktidar yolunda terörizmi bir yöntem olarak benimsemeyen, ancak iktidarını güçlendirmek için ihtilalci terörü uygulayan Lenin'in dönemidir¹²⁹.

Bünyadov, Stalin döneminde uygulanan devlet terörünü, KGB belgelerinden yararlanarak hazırladığı eserinde ortaya koymaktadır. Azerbaycan halkının maruz kaldığı şiddet ve acımasızlık, bizzat dramı yaşayan insanların

¹²⁸ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 23.

¹²⁹ Andrew Mango. **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, Çev.: Orhan Azizoğlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2005, s. 12.

yargılamalarındaki savunmalarıyla göz önüne serilmektedir. Savunmalara ve hayat hikâyelerine yansıyan tanıklıkları, devlet terörünün de örgütlerin terörü kadar, belki de ondan daha acımasız olduğunun haykırışıdır. Bünyadov eserinde:

“..Azerbaycan halkının gerçek faciası ise, 1936 yılında başladı. Halk aleyhine, özellikle aydınlar aleyhine ceza tedbirleri 1937-1938 yıllarında daha da amansızlaştı. Hâkimiyette oturmuş devlet terör grubu görülmemiş vahşilikle yerli işbirlikçilerin nankörlükleriyle (burada yerli hainlerin isimleri zikredilmiştir) ve yardımlarıyla; iki yılda 70 bin Azerbaycan aydın temsilcisi, âlim, yazar, şair, mühendis, din adamı, öğretmen, asker, kısaca en tanınmış ve meşhur bilginleri kurşuna dizilmiştir. Mahkeme duruşmalarının karar verme süresi toplam 15 dakika sürmüştür. Demek ki, saatte 4 kişi, 24 saatte 96 kişi, ayda 2880 kişi ölüme veya sürgüne gönderilmiştir.”¹³⁰,

İtalya’da Faşist Mussolini muhaliflerini bastırma yöntemlerine ‘terör’ diyenlere karşılık ‘terör değil, sosyal hijyen’ yaptığını belirtecek kadar ileri gitmiştir¹³¹.

Naziler 1930 yılında iktidara geldiklerinde kendilerine muhalif olacak ve yargılayabilecek hedef kitle olarak seçtikleri avukatlara yönelmişlerdir. Her 10 avukattan birini suç uydurarak, tutuklayıp yargılamışlar, bunu gören diğer avukatlar da yaratılan korku üzerine Nazi yönetimine karşı dava açamamıştır¹³². Hitler, terörizmin en büyük kozu olan korku hipnozu yaratma etkisinden yararlanmıştır.

H. Üçüncü Dalga Etnik Milliyetçi Terör “Rapoport’un İkinci Dalgası-Sömürge Karşıtı Terör Dönemi (1920-1960)”

Birinci Dünya Savaşı’nı sona erdiren anlaşmalar kapsamında sorunların beklentileri karşılayacak şekilde çözülememesi, dağılan imparatorluklardan geride kalan ülkelerin sınırlarının etnik homojenliği yansıtacak şekilde çizilmemiş olması ve ‘kendi kaderini tayin hakkı’, İkinci Dünya Savaşı’nı hazırlamıştır.

¹³⁰ Ziya Bünyadov. **Stalin Döneminde KGB Arşivlerinde Kırmızı Terör**, Türkiye Türkçesine Aktaran: Sebahattin Şimşir, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004. Ss. 5-9.

¹³¹ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 24.

¹³² H. Sisson, Mary. "State Terrorism." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 554-555. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Birinci Dünya savaşı sonrası, belirtilen nedenlerle, sömürge yönetimi altındaki ülkelerde bağımsızlık hareketleri başlamıştır. İrlanda, Hindistan, Pakistan, Mısır ve diğer sömürgelerde bağımsızlık hareketleri görülmüştür. İrlanda'nın bağımsızlığı kapsamında 1912'de kurulan 'Ulster Gönüllüler Kuvveti (Ulster Volunteer Force)' örgütü, 1919-1921 yılları arasında yapılan İngiltere-İrlanda Savaşı'nın itici gücü olmuştur. 'Ulster Gönüllüler Kuvveti' üçüncü dalga etnik milliyetçilik kapsamında kurulan ilk örgüttür.

Aynı Birinci Dünya Savaşı sırasında olduğu gibi, İkinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı 1939-1945 yılları arasında da, insanlığın siyasal çözüm vasıtası olarak en son çare olarak kullandığı savaş geçerli olduğundan, terör faaliyetlerine rastlanmamıştır.

Savaş sonrasında iki kutba ayrılan dünyada, komünist blok ülkelerinde baskıcı yönetimler yaşandığından, terör örgütleri ortaya çıkamamıştır. Komünist olmayan ülkelerde ise terörizm, savaş yaralarının sarılmasından sonra, gerek bloklar arasında gerekse ülkeler arasında gün yüzüne çıkan sorunlar nedeniyle hortlamıştır.

Mango'ya göre komünist olmayan ülkelerde terörizm, üç nedenden dolayı ortaya çıkmıştır: "Bunlardan birincisi soğuk savaş; ikincisi Batılı imparatorlukların dağılışı sırasında ve sonrasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar; üçüncüsü de bilhassa Batılı gelişmiş ülkelerde, savaş sonrası ortaya çıkan radikalizm dalgasıdır."¹³³

İkinci Dünya Savaşı sonrası, sömürgelerdeki halkların ayaklanarak giriştikleri bağımsızlık hareketleri, Batı'da terör şeklinde tarif edilmiştir. Cezayir'de Fransız sömürüsüne karşı hareketleri yürüten FLN (National Liberation Front-Ulusal Kurtuluş Cephesi), Kenya'da İngilizlere karşı Mau Mau ve Filistin'de İngiltere'ye karşı Yahudi Irgun Zvai Leumi ve Lehi örgütlerinin faaliyetleri bu döneme örnek verilmektedir¹³⁴.

İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan etnik ve ayrılıkçı hareketlerin, Ermeni'lerin Birinci Dünya Savaşı öncesi Osmanlı İmparatorluğuna karşı giriştikleri terörist stratejiyi örnek aldıkları ve kendi koşullarına uygun olarak adapte ettikleri

---

¹³³ Andrew Mango. **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, Çev.: Orhan Azizoğlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2005, s. 14.

¹³⁴ Ronczkowski, M. (2003, January). History and roots of modern terrorism. Terrorism & Organized Hate Crime: Intelligence Gathering, Analysis & Investigations, Retrieved May 12, 2009, from **International Security & Counter Terrorism Reference Center** database.

Hoffman tarafından ifade edilmektedir¹³⁵. Ayrıca, sömürge karşıtı dönem terör örgütlerinden bazılarının tüm dönemlere göre daha başarılı olduğu Rapoport tarafından kabul edilmektedir¹³⁶.

Üçüncü dalga etnik milliyetçi terör dönemi kapsamında: İngiltere'ye karşı Yahudi Irgun Zvai Leumi ve Lehi, Cezayir'de Fransız sömürüsüne karşı FLN (National Liberation Front-Ulusal Kurtuluş Cephesi) ve Kıbrıs'da önce İngiltere, sonra da Türklere karşı terör hareketlerine girişen EOKA (Ethniki Organosis Kyprian Agoniston) örgütleri, dönem özelliklerine örnek alınarak devam eden maddelerde incelenecektir.

1. Irgun ve Lehi (Stern Gang)/İsrail

'Irgun (Irgun Zvai Leumi-Milli Askeri Teşkilat)' ve 'Lehi (Lohamei Herut Yisrael-İsrail özgürlük Savaşçıları)' adlı örgütler, İsrail Devleti'nin kurulması sürecinde, Filistin'li Araplara ve İngiliz Manda Yönetimi temsilcilerine karşı giriştikleri terör eylemleriyle bilinmektedirler. Irgun ve Lehi dışında, tamamen gizli olan ve Filistin'lilere karşı yer altı faaliyetlerinde bulunan üçüncü örgüt ise paramiliter bir örgüt olan 'Haganah'dır.

Her üç örgütün amacı; Filistin topraklarının tamamında İngiliz Mandasına son vererek, İsrail Devleti'ni kurmaktır. Etnik milliyetçilik ideolojisi ile hareket eden Irgun ve Lehi, başlangıç hedefleri olan tüm Filistin toprağı yerine bir bölümünde İsrail Devleti'nin kurulmasını sağlayarak, amaçlarının büyük bölümüne ulaşan ender terör örgütleri olarak tarihe geçmişlerdir. Irgun ve Lehi, iki büyük savaş arasında ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra eylemlerini, 1949'da yasaklandıkları zamana kadar sürdürmüşlerdir. Haganah ise düzenli orduya dönüştürülmüştür.

İlk adı 'Irgun Bet' olan örgüt, Yahudiler tarafından Filistin'lilere karşı koymak amacıyla ilk defa 1931 yılında teşkil edilmiştir. Asker ve polislerden teşkil edilen örgütün başına, Polonya Yahudisi olan Vladimir Jabotinsky getirilmiştir.

---

¹³⁵ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 20.

¹³⁶ David Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11, **The New Global Terrorism**, Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı), s. 38.

Örgüt adının ilk harflerinin İbranice okunuşu nedeniyle, İsrail'liler tarafından 'Etsel' diye adlandırılmaktadır¹³⁷.

Nisan 1937'de Irgun tekrar yapılanmış ve Filistin'lilere karşı silahlı eylemlerde bulunması kararlaştırılmıştır¹³⁸. Nisan-Ağustos 1938 döneminde Irgun tarafından 119 Filistin'li öldürülmüştür¹³⁹.

İkinci Dünya Savaşı başına kadar dönemde, Irgun dışında Haganah da Filistin'lilere karşı tek veya İngilizlerle ortak eylemlere girişmiştir. Resmi İngiliz kaynaklarına göre; 1936-1938 yıllarında İngilizler ve Haganah tarafından 2000 civarında Filistin'linin ortak operasyonlarla öldürüldüğü veya idam edildiği ifade edilmektedir¹⁴⁰.

1939 yılında İngiliz Hükümeti tarafından yayınlanan ve Yahudi'lerin Filistin'e göçünü, 1944 yılına kadar yılda 75 bin ile sınırlayan 'Beyaz Kâğıt' bildirisi üzerine, bu kez İngiliz hedeflerine, özellikle askeri tesislerine saldırı eylemlerine başlamıştır¹⁴¹. İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine, Nazi Almanya'sının karşısında İngiltere'yi destekleyeceğini açıklayan Irgun'un, İngilizlere yönelik saldırısı sadece üç ay sürmüştür oldu. Irgun, savaş boyunca İngiliz hedeflerine saldırmayarak bu vaade uymuştur¹⁴².

'Lehi (Lochemay Herut Yisra'el- İsrail'in Bağımsızlık Savaşçıları)' veya İngilizler tarafından kullanılan adıyla 'Stern Gang', Ekim 1939'da kurulmuştur¹⁴³. Örgüt, İngilizlere karşı terör saldırılarının kesilmesine karşı olan Irgun'dan ayrılan muhalifler tarafından kurulmuştur¹⁴⁴.

Lehi, İngiliz İmparatorluğu'nun Yahudi'lerin düşmanı olduğu tezini savunmaktaydı. Ayrıca 'düşmanımın düşmanı dostumdur' diyerek, Avrupa'lı

---

¹³⁷ Süleyman Özmen. **Ortadoğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, İkinci Baskı, Mart 2002, ss. 47-49.

¹³⁸ **A.g.e.**, s. 51.

¹³⁹ **A.g.e.**, s. 52.

¹⁴⁰ **A.g.e.**, s. 53.

¹⁴¹ Pearson, Erica. "Irgun Zvai Leumi." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 302-303. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁴² Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, ss. 48-49.

¹⁴³ Süleyman Özmen. **Ortadoğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, İkinci Baskı, Mart 2002, s. 54.

¹⁴⁴ Pearson, Erica. "Stern Gang." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 560-561. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Yahudi'lerin Filistin topraklarına gönderilmesi konusunda destek sağlamak için Hitler ve Mussolini ile temasa geçtikleri de bazı kaynaklarda iddia edilmektedir¹⁴⁵.

Irgun'un aksine Lehi, 1940 yılından itibaren İngiliz hedeflerine karşı terör saldırılarına devam etmiştir. Banka soygunları ve bombalamaları, ilk dönem anarşist terör dalgası yöntemi suikastlar, örgütün İngilizlere karşı giriştiği başlıca eylem türleriydi¹⁴⁶. İngiltere'nin, Kahire'deki Bakanı Lord Moyne'un 06 Kasım 1944'de suikast sonucu öldürülmesi, Lehi'nin başarıya ulaşan önemli eylemlerinden biri olmuştur¹⁴⁷.

Lehi lideri Avraham Stern, 1942 yılında İngiliz dedektifleri tarafından öldürülünce yerine İzak Şamir geçmişti. İsrail'in resmi olarak kurulduğu 1948 yılında, BM'nin Arap ve İsrail görüşmeleri için atadığı İsveçli diplomat Count Folke Bernadotte, Kudüs'ün uluslar arası statüye sahip bir bölge olarak kalması önerisini vermesinden bir gün sonra, Lehi tarafından suikast sonucu öldürülmüştür. Bernadotte'nin, üç yıl önce Nazi'leri ikna ederek, hapishanelerden ve Almanya'dan çıkışlarını sağladığı 21 bin Yahudi için gösterdiği çabalar bilinmesine rağmen, Lehi terörüne kurban olmaktan kurtulamamıştır¹⁴⁸.

İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere, Almanya'dan kaçan Yahudi'lerin yerleşmelerini engelleyince Irgun, İngilizlere karşı savaş boyunca ara verdiği terör eylemlerini Lehi ile birleşerek, 1944 yılında tekrar başlatmıştır. Bu arada Irgun'un liderliğine 1943 yılında Menahem Begin getirilmiştir.

Irgun'un bilinen en büyük eylemi, 22 Temmuz 1946 tarihindeki 'King David Otel Saldırısı'dır. Otelin ve saldırının önemi; Filistin'deki İngiliz yönetiminin otelin iki katında görev yapıyor olması ve saldırı sonucu 41 Arap, 28 İngiliz, 17 Yahudi ve 5 de diğer milletlerden olmak üzere toplam 91 kişinin hayatını kaybetmiş olmasıdır. Menahem Begin patlama öncesi sivil kayıplarını önlemek, sadece İngiliz temsilcilerine zarar vermek niyetinde olduklarını belirtmek için, oteli aradıklarını, ancak ulaşamadıklarını bildiren açıklamalarda bulunmuş olsa bile; 'King David Otel'

---

¹⁴⁵ Pearson, Erica. **A.g.m.**, ss. 560-561.

¹⁴⁶ Pearson, Erica. **A.g.m.**, ss. 560-561.

¹⁴⁷ Süleyman Özmen. **A.g.e.**, s. 55.

¹⁴⁸ Pearson, Erica. **A.g.m.**, ss. 560-561.

saldırısı, 20'nci yüzyılda meydana gelen ilk, en yüksek sayıda ölüm olan saldırı olarak bilinmektedir¹⁴⁹.

Savaş öncesi 1944 yılına kadar Yahudi göçü için koyulan yılda 75 bin kişi kotasının çok aşıldığı, Haganah örgütünün kanun dışı yollarla çok sayıda mülteciyi Filistin'e getirdiği ortaya çıkmıştır. Bu durum üzerine 1946 yılında, ABD-İngiliz komitesi teşkil edilmiş ve konuyla ilgili bölgede incelemeler yapılmıştır. Bu komitenin bir raporuna göre; Haganah örgütünün 58-64 bin, Irgun'un 3-5 bin ve Lehi'nin 200-300 kadar olmak üzere, Yahudi'lerin toplam 61-69 bin arası silahlı güce ulaştığı bildirilmiştir¹⁵⁰.

King David Otel saldırısı sonrası Irgun, İngiliz ve Filistin hedeflerine karşı eylemlerine devam etmiştir. Irgun ve Lehi'nin Filistin'lilere karşı ortaklaşa gerçekleştirdiği en kanlı eylem; 9 Nisan 1948'de Kudüs yakınlarındaki Dayr Yasin köyündeki 250 Filistin'linin öldürülmesidir¹⁵¹. Irgun elemanları, İngiliz kontrolündeki bir hapisaneden, 41'i Irgun ve Lehi elemanı olmak üzere 200 mahkûmu kaçırmış, iki İngiliz çavuşu kaçırarak cesetlerini ağaca asmıştır¹⁵².

Lehi ve Irgun 1949 yılında yasa dışı sayılmış, dağılan örgütlerin liderleri daha sonraki yıllarda, İsrail'in politik basamaklarını tırmanan kariyerlere sahip olmuşlardır. Sırasıyla Menahem Begin 1977'de (Begin, 1978'de Nobel Barış Ödülü almıştır), İzak Şamir ise 1983'de İsrail Başbakanı olmuştur.

Irgun ve Lehi'nin, sömürge karşıtı gerilla taktiği ile mücadele eden gruplardan farklı görülmeleri ve terörist örgüt olarak kabul edilmeleri, takip ettikleri strateji ve eylemlerinin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Erken dönem terör örneklerini sunan anarşistler gibi, öncelikle gizliliğe büyük önem vermişlerdir. Mücadelelerinde, gerilla savaşı modelindeki gibi, yarı düzenli birliklerle İngiliz askerinin karşısına çıkmamışlardır. Onun yerine; üst düzey İngiliz yöneticilerine karşı suikast, bombalama gibi terörist eylem türlerini tercih etmişlerdir. Bu arada, 20'nci yüzyılda kendisini 'terörist örgüt' olarak tanımlayan ve suikast türü eylemi

¹⁴⁹ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 51.

¹⁵⁰ Süleyman Özmen. **Ortadoğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, İkinci Baskı, Mart 2002, s. 55.

¹⁵¹ Emin Demirel. **Dünyada Terör**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, 4'üncü Baskı, İstanbul, Mart 2003, s. 145.

¹⁵² Pearson, Erica. "King David Hotel Bombing." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 329. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

kullanan son örgüt Irgun olmuştur. Örgüt, dünya üzerinde çeşitli ülkelerde yaşayan Yahudi diasporası sayesinde maddi kaynak sıkıntısı çekmemiştir.

Mandater İngilizlere karşı savaştan Irgun örgütü lideri Menahem Begin, terörist tanımlamasının getirdiği dezavantajı fark ederek, örgüt üyelerini “Özgürlük Savaşçısı” olarak tanımlamaya başlamıştır. Dünyanın diğer ülkelerindeki terörist örgütler de bu tanımlamayı o günden bu yana tercih etmişlerdir¹⁵³.

Irgun terörünün, İngiliz Mandası’nın sona ermesi ve İsrail Devleti’nin kurulmasını sağlayan ortama önemli katkısı olmuştur. Bu başarı dünyadaki diğer örgütleri de cesaretlendirmiştir. Irgun ve Lehi’ye atfedilen bu başarının ardında, uyguladıkları terör taktiklerinin ve uluslar arası ortamın katkısının bulunduğu değerlendirilmektedir.

Özellikle Menahem Begin liderliğindeki Irgun’un başarıya ulaşmasını sağlayan çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunlardan ilki, eylem yapılacak hedef belirlenmesinde seçici davranılmıştır. İkinci faktör, yapılan eyleme karşı İngilizlerin terörist avında gösterdiği aşırı kuvvet kullanımı, örgütün işine yaramış, bulunamayan teröristler, kamu düzenini sağlayamayan Mandater İngiliz imajını yaratmıştır. Üçüncü önemli faktör ise; Irgun’un medyayı çok iyi kullanması olmuştur. Nazi zulmünün yarattığı acıma duygularının yanında, savaş sonrası Avrupa’da oradan oraya yurtsuz dolaşan Yahudi’lerin Filistin’e gelişinin İngiltere tarafından engellenmesi haberleri, gazeteler aracılığıyla kamuoyuna duyurulabilmiştir. ABD’deki Yahudi Lobisi’nin etkisiyle, İngiltere üzerine baskı oluşturulmuştur. Kaçırılan iki İngiliz çavuşun ağaca asılı bedenleri ile ‘King David’ bombalaması da İngiliz kamuoyuna, terörün seyircisi önündeki mesajını gerektiği şekilde iletmesine yardımcı olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı’ndan galip ama yıpranmış olarak çıkan İngiltere, yaraların sarılması ile uğraşırken, bir taraftan da sömürgelerini kaybetmeye başlamış, ekonomik sıkıntılar bunlara eklenmiştir. Ayrıca mandater olduğu ülkelerdeki terörizmi, İsrail örneğinde olduğu gibi engelleyememesinin kendi kamuoyunda oluşan baskılarını ve manda ülkelerde asker bulundurma yükünü kaldıramamıştır. Bu

---

¹⁵³ David Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11 (**The New Global Terrorism**), Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı), s. 41.

baskılar, Filistin mandaterliğine son verilmesi kararının alınmasında etkili olmuştur¹⁵⁴.

2. Ulusal Kurtuluş Cephesi (National Liberation Front-NLF)/Cezayir

1954-1962 yılları arasında, Cezayir'in Fransa'ya karşı yürütmüş olduğu sömürge karşıtı bağımsızlık hareketi; terörle görünür hale gelmesi, kendisinden sonraki hareketlere ilham vermesi ve Fransız güçlerinin en hafif tanımıyla katliama dönüştürdükleri 'ayaklanmayı bastırma faaliyetleri' yönleriyle incelenmesi gereken bir dönemdir.

Cezayir, 1830'lardan itibaren başlayan girişimlerin ardından, 1848 yılından itibaren Fransız sömürgesi olmuştur. Kolonileştirme, Fransız kurumlarının, fikirlerinin ve anlayışının yerleştirilmesiyle devam etmiştir. Cezayir'in yerleşik halkından bazıları, Fransız tarzı hayat seçerken, çoğunluk alışageldikleri hayat biçimini devam ettirmiştir. Sosyal farklılıklar, zaman içinde toplum katmanlarında asıl yerli halkın aşağılanması ve iki büyük dünya savaşı ardından sömürgelerdeki bağımsızlık hareketleri, Cezayir milliyetçiliğini doğurmuştur¹⁵⁵.

Fransız Yönetimi, 20'nci yüzyılın başlarında gelişmeye başlayan Cezayir milliyetçiliği ile ilgili gösteri, protesto ve her türlü faaliyeti yasaklama yolunu tercih ederek engellemeye çalışmıştır. 1943 yılında, Fransızlarla eşit hak (İkinci Dünya Savaşı'nda Cezayirliler Fransa için omuz omuza savaşmış oldukları için) ve siyasette temsil edilebilme olanağı talebiyle, Müslüman halk adına liderleri Ferhat Abbas tarafından bir manifesto yayınlanmıştır. 1944 yılında Fransız Yönetiminin bu manifestoya cevabı, liyakat ve uygunluğa göre Fransız vatandaşlığı verilmesi kararı, açık ayrımcılık nedeniyle Müslümanların tepkisine yol açmıştır¹⁵⁶.

8 Mayıs 1945 tarihinde Cezayirlilerin bağımsızlık gösterisi ve devam eden günlerdeki olaylar, Fransız Birlikleri tarafından çok sert tedbirlerle bastırılınca ortalık kana bulanmış; olaylar sonucu 100 Avrupalı ve 15.000 Müslüman yerli halk ölmüştür¹⁵⁷.

---

¹⁵⁴ Bruce Hoffman. **A.g.e.**, ss. 52-56.

¹⁵⁵ Francois, Philippe. "Waging counterinsurgency in Algeria: a French point of view." **Military Review Sept.-Oct. 2008**: 56+. Gale Power Search. Web. 10 Apr. 2012.

¹⁵⁶ **A.g.m.**, s. 56 ve sonrası.

¹⁵⁷ **A.g.m.**, s. 56 ve sonrası.

Barışçıl gösterilerin, taleplerini karşılamaya yetmediğini gören Cezayirli bağımsızlık taraftarları, yer altı faaliyetleri için örgütlenmeye başlamışlardır. Bu maksatla dağınık örgütler, 1 Kasım 1954 tarihinde “Ulusal Kurtuluş Cephesi (National Liberation Front-NLF)” çatısı altında toplanmıştır. NLF bu arada örgütün askeri kanadı olan “Ulusal Kurtuluş Ordusu (National Liberation Army-NLA)”nu teşkil etmiştir. NLA’yı da ikiye ayırarak; üniformalı düzenli ordu birliklerini komşu ülkeler olan Fas ve Tunus’ta konuşlandırmış, terör timlerini ise hücre şeklinde yapılandırarak şehirlere ve kırsala görevlendirmiştir¹⁵⁸.

Herkesin eşit olduğu bağımsız bir Cezayir amacı ile yola çıkan NLF’nin, çatışmaların başladığı 1954 yılında, İkinci Dünya savaşı tecrübesi yaşamış 30 bin savaşçısı bulunmaktaydı. Bu sayı 1957’de 40 bine ulaşmıştı. Fransa ilk başlarda bu gücü önemsememiştir. NLF, radyo, gazete ve bildiriler aracılığıyla etkin bir propaganda çalışması yürütmüştür. Siyasi partilere kadar sızarak, halkın davaya kazanılmasını sağlamıştır. Şehirlerde, özellikle yabancıların sosyalleştiği kafe (saldırıları bu tür yerlerde yoğunlaştığı için buna ‘Kafe Savaşı’ anlamında ‘Cafe Wars’ denilmiştir.) gibi yerlerde terör eylemleri gerçekleştirmiştir¹⁵⁹.

Daha önceki kolonileri kaybeden, Cezayir’i vatan toprağı olarak gören ve yeni bir başarısızlığa tahammül etmemek üzere güdülenen Fransız Askerleri, NLF’yi yenmek ve ayrılıkçı hareketlere son vermek için orantısız güç kullanmıştır. Orantısız güç kullandıkça, Müslüman halkı tamamen NLF saflarına itmiş ve etnik milliyetçiliğı daha da körüklemiştir. Sekiz yıllık mücadelenin ardından NLA Fransız Birlikleri tarafından Cezayir’de yenilmiştir. Francois, terör ve çatışmalar sonucu ölü miktarı ile ilgili olarak: “*Fransa’ya göre Cezayirli kaybı 350 bin, Cezayirli’lere göre kayıpları ise 1.5 milyon; Fransa’ya göre kendi kayıpları 18 bin*” gibi sayılardan söz etmektedir¹⁶⁰.

Cezayir’in bağımsızlığına giden çatışmanın evreleri, yine Francois tarafından dört döneme ayrılarak incelenmektedir. Buna göre: “*1954-1955 arasındaki ilk aşamada, NLF örgütlenmesini gerçekleştirmiş; 1955-1958 arası ikinci aşamada, terör ve gerilla karışımı eylemleri yaygınlaşmış, buna mukabil Fransız*

---

¹⁵⁸ A.g.m., s. 56 ve sonrası.

¹⁵⁹ A.g.m., s. 56 ve sonrası.

¹⁶⁰ A.g.m.

*ordusu orantısız güç kullanmış; 1958-1961 arası üçüncü aşamada, Fransız Ordusu Cezayir’de NLA’yı yok etmiş, bu arada Fransa, gizli diplomasi ile Cezayir’in bağımsızlık koşullarını hazırlamaya başlamış; 1961-1962 arası dördüncü ve son aşamada Cezayir bağımsızlığını kazanmış, hemen ertesinde iç savaş başlamıştır.”*¹⁶¹

Cezayir’de FLN örgütüne yönelik harekâta, Fransız Ordusu’nda asker olarak görev yapmış olan Ted Morgan’ın 2006 yılında bir anı kitabı yayınlanmıştır. Bu kitap ile ilgili yorumda¹⁶²: “*Ted Morgan’ın bir FLN militanını sorgularken ölünceye kadar dövdüğünü itiraf ettiği, bu olayın bir ömür boyu kişiliğini tahrip ettiği, Fransız Ordusu’nun Cezayir’de barbarca bir savaş yürütmüş olduğu, Fransız Paraşütçüleri’nin işkence yöntemleri uyguladığı, umutsuz bir askeri harekâtın vahşete dönüştüğü, sonuç alınsa bile giyotin ve elektroşok yöntemleriyle bir kazanım olmayacağı, olayın tanığının anılarından öğrenmenin yararlı olduğu*” ifade edilmiştir.

Cezayir’in bağımsızlığını kazanması, Fransa’da tepki ile karşılanmıştır. Bu tepkinin nedeni ise; Fransa ve Fransız’ların Cezayir’e bakışının, başka ülkelerin kendi sömürgelerine yaklaşımından veya Fransa’nın kendine ait diğer sömürgelere bakışından farklı olmasıydı. Fransız bakış açısıyla Francois, bu farklılığın nedenlerini: “*Cezayir’in, Fransa anakarasına yakınlığı nedeniyle Fransız toprağı gibi algılanması; çoğunluğu Fransız olmak üzere 1 milyon civarında Avrupalının kökleşerek yaşadığı ülke haline gelmesi, bir benzetmeyle Puerto Riko veya Guam’da yaşayan ABD vatandaşları ile Cezayir Fransızlarının aynı duygulara sahip olduğu; diğer sömürgelerdeki bağımsızlık hareketlerinde, özellikle Hindi Çin’inde başarısız olan Fransız Ordusu için Cezayir’in bağımsızlığa terk edilmesinin aşışılmalı ve vatan hainliği olarak görülmesi*” şeklinde sıralamaktadır¹⁶³.

3. EOKA (Ethniki Organosis Kypriou Agoniston)/Kıbrıs ve GKRY

EOKA (Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Örgütü), İngiltere yönetimindeki Kıbrıs’ın, Yunanistan’a bağlanması (Enosis) amacıyla, Nikos Sampson tarafından

---

¹⁶¹ A.g.m.

¹⁶² "Morgan, Ted: My Battle of Algiers: A Memoir." **Kirkus Reviews** 15 Dec. 2005: 1313. Gale Power Search. Web. 10 Apr. 2012. Kitap yorumu yapılan eserin künyesi: Morgan, Ted **My Battle Of Algiers: A Memoir** Smithsonian/Collins (304 pp.) \$24.95 Feb. 1, 2006 ISBN: 0-06-085224-0

¹⁶³ Francois, Philippe. "Waging counterinsurgency in Algeria: a French point of view." **Military Review** Sept.-Oct. 2008: 56+. Gale Power Search. Web. 10 Apr. 2012.

kurulan örgütün adıdır. EOKA, İngiltere'den ayrılıp bağımsız oluncaya kadar adadaki İngiliz görevlilere karşı, 1960 yılından sonra da Türklere yönelik terör eylemleri yürütmüştür¹⁶⁴.

Hoffman, EOKA terörünü incelediği eserinde; örgütün 1955 yılının sonundan itibaren hedefine ulaşmak için Kıbrıs Adası'nı terörle felce uğrattığını ifade etmektedir. Devamında; EOKA'nın, genellikle gerilla türü vur-kaç taktiklerini benimsediğini, dört yıl boyunca sistematik şekilde, adadaki İngiliz Güvenlik Gücü tesislerine saldırdığını, her hafta en az iki güvenlik görevlisini öldürdüğünü, güç mukayesesi yapıldığında; bir EOKA teröristinin karşısında 100 İngiliz güvenlik personeli mevcut olsa bile, İngilizlerin EOKA'nın vur kaç yöntemi ile başa çıkmayı başaramadığını belirtmektedir¹⁶⁵.

Sampson, 1957'de İngiliz polislere yapılan silahlı saldırı girişimine karıştığı tespit edilince tutuklanarak idam cezasına çarptırılmıştır. Cezası ömür boyu hapse çevrilerek, İngiltere'ye gönderilmiş, 1960 yılında affedilince Kıbrıs'a tekrar dönmüştür¹⁶⁶.

EOKA ve lideri Sampson; İsrail terör örgütleri Irgun ve Lehi ile Cezayir'deki FLN'nin takip ettiği stratejiyi izlemiştir¹⁶⁷. Bu strateji; terör eylemlerinin yarattığı etki ile örgütün amacını ve/veya güdülen davayı, uluslar arası arenaya taşımak, görünür ve konuşulur hale getirmek şeklinde özetlenebilir. Önceki örneklerde olduğu gibi EOKA da bu yolu izlemiş ve dört yıl sürekli gündemde kalan terör eylemleri, İngiltere kamuoyunda sorgulanır olmuştur. Eski kolonilerinden çekilme kararı ile isteksiz de olsa Kıbrıs'dan ayrılarak (iki hava üssü bulundurmak hakkı dışında), bağımsızlığı tanımıştır.

İngiliz güçlerine yönelik terör saldırıları yerini bağımsızlıktan sonra, Türklere yönelik EOKA katliamlarına bırakmıştır. EOKA, İngilizler adayı terk

---

¹⁶⁴ "Nicos Sampson." *The Economist* [US] 19 May 2001: 1. *Gale Power Search*. Web. 10 Apr. 2012.

¹⁶⁵ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 58-59. Hoffman: "Kıbrıs'da İngiliz Güvenlik gücünün yaklaşık 40.000 civarında olduğunu, buna karşılık EOKA'nın 400 faal, 700 kadar da yardımcı görevlerde olmak üzere toplam 1100 kadar teröriste sahip olduğunu belirtmektedir."

¹⁶⁶ Nicos Sampson." *The Economist* [US] 19 May 2001: 1. *Gale Power Search*. Web. 10 Apr. 2012.

¹⁶⁷ Bruce Hoffman. **A.g.e.**, ss. 57-58.

ederken çok miktarda silah ele geçirmiş, örgüt bu silahları daha sonra Türklere karşı yapılan saldırılarda kullanmıştır¹⁶⁸.

1974 yılında Yunanistan'daki cuntanın desteği ile Kıbrıs'da da paralel bir darbe yapan Sampson, Makarios'u görevden uzaklaştırarak yeni Cumhurbaşkanı olmuştur. Yunanistan'da sivil hükümet işbaşı yapınca GKRY ve Sampson darbesi desteğini kaybetmiştir. Sampson 8 günlük Cumhurbaşkanlığı'nın ardından, 20 yıl hapse mahkûm edilmiştir¹⁶⁹.

4. Üçüncü Dalga Etnik Milliyetçi Terör Döneminin Değerlendirmesi

Üçüncü dalga etnik milliyetçi terör örgütleri, kendi ulusları için bağımsızlık sağlamak konusundaki amaçlara terör yöntemi ile kısmen ulaşabilmişlerdir. Kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler sayesinde, terörle 'silahlı propaganda' yolunu tercih etmişler ve siyasal amaçlarının uluslar arası kamuoyuna duyurulmasını sağlamışlardır. Adlarını duyurarak, uluslar arası kamuoyunda görünür hale gelerek destek kazanmayı başarmışlardır. Bu destek, kendi diasporası ABD ve Avrupa gibi ülkelerde etkin olduğu sürece siyasi baskıya dönüşmüştür. Ayrıca, diaspora desteği ile örgütlere mali kaynak da sağlanmıştır.

Kendilerinden çok daha güçlü silah ve ateş gücüne sahip, sömürge yönetimlerinin ordularına karşı, yetersiz güçle mücadele edemeyecekleri için, 'zayıfın silahı' olan terör yöntemine yönelmişlerdir. Sömürge güvenlik güçlerine karşı yürüttükleri vur-kaç türü eylemler sonucu karşılaştıkları orantısız güç kullanımı da, beklentinin tersine bu örgütlerin güçlenmesine ve taraftar toplamasına neden olmuştur.

Terör örgütlerinin eylemlerine karşı, düzenli ordu birlikleriyle karşı koyamayan ve kamu düzenini sağlayamayan sömürge yönetimi de zor duruma düşmüştür. Sömürge yönetimlerinin bu eylemler karşısındaki aciziyetleri, kendi anavatanlarında da hoşnutsuzluk ve istikrarsızlık yaratmıştır. Bunun üzerine, sömürgelerin bağımsızlığı daha kolay elde edilir hale gelmiştir.

Üçüncü etnik milliyetçi dönem olarak tanımlanan, sömürge karşıtı terör örgütlerinin en büyük etkilerinden birisi de, kendilerinden sonra gelen terör örgütlerine örnek teşkil etmeleri olmuştur. Örneğin; Filistin'lilere rağmen, onların

¹⁶⁸ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 60.

¹⁶⁹ Nicos Sampson. " *The Economist* [US] 19 May 2001: 1. *Gale Power Search*. Web. 10 Apr. 2012.

topraklarında İsrail Devleti'nin kurulmasına öncülük eden Yahudi örgütler 'Irgun', 'Lehi' ve 'Haganah'ın bu sonuca olan katkıları, Filistin Davası kapsamında FKÖ çatısı altındaki örgütlere de esin kaynağı olmuştur.

Harmon'un, ömür devirleri kapsamında terörist örgütlerin başarısı ile ilgili yaptığı çalışmaya göre; Yahudi örgütler olan 'Irgun' ve 'Lehi' 'kısmen başarılı', Cezayir'de 'Ulusal kurtuluş Cephesi (FLN)' 'başarılı', EOKA 'kısmen başarılı' olarak değerlendirilmektedir. İsrail'in kurulması sürecindeki 'Irgun' ve 'Lehi' terör örgütleri, İngiliz yönetimine son vermedeki rolleri nedeniyle 'kısmen başarılı' kategorisinde değerlendirilmiş, İsrail Devleti'nin kurulmasında asıl katkıyı paramiliter Haganah'ın sağladığı ve başarılı olduğu Harmon tarafından değerlendirilmektedir. Cezayir'de FLN, başlangıç amacı olan Cezayir'in bağımsızlığını kazanmasındaki rolü nedeniyle 'başarılı' örgüt olarak yer almaktadır. EOKA, 8-15 yıl ömür devri olan örgütler arasında, İngiliz Yönetimi'ne son verilmesini sağladığı, ancak başlangıç hedefi olan 'Enosis'i gerçekleştiremediği için 'kısmen başarılı' terör örgütü kategorisinde değerlendirilmektedir¹⁷⁰.

---

¹⁷⁰ Harmon, Christopher C. "How terrorist groups end: studies of the twentieth century." *Strategic Studies Quarterly* 4.3 (2010): 43+. *Gale Power Search*. Web. 7 Feb. 2012. Ss. 65-66.
<http://go.galegroup.com/ps/i.do?id=GALE%7CA243958194&v=2.1&u=40mwrlib&it=r&p=GPS&sw=w>

III. İKİNCİ BÖLÜM

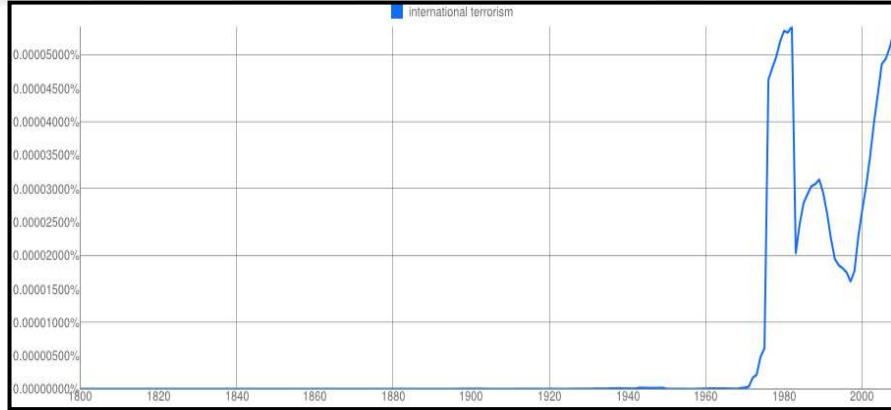
TERÖRİZMİN ULUSLAR ARASI HALE GELMESİ

A. Uluslar Arası Terörizm

Filistin'in Kurtuluşu için Halkçı Cephe (PFLP) örgütü tarafından, 22 Temmuz 1968 tarihinde İsrail Havayolları uçağının kaçırılması ile 5 Eylül 1972 tarihinde FKÖ'ye bağlı 'Kara Eylül' örgütü tarafından, Münih Olimpiyat Köyü'nde rehin aldıkları 11 İsrail'li sporcunun, havaalanında yapılan rehine kurtarma operasyonundaki çatışmada ölmesi, terörizmin uluslar arası hale gelmesini sağlayan olayların başlangıcı olarak kabul edilmektedir¹⁷¹.

Terör eyleminin, terörist örgütün kaynak ülkesinden başka bir ülkede ve/veya kaynak ülkesindeki yabancı hedeflere karşı giriştiği saldırılar, uluslar arası terörizm olarak kabul edilmesi noktasında, bu değerlendirme için gerekli kriterler karşılanmış olmaktadır. Grafik-3'te bunu destekleyecek şekilde, 'uluslar arası terörizm' kelimelerinin yıllara göre yayınlarda geçme sıklığına bakıldığında, 1970'ten itibaren ani bir çıkış görülebilmektedir.

Grafik 3 : 'Uluslar Arası Terörizm' Kelimelerinin İngilizce Yayınlarda Geçme Sıklığı

Kaynak: www.googleNgram

B. Dördüncü Dalga Etnik Milliyetçi Terör

Mango, adına 'Euro-terörizm' denilen ve çoğunlukla Avrupa ülkelerinde görülen hareketlerin, iki kategoride yer aldığını: "Bunlardan birincisinin etnik terörizm (İngiltere'de IRA, İspanya'da Bask bölgesinde ETA'nın faaliyetleri);

¹⁷¹ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, ss. 67-75.

ikincisinin de ideolojik terörizm (İtalya'da Kızıl Tugaylar, Almanya'da Baader-Meinhof Çetesi ve Fransa'da 'Action Directe' eylemleri gibi) olduğunu" belirtmektedir¹⁷².

Dördüncü dalga etnik milliyetçi terör kapsamında; Filistin Kurtuluş Örgütü ve bağlıları, Bask bölgesi bağımsızlığı kapsamında ETA (Bask Anavatanı ve Özgürlük) ve diğer örgütler, IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) başta olmak üzere Katolik ve Protestan terör örgütleri örnek olarak incelenecektir.

1. Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)

FKÖ (Palestine Liberation Organization (PLO)) ve Filistin Ulusal Konseyi (Palestine National Council), Arap Birliği tarafından 2 Haziran 1964 tarihinde kurulmuştur¹⁷³. Kuruluş amacı Filistin davasının kurumsallaşmış bir yapı tarafından temsil edilmesini sağlamaktır. FKÖ, kuruluşundan günümüze kadar Filistin davası için faaliyet gösteren örgütleri kapsamış ve/veya kendisinden ayrılıklarla ortaya çıkan örgütlerin çatısı işlevi görmüştür.

El Fetih, Ebu Nidal, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (FHKC), Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi (FDHKC), Filistin'in Kurtuluşu için Halkçı Cephe (PFLP), Güç 17, Havari Grubu, FKÖ'nün kontrolü altında olan örgütler olarak bilinmektedir.

1969 yılında Arafat, FKÖ Genel Sekreteri olmuştur. 1970 yılında örgüt Ürdün'den sürgün edilince, Lübnan'a yerleşmiştir. 1974'de FKÖ'ye, BM'ye gözlemci statüsünde katılma hakkı verilmiştir¹⁷⁴. 1977'de en az 100 ülke FKÖ'ye diplomatik statü vermiştir¹⁷⁵.

1982 yılı, İsrail işgaline kadar Beyrut'ta kalan örgüt, işgal sonrası Lübnan'ın Trablusşam şehrine geçmiştir. Arafat ve El Fetih'e yapılan saldırılar sonrası, 1983'te Tunus'a geçilmiştir. 1985 yılında Arafat'ın yakın koruma ekibi olan

---

¹⁷² Andrew Mango. **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, Çev.: Orhan Azizoğlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2005, s. 15.

¹⁷³ Süleyman Özmen. **Ortadoğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, İkinci Baskı, Mart 2002, s. 73.

¹⁷⁴ Pearson, Erica. "Palestine Liberation Organization." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 461-464. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁷⁵ Pearson, Erica. "Arafat, Yasir (1929–2004)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 57-60. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

ve 'Force 17' olarak bilinen grubun, Larnaka/GKRY'de, 3 İsrail'liyi öldürmesine misilleme yapan İsrail, Tunus'daki FKÖ karargâhını bombalamıştır. 85 Filistin'linin öldüğü bombalamadan, Arafat sağ kurtulmuştur¹⁷⁶.

1988 yılında FKÖ, İsrail'in topraklarında yaşamasını kabul edince, arabuluculuk çabaları artmış, 15 Kasım 1988'de FKÖ, Filistin Halkı adına 'Bağımsızlık Bildirisi' yayınlamıştır¹⁷⁷. Oslo görüşmeleri sonucu, 1993'te İsrail ile prensip anlaşması yapılmış, bu gelişmeyle FKÖ, 27 yıllık sürgünün ardından Gazze'ye geri dönmüştür. 1996 yılında Arafat, Filistin Otoritesi'nin Başkanı seçilmiştir. 2002 yılında ABD, FKÖ ve Arafat'ın, İsrail'e yönelik terörizmi maddi kaynaklarla desteklediği iddiası ile yönetimden uzaklaştırılmasını istemiştir¹⁷⁸. Arafat, İsrail tarafından Ramallah'daki yerleşkesinde bir nevi ev hapsinde tutulmuş, 2004 yılında ölünce, yerine Mahmud Abbas seçilmiştir¹⁷⁹.

Filistin Davası için faaliyet yürüten Hamas ve FKÖ içindeki en etkin grup olan El Fetih arasında çatışmalar, güç mücadelesi kapsamında 2006 yılından itibaren aralıklı olarak, günümüze kadar devam etmektedir¹⁸⁰.

a. El Fetih Örgütü

(1) Kuruluşu ve Gelişimi

Yaser Arafat ve Halil El Vezir (Ebu Cihad olarak bilinmektedir), Arap Birliği fikrinden vazgeçerek, Filistin davasının çözülmesinin ancak silahlı mücadele yoluyla olacağı kararını vererek, 1957 yılında Mısır'dan

---

¹⁷⁶ Pearson, Erica. "Arafat, Yasir (1929–2004)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 57-60. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁷⁷ "Holy War." **The History of Terrorism**. Ed.: Robert Taylor. San Diego: Lucent Books, 2002. 70-81. Lucent Terrorism Library. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁷⁸ The World Tribune. "PLO Leadership." **Terrorism: Essential Primary Sources**. Ed. K. Lee Lerner and Brenda Wilmoth Lerner. Detroit: Gale, 2006. 162-165. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012. Aynı kaynakta: "2003 yılında Filistin Yönetimi Maliye Bakanlığının talebi ile ABD hesap uzmanları tarafından yapılan araştırmada, sadece Arafat'ın kişisel servetinin 1 milyar dolar civarında olduğunu, FKÖ'nün para kaynaklarının ise bundan daha fazla olabileceği" tespitleri aktarılmaktadır.

¹⁷⁹ Pearson, Erica. "Arafat, Yasir (1929–2004)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 57-60. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁸⁰ Pearson, Erica. "Palestine Liberation Organization." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 461-464. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

ayrılarak Kuveyt'e geçmişlerdir. 1957 yılında Kuveyt'te kurulan El Fetih örgütü, FKÖ içinde en faal ve en büyük grup olarak bilinmektedir.

El Fetih yöneticileri, kuruluşlarını beyan etmeden gizlice teşkilatlanma yolunu tercih etmişlerdir. Bu amaçla 'Filistinimiz' adlı dergi çalışmasına ağırlık vermişler, dergi aracılığı ile örgütlenmeyi tamamlamışlardır. 1963 yılında örgüt merkez yürütme kurulu oluşturulmuş, 1964 yılında örgütlenme tamamlanınca yer altından çıkmıştır. İlk eylemlerde 'Fırtına' anlamına gelen 'El Asifa' adı askeri kanat için kullanılmıştır. El Fetih, İsrail topraklarına sızan militanlarının, bir su deposunu havaya uçurmasıyla ilk eylemini gerçekleştirmiş, devamında; Lübnan ve Ürdün'den İsrail'de belirledikleri hedeflere sızarak, 'vur-kaç' taktiği ile eylemlerine devam etmiştir¹⁸¹.

Örgütün adını duyurmasını, 1968 yılındaki ünlü Karamah direnişi sağlamıştır. Ürdün-İsrail sınırındaki Karamah kasabasında, El Fetih İsrail ordusunun taarruzuna karşı direnmiş ve taarruzu geri püskürtmüştür. Bu direnişle; örgüt ve lideri Arafat tanınır hale gelmiş ve dünyanın dikkati Filistin Davasına çekilmiştir¹⁸².

Arafat'ın bu direnişten sonra tanınmışlığı, 1969 yılında kendisine FKÖ'nün genel sekreterliğini getirmiştir. Aynı yıl, Arafat'ın örgütü El Fetih, FKÖ'ne katılmıştır¹⁸³.

El Fetih'in, kendi ülkesinde aşırı güçlenmesi, bunun yanında Filistin'in Kurtuluşu için Halkçı Cephe (PFLP) örgütü tarafından, aynı gün içinde farklı ülke havayollarına ait dört uçağın kaçırılarak, Ürdün'ün Başkenti Amman'a indirilmesi üzerine Kral Hüseyin, Ürdün Ordusu'na örgütün ülkeden çıkarılması emrini vermiştir. 15 Eylül 1970'te başlayan ve 10 gün süren harekât sonucunda, 3000 Filistin'li öldürülmüştür. Bu olay tarihte 'Kara Eylül' olarak bilinmektedir. Ürdün'den sonra örgüt tamamen Lübnan'da konuşlanmış, bünyesinde El Fetih'i de barındıran FKÖ, 1982 yılına kadar uzun süren Lübnan iç savaşının bir aktörü olmuştur.

---

¹⁸¹ Pearson, Erica. "Fatah." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 198-200. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁸² **A.g.m.**, ss. 198-200.

¹⁸³ Pearson, Erica. "Arafat, Yasir (1929–2004)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 57-60. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

(2) Kara Eylül ve Münih Olimpiyat Köyü Olayı

Ürdün'den sürgün edilişin ardından El Fetih içinden bir grup, sürgünün yapıldığı ayın anısına 'Kara Eylül' adlı, yine El Fetih altında faaliyet gösteren çekirdek bir örgüt kurmuştur¹⁸⁴.

Ürdün'den sürgün edilmelerine misilleme olarak, Ürdün Başbakanı 1971'de Kara Eylül teröristleri tarafından öldürülmüştür. Hollanda ve Batı Almanya gaz ve elektrik sistemine 1972'de yapılan sabotajlar; Avusturya'dan İsrail'e giden Belçika uçağının Şubat 1972'de kaçırılması; İsrail Diplomatlarına 'Bombalı Mektup' gönderilmesi, (Eylül-Ekim 1972 tarihlerinde gönderilen bombalı mektuplardan birinin patlaması sonucu Londra'da bir İsrail diplomatı yaşamını kaybetmiştir); Mart 1973'te Sudan'da, Suudi Arabistan Elçiliğine yapılan saldırıda iki ABD'li bir Belçikalı diplomatın öldürülmesi; Ağustos 1973'te Atina Havaalanı'nda yapılan saldırıda İsrail'e giden 5 yolcunun öldürülmesi olayları, Kara Eylül'e mal edilen diğer eylemler olarak bilinmektedir¹⁸⁵.

1972 yılında, Münih'deki Olimpiyat Köyü'nden 11 İsrail'li sporcunun rehin alınması, 'Kara Eylül' örgütünün bilinen en önemli eylemidir. Bu eylem, terörizmin uluslar arası hale gelmesinde milat olarak kabul edilmektedir. Olay şu şekilde gelişmiştir: "Kara Eylül'ün maskeli 8 teröristi, olimpiyat köyünü basarak, 11 İsrail'li sporcuyla rehin almış, 15 saatin sonundaki pazarlıkta uzlaşmış, teröristler ve beraberinde rehine sporcular helikopterle havaalanına intikal etmiştir. Hazırlanan uçağı kontrol eden dört teröriste Alman polislerinin operasyon yapmasının üzerine karşılıklı çıkan çatışmada; 5 terörist, bir Alman polis ve 11 İsrail'li sporcu ölmüştür." Dünya genelinde milyonlarca kişi bu eylemi televizyonlarından takip etmiştir¹⁸⁶.

FKÖ, İsrail ve Batı hedeflerine yönelik saldırılar konusunda, özellikle Kara Eylül'ün Münih saldırısı sonrası yoğun baskı altında kalmaya başlamıştır. Filistin Davası kapsamında, İsrail hedefleri dışında yapılan saldırılar,

---

¹⁸⁴ Süleyman Özmen. **Ortadoğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, İkinci Baskı, Mart 2002, s. 75.

¹⁸⁵ Reuveny, Rafael. "Black September." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 106-107. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁸⁶ "Holy War." **The History of Terrorism**. Ed.: Robert Taylor. San Diego: Lucent Books, 2002. 70-81. Lucent Terrorism Library. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

FKÖ'yü zor durumda bıraktığından 'Kara Eylül' 1973 sonuna doğru dağılmış, El Fetih, İsrail hedeflerine saldırılarını kendi coğrafyası ile sınırlandırmıştır¹⁸⁷.

(3) İsrail'in Lübnan'ı İşgali Sonrası El Fetih

1982 yılında İsrail'in Lübnan'ı işgal etmesi sonrası, FKÖ'ye verilen uluslar arası güvenlik garantisiyle örgüt, Beyrut'u boşaltmış ve yine Lübnan'ın Kuzey'indeki Trablusşam'a yerleşmiştir. El Fetih'in ileri gelenleri 1983 yılında Arafat'tan ayrılarak, Suriye'nin güdümüne girmiştir. Suriye'nin desteklediği bu grubun, Arafat ve birliklerine saldırması sonrası FKÖ, ana karargâhını Tunus'a taşımıştır¹⁸⁸.

El Fetih, 1980'lerin sonunda FKÖ içindeki ılımlılardan meydana gelen siyasi kanat oluşturmuştur. 1988'de FKÖ'nün, İsrail'in Filistin topraklarında yaşamasını kabul etmesiyle El Fetih, terörist faaliyetlerine son vermiştir. 1993 yılında imzalanan 'İsrail-FKÖ Prensip Anlaşması' ile 30 yıldır sürgünde olan El Fetih Gazze topraklarına geri dönmüştür¹⁸⁹.

(4) El Aksa Şehitler Tugayı

2000'lerin başından itibaren El Fetih'in bazı fraksiyonları terörist eylemlere tekrar başlamıştır. Örgütten ayrılan bir grup tarafından 'El Aksa Şehitler Tugayı' adı verilen örgüt kurulmuş, 2002 yılından itibaren İsrail hedeflerine karşı 'intihar' eylemleri gerçekleştirmiştir¹⁹⁰.

Hamas ve diğer köktendinci terör örgütlerinin aksine, El Aksa Şehitler Tugayı'nın ideolojisi, tamamen Filistin milliyetçiliği üzerine kurulmuştur. İsmi Kudüs'deki El Aksa camiinden alan grubun, El Fetih'in ılımlı düşünen kanadına tepki olarak kurulduğu iddia edilse bile, El Fetih'in silahlı grubu olarak faaliyetlerini sürdürmüştür.

Örgütün ilk eylemleri, Batı Şeria'daki İsrail yerleşimcilerine ve kurulmuş olan yol mânialarına karşı intihar ve araçla giderken ateş açma ile sınırlıydı. 2001 yılında El Aksa Şehitler Tugayı kurucusu Yaser Bedevi'nin arabaya

¹⁸⁷ Reuveny, Rafael. "Black September." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 106-107. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁸⁸ Pearson, Erica. "Fatah." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 198-200. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁸⁹ **A.g.m.**, ss. 198-200.

¹⁹⁰ **A.g.m.**, ss. 198-200.

konulmuş bomba ile öldürülmesi sonrası örgüt, eylemlerini İsrail içindeki sivillere yöneltmiştir. Örgütün 2002 yılı içinde değişik zamanlarda gerçekleştirdiği ve kadın intihar komandolarının da kullanıldığı saldırılar sonucu; 11 kişi ölmüş, 42 kişi de yaralanmıştır¹⁹¹.

Arafat'ın 2004 yılında ölümünden sonra örgüt ile El Fetih arasındaki ilişkiler gevşemiş, sadece siyasi kanat bağımlılığı devam etmiştir. El Fetih 2006 yılında El Aksa Şehitler Tugayı'nın dağıldığını ve militanların El Fetih Güvenlik Gücü saflarına katıldıklarını açıklamıştır. 2007 yılında İsrail, Hamas'ın etkisini azaltmak ve karşısında El Fetih'i güçlendirmek için, El Aksa Şehitler Tugayı'nın tutuklu üyelerine, silahlarını bırakmaları ve eylemlerine son vermeleri karşılığında af çıkarmıştır. Şiddet ve eylemler bu afdan sonra göreceli olarak azalmış olmakla beraber, örgüt hala bazı eylemleri üstlenmeye devam etmektedir¹⁹².

(5) Arafat'ın Ölümünden Günümüze El Fetih

Liderleri Yaser Arafat'ın 2004 yılında ölümünden sonra, ona göre daha ılımlı bir yol izleyen Mahmud Abbas, 2005 yılında Filistin Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Etkili bir liderin kaybı ile El Fetih'in etkinliği de azalmaya başlamış, örgüt içindeki eski ve yeni nesil arasındaki çatışmalar örgütün taban kaybetmesine neden olmuştur. Zemin kaybı, Filistin Davası'ndaki öncülüğün Hamas'a kaptırılmasına yol açmıştır. Hamas ve El Fetih arasındaki rekabet çatışmaya dönüşmüş; El Fetih, Hamas liderlerine karşı suikastlar düzenlemiştir¹⁹³.

İki örgüt arasındaki şiddet 2007 yılı ortasında en yüksek düzeyine ulaştı, Cumhurbaşkanı Mahmud Abbas, İçişleri Bakanı ve aynı zamanda Hamas Lideri olan İsmail Haniye'nin istifasını istemiştir. Hamas buna karşılık olarak Gazze'de kendi yönetimini tesis etmiştir. Mısır'ın arabuluculuğu ile ilan edilen 6'şar aylık ateşkesler biter bitmez, iki örgüt arasında şiddet tekrar kaldığı yerden devam

---

¹⁹¹ Pearson, Erica. "Al Aqsa Martyrs Brigades." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 24-25. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁹² A.g.m., ss. 24-25.

¹⁹³ Pearson, Erica. "Fatah." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 198-200. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

etmiştir. 2012 yılına gelindiğinde iki örgüt arasında şiddetin azaldığı ve birleşik Filistin oluşturulması yönünde gelişmeler kaydedildiği gözlenmektedir¹⁹⁴.

El Fetih'i Filistin Davası ve dünyadaki diğer terör örgütleri için örnek haline getiren yönü; 1960 ve 1970'lerde Lübnan (sürgün edilene kadar) ve Ürdün'de kurduğu kamplarda, tüm dünyadan teröristlere eğitim vermesi faaliyetleridir.

b. Ebu Nidal

Arafat'ın en yakın dava arkadaşlarından olan Sabri El-Benna, FKÖ'den 1974 yılında ayrılarak 'Ebu Nidal' örgütünü kurmuştur. Sabri El-Benna'nın takma adı da 'Mücadelenin Babası' anlamındaki 'Ebu Nidal'dır. Örgüt, 'El Fetih Devrim Konseyi', 'Arap Devrim Tugayı', 'Kara Haziran' ve 'Kara Eylül' adlarıyla da bilinmektedir¹⁹⁵. Bu kadar farklı ad kullanarak, zaman içinde yaptığı bazı eylemleri, içinden ayrıldığı El Fetih örgütüne yıkmış olduğu değerlendirilmektedir.

Sabri El-Benna, kuruluşundan itibaren El Fetih örgütünün saflarında yer almaktaydı. 1970 yılında görevlendirildiği Irak'ta Saddam Hüseyin iktidarındaki Baas rejiminden derinden etkilenmesinin yanında, Arafat'ın İsrail ile politik uzlaşmaya yönelmesine karşı çıkarak, 1974'te El Fetih'ten ayrılarak kendi örgütünü kurmuştur. Ebu Nidal örgütü ve fraksiyonlarının yaptıkları eylemler sonucu, 900 civarında kişinin öldüğü bazı kaynaklarda belirtilmektedir¹⁹⁶.

Baas düşüncesinin etkisindeki Sabri El-Benna'nın niyeti, İsrail'e karşı örnek bir Filistin direnişi sayesinde Arap Birliğinin sağlanmasıydı. Bu amaçla barış değil sonuna kadar silahlı mücadele yolunu benimsemişti¹⁹⁷.

1974-1983 yılları arasında Ebu Nidal Irak'ta konuşlanmıştır. Saddam Hüseyin'in düşmanlarına, özellikle Suriye Baas Partisi'ne karşı saldırılar düzenlemiştir. İran-Irak savaşı süresince Saddam Hüseyin, Batı'nın desteğini

---

¹⁹⁴ A.g.m., ss. 198-200.

¹⁹⁵ Sullivan, Colleen. "Abu Nidal Organization." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 5-6. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

¹⁹⁶ A.g.m., ss. 5-6.

¹⁹⁷ A.g.m., ss. 5-6.

kazanmak amacıyla Ebu Nidal örgütünü 1983’de Irak’tan çıkarmıştır. Örgüt 1983-1985 yıllarında Suriye’de, 1985’den sonra da Libya’da konuşlanmıştır¹⁹⁸.

Bu aşamadan sonra, 4-5 kişilik hücreler şeklinde iyi eğitilmiş, Arap ülkelerinden eleman temin etmekte güçlük çekmeyen, profesyonel bir örgüt haline gelmiştir. Bomba yüklü araçla saldırı, uçak kaçırma, bombalı intihar türü eylemlerle; Suriye’nin Roma, İslamabat elçilikleri ile FKÖ’nün Londra, Paris, Kuveyt ve Brüksel temsilciliklerine saldırılar düzenlemiştir. Avrupa’da yaklaşık 20 ülkede eylemleri kaydedilmiştir. İsrail’in Londra Büyükelçisi’ne yönelik suikast girişimi, 1982 yılında İsrail’in Lübnan’ı işgal gerekçesini oluşturmuştur¹⁹⁹.

1980’lerin ortası örgütün eylemlerinin en fazla olduğu dönem olarak bilinmektedir. 17 kişinin ölümüne ve 100 kişinin yaralanmasına yol açan, 27 Aralık 1985 tarihindeki Roma ve Viyana Havaalanlarındaki İsrail Havayolu bürolarına yapılan saldırılar; 22 kişinin öldüğü, 6 Eylül 1986 tarihindeki İstanbul’daki Sinagog saldırısı; yine İstanbul Sinagog saldırısının yapıldığı gün, Pan-AM uçağının Karaçi/Pakistan’a kaçırılması ve pazarlıkların sonuçsuz kalmasıyla 22 rehinenin öldürülmesi olayları bu dönemdeki eylemlerden bazılarıdır²⁰⁰.

İsrail ve FKÖ arasındaki barış görüşmeleri sonucu doğan ortam ve örgütün mali kaynak sıkıntısı çekmesi üzerine, 1990’ların sonlarına doğru örgütün eylemlerinde düşüş yaşanmıştır. Örgüt lideri Sabri El Benna, Kaddafi tarafından 1999’da Libya’dan çıkarılmıştır. Bir süre Mısır’da bulunduktan sonra Irak’a dönmüş, 16 Ağustos 2002’de Bağdat’ta ölü olarak bulunmuştur²⁰¹.

c. Filistin Kurtuluş Cephesi

1977 yılında Ebu Abbas tarafından kurulmuştur. En önemli ve ses getiren eylemi, İtalyan yolcu gemisi ‘Achille Lauro’nun kaçırılmasıdır. Achille Lauro, 7 Ekim 1985 tarihinde Mısır’ın Said Limanı açıklarında, ‘Filistin Kurtuluş Cephesi (FKC)’nin dört militanı tarafından kaçırılmıştır. Eylemcilerin talebi; İsrail hapishanelerinde mahkûm olan, 50 Filistin’linin serbest bırakılması ve geminin

---

¹⁹⁸ A.g.m., ss. 5-6.

¹⁹⁹ A.g.m., ss. 5-6.

²⁰⁰ A.g.m., ss. 5-6.

²⁰¹ A.g.m., ss. 5-6.

Suriye'nin Tartus Limanı'na yanaşmalarına izin verilmesiydi. Aksi takdirde gemiyi ve yolcularını havaya uçuracaklarını ifade etmişlerdir²⁰².

Eylemciler; gemiyi, 68'i yolcu, geri kalanı mürettebat olmak üzere yaklaşık 400 kişiyi, 52 saat boyunca rehin tutmuştur²⁰³. Talepleri reddedilince, Amerika'lı Yahudi olan, yaşlı ve felçli Leon Klinghoffer'i öldürerek denize atmışlardır. Mısır ve FKÖ yetkilileri, korsanların eylemlerini sonlandırmaları konusunda arabuluculuk yapmışlardır. İki gün sonra korsanlar ikna edilerek geminin Said Limanı'na gelmesi sağlanmıştır. Eylem sırasında gemide bulunmayan FKC lideri Abbas'ın yaptığı pazarlık sonucu; gemi ve rehineler karşılığında, korsanların Mısır uçağı ile Tunus'a gitmelerine izin verilmiştir.

Dört korsan ile örgüt lideri Abbas'ı taşıyan yolcu uçağı havada iken ABD uçakları tarafından önlenmiş ve İtalya'nın Sicilya adasındaki bir havaalanına inmesi sağlanmıştır. İtalyan makamları korsanları ABD heyetine teslim etmemiş, sadece korsanlardan üçünü tutuklamıştır²⁰⁴. Ayrıca, Abbas ve diğer yardımcılarının Yugoslavya'ya geçişine müsaade etmiştir. İtalya'nın bu tutumu ülke içinde ve ABD'de tepkilere yol açmış, bu tepkiler sonucu İtalyan Bettino Craxi Hükümeti istifa etmiştir²⁰⁵.

İtalyan mahkemesi, yokluğunda Abbas'ı yargılamış ve ömür boyu hapse mahkûm etmiş, ancak Abbas hiç yakalanamamıştır. Abbas'la 1986 yılında yapılan mülakatta, gemi kaçırma eyleminin planladıkları gibi gitmediğini, asıl amaçlarının kaçırdıkları gemi ile İsrail'in Aşok'daki deniz üssüne saldırmak olduğunu ifade etmiştir. FKÖ ise bu eylemle ilgisi olmadığını açıklamıştır²⁰⁶.

Abbas, 5 Nisan 2003 tarihinde, ABD askerleri tarafından Suriye'ye kaçmak üzereyken, Irak'ta yakalanmıştır. ABD makamları Abbas'ın yakalanmasının;

---

²⁰² Pearson, Erica. "Achille Lauro Hijacking." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 8-9. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁰³ Janigan, Mary. "A Mediterranean Nightmare." **Terrorism: Essential Primary Sources**. Ed. K. Lee Lerner and Brenda Wilmoth Lerner. Detroit: Gale, 2006. 146-148. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁰⁴ David Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11 (**The New Global Terrorism**), Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı), s. 49.

²⁰⁵ Mary Janigan, **A.g.m.**, ss. 146-148.

²⁰⁶ Pearson, Erica. "Abbas, Muhammad "Abu" (1948–2004)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 1-2. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Irak'ın teröristleri nasıl himaye ettiğini ve 'Terörle Savaş' kapsamında Irak'a müdahale kararında ne kadar haklı olduklarını göstermesi bakımından önemini vurgulamıştır²⁰⁷. Abbas, 8 Mart 2004'te Irak'taki hapisanede ölmüş, ABD makamları ölümün doğal nedenlerle olduğunu açıklamıştır²⁰⁸.

d. Filistin'in Kurtuluşu için Halkçı Cephe (Popular Front for Liberation of Palestine-PFLP)

'Filistin Kurtuluşu için Halkçı Cephe-PFLP', İsrail'in '6 Gün Savaşı'nda Batı Şeria'yı işgali sonrası, 1967 yılında kurulmuştur. Kurucusu, Ortodoks Yunanlı bir ailenin çocuğu olan George Habaş'dır. Marksist-Leninist ve Arap Milliyetçiliği çerçevesinde şekillenen ideolojiyi benimsemiştir²⁰⁹.

Habaş'ın liderliğindeki PFLP, 1960-1970 arası uçak kaçırmaya başlayarak adını duyurmuştur. Hoffman'a göre; 22 Temmuz 1968 tarihinde, Roma-Tel Aviv seferi yapan İsrail Havayolları uçağının, PFLP'ye bağlı üç korsan tarafından kaçırlması olayı, terörizmin uluslar arası boyutunu ortaya çıkaran ilk eylem olmuştur²¹⁰.

Bu olaydan sonra, tek bir günde kaçırdıkları ABD, İsrail, İngiliz ve İsviçre havayollarına ait dört uçağı, Ürdün'ün başkenti Amman'a indiren PFLP korsanları, yolcuları serbest bırakmışlardır. Bu eylem sonrası Ürdün Kralı Hüseyin, ordusu marifetiyle tüm Filistin'li grupları ülkesinden kovmuştur²¹¹.

PFLP, Ürdün'den sonra merkezini Suriye'nin başkenti Şam'a taşımıştır. Uçak kaçırmaya türü faaliyetlerine son vererek, Filistin'liler için sağlık ve sosyal programlar yürütmüştür. İsrail'le yapılan barış görüşmelerinin karşısında yer alan PFLP, FKÖ'den Oslo Barış Anlaşması imzalandıktan sonra, 1993 yılında ayrılarak 'Filistin Güçleri İttifakı' adlı Arafat karşıtı gruba katılmıştır. 1996 yılında

²⁰⁷ **BBC Türkçe Servisi**'nin 10 Mart 2004 tarih, Paul Reynolds imzalı 'Abbas:Palestinian Throwback' başlıklı haber yorum yazısı. http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2952879.stm

²⁰⁸ **Foxnews** internet sitesinin, 09 Mart 2004 tarihli 'Terrorist Abu Abbas dies in Iraq' başlıklı haberi. <http://www.foxnews.com/story/0,2933,113719,00.html>

²⁰⁹ Pearson, Erica. "Habash, George (1926–2008)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 245-246. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²¹⁰ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, ss. 67-68.

²¹¹ Pearson, Erica. "Popular Front for the Liberation of Palestine." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 485-486. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

bu gruptan da ayrılan PFLP, Filistin Yürütme Konseyi seçimlerinden de çekilmiştir²¹².

Habaş, 'Çakal' lakaplı terörist Illich Ramirez Sanchez'e eğitim vererek, 1973 yılında örgütün Avrupa'daki eylem sorumlusu olarak atamıştır. Habaş, felç geçirdikten sonra 2000 yılında örgüt liderliğinden ayrılmış, 26 Ocak 2008 tarihinde de ölmüştür²¹³.

Habaş'ın yerine geçen Ebu Ali Mustafa ise, Ağustos 2001 tarihinde İsrail güçleri tarafından suikast sonucu öldürülmüş, yerine Ahmet Sedat geçmiştir. Örgüt, İsrail'in suikastle liderini öldürmesine misilleme olarak, İsrail'li Bakan Rehavam Zeevi'yi suikast sonucu öldürmüştür. İsrail bu olay üzerine Arafat'a baskı yaparak grubu dağıtmasını ve liderini tutuklamasını istemiştir. Yaser Arafat, PFLP'nin askeri kanadını yasaklamış ve Ahmet Sedat'ı Ocak 2002'de tutuklatmıştır. Örgütün politik kanadı, kendilerini askeri kanattan uzaklaştırmışlar ve faaliyetlerini bu aşamadan sonra azaltmışlardır²¹⁴.

2. ETA (Bask Anavatanı ve Özgürlük)/İspanya ve Fransa

Kısaca ETA (Euskadi ta Askatasuna) olarak bilinen 'Bask Anavatanı ve Özgürlük' örgütü, 1959 yılında (bazı kaynaklarda örgütün kuruluşu 1958 olarak verilmektedir²¹⁵) kurulmuştur. Örgütün amacı; Bask bölgesinin İspanya'dan bağımsızlığını kazanmasıdır. Kuruluşundan, silah bıraktığı 2011 yılına kadar, sorumlu olduğu eylemlerde 800'ün üzerinde kişinin öldüğü belirtilmektedir²¹⁶.

---

²¹² Erica Pearson, **A.g.m.**, ss. 485-486.

²¹³ Pearson, Erica. "Habash, George (1926–2008)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 245-246. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²¹⁴ Pearson, Erica. "Popular Front for the Liberation of Palestine." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 485-486. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²¹⁵ "Separatist Terrorism." **The History of Terrorism**. Ed. Robert Taylor. San Diego: Lucent Books, 2002. 60-69. Lucent Terrorism Library. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²¹⁶ Kushner, Harvey. "Basque Fatherland and Liberty." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 92-94. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Bask'lılar, İspanya ve Fransa'nın dağlık bölgelerinde 1035 yılından bu yana yaşayan, kendilerine özgü ve diğer Avrupa dillerine benzemeyen 'Euskera' adlı bir dil konuşan, yine çok farklı bir kültüre sahip halk olarak tanımlanmaktadır²¹⁷.

Yılmaz makalesinde, ETA'nın Bask anavatanı olarak tanımladığı bölgenin: "Bask'lıların çoğunlukta yaşadıkları üç Bask vilayeti olan; Guipuzcoa, Vizcaya ve Alava, Kastilya'lılarla eşit oranda bulundukları Baskça konuşulmayan Navarro vilayeti ile Fransa'daki Basse Navarre, Labourd ve Soule'den oluştuğunu iddia ettiklerini, ayrıca İspanya'nın diğer yerlerine oranla daha gelişmiş ve sanayileşmiş bölge olduğunu belirtmektedir²¹⁸.

Bask milliyetçiliğinin kökeni; 1936-1937 yıllarında yaşanan iç savaşın ardından, Cumhuriyetçiler karşısında hâkimiyet kuran Franco liderliğindeki Milliyetçilerin katı tutumlarına tepki olarak gelişmiştir. 1939 yılında iktidardaki Franco Rejimi, Kastilyan dili ve egemenliği dışında, ülkede tüm otonom yönetimleri yasaklamış, bölgesel sembol ve dillerin resmi hayatta yaşam bulmasını engellemiştir. Bu baskılar karşısında; önce grev ve gösteriler şeklinde başlayan hareketlere yönelik uygulanan sert tedbirler, ayrılıkçı örgüt ve hareketlerin doğmasına neden olmuştur²¹⁹.

Bask'lılar 1950 yılında 'Bask Ulusal Partisi' kurarak, 'kendi kaderlerini tayin hakkı' konusunda iktidarı ikna için siyaset yolunu tercih etmiştir²²⁰. Baskı altında tutulan milliyetçiliğin etkisi, sahip oldukları zenginlikle İspanya'nın geri kalan kısmının yükünü çekmelerine karşın, talep ettikleri hakların verilmemesi ve Bask davası kapsamında 'Bask Milli Partisi'nin yeterli olmadığı gerekçeleri, ETA'yı ortaya çıkarmıştır.

1959'da Bilba, Vitoria ve Santander şehirlerinde gerçekleştirdikleri bombalamalar, ETA'nın ilk eylemleridir²²¹. 1973 yılında İspanya Başbakanı Carrero Blanco'nun öldürülmesi ETA'nın görünürlüğünü artırmıştır. Franco'nun 1975

---

²¹⁷ "Separatist Terrorism." **The History of Terrorism**. Ed. Robert Taylor. San Diego: Lucent Books, 2002. 60-69. Lucent Terrorism Library. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²¹⁸ Ömer Yılmaz. İspanya Terörle Mücadele Tecrübesi: Medeniyetler İttifakı Olabilir mi?, "Terörizm (Terör, Terörizm ve Küresel terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler)", Der: İhsan Bal, Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) yayınları, Ankara, 2006, s. 123.

²¹⁹ A.g.m., ss. 122-123.

²²⁰ "Separatist Terrorism." **The History of Terrorism**. Ed. Robert Taylor. San Diego: Lucent Books, 2002. 60-69. Lucent Terrorism Library. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²²¹ A.g.m., ss. 60-69.

yılında ölümünden sonra ETA terörü tırmanışa geçmiş ve 1978 yılında örgütün siyasi kanadı olan 'Herri Batasuna' kurulmuştur²²².

1978 yılında Bask bölgesi özerklik kazanmış, Bask'lılar elde ettikleri haklardan memnun iken, tam bağımsızlık isteyen ETA için bu yeterli olmamış ve terör devam etmiştir²²³. 1987 yılında Barselona'daki bir alışveriş merkezine yapılan saldırıda 21 kişinin ölmesi, örgütün en kanlı eylemi olmuştur²²⁴.

Banka soygunları, fidye karşılığı adam kaçırma ve uyuşturucu ticareti, ayrıca korkutarak Bask'lılardan topladığı vergi, örgütün gelir kaynaklarını oluşturmuştur. ETA, IRA ile Batasuna Partisi aracılığıyla sürekli temas halinde olmuş, teröristlerinin eğitimini ise Libya, Lübnan ve Nikaragua'da gerçekleştirmiştir²²⁵.

1988, 1995 ve 1998 ateşkesleri ve takibinde yapılan görüşmelerden sonuç alınamamıştır. Fransa'nın Bask Bölgesi'nde 'Enbata' adı verilen ETA'yı destekleyen benzer bir örgüt, aynı dönemlerde faaliyet yürütmüştür. 2000 yılında, geçlerden oluşan İspanyol 'Jarrai' ile Fransız grup 'Gasteriak' birleşerek, 'Haika' adında ortak hareket eden bir örgüt oluşturmuşlardır. Haika, Fransa'da terör eylemlerini artırmış, Mart 2001'de bazı üyelerinin eylem hazırlığındayken tutuklanmasıyla, faaliyetleri azalmıştır.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terör saldırıları sonrası İspanya, terör örgütleri ve destekçilerine yönelik baskılarını artırmış, 2003 yılında Batasuna Partisi de bu kapsamda kapatılmıştır. Uyguladığı sert tedbirlere rağmen İspanyol Hükümeti ETA ile görüşmelerde bulunmuş, bu görüşmeler sonucunda Mayıs 2006'da örgüt kalıcı ateşkes ilan etmiştir. Ateşkes 6 ay sürmüş, 30 Aralık 2006'da Madrid Havaalanı'nda yapılan bombalı saldırıda 2 kişi hayatını kaybetmiştir. ETA'nın en son eylemi, 19 Haziran 2009'da Bask Bölgesi'nde bomba

---

²²² Kushner, Harvey. "Basque Fatherland and Liberty." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 92-94. *Gale Power Search*. Web. 7 Apr. 2012.

²²³ Ahmet Emin Dağ. **Uluslar Arası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 2. Baskı, Aralık 2005, s. 184.

²²⁴ Harvey Kushner. **A.g.m.**, ss. 92-94.

²²⁵ "Separatist Terrorism." **The History of Terrorism**. Ed. Robert Taylor. San Diego: Lucent Books, 2002. 60-69. *Lucent Terrorism Library*. *Gale Power Search*. Web. 7 Apr. 2012.

yüklü bir aracın patlaması sonucu bir polis memurunun hayatını kaybettiği olay olmuştur²²⁶.

ETA en son 5 Eylül 2009'da ateşkes ilan etmiş, 10 Ocak 2011'de ateşkesin kalıcı hale gelmesiyle ilgili adımlar atmıştır. En son 20 Ekim 2011 tarihinde örgüt silah bırakma kararını kamuoyuna açıklayarak, 52 yıldır sürdürdüğü terör eylemlerine son vermiştir²²⁷.

3. IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) ve Diğer Örgütler/Kuzey İrlanda

a. İrlanda ve Kuzey İrlanda Sorunu

İrlanda ve ardından yaşanan Kuzey İrlanda sorununun kökenleri çok daha eski yüzyıllara dayanmaktadır. Sorun, dinsel yani mezhep farklılığından, süreç içerisinde etnik milliyetçilik eksenine kaymıştır.

20'nci yüzyılın başında İrlanda ve Kuzey İrlanda, İngiliz kolonisiydi. Birinci Dünya Savaşı sonrası kendi kaderini tayin etme hakkı kapsamında, koloniler bağımsızlık hareketlerine girişince, halkının çoğu Katolik olan İrlanda, İngiltere'den ayrılmak istemiştir.

Michael Collins önderliğinde kurulan IRA'nın kışkırtmalarıyla, 1919-1921 arasında İngiltere-İrlanda Savaşı çıkmıştır. Savaş sonunda yapılan barış anlaşmasıyla; 32 İrlanda bölgesinden 26 tanesi İngiltere'den ayrılarak, Serbest İrlanda Devleti'ni kurmuştur. Aynı zamanda Ulster adı da verilen Kuzey İrlanda'daki 6 bölge (Antrim, Down, Fermanagh, Armagh, Derry ve Tyrone) İngiltere'ye bağlı kalarak, Belfast'ta kurulan özel bir parlamento tarafından yönetileceği kararı verilmiştir²²⁸.

32 bölgenin tamamının İrlanda'ya bağlanmasını isteyen IRA anlaşmadan memnun kalmayınca, 1922-1923 arasında, anlaşma taraftarı olan ve anlaşmaya karşı olan gruplar arasında 'İç Savaş' meydana gelmiştir. İç Savaş

²²⁶ Harvey Kushner. **A.g.m.**, ss. 92-94.

²²⁷ 21 Ekim 2011 tarihli **Hürriyet Gazetesi** internet sayfası "ETA Silah Bıraktı" başlıklı haber. <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=19049145>

²²⁸ Sullivan, Colleen. "Irish Republican Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 304-307. *Gale Power Search*. Web. 7 Apr. 2012.

anlaşmayı savunanların lehine sonuçlanmış, kurulan ilk IRA'nın taraftarı ve faaliyetleri azalmıştır²²⁹.

Son 40 yıldır 'IRA ve Kuzey İrlanda Sorunu' şeklinde tanımlanan konu; Ulster adı verilen bölgede, yani Kuzey İrlanda'da; Birleşik krallığa bağlı kalmak isteyen Protestanlar ile ayrılmak isteyen ve İrlanda Cumhuriyeti'ne bağlanmak isteyen Katolikler arasında, 1960-1998 yıllarında arasında yoğun bir şekilde yaşanan, etnik milliyetçiliğe dayanan ayrılıkçı terör hareketleridir. 29 yıllık çatışmada, 3300 kişinin hayatını kaybettiği bazı kaynaklarda yer almaktadır²³⁰.

1998 yılında yapılan anlaşma sonrası günümüze kadar devam eden süreçte ise; anlaşma hükümlerinin takip edildiği, tarafların silahsızlandırıldığı ve toplumlar arası güvenin tesis edilmeye çalışıldığı rehabilitasyon süreci yaşanmaktadır.

Yılmaz çalışmasında, Kuzey İrlanda sorununun dört önemli boyutu ve "İngiltere, İrlanda, Ulster Protestanları ve Ulster Katolikleri"nden oluşan dört farklı tarafının olduğunu belirtilmektedir²³¹. Her ne kadar 'kuzey İrlanda Sorunu' olarak bilinen olguda 'IRA'nın adı ön plana çıksa da, yaşanan terör Protestan ve Katoliklerin kurdukları diğer örgütlerin de içinde bulundukları çok oyunculu bir denklemdir. Aşağıdaki bölümde bu örgütler ve eylemleri incelenerek sorun ve süreç daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılacaktır.

b. Katolik Örgütler

(1) İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Irish Republican Army-IRA)

İlk olarak 1919 yılında kurulan IRA, uzun dönem durgunluğun ardından 1960 yılında tekrar canlanmıştır. 1919 yılındaki amacı olan, Kuzey İrlanda'da kalan 6 Ulster Yöresi'nin İrlanda Cumhuriyeti ile birleşmesi için mücadele etmeye devam etmiştir²³².

Kuzey İrlanda'da, çoğunlukta olan Protestanların iş, oy ve kamu evlerinin dağıtımı gibi haklarda gözetilmesi, buna karşılık azınlıktaki

²²⁹ Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 304-307.

²³⁰ Paul Wilkonson. **Terrorism Versus Democracy** (The Liberal State Response), Frank Cass Publishers, London, 2001, s. 30.

²³¹ Aytekin Yılmaz. Kuzey İrlanda Sorunu, **Avrasya Dosyası**, Avrasya Dosyası yayını, yayın No:3, s. 12.

²³² Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 304-307.

Katoliklerin ayrımcılığa tabi tutulması, önce demokratik, sonra da yaygın şiddet hareketlerinin doğmasına neden olmuştur. Katoliklerin haklarını savunmak adına kurulan ‘Kuzey İrlanda Medeni Haklar Birliği (Northern Ireland Civil Rights Association-NICRA)’ tarafından başlatılan gösteri ve oturma eylemlerine karşılık, birlik yanlıları protesto ve gösteriler düzenlemişlerdir. 12 Ağustos 1969 tarihinde Derry’deki karşılıklı protestolar, toplumsal kargaşa ve şiddetin yaşanmasına neden olmuş, olaylar başta Belfast olmak üzere tüm Kuzey İrlanda’ya sıçramıştır. Meydana gelen olaylar sonucu 6 kişi hayatını kaybetmiş, Katoliklerin evleri yakılmıştır²³³.

IRA’nın Katolikleri savunmak için çaba göstermediği ve kayıtsız kaldığı olaylarda, Katolikler kendilerini Protestanlara karşı korumak için İngiliz Polisinin gelmesini olumlu karşılamışlardır. IRA’nın olaylarda kayıtsız kalması örgüt içinde ayrılıklara neden olmuş, 1969 yılında yapılan bir toplantı sonucunda IRA; ‘Resmi IRA’ ve ‘Bölgesel IRA’ şeklinde ikiye ayrılmıştır²³⁴.

Kendisini ‘Resmi IRA’ olarak adlandıran grup, siyasi yolu tercih ederek, 1972’de ateşkes anlaşması imzalamış, o günden sonra şiddet eylemlerinde bulunmamıştır. İkinci grup olan ‘Bölgesel IRA’ ise, 1919’da kurulduğu zamandaki örgüt yapılanmasına geçmiş ve 6 Ulster Yöresi’nde tugay adını verdiği birlikler oluşturmuştur. Aynı zamanda politik kanadını oluşturan ‘Sinn Fein’le birleşmiştir²³⁵.

Bölgesel IRA (bu noktadan sonra ‘Resmi IRA’ terör faaliyetlerine son verdiği için sadece IRA olarak tarif edilecektir.) İrlanda ile birleşmenin önünde en önemli engel olarak gördüğü İngiliz polis ve askeri varlığının yanında, Kraliyet Ulster Kolluk Teşkilatı’na, birlik yanlısı örgütlere ve İngiltere anakarasındaki hedeflere karşı terör saldırıları düzenlemiştir²³⁶.

IRA, ayrılık ve yeniden yapılanmadan sonra kendisini, Kuzey İrlanda Katolikleri’nin savunma gücü olarak görmüştür. Bu gücün yasallığını göstermek adına; Belfast ve Derry’de İngiliz ve Kuzey İrlanda Kolluk Gücü’ne karşı ‘girilmez’ alanlar tesis etmiş, ilan ettiği bu yasağı keskin nişancılarla korumuştur.

---

²³³ Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 304-307.

²³⁴ **A.g.m.**, ss. 304-307.

²³⁵ **A.g.m.**, ss. 304-307.

²³⁶ **A.g.m.**, ss. 304-307.

Katolik bölgelerde kanun ve kolluk gücünün IRA olduğunu göstermek için, bu yörelerde işlenen suçların cezasını örgüt infaz etmiştir²³⁷.

1971 yılında İngiltere'nin, şüphe üzerine tutuklama kanununu yürürlüğe koyması ve 14 kişinin yaşamını yitirdiği 'Kanlı Pazar' katliamı, IRA'nın gelişmesine, Katoliklerin İngiliz Askeri varlığından rahatsız olmasına yol açmıştır. Kolluk kuvvetinin yargılama olmadan sadece şüphe üzerine tutuklamalarda bulunması ve aylarca süren tutukluluklar, halkın tepkisine yol açmıştır. Ayrıca İngiliz Paraşüt Birliği tarafından, 30 Ocak 1972 tarihinde Derry'de gösteri yapan siviller üzerine rastgele ateş açılması sonucu 14 kişinin ölümü, IRA'nın propagandasına malzeme olmuş, terörle savaşta aşırı kuvvet kullanımının, bumerang etkisi bu olayda görülmüştür²³⁸.

'Kanlı Pazar' diye adlandırılan olay ve sonrası şu şekilde gelişmiştir: 30 Ocak 1972 tarihinde, Kuzey İrlanda Medeni Haklar Birliği tarafından düzenlenen yürüyüşe, 20 bin civarında kişi katılmıştır. Yetkililerin izin vermemesine rağmen, olaysız dağılmak üzere olan yürüyüş sonunda, ara sokaklara sapan bir grubu engellemek üzere harekete geçen İngiliz Paraşüt Birliği askerleri, üzerlerinde silah taşıyorlar gerekçesiyle sivillere ateş açmıştır. Açılan ateş sonucu 14 kişi ölmüş, 17 kişi de yaralanmıştır. Medyanın olayı tüm dünyada yansıtması, Kuzey İrlanda sorununa İngiltere'nin yaklaşımı ve Katoliklere yönelik ayırım, gündemin ilk sıralarına oturmuştur. Olayı araştırmak için görevlendirilen Lord Widgery raporu da, ölenlerin masumiyeti ve katledildiği algısını değiştirmemiştir. Ölenlerin yakınları yıllar boyunca masumiyetlerinin kanıtlanması için başvurularda bulunmuşlar ve görülen davalarda da bir şey elde edememişlerdir. Başlayan barış görüşmelerinin etkisi ile 1998 yılında tekrar bir araştırma başlatılmış ve 'Saville Raporu' en sonunda 15 Haziran 2010 tarihinde açıklanmıştır. Bu rapora göre öldürülenlerin, güvenlik güçlerine tehdit kabul edilemeyecekleri, olayın askerlerin ateş disiplinine uymamaları sonucu gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu rapor üzerine İngiltere Başbakanı David Cameron meclis komisyonunda hükümeti adına özür dilemiş ve kurbanların masumiyetini tekrarlamıştır²³⁹.

---

²³⁷ A.g.m., ss. 304-307.

²³⁸ A.g.m., ss. 304-307.

²³⁹ Brown, Kristian. "Bloody Sunday." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 107-108. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

‘Kanlı Pazar’ olayı, IRA’ya katılımları ve örgüte sağlanan halk desteğini artırmıştır. IRA bu destek ve güvenle eylemlerini artırmış, Mart 1972 tarihinde Belfast’ta dünyanın bilinen ilk ‘Bomba Yüklü Araç’ saldırısını gerçekleştirmiştir. 22 Mart 1972 tarihinde İngiliz Hükümeti, Storemont’taki ‘Kuzey İrlanda Parlamentosunu’ kaldırmış, bunun yerine doğrudan Londra’dan yönetime geçmiştir. Bu politik karar üzerine IRA, terör yöntemi ile kazanmakta olduğu değerlendirmesiyle eylemlerini tırmandırmıştır. 1974 yılı ise, 479 ölü, 5000’in üzerinde yaralı ile terörün en üst noktaya çıktığı yıl olmuştur²⁴⁰.

IRA, İngiliz askerinin Kuzey İrlanda’dan çekilmesi hedefine odaklanarak, 1974 yılında bu kez İngiltere topraklarında bombalı saldırılara başlamıştır. Şubat 1974 tarihinde, Yorkshire’da asker ve ailelerini taşıyan otobüse yerleştirilen bombanın patlaması sonucu 12 kişi ölmüş, 2 çocuk da yaralanmıştır.

Aynı yıl içinde, Londra Kulesi’nde patlayan bomba sonucu 6 kişi ölmüştür. 21 Kasım 1974 tarihinde Birmingham’da aynı gece, iki ayrı barda meydana gelen patlamalarda sırasıyla 10 ve 11 olmak üzere toplam 21 kişi hayatını kaybetmiş, 168 kişi de yaralanmıştır. ‘Birmingham Pub Bombalamaları’ olarak tarihe geçen bu olaylar, IRA ve İrlanda karşıtı hassasiyeti İngiltere toplumunda yaygınlaştırmış, İngiliz hükümetinin de terör şüphelilerini uzun süre yargılamadan alıkoyma ve sınır dışı etme dahil çok sert kurallar içeren ‘Terörizmi Önleme Kanunu’ çıkarmasına neden olmuştur²⁴¹.

1974’den sonra İngiltere Hükümeti terörle mücadele yaklaşımında değişikliklere gitmiştir. Kuzey İrlanda’daki askeri varlığını azaltarak, yerel kamu düzenini Kraliyet Ulster Kolluk Teşkilatı’na benzer, yeni kurulan sivil teşkilatlara bırakmıştır. Ayrıca, terör suçlularının ceza mahkemelerinde yargılanmalarını ve mahkûmiyetlerini bu çerçevede sürdürmelerini sağlayarak, daha önceki uygulamanın aksine teröristlerin politik ayrılıkçı gibi muamele görmelerini engellemiştir²⁴².

---

²⁴⁰ Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 304-307.

²⁴¹ Sullivan, Colleen. "Birmingham Pub Bombing." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 104-105. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁴² Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 304-307.

1975-1976 yıllarında, IRA içindeki işbirlikçiler sayesinde İngiliz Kolluk güçleri örgüte karşı birkaç başarılı operasyon düzenlemiştir. Bunun üzerine IRA yeniden teşkilatlanarak, askeri yapılanma yerine hücre tipi yapılanmaya geçmiştir²⁴³.

Politik mahkûm ayrıcalığını kaybeden IRA mensupları, hapisanede ‘Kirlili Protesto’ adı verilen, tek tip mahkûm elbisesi giymeme gibi eylemler yapmıştır. O sırada İngiltere Başbakanı olan Margaret Thatcher’ın, mahkûmlarla pazarlık etmeyeceğini söylemesinden sonra bu kez Mart 1981’de hapisanede mahkûmlar açlık grevine başlamışlardır. Bir düzine mahkûmun açlık grevi uluslararası kamuoyunun dikkatini bu soruna çekmiştir. Açlık grevi yapanların arasında, Nisan 1981’de hapisteyken Batı Belfast’tan milletvekili seçilen Bobby Sands de bulunmaktaydı. Eylül 1981’de Bobby Sands ve 9 mahkûm açlık grevi sonucu yaşamını yitirince, İngiliz Hükümeti, mahkûmların taleplerinin bazılarını kabul etmiştir.

Açlık grevinin kısmi başarısı, IRA’nın siyasi alanda daha fazla varlık göstermesini teşvik etmiştir. 1982 ve 1983 seçimlerinde IRA’nın politik kanadı olan Sinn Féin, milliyetçilerin oylarının % 40’ını almayı başarmıştır. 1982-86 yılları arasında IRA’nın, yakalanan teröristlerin ceza indirimi karşılığında itirafçı olması sonucu elde edilen bilgilerle yapılan operasyonlarda, örgütün yüzlerce elemanı yakalanmıştır²⁴⁴.

Askeri alanda başarısızlığın sonucunda IRA politik çözüm arayışlarını yoğunlaştırmıştır. Bu arayışlara rağmen, Nisan 1992 tarihinde bir tonluk bombayı, Londra’nın finans merkezinde patlatması sonucu oluşan maddi zarar, 1.32 milyar dolar olarak kayıtlara geçmiştir. Sinn Féin lideri Gerry Adams, Kuzey İrlanda ‘Sosyal Demokrat ve İşçi Partisi’ ile anlaşarak, IRA’nın barış kapsamındaki pozisyonunu belirleyen çerçeveye ilişkin ortak bir bildiri yayınlamışlardır. Ancak İngiliz Hükümeti, IRA terör saldırılarına devam ettiği için, gizli görüşmelerde bulunduğu halde açık görüşmeye, IRA’nın silah bırakması koşulu hariç yanaşmamıştır²⁴⁵.

---

²⁴³ Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 304-307.

²⁴⁴ **A.g.m.**, ss. 304-307.

²⁴⁵ **A.g.m.**, ss. 304-307.

İngiliz Hükümeti, İrlanda Hükümeti ve Birlik politikacıları ile yaptığı görüşmeler sonucu Aralık 1993 tarihinde 'Downing Street' bildirisini yayınlamıştır. Bunun üzerine IRA, Ağustos 1994 tarihinde ateşkes ilan etmiştir. IRA'nın ateşkes ilan etmesiyle Sinn Fein'de görüşmelere katılmaya başlamıştır. İngiliz Hükümeti IRA'nın iyi niyet gösterisi olarak kısmi silahsızlanması konusunda bastırınca, IRA bunu oyalama taktiği olarak değerlendirmiş ve 9 Şubat 1996'da 18 ay süren ateşkesin sona erdiğini bildirmiştir²⁴⁶.

Ateşkesin sona erdiğini açıklarken aynı gün, Londra'nın Doğu kesimindeki 'Canary Wharf' adı verilen iş ve yaşam bölgesinde erken saatlerde bomba yüklü kamyonla saldırı gerçekleştirmiştir. 7 ton gübreden yapılan bombanın patlaması sonucu, iş saati öncesi olduğu ve IRA saldırıyı önceden telefonla bildirdiği için, olay yeri boşaltılmış, sadece 2 işçi ölmüş, 50 kişi de yaralanmıştır²⁴⁷.

1997 yaz aylarında barış görüşmeleri tekrar başlamış, 12 Nisan 1998 tarihinde 'Good Friday Agreement' adı verilen anlaşma ile son bulmuştur. Bu anlaşmaya göre, Kuzey İrlanda'da, Katolik ve Protestanların gücü paylaşacakları yeni bir Kuzey İrlanda Parlamentosu'nun tesis edilmesi, yerel kolluk gücünün yeniden düzenlenmesi ve IRA'nın silahsızlandırılması gibi hususlar karara bağlanmıştır²⁴⁸.

Bu anlaşmaya ve barışa karşı olan grupların zaman içinde eylemleri kaydedilmiş olsa bile, 2005 yılında IRA askeri kanadını tamamen tasfiye ettiğini açıklamıştır.

(2) Gerçek İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Real Irish Republican Army-RIRA)

Gerçek İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Real Irish Republican Army-RIRA), 1997 yılında IRA'dan ayrılan ve barış anlaşmasına muhalif olan kişiler tarafından kurulmuştur. RIRA'nın liderleri Bernadette Sands (Hapishanede açlık grevinde ölen Bobby Sands'ın kızkardeşi) ve Michael McKevitt, silah

²⁴⁶ Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 304-307.

²⁴⁷ Sullivan, Colleen. "Canary Wharf Bombing." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 121-122. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁴⁸ Sullivan, Colleen. "Irish Republican Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 304-307. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

birakılmasının; IRA'nın 1916 yılında kurulan İrlanda Cumhuriyeti'nin yasal ordusu olduğundan, silah bırakmanın vatana ihanetle eşdeğer olacağı fikrinden hareketle RIRA'yı oluşturmuşlardır. Örgüt 30-50 üyeden ve özellikle bomba yapımında uzmanlaşmış militanlardan oluşmaktaydı²⁴⁹.

1997-98 yılları arasında Kuzey İrlanda'da İngiliz ve kuzey İrlanda polisine yapılan 8 bombalı saldırının sorumluluğunu üstlenmişlerdir²⁵⁰. 15 Ağustos 1998 tarihinde, Kuzey İrlanda'da Omagh kasabasında Pazar yerine koydukları bomba yüklü arabanın patlaması sonucu 29 kişi ölmüş, 200 kişi de yaralanmıştır. RIRA, bomba patlamadan önce polis merkezini arayarak sivil kayıpları azaltmayı hedeflediğini iddia etse bile, polisler her nedense bu ihbar üzerine halkı Omagh meydanına yönlendirmişler ve sivil kayıplar artmıştır. IRA olay sonrası saldırıyı kınamış, RIRA da sivil kayıplardan ötürü özür dilemiştir²⁵¹.

RIRA 1998 yılında ateşkes ilan etmiş, üstlenmediği Mart 2001 tarihindeki Londra bombalaması ve bazı eylemleri bu örgütün işlediği şüphesi İngiliz makamları tarafından ifade edilmiştir. 2001 yılında örgütün bazı üyeleri yakalanmış, Irak'tan eylemleri için kaynak temin ettikleri gerekçesi ile 30 yıl hapse mahkûm edilmişlerdir²⁵².

Mart 2009 tarihinde, Kuzey İrlanda İngiltere'den bağımsız hale gelince muhalif gruplar bu gelişmeyle barış sürecini sabote etmek için saldırılarını yoğunlaştırmışlardır. RIRA'da Mart 2009 tarihinde, Kuzey İrlanda'da iki askerin öldürülmesi olayını üstlenmiştir. Omagh bomba eyleminin faili bulunmamış olsa bile, görülen davası kapsamında RIRA lideri McKevitt ve diğer dört şüpheli, kurbanların ailelerinin açtığı davada mahkûm olmuşlardır²⁵³.

---

²⁴⁹ Sullivan, Colleen. "Real Irish Republican Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 498-499. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁵⁰ Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 498-499.

²⁵¹ Sullivan, Colleen. "Omagh Bombing." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 444-446. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁵² Sullivan, Colleen. "Real Irish Republican Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 498-499. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁵³ **A.g.m.**, ss. 498-499.

(3) İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu (Irish National Liberation Army-INLA)

İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu (INLA), IRA'dan ayrılarak 1974 yılında kurulmuştur. 1969 yılında yapılan bir toplantı sonucunda IRA; 'Resmi IRA' ve 'Bölgesel IRA' şeklinde ikiye ayrılmıştır. Resmi IRA silahtan ziyade siyasi yolla mücadeleyi tercih edince ve 1972 yılında ateşkes ilan edince, grubun içinde Marksist eğilimdeki muhalifler ayrılarak INLA'yı kurmuşlardır. Örgütün politik kanadı olan 'İrlanda Cumhuriyeti Sosyalist Partisi' de aynı zamanda kurulmuştur²⁵⁴.

Kurulduğu yıllarda 100 civarında üyesi olan INLA'nın ilk eylemlerinden birisi; 1975 yılında Resmi IRA'nın lideri Paul Crawford'un öldürülmesi olayıdır. INLA'nın 1979 yılından, 1998 yılı barışı sonrası ateşkes ilan etmesine kadar, 125-150 kişinin ölümüne neden olan olaylardan sorumlu olduğu değerlendirilmektedir. INLA, 2009 yılında silahlı faaliyetlerini sonlandırdığını, Şubat 2010 tarihinde de silahsızlandığını bildirmiştir²⁵⁵.

c. Protestan Örgütler

(1) Ulster Savunma Birliği (Ulster Defence Association-UDA)

IRA'nın Katolikleri koruduğu gibi, denk bir örgütü olmayan Protestan gruplar birleşerek, 1971 yılında 'Ulster Savunma Birliği (Ulster Defense Association-UDA)'ni kurmuşlardır. UDA, Kuzey İrlanda'da bulunan İngiliz Birlikleri'ne paralel şekilde organize olmuştur. 6 Ulster Yöre'sinde birer tugay ve alt bölgelerde tabur ve bölükler şeklinde teşkilatlanmıştır. 1970'lerde 30 bin üyeye ulaşmıştır. IRA saldırılarına misilleme şeklinde eylem yapan UDA, ilk eylemini 1972 yılında başlatmış ve o yılsonuna kadar, Katoliklerden 80 kişiyi öldürmüştür²⁵⁶.

UDA yasa dışı bir örgüt muamelesi görmemek için eylemleri üstlenmemiştir. Bunun yerine 'Ulster Özgürlük savaşçıları (Ulster Freedom Fighters-

---

²⁵⁴ Sullivan, Colleen. "Irish National Liberation Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 303-304. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁵⁵ Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 303-304.

²⁵⁶ Sullivan, Colleen. "Ulster Defense Association." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 597-599. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

UFF)’ adı verilen bir grup, eylemlerin sorumluluğunu üstlenmiş, UDA çatı ve yasal örgüt olarak faaliyet göstermiştir²⁵⁷.

14 Mayıs 1974 tarihinde İngiliz Hükümeti, 1973 yılı ‘Sunningdale Anlaşması’nı uygulamaya kalkınca, Protestanlar buna karşı çıkmış, ‘Ulster İşçi Birliği’nin genel grev çağrısı, UDA’nın Protestanları zorla evlerinde tutması sonucu başarıya ulaşmıştır. Bir hafta süren genel grev etkisini göstererek, ‘Sunningdale Anlaşması’ uygulanamamıştır. Bu başarının üzerine UDA, Kuzey İrlanda’da Protestanların kontrolünde ayrı bir parlamento oluşturmaya çalışmış, ancak başarılı olamamıştır²⁵⁸.

1977 grevinde de UDA benzer yöntemi uygulamaya çalışmış, ancak yine başarılı olamamıştır. Bu dönemden sonra UDA, mezhep temelinde karşı saldırılarına ve eylemlerine sayısı azalsa bile devam etmiş, daha yeni saldırı yöntemlerini tercih etmiştir. 1984 yılında Sinn Fein lideri Gerry Adams UDA teröristi tarafından öldürülmekten kıl payı kurtulmuştur²⁵⁹.

1991 yılında UDA’nın terör eylemlerinin en yüksek olduğu yıl olmuştur. O yıl en az Cumhuriyetçi grupların verdirdiği Protestan kaybı kadar, UDA da Katolikleri katletmiştir. Kuzey İrlanda Güvenlik Kuvvetleri’nin UDA ile istihbarat paylaştığı açığa çıktığında patlak veren skandal ve Katoliklere yönelik artan UDA saldırıları üzerine yapılan araştırma sonucunda, UDA örgütü hükümet tarafından 1992 yılında yasaklanmıştır. IRA’nın 1994 yılında ateşkes ilan etmesi üzerine UDA ve diğer Birlik yanlısı örgütler de ateşkes ilan etmişlerdir. IRA gibi 1997 sonlarında biten ateşkes ilanını, Nisan 1998 tarihinde tekrar ilan etmişlerdir. UDA’nın politik kanadı olan ‘Ulster Demokrat Partisi (UDP)’ Nisan 1998 tarihinde kabul edilen ‘Good Friday’ anlaşmasının, imzacıları arasında yer almıştır²⁶⁰.

Protestan gruplar 1998 Barış anlaşmasından memnun olmamışlar, bu kez terör saldırılarını ‘Orange Volunteers’ ve ‘Red Hand Defenders’ adlı gruplar üzerinden devam ettirmişlerdir. 12 Ekim 2001 tarihinde İngiliz Hükümeti, UDA’nın belirtilen gruplarla bağlantıları nedeniyle ateşkese uymadığını açıklamış, bunun üzerine UDA politik uzantısı olan UDP’yi dağıttığını açıklamıştır.

---

²⁵⁷ Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 597-599.

²⁵⁸ **A.g.m.**, ss. 597-599.

²⁵⁹ **A.g.m.**, ss. 597-599.

²⁶⁰ **A.g.m.**, ss. 597-599.

2007 yılında UDA, şiddeti bıraktığını açıklamış ve en son Ocak 2010 tarihinde tamamen silahsızlandığını açıklayarak, dahil olduğu şiddet nedeniyle özür dilemiştir²⁶¹.

(2) Ulster Özgürlük Savaşçıları (Ulster Freedom Fighters-UFF)

Ulster Savunma Birliği (UDA), yasallığını kaybetmemek ve mezhep savaşına devam etmek için paravan bir örgüt olan ‘Ulster Özgürlük Savaşçıları (Ulster Freedom Fighters-UFF)’nı kurmaya, 1973 yılında karar vermiştir. Örgüt, Belfast ölüm timlerinin seçkin komandolarından oluşturulmuştur. UFF Kasım 1973 tarihinden itibaren terörist örgüt sayılarak yasaklanmıştır. 1998’de UDA ile birlikte ateşkes ilan eden ve barış anlaşmasına uyan grubun, 2009 yılında silahsızlandığı değerlendirilmektedir²⁶².

(3) Ulster Gönüllüler Gücü (Ulster Volunteer Force-UVF)

Adını, Sir Edward Carson’un 1912 yılında kurduğu özel ordudan alan ‘Ulster Gönüllüler Gücü (Ulster Volunteer Force-UFF)’, milliyetçi Katolik grup IRA’nın yeniden dirileceği olasılığına karşın, Augustus Andrew Spence tarafından 1966 yılında kurulmuştur. İlk eylemini, Belfast’ta bir kişinin öldüğü pub bombalaması ile duyuran örgüt, daha sonraki haftalarda Katolik iki kişiyi öldürmüştür. Bu eylemler sonucu örgüt lideri Spence ve iki kişi daha yakalanarak 20 yıla mahkûm edilmişlerdir²⁶³.

Spence ve arkadaşları hapisteyken, Kuzey İrlanda’da Katoliklerin eşit hak arama talepleri ile baş gösteren mezhep çatışması, Protestanların IRA karşısında kendilerini savunmak ve misilleme yapmak için UVF etrafında toplanmalarına yol açmıştır. Bu aşamadan sonra UVF, daha önce yaptığı gibi IRA ve Katolikleri hedef almak yerine, IRA’nın eylemlerini İngiltere topraklarına taşımasına misilleme yaparak, İrlanda Cumhuriyeti topraklarında terörist eylemler icra etmiştir.

---

²⁶¹ A.g.m., ss. 597-599.

²⁶² Sullivan, Colleen. "Ulster Freedom Fighters." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 599-600. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁶³ Sullivan, Colleen. "Ulster Volunteer Force." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 600-602. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

17 Mayıs 1974 günü İrlanda Cumhuriyeti'nin başkenti Dublin'de üç ayrı yerde, arabalara yerleştirilmiş bombaların patlaması sonucu, 33 kişi yaşamını yitirmiştir²⁶⁴.

1970'lerin ortalarında UVF, sokak çeteleri kurmuş, bunlar aracılığıyla Belfast'ta Katolikleri öldürmüştür. 1979'da organize ettiği sokak çetelerinin elemanlarının yakalanması ve 1980'lerde de UVF içinden itirafçıların İngilizlerle işbirliği yapması sonucu yapılan yakalamalarla, örgüt büyük bir darbe almıştır²⁶⁵.

UVF 13 Ekim 1994 tarihinde ateşkes ilan etmiş, sebep oldukları şiddet nedeniyle üzüntülerini açıklamışlardır. UVF'nin politik kanadı olan 'İlerici Birlikçi Parti (Progressive Unionist Party)' 1998 yılı 'Good Friday' anlaşmasını imzalayan taraflardan birisi olmuştur²⁶⁶.

1996 yılında barış taraftarı olmayan muhalifler örgütten ayrılarak 'Birlik Gönüllü Kuvveti (Loyalist Volunteer Force-LVF)' adlı örgütü kurmuşlardır. Lideri Billy Wright olan grup, kuruluşundan sonra yaptığı eylemlerle bir düzineden fazla insanın ölümünden sorumlu tutulmuştur. Eylemlerini bazen, UDA'nın yaptığı gibi 'Red Hand Defenders' paravan örgütünün adını kullanarak gerçekleştirmiştir. 1998 yılında ateşkes ilan etmiş, rakibi UVF ile uyuşturucu trafiği konusunda rekabet ve çatışmalar yaşamış, 2005 yılında askeri kanadını tasfiye ettiğini açıklamıştır²⁶⁷.

UVF ve kendisinden ayrılarak kurulan LVF arasında kan davası şeklinde hesaplaşmalar 2000'li yıllarda da devam etmiştir. UVF, İngiliz Hükümeti tarafından ateşkese uymayan taraf olarak ilan edilmiş, örgüt resmi olarak 2007'de dağıldığını ve 2009 yılında silahsızlandığını açıklamıştır. Buna rağmen Birlik yanlısı Bobby Moffett'in 2010 yılında Belfast'ta öldürülmesi olayında şüpheler UVF üzerinde yoğunlaştığından, örgüt resmi olarak sorumluluğu üstlenmese bile hala faal olabileceği değerlendirilmektedir²⁶⁸.

---

²⁶⁴ Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 600-602.

²⁶⁵ **A.g.m.**, ss. 600-602.

²⁶⁶ **A.g.m.**, ss. 600-602.

²⁶⁷ Sullivan, Colleen. "Loyalist Volunteer Force." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 366-367. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁶⁸ Sullivan, Colleen. "Ulster Volunteer Force." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 600-602. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

(4) Orange Volunteers

'Orange Volunteers' eski bir İngiliz askeri olan Bob Marno tarafından 1970'lerde kurulan Protestan bir örgüttür. 1974-1977 yılları arasında bazı Katoliklerin öldürülmesinden sorumlu tutulmaktadır. Örgüt ilk defa 1974 yılındaki genel grev esnasında Protestanların evlerinden çıkmamasını sağlayan, UDA ve UVF gibi faaliyet gösteren grupların arasında yer alarak adını duyurmuştur. Grevden sonra bu grup ortalıkta görülmemiştir. 1998 yılı anlaşması gereği hapisten çıkacak Cumhuriyetçilerin öldürülmesi tehdidinin bir televizyon programında ifade edilmesiyle 'Orange Volunteers' adı yeniden duyulmuştur²⁶⁹.

2008 yılına kadar adından söz edilmeyen grup, bu kez Gerry Adams başta olmak üzere, önde gelen Katolik politikacıları ölümle tehdit ederek gündeme gelmiştir. Orange Volunteers örgütünün, barış sürecinden memnun olmayan Protestan örgütlere bağlı, köktendinci paravan bir örgüt olduğu uzmanlar tarafından değerlendirilmektedir²⁷⁰.

4. Dördüncü Dalga Etnik Milliyetçilik Hareketlerinin Değerlendirmesi

Dördüncü dalga etnik milliyetçi terör örgütlerinden FKÖ'ye bağlı grupların eylemleri ile terörizm tarihinde yeni bir milat başlamış ve uluslar arası terörizmden söz edilir olmuştur. Orta Doğu'da 1967 Arap-İsrail Savaşı'nın ardından FKÖ'nün yeni bir kimlik arayışına girdiği ve bu kimliği uluslar arası arenada kabul ettirmek için terörizmi yaygın olarak kullandığı görülmüştür²⁷¹.

FKÖ, BM genel Kuruluna gözlemci statüsüyle kabul edilmiş, bu sonuç terörizmle başarılı olunduğu gibi bir algıyı doğurmuştur. FKÖ lideri Yaser Arafat'ın, Filistin Davası için terörizme yönelmesinde, Cezayir'in bağımsızlığında önemli katkısı olan FLN örgütünün başarısının örnek alınmasının da etkisi olduğu değerlendirilmektedir²⁷².

²⁶⁹ Sullivan, Colleen. "Orange Volunteers." *The SAGE Encyclopedia of Terrorism*. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 448-449. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁷⁰ Colleen Sullivan. *A.g.m.*, ss. 448-449.

²⁷¹ Meliha Benli Altunışık. *Ortadoğu ve Terör, Dünyada ve Türkiye'de Terör, Dünyada ve Türkiye'de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002, s. 42.

²⁷² Harmon, Christopher C. "How terrorist groups end: studies of the twentieth century." *Strategic Studies Quarterly* 4.3 (2010): 43+. Gale Power Search. Web. 7 Feb. 2012. S. 72.

<http://go.galegroup.com/ps/i.do?id=GALE%7CA243958194&v=2.1&u=40mwrlib&it=r&p=GPS&sw=w>

Fidel Castro örneğindeki Küba'nın 'kır gerilla' savaşı başarısı ardından, Latin Amerika ülkelerinden Venezuela, Arjantin ve Bolivya'da takip edilmeye çalışılan 'kır gerilla' mücadelelerindeki başarısızlık, terör örgütlerini yeni bir arayışa zorlamıştır. Şehirleşmenin yaygınlaşması ile beraber, Carlos Marighela'nın 'Şehir Gerillasının İlmuhaberi'nden esinlenen terör örgütlerinin takip ettiği eylem türü 'şehir gerillası' yöntemlerine dönüşmüştür²⁷³. Dördüncü dalga etnik milliyetçi terör örgütlerinin birçoğu gibi FKÖ, IRA ve ETA da 'şehir gerillası' taktiğini takip etmişlerdir.

İsrail Devleti'nin 1948 yılında kurulmasından sonra, Ürdün başta olmak üzere çevredeki ülkelerde binlerce Filistin'li mülteci olarak ve vatansız yaşamaya çalışmıştır. Filistin Davası, BM başta olmak üzere uluslar arası arenada, tüm mücadelelere rağmen tam 20 yıl dikkat çekmemiştir. Önceki İsrail ve Cezayir örneklerini takip ederek terör eylemleri ile dikkat çekilmesi, FKÖ ve bağlı örgütlerin stratejisi olmuştur. IRA ve ETA da aynı şekilde terörü, bir vasıta olarak kullanmışlardır. Kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler, bu örgütlerin eylemlerini, varlıklarını ve amaçlarını tüm dünyaya taşımıştır.

Uçak ve gemi kaçırma, bomba yüklü araçla saldırı, rehine alma, suikast, sabotaj, bombalı mektup, adam kaçırma ve intihar bombacısı eylemleri bu dönem örgütlerinin kullandığı yöntemler olmuştur.

1972'de Münih Olimpiyat köyünden kaçırılan İsrail'li sporcuların, Alman polisi tarafından kurtarılması operasyonunun başarısız sonucu ve eylemin kendisi, tüm dünyanın olayın her iki yönünü de kınamasına neden olmuştur. Eylemin ve eyleme müdahale şeklinin başarısızlığına rağmen, bu olay tüm dünyanın tanıklığı nedeniyle farklı sonuçlar yaratmıştır. Bunlardan ilki; Filistin Davası, uluslar arası kamuoyuna taşınmış, olaydan 18 ay sonra Yaser Arafat BM Genel Kurulu'na konuşmacı olarak davet edilmiştir. İkincisi, Alman polisinin etkisizliği, 'GSG-9' adı verilen anti terör timi kurulmasına ve diğer Avrupa ülkelerinin de terörle mücadele kapsamında, benzer önlemler almalarına yol açmıştır. FKÖ örneğini takip eden etnik

---

²⁷³ Paul Wilkonson. **Terrorism Versus Democracy** (The Liberal State Response), Frank Cass Publishers, London, 2001, s. 29.

milliyetçi örgüt sayısında artış yaşanmış, 1968 yılında tüm dünyada 11 olan etnik temelli terör örgütü sayısı, 1978'e gelindiğinde 55'e yükselmiştir²⁷⁴.

FKÖ, sadece etnik terör örgütlerine örnek olmamış, aynı zamanda, yeni sol dalga dönem terör örgütleri olan Baader-Meinhof Çetesi (Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu) ve Japon Kızıl Ordusu gibi Marksist grupları da etkilemiştir. Bu örgütlerin elemanları, FKÖ'nün Ürdün, Lübnan ve Yemen'deki kamplarında eğitim almışlar, bazen de ortak terör eylemi icra etmişlerdir.

Harmon'un, ömür devirleri kapsamında terörist örgütlerin başarısı ile ilgili yaptığı çalışmaya göre; Filistin davası kapsamında uzun dönem terör örgütü olan FKÖ'nün 'stratejik başarı' elde ettiği²⁷⁵; İrlanda ve Kuzey İrlanda kapsamında yer alan ve uzun dönem terör örgütleri kategorisindeki UVF, IRA ve UFF'nin 'kısmi başarılı' olduğu²⁷⁶; Bask kapsamındaki uzun dönem terör örgütü kategorisindeki ETA'nın da 'kısmi başarılı' olduğu değerlendirilmiştir²⁷⁷.

C. Yeni Sol Dalga Terör “Rapoport’un Üçüncü Dalgası (1960-1980)”

1. Dönemin Özellikleri

1960'ların ortalarından 1980'lere kadar terörizm tüm dünyada sol grupların faaliyetleriyle anılır olmuştur²⁷⁸. Soğuk savaş²⁷⁹ döneminde iki kutuplu dengenin temsilcileri başat ülkeler olan SSCB ve ABD, doğrudan savaş yerine, hasım ilan ettikleri taraflara karşı mücadele eden terör örgütlerini

²⁷⁴ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, ss. 72-75.

²⁷⁵ Harmon, Christopher C. "How terrorist groups end: studies of the twentieth century." *Strategic Studies Quarterly* 4.3 (2010): 43+. Gale Power Search. Web. 7 Feb. 2012. S. 73.

²⁷⁶ Christopher C. Harmon. **A.g.m.**, s. 70.

²⁷⁷ **A.g.m.**, s. 71.

²⁷⁸ Ronczkowski, M. (2003, January). History and roots of modern terrorism. **Terrorism & Organized Hate Crime: Intelligence Gathering, Analysis & Investigations**, Retrieved May 12, 2009, from International Security & Counter Terrorism Reference Center database.

²⁷⁹ Ahmet Emin Dağ. **Uluslar Arası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 2. Baskı, Aralık 2005, s. 93. Eserde Soğuk Savaş; “İkinci Dünya Savaşı’nın bitiminden bir süre sonra (1947) başlayıp 1991 yılına kadar devam eden uluslar arası dönem. Sıcak çatışmaya dönüşmeyen ABD-Sovyet rekabeti. Kavramsal olarak Soğuk Savaş; silahlı (sıcak) savaşa girişmeksizin, ülkeler ya da bloklar arasında, açık ya da gizli yöntemler kullanılarak, gerginlik ve moral yıpratma durumunun yaratılmasını amaçlayan politika izlenmesidir...1989 yılında Doğu Bloku’nun çöküşü ve 1991 yılında da Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte Soğuk Savaş tamamen sona ermiştir.” şeklinde tanımlanmaktadır.

desteklemişlerdir²⁸⁰. İki süper gücün savaşı, bu terör örgütlerini hem hukuki, hem de hukuk dışı yöntemler kullanarak, çoğunlukla da operasyonel istihbarat örgütleri vasıtasıyla desteklemek şeklinde olmuştur²⁸¹. Lojistik olanaklar, para, silah, örgütlenme ve hedef belirleme destek unsurlarını oluşturmuştur.

Soğuk savaş süresince Sovyet liderlerinin, komünist ülkeler dışında terörizm sayesinde, stratejik çıkarlar elde edeceği düşüncesine sahip olarak hareket ettikleri, bu nedenle istihbarat teşkilatı ve uydu ülkelerin istihbaratçıları aracılığı ile bu faaliyetleri yürüttükleri iddia edilmektedir²⁸². Mango, Sovyet’lerin sömürgecilik karşıtı terörizm kapsamında Ortadoğu, Afrika ve Güney Asya ülkelerindeki örgütleri; yeni sol terörizm kapsamında ise açık bir destekten ziyade, Marksist ideoloji ve sosyalizm aracılığı ile sol terör örgütlerini desteklediğinden bahsetmektedir²⁸³.

Yeni sol dalga kapsamında; ‘Japon Kızıl Ordusu’, ‘Baeder-Meinhof Çetesi (Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu)’, ‘Kızıl Tugaylar’ ve ‘Kara Panterler’ örgütleri, bu dönem örnekleri olarak incelenecektir.

2. Örgütler

a. Japon Kızıl Ordusu (Japanese Red Army-JRA)

Japonya’da, Avrupa ülkelerinde olduğu gibi 1960’lı yıllarda, Marksist ideolojiyi benimseyen öğrenci hareketleri yaşanmaktaydı. Bu gruplar; Japon hükümetini ve ABD’nin hem Japonya’da bulunuşunu, hem de Vietnam Savaşını protesto etmekteydiler. Öğrenci gruplarının sayısı, 1960’ların sonuna gelindiğinde yüze yaklaşıyordu. İşte bu gruplardan biri olan JRA protestoların

---

²⁸⁰ İhsan Bal. **Terörizm** (Terör, Terörizm ve Küresel terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler), Der: İhsan Bal, Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) yayınları, Ankara, 2006, s. 9.

²⁸¹ Loretta Napoleoni. Terörün Karmaşık Ekonomisi, **TED Ideas** grubundaki Temmuz 2009 tarihindeki konferansı. Larotta Napoleoni İtalya’da 1960-1993 tarihleri arasında faaliyette olan “Kızıl Tugaylar” terör örgütünün hapisteki elemanlarıyla görüşmeler yapan, temel uğraş alanı olan ekonomi bilgilerinin etkisi ile terör örgütleri ve ekonomik kaynakları arasındaki ilişkileri de inceleme fırsatı bulan, tanınmış bir araştırmacıdır. “Rouge Economics (Haydut Ekonomi)”, “Terror Incorporated” ve “Insurgent Iraq” gibi kitapların yazarıdır.

http://www.ted.com/talks/lang/en/loretta_napoleoni_the_intricate_economics_of_terrorism.html

²⁸² Andrew Mango. **Türkiye’nin Terörle Savaşı**, Çev.: Orhan Azizoğlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2005, s. 14.

²⁸³ **A.g.e.**, s. 14 ve 34.

muhafazakâr Japon halkı üzerinde etkisi olmadığını fark ederek, 1969'da uluslararası komünist hareketle işbirliğine gitme yolları aramıştır²⁸⁴.

Mart 1970 tarihinde 6 JRA üyesi, Japon Havayolları uçağını kaçıracak Kuzey Kore'ye indirmiştir. Yolcuları serbest bırakarak, kendileri Kuzey Kore yetkililerine teslim olmuşlar, eylemin ardından, JRA ikiye bölünmüştür. Tsuneo Mori liderliğindeki grup Japonya'da kalmıştır. Örgüt içi hesaplaşma sonucu 12 militanın öldürülmesi olayı sonrası yapılan polis baskını ile bu fraksiyon tamamen dağıtılmıştır. Fusako Shigenobu liderliğindeki grup, Japonya'dan ayrılarak 'Filistin Davası' için Lübnan'a geçmiştir²⁸⁵.

JRA, kendisi gibi Marksist bir örgüt olan Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (FHKC) ile birlikte ilk eylemini Mayıs 1972 tarihinde Ben Gurion Havaalanı (Tel Aviv/İsrail)'nda gerçekleştirmiştir. Terminaldeki yolculara yapılan saldırıda 23 kişi ölmüş, 80 kişi de yaralanmıştır²⁸⁶.

JRA ve FHKC'nin diğer ortak eylemi; Temmuz 1973 tarihinde Japon Havayolları uçağının, Amsterdam'dan kaçırılarak Libya'ya indirilmesi ve burada rehinelere serbest bırakıldıktan sonra uçağın tahrip edilmesi olmuştur. Şubat 1974'te iki örgüt iki tim halinde ortaklaşa, bir tim Singapur'daki Shell firmasına ait petrol kulesini havaya uçurmuş, diğer tim ise Singapur'daki Japon Büyükelçiliği'ne saldırmıştır²⁸⁷.

Eylül 1974 tarihinde JRA, Fransa'nın Hollanda'daki Elçiliği'nde çalışanları rehin almış, Avrupa'da tutuklu bulunan JRA üyelerinin serbest bırakılmaları karşılığında eylemi sonlandıracakları pazarlığını yetkililerle yapmışlardır. Pazarlık kabul edilmeyince, paralel bir operasyonla, 'Çakal Carlos' olarak bilinen 'Illich Ramirez Sanchez' JRA adına Paris Kafe'ye saldırı düzenlemiş, bunun sonucunda JRA istekleri kabul edilerek Avrupa'da tutuklu bulunan JRA üyeleri serbest bırakılarak Orta Doğu'ya geçmeleri sağlanmış, eylem sona ermiştir²⁸⁸.

---

²⁸⁴ Sullivan, Colleen. "Japanese Red Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 313-314. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁸⁵ Colleen Sullivan. **A.g.m.**, ss. 313-314.

²⁸⁶ **A.g.m.**, ss. 313-314.

²⁸⁷ **A.g.m.**, ss. 313-314.

²⁸⁸ **A.g.m.**, ss. 313-314.

JRA, Ağustos 1975'te ABD'nin Kuala Lumpur (Malezya) Elçiliği'nde 50 kişiyi rehine almış, yine tutuklu üyelerinin karşılığında uzlaşılınca rehinelere serbest bırakmıştır. Eylül 1977'de Bombay'a gitmekte olan Japon Havayolları uçağını Dakka (Bangladeş)'ya zorla indirmiş, mahkûm üyeleri karşılığı yolcuları serbest bırakmıştır. Örgüt, 1974-1977 yılları arası gerçekleştirdiği rehine ve kaçırma eylemleri karşılığı yüklü miktarda fidye sağlamıştır²⁸⁹.

Örgütün, yerleşik olduğu Lübnan'da iç savaşın başlaması ve mali sıkıntılar nedeniyle 1980'lerde eylemliliği azalmıştır. 1985-1988 yıllarında dünyanın çeşitli ülkelerinde yakalanan üyeleri yargılanarak mahkûm olmuşlardır. 8 Kasım 2000'de örgüt lideri Shigenobu'nun yakalanması ve kendisinin hapisteyken Nisan 2001 tarihinde örgütün dağıldığını açıklamasıyla JRA'nın varlığı sona ermiştir²⁹⁰.

b. Baader-Meinhof Çetesi (Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu)

Asıl adı, Alman Kızılordu Fraksiyonu (German Red Army Faction) olan örgüt, kurucusu Andreas Baader ve hapisten kaçmasına yardım eden gazeteci Ulrike Meinhof'a ithafen, gazeteciler tarafından 'Baader-Meinhof Çetesi' olarak tanıtılmıştır²⁹¹.

Çağdaş olan diğer sol terör örgütleri gibi, 1960'ların öğrenci hareketlerinden doğmuştur. Üniversite reformu isteği, Vietnam Savaşı etkisiyle ABD karşıtlığı, Almanya'nın Nazi geçmişi ile hesaplaşmamasına duyulan öfke ve sonuçta emperyalizmi hedef alan ideolojik çerçeve, örgütün de hedef alacağı unsurlar haline gelmiştir²⁹².

Bu maksatla ilk eylemlerini Nisan 1968 tarihinde, Frankfurt alışveriş merkezine yangın bombası ile saldırı şeklinde gerçekleştirmişlerdir. Kimsenin zarar görmediği saldırı sonrası yakalanan örgüt üyeleri, yargılanmışlar, ardından, temyiz sürecinde serbest bırakılmışlardır. Temyiz başvuruları reddedilince Baader ve iki arkadaşı İsviçre'ye kaçmış, birkaç ay sonra Berlin'e dönünce

---

²⁸⁹ A.g.m., ss. 313-314.

²⁹⁰ A.g.m., ss. 313-314.

²⁹¹ Kushner, Harvey. "Meinhof, Ulrike (1934–1976)." *The SAGE Encyclopedia of Terrorism*. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 385-386. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁹² Sullivan, Colleen. "Baader-Meinhof Gang." *The SAGE Encyclopedia of Terrorism*. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 84-85. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

yakalanmışlardır. 15 Mayıs 1970 tarihinde Baader, hikâyesini araştıran gazeteci Ulrike Meinhof yardımıyla hapisneden kaçırılınca, örgüt efsaneleşmiştir²⁹³.

Kaçtıktan sonra Baader ve iki arkadaşı, Filistin kamplarında eğitim almak üzere Lübnan'a geçmiştir. Ağustos 1970 tarihinde Almanya'ya dönerek; iki yıl içinde bir düzine banka soygunu, Almanya'da konuşlu iki ABD Ordusu'na ait üsse bombalı saldırı ve çok sayıda Alman hedefine saldırı eylemlerini gerçekleştirmiş, bu eylemlerde 8 kişi ve iki polis memuru hayatını kaybetmiştir. 1 Haziran 1972 günü, örgütün bomba imal tesisine yapılan operasyon sonucu Baader yakalanmıştır. Meinhof ve Ensslin'in de aralarında bulunduğu lider grup, daha sonraki haftalarda ele geçirilmiştir²⁹⁴.

Ulrike Meinhoff, geç kalan yargılamalar nedeniyle Mayıs 1976 tarihinde hücrelerinde intihar etmiştir. Örgütün dışarıda bulunan üyeleri, Ulrike'nin intiharı ve yargılama sürecinin intikamı için, Alman Başsavcısı ve Başyargıcı ile iki önemli hukuk görevlisini öldürmüştür. Tutuklamaların üzerinden üç yıldan fazla zaman geçtikten sonra; Alman makamlarının inşa ettiği özel hapisnede tutulan ve yargılanan örgüt üyeleri, 28 Nisan 1977 tarihinde ömür boyu hapis cezasına çarptırılmışlardır. Hapisneden kurtulma umutları, Filistin'li teröristlerin onları kurtarmak için bir uçak kaçırdıktan sonra yakalanmalarıyla sonlanınca, Baader, eşi Ensslin ve Jan-Carl Raspe, 17 Ekim 1977 tarihinde intihar ederek yaşamlarına son vermişlerdir²⁹⁵.

c. Kızıl Tugaylar (Red Brigades)/İtalya

1969 yılında, Milano'da kurulan 'Kızıl Tugaylar', Marksist ideolojiyi benimsemiş bir terör örgütüdür. İkinci Dünya Savaşı'nda, İtalyan Komünist Partisi liderliğinde komünistlerin gösterdiği direnişin, müttefiklerin başarısına olan katkısı halk nezdinde unutulmamıştır. Bu etki devam ederek, komünist hareketin siyaset alanında desteği devam etmiştir. 1960'lı yılların sonuna doğru gelişen öğrenci hareketleri, İtalyan Komünist Partisi tarafından destek ve

---

²⁹³ Pearson, Erica. "Baader, Andreas (1943–1977)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 83-84. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁹⁴ Sullivan, Colleen. "Baader-Meinhof Gang." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 84-85. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁹⁵ Van der Vat, Dan. "Baader-Meinhof." **Terrorism: Essential Primary Sources**. Ed. K. Lee Lerner and Brenda Wilmoth Lerner. Detroit: Gale, 2006. 50-52. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

yardım görmeyince, partiden ayrılan öğrenci ve fabrika işçileri, Kızıl Tugaylar Örgütünü kurmuştur²⁹⁶.

Marksist-Leninist doktrin temelinde devrim gerçekleştirmek amacıyla yola çıkan örgüt, ilk yıllarında hükümeti ve iş adamlarını hedef alan bildiri dağıtmak, banka soygunu ve bombalaması dışında bir eylemde bulunmamıştır. İlk ciddi eylemleri Savcı Mario Sossi'nin 1974 yılında kaçırılması olayıdır. Savcı, hapisteye bulunan 8 Kızıl Tugay üyesinin salıverilmesi karşılığında serbest bırakılmıştır²⁹⁷.

Kızıl Tugayların en önemli eylemi, İtalyan Başbakanı Aldo Moro'nun kaçırılması olayıdır. Hristiyan Demokrat Parti lideri olan Moro, yeni kurulacak koalisyon hükümetinde İtalyan Komünist Partisi'nin de yer alabileceğini açıklayacağı gün olan 16 Mart 1978 tarihinde kaçırılmıştır. Komünistlerin hükümet ortağı olmasının, kendi beklentileri olan devrimin önünde engel teşkil edeceğini düşünen Kızıl Tugaylar örgütü, Aldo Moro'yu kaçırarak bu girişimi önlemeye çalışmışlardır. Örgüt, Moro'yu tam 55 gün rehin tuttuktan sonra öldürmüştür²⁹⁸.

Moro'nun kaçırıldığı dönemde Kızıl Tugaylar, 1500 gönüllü militanı ile gücünün zirvesinde bir dönem yaşamaktaydı. 4-5 kişilik hücre şeklinde ülke çapında yaygınlaşmıştı. 1981-82 yıllarındaki yakalamalar örgütün operasyonel kapasitesini düşürmüştür. Bu yakalamalara karşılık örgüt, gücünü koruduğunu göstermek için bir dizi eyleme başlamış, NATO'da görevli Tuğgeneral James Dozier'in kaçırılması dışında diğer tüm eylemleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Başarısız eylemlerde yakalanan teröristlerden elde edilen bilgilerle General, 42 gün sonra bir komando operasyonu ile kurtarılmıştır²⁹⁹.

Bu kurtarma operasyonunda Kızıl Tugaylar'ın Kuzey İtalya sorumlusu olan Antonio Savasta ele geçirilmiştir. Savasta hapisteyken örgütü silah bırakmaya davet etmiş ve örgüt üyesi 200 kişinin adını vererek örgütün çökmesine neden olmuştur. Örgüt son çırpınısında, Sina Barış Gücü Yöneticisi Leamon Hunt'ın suikastla öldürülmesi eylemini gerçekleştirmiş, eylemden sonra örgüt iki gruba

---

²⁹⁶ Sullivan, Colleen. "Red Brigades." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 500-502. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

²⁹⁷ **A.g.m.**, ss. 500-502.

²⁹⁸ **A.g.m.**, ss. 500-502.

²⁹⁹ **A.g.m.**, ss. 500-502.

ayrılmıştır. 1989 yılında örgütün geride kalan iki lideri daha Paris'te yakalanmış, bu yakalamalarla Kızıl Tugaylar örgütünün sonlandığı değerlendirilmiştir³⁰⁰.

Kızıl Tugaylar'dan ayrılan 'Devrimci Proleter İnisiyatif Hücresi' ve 'Yeni Kızıl Tugaylar' adlı iki grup, 3 eylemin sorumluluğunu üstlenince, uyuyan hücrelerin faaliyete geçtiği düşünülmüştür. Bu eylem üstlenme hariç, 2012 yılına kadar başka bir gelişme olmamakla beraber, İtalya'da Kızıl Tugaylar'dan ayrılan grupların tetikte olduğu ile ilgili düşünceler yaygın bir kanaattir³⁰¹.

d. Kara Panterler (ABD)

Devrimci sol terör hareketlerinin ABD'deki en önemli temsilcilerinden biri de, 1966'da Kaliforniya'da kurulan 'Kara Panterler (Black Panthers)' örgütüdür³⁰².

Kuruluş amacı ve eylemlerinin hedefi zencilerin beyazlarla eşit haklara kavuşmasını sağlamaktır. Kuruluş amaçlarını gösteren on maddelik bir programları bulunuyordu. Bu bildiride, zenci ve baskı altındaki diğer gruplara; iş, yeterli barınma imkânı ve ücretsiz sağlık hizmeti sağlanmasının yanında, aşırı polis baskısının kalkması, polis baskıları ile hapse atılanların serbest bırakılması talep edilmekteydi. Kaliforniya'nın Oakland şehrinde doğan örgüt, tamamen beyazlardan oluşan yerel polis teşkilatının, zenci ve diğer topluluklara müdahalelerindeki ırkçı, ayrımcı ve baskıcı yaklaşımlarına karşı, başlangıçta silahlı eyleme girişmeden, protesto şeklinde mücadele etme yöntemini benimsemişlerdir.

Taktıkları siyah bere, deri ceket ve taşıdıkları silahlar ile (Kaliforniya'da silah taşımak o günlerde serbestti) kendilerini açıkça göstermekten çekinmiyorlardı. Polisin zencilere müdahale ettiği anda, tutuklanmaya çalışan şahsa en fazla 3 metre yaklaşarak kanuni haklarını söylüyor, herhangi bir çatışma ya da müdahale olmadan ortamdan ayrılıyorlardı. Açıkça silah taşımalarını engellemek için 'Panter Kanunu' adlı bir yasa ile silah taşınması Kaliforniya eyaletinde yasaklanmıştı.

Örgüt polise karşı silahlı eylem gerçekleştiren yer altı teşkilatına da sahipti. Nisan 1968'de Martin Luther King'e düzenlenen suikast sonrası örgüt,

---

³⁰⁰ A.g.m., ss. 500-502.

³⁰¹ A.g.m., ss. 500-502.

³⁰² Ahmet Emin Dağ. **Uluslar Arası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 2. Baskı, Aralık 2005, s. 64.

yerel olmaktan çıktı ve 5000'e yakın elemanı ve 40 alt teşkilatı ile tüm ABD'ye yayıldı. 1969 yılında FBI tarafından yapılan operasyonlar sonucu silahlı eyleme karışan çoğu örgüt elemanı yakalandı. 1970 yılında örgüt ikiye ayrıldı. Bir grup sosyal protestocu örgüt olarak faaliyetlerine devam ederken, diğeri 1980'lere kadar silahlı yer altı faaliyetlerine devam etmiştir³⁰³.

3. Yeni Sol Dalga Terör Döneminin Değerlendirmesi

1960'ların öğrenci hareketlerinden doğan yeni sol dalga terör örgütleri, kapitalist sistemin adaletsizliğine karşı mücadele için Marksist ideolojiyi benimsemişlerdir. ABD'nin yayılmacılığı, Vietnam Savaşı ve iki kutuplu ideoloji temelinde, keskin ayrımlı hatlara sahip dünya düzeni, bu örgütlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Yeni sol dalga terör örgütleri ayrıca FKÖ gibi örgütlerin göreceli başarılarından da etkilenmiştir. Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu ve Japon Kızıl Ordusu gibi örgütler, FKÖ'den etkilenmenin ötesine geçerek ortak terör eylemleri de icra etmişlerdir. Gelir amaçlı fidye için adam kaçırma, hapisteki arkadaşlarını kurtarmak için uçak kaçırma, ABD askeri hedeflerine bombalı saldırı ve sabotaj, banka soygunu olayları giriştikleri eylem türleri olarak göze çarpmaktadır.

Sol örgütler hedeflerinde seçici davranmışlar, sembolik ve davalarına hizmet edecek, eylem yoluyla gerekli mesajı iletebilecekleri hedeflere yönelmişlerdir. Eylem sonucu gereğinden fazla kişinin zarar görmemesi ve eleman kaybetmemek, gözetilen hususlar olmuştur. Kapitalist düzenin temsilcisi görülen işadamları, politikacılar ve NATO temsilcileri sembolik hedefleri olmuştur³⁰⁴.

Etnik milliyetçi terör örgütlerinin aksine, hem somut ve ulaşılabilir hedef yoksunluğu, hem de saflarına yeni eleman katmaktaki sıkıntıları, yeni sol dalga terör örgütlerinin ömür devirlerinin de kısa sürmesine yol açmıştır³⁰⁵.

Tüm terör dönemlerine kıyasla; yeni sol dalga terör döneminin 20 yıl kadar sürmesinde, Soğuk savaşın 1990'larda bitmesi yanında, köktendinci terörün yükselişi de etken olmuştur.

---

³⁰³ Lambert, Laura. "Black Panther Party." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 105-106. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁰⁴ Paul Wilkonson. **Terrorism Versus Democracy** (The Liberal State Response), Frank Cass Publishers, London, 2001, s. 158-159.

³⁰⁵ A.g.e., s. 172.

Harmon'un, ömür devirleri kapsamında terörist örgütlerin başarısı ile ilgili yaptığı çalışmaya göre; Japon Kızıl Ordusu, Baeder-Meinhof Çetesi ve Kızıl Tugaylar 'başarısız ve yenilmiş' olarak, Kara Panterler ise 'kısmen başarılı' örgüt kategorisinde değerlendirilmiştir³⁰⁶.

D. Beşinci Dalga Etnik Milliyetçi Terör

1. Dönemin Özellikleri

Soğuk savaşın sona ermesiyle beraber ortaya çıkan sorunlardan birisi de yükselen etnik milliyetçilik dalgasıdır. SSCB'nin dağılması sonrası dalga dalga yayılan etnik temelli ayrışma, bağımsızlık arayışında yeni çatışmalar ortaya çıkarmıştır. Çatışmalarda, terörizmin bir yöntem olarak kullanılması, geçmiş örneklerinde olduğu gibi bu dönemde de görülmüştür. Köktendinci terörle beraber, 1990'lı yıllardan günümüze kadar, 'beşinci dalga etnik milliyetçi terör' dalgası yaşanmaya devam etmektedir.

Yeniden oluşturulmaya çalışılan dünya düzeninde, etnik milliyetçi terör olayları, sorunlu fay hatlarında yoğunluk kazanmıştır. Dağılan SSCB ve Yugoslavya etnik milliyetçi terörün en yoğun olarak görüldüğü alanlar olmuştur. Terörle savaş kapsamında işgal edilen Afganistan ve Irak bunun yakın örnekleri olacak potansiyele sahip görünmektedir. Ayrıca 'Arap Baharı' adıyla bilinen ve Kuzey Afrika ile Arap Yarım Adasını etkileyen yönetim değişiklikleri sonrası da bu kapsamdaki terörün potansiyel alanlarından birini teşkil etmektedir.

Henüz devam eden bu dönem terörü kapsamında; Rusya'daki ve Kosova'daki örgütler incelenmiştir.

2. Önemli Örgütler

a. SSCB'nin Dağılması Sürecinde Etnik Ayrılıkçı Gruplar

SSCB'nin 1991 yılında dağılmasıyla birlikte Çeçenistan, 'Çeçen-İnguş Cumhuriyeti' adı ile aynı yıl bağımsızlığını ilan etmişti. Dağılmanın ardından toparlanma sürecine giren Rusya, Çeçenistan'ın bağımsızlığını kabul etmeyerek, Aralık 1994 tarihinde başkent Grozni'ye girmiş, böylece Birinci Çeçen Savaşı

---

³⁰⁶ Harmon, Christopher C. "How terrorist groups end: studies of the twentieth century." **Strategic Studies Quarterly** 4.3 (2010): 43+. *Gale Power Search*. Web. 7 Feb. 2012. S. 75-76.

başlamış oldu. Rusya, bağımsızlık ilan eden Başkan Cevher Dudayev ile kendi desteklediği muhalif Ömer Avturkhanov arasındaki çatışmayı bahane ederek müdahalede bulunmuştur³⁰⁷.

Rusya'nın müdahalesine karşı çıkan ayrılıkçı Çeçen gruplar, Rusya'da rehine alma eylemlerine yönelmişlerdi. 14-19 Haziran 1995 tarihleri arasında, Şamil Başayev liderliğinde bir grup, Rus kenti Budennosk'da bir hastanede, 1500-1800 arasında kişiyi rehine almıştır. Grubun talepleri kabul edilmeyince, Rus özel birliklerinin müdahalesi sonucu çıkan çatışmada, iki ateş arasında kalan rehinelere beraber toplam 130 sivil hayatını kaybetmiş, 400'ün üzerinde kişi de yaralanmıştır. Müdahale başarısız olmuş, aşırı kuvvet kullanımı sonucu çok fazla zayıt verilmiş, buna rağmen rehine krizi devam etmiştir. Krizi sonlandırmak için Başayev'in talepleri Ruslar tarafından kabul edilerek ateşkes ilan edilmiş ve kriz sona ermiştir³⁰⁸.

Ocak 1996 tarihinde Dağıstan şehri olan Kızılyar'da önceki rehine alma eylemi gibi 2000'in üzerinde insanın şehir hastanesinde tutulması da önemli olaylardan olmuştur. Yine bu rehine alma olayı ile aynı tarihlerde Türkiye'de, Çeçenler tarafından Avrasya Feribotu'nun yolcularıyla beraber kaçırılması da Çeçenistan'ın bağımsızlığı sorununu ve Rusya'nın sert müdahale şeklini dünya kamuoyuna taşımıştır³⁰⁹.

İki yıl boyunca Çeçen direnişçilere karşı sürekli asker kaybına uğrayan ve başarısız olan Rusya, sonunda direnişçilerle masaya oturmak zorunda kalmıştır. Dağılmanın ardından toparlanma sürecinin zorlukları ve ayrılıkçı Çeçen'lerin Rusya topraklarında giriştikleri rehine alma türü eylemleri de, Rusya'yı anlaşma yapmaya zorlamıştır. 31 Ağustos 1996'da yapılan 'Hasavyurt Antlaşması' ile Birinci Çeçen savaşı sona ermiştir. Bu anlaşma ile Çeçenistan'ın bağımsızlığı Rusya tarafından tanınmıştır³¹⁰.

Birinci Çeçen Savaşı döneminde, Çeçen direnişçilerin faaliyetleri rehine alma şeklinde yoğunlaşmıştı. Sonraki dönemde ise, başlangıçtaki etnik

---

³⁰⁷ Snetkov, Aglaya. "Chechen Terrorism." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 126-128. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁰⁸ A.g.m., ss. 126-128.

³⁰⁹ A.g.m., ss. 126-128.

³¹⁰ A.g.m., ss. 126-128.

milliyetçilik temelindeki bağımsızlık eğilimi, çok yönlü terör hareketlerine dönüşmüştür. Bu değişiklik; Arap, Dağıstanlı ve Çeçen köktendinci teröristlerin sahneye çıkmasıdır. 1999 yılında Moskova, Buynaksk ve Volgodonsk şehirlerinde gerçekleştirilen, bir dizi apartman bombalama eyleminin sorumlusu olarak Çeçenistan'daki bu gruplar görülmüştür. Rusya, bu kez terörle mücadele gerekçesiyle, İkinci Çeçenistan Savaşı'nı başlatmıştır³¹¹.

Rusya'nın terörle mücadele harekâtına paralel olarak, 2000-2004 yıllarında terör eylemlerinde de artış görülmüştür. Bu dönemde eylemler genellikle Rus topraklarında, intihar ve bombalı araba saldırısı, rehine alma şeklinde yoğunlaşmıştır. 23-26 Ekim 2002 tarihlerinde, Moskova'daki Dubrovka Tiyatrosu baskınında 900 kişinin rehine alınması ve müdahale sonucu 128 kişinin ölmesi olayı bu dönemin en önemli eylemi olmuştur³¹².

2004 yılından itibaren terör faaliyetlerinin yoğunluğu Kuzey Kafkasya'ya kaymıştır. İnguşetya İçişleri Bakanlığı binasının ele geçirilmesi eyleminde 92 kişi ölmüştür. Dağıstan ve İnguşetya en yoğun terör faaliyetlerinin kaydedildiği yerler olmuştur. 01-03 Mart 2004 tarihlerinde, Kuzey Osetya'daki Beslan'da bir okulda çoğunluğu öğrenci 1200 kişinin rehin alınması, dönemin en dikkat çeken eylemi olmuştur. Rus Özel Kuvvetleri'nin yaptığı rehine kurtarma operasyonu trajediye dönüşmüş, 300 kişi ölmüştür³¹³.

2004 yılından günümüze kadar Kuzey Kafkasya ve Rusya'da terör eylemleri devam etmiştir. Son on yıl içinde görülen terör faaliyetlerinin genel eğilimi, köktendinci karakter içermektedir. 2007 yılında Ramazan Kadirov'un Cumhurbaşkanı seçilmesiyle Çeçenistan'da hayat normale dönme emareleri göstermiştir. Rusya, Çeçenistan'da sürdürdüğü terörle mücadele faaliyetlerini, 17 Nisan 2009 tarihinde sona erdirdiğini açıklamıştır³¹⁴.

b. Kosova Kurtuluş Ordusu (Kosova Liberation Army-KLA)

Kosova Kurtuluş Ordusu (KLA), % 90 nüfusu Arnavut olan Yugoslavya'nın, dağılması sonrası Sırbistan'da kalan Kosova'da, 1996 yıllarında

---

³¹¹ A.g.m., ss. 126-128.

³¹² A.g.m., ss. 126-128.

³¹³ A.g.m., ss. 126-128.

³¹⁴ A.g.m., ss. 126-128.

ortaya çıkmıştır. Örgütün amacı; Kosova'nın bağımsızlığını kazanması, ardından Makedonya ve Arnavutluk'u da içine alan 'Büyük Arnavutluk'un kurulmasıydı.

1989 yılında Sırbistan'da yönetime gelen Slobodan Miloseviç'in Kosova üzerinde ilk icraatı, Arnavutça'nın okullarda yasaklanması ve bölgedeki devlet kurumlarında bulunan Arnavut'ların işten çıkarılarak, yerine Kosovalı Sırp'ların getirilmesi olmuştur. 1995 yılında Bosna Savaşı'nı sonlandıran 'Dayton Barış Anlaşması' Kosova'nın statüsü ve bağımsızlığı konusunda bir çözüm ortaya koymamıştır. Bunun üzerine Kosovalı Arnavutlar kendi çözümleri olarak 'Kosova Kurtuluş Ordusu' liderliğinde mücadele yolunu seçmişlerdir³¹⁵.

KLA, başlangıçta Bosna Savaşı tecrübeli, 100 civarında Müslüman Arnavut tarafından kurulmuştur. Arnavutluk üzerinden silahlanma faaliyetlerini gerçekleştiren örgüt, Sırp hedeflerine karşı vur-kaç türü eylemlere girişmiştir. Kosova'daki Priştina Üniversitesi Rektörü'nün kaçırılıp öldürülmesi üzerine Sırbistan, Kosova'ya müdahale etmiştir. Sırbistan'ın KLA ile mücadele kapsamında müdahalesi bölge halkını göçe zorlamış, bunun sonucunda 200.000'in üzerindeki Arnavut komşu ülkelere sığınmıştır. Uluslar arası kamuoyunun müdahalesiyle, barışa ve çözüme yanaşmayan Sırbistan'a karşı, 1 Mart 1999 tarihinde NATO hava operasyonu başlatılmıştır. NATO havadan hem Kosova hem de Sırbistan hedeflerine saldırırken, KLA da Kosova'daki Sırp güçlerine karşı mücadele etmiştir³¹⁶.

11 hafta süren harekât sonrası, BM Kosova'ya 50.000'e yakın Barış Gücü askeri konuşlandırmış, göç eden halkın tamamına yakını Kosova'ya geri dönmüştür. KLA, silah bırakarak, yeniden yapılandırma kapsamında Kosova Güvenlik Gücü'nün temelini oluşturmuştur. Ayrıca 2001 yılında yapılan seçimler sonrası, KLA'nın önde gelen mensuplarından 37 milletvekili parlamentoda yer almıştır³¹⁷.

---

³¹⁵ Sullivan, Colleen. "Kosovo Liberation Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 330-332. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³¹⁶ A.g.m., ss. 330-332.

³¹⁷ A.g.m., ss. 330-332.

E. Köktendinci Terör: “Rapoport’un Dördüncü Dalgası (1980-Günümüze)”

1. Dönemin Özellikleri

İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşturulan iki kutuplu düzende ve Soğuk Savaş yıllarında dünyadaki ayrışma ‘Doğu-Batı’ eksenindeydi. Çatışmalar ve rekabet, bu ayrımın fay hatlarında meydana geliyordu. İdeolojik temelli görünen bu ayrışmada rakip güçler olarak kabul edilen ABD ve SSCB, doğrudan çatışmaya girmemişlerdir. SSCB ideolojik olarak, ABD de rakibi etrafında bazen etnik, bazen de dini motifli etki altında bıraktığı müttefikleri aracılığı ile birbirilerini çevreleme stratejisi izlemekteydiler.

SSCB’nin Afganistan’ı işgaline karşı, ABD’nin onun karşısına çıkardığı güç, CIA eğitilmiş ve destekli olan köktendinci mücahitlerdi. 1970’lerden itibaren, ideolojilerin yerini köktendinci akımlar almaya başlamıştı. Yeni sol terör örgütlerinin de yaşam döngüsünün, diğer terör dönemlerine göre kısa sürmesi, köktendinciliğin yükselmesi sonucudur. Köktendinciliğin tüm dinlerde felsefi alt yapısını oluşturan kişiler de bu dönemde ortaya çıkmaya başlamıştır. ‘Müslüman Kardeşler’ Seyid Kutub’dan ilham almışlar, başka din ve tarikatlar da kendi ruhani liderlerini ortaya çıkarmışlardır. Örneğin, Japonya ve Rusya’daki ‘Yüce Gerçek Tarikatı’ da Shoko Asahara’dan etkilenmiştir.

1979 İran İslam Devrimi sonrası radikal dini grupların faaliyetleri terörizmle anılmaya başlanmıştır³¹⁸. İslamcı köktendinci örgütlerin yükselişi, İran İslam Devrimi’ni takiben önce Şii gruplarda, daha sonra da Sünni ve diğer mezhep gruplarında artış göstermiştir. İran destekli İslami köktendinci ideoloji, bölgede zayıflayan ve bir yol alamayan Arap milliyetçiliğinin yerine ikame edilmiştir³¹⁹.

2. Hizbullah

İran devriminden sonra, rejim ihracı kapsamında Humeyni Lübnan’da ‘Hizbullah (Allah’ın Partisi)’in kurulmasına öncülük etmiştir. Şii bir örgüt olan

³¹⁸ Ronczkowski, M. (2003, January). History and roots of modern terrorism. **Terrorism & Organized Hate Crime: Intelligence Gathering, Analysis & Investigations**, Retrieved May 12, 2009, from International Security & Counter Terrorism Reference Center database.

³¹⁹ Mehmet Atay. Ortadoğu’da Terör Savaşı ve Barış Arayışları, **Avrasya Dosyası**, Yaz 1996, Cilt 3, Sayı 2, Ankara, s. 119.

Hizbullah, 1982 yılında kurulmuştur. Amacı; 'Batı Emperyalizmi' ile mücadele ederek yabancıların Lübnan'daki varlığını sona erdirmek, İsrail Devleti'nin tamamen yok edilmesi ile İslamı Kudüs'de hâkim kılmak şeklinde açıklanmıştır³²⁰.

Hizbullah, Lübnan'da faaliyette olan Şii Emel Partisi'nin radikal kanadı olarak kurulmuştu. Kuruluşundan sonraki dönemlerde, Lübnan'da bulunan Batılı kurum ve kişileri hedef almış, 1983 yılında Beyrut'taki ABD Elçiliği ile aynı yıl ABD ve Fransız askeri tesislerine yapılan intihar saldırılarında 350 kişi ölmüştü. Bu saldırılar ABD Deniz Piyadeleri'nin Beyrut'tan çekilmesine neden olmuştur³²¹.

1980'li yılların ortalarına gelindiğinde, Hizbullah adam kaçırma ve uzun süre alıkoyma türü eylemlere de başlamıştır. Kamuoyunun dikkatini çekmek, aynı zamanda da İsrail, Kuveyt ve batılı ülkelerin hapisanelerinde tutulan Şii'lerin serbest bırakılması karşılığı bu eyleme öncelik vermiştir. Kaçırılan kişiler çok uzun süre alıkonmakta, rehineler ancak zorlu pazarlıklar sonunda serbest bırakılmıştır. Örneğin; ABD'li gazeteci Terry Anderson 16 Mart 1985 tarihinde kaçırılmış, 4 Aralık 1991 tarihinde serbest bırakılmıştır. Hizbullah, adam kaçırma eylemlerinin hiçbirini bu zamana kadar üstlenmemiş ve kabul etmemiştir³²².

1985 yılında TWA uçağının kaçırılması, 1992 yılında İsrail'in Buenos Aires Elçiliği'ne yapılan saldırı ve 2005'te iki dönem Lübnan'ın Başbakanlığını yapan Refik Hariri'ye yapılan suikast olaylarının sorumlusu olarak da Hizbullah gösterilmiş, ancak örgüt bu eylemleri de üstlenmemiştir³²³.

1990'lı yıllarda Lübnan'da bulunan gruplar silah bıraktığı halde Hizbullah silahlı gücünü muhafaza etmiştir. 1996 yılında Hizbullah'ın İsrail'e Katyüşa roketleriyle saldırısına karşılık veren İsrail, 17 gün boyunca Şii kasabalarını bombalamış, Hizbullah üslerini ve kamplarını imha etmiştir. 2006 yılında Hizbullah, İsrail'e karşı 34 gün süren bir savaşa tutuşmuş, Lübnan Hükümeti'de Hizbullah'ı desteklemiştir. İsrail'e karşı gösterdiği direniş ve ardından ülkenin yıkılan altyapısını onarma çalışmalarına olan katkısı, Hizbullah'ın Lübnan için siyasi bir aktör konumuna geçmesine neden olmuştur. Genel Sekreter Hasan Nasrallah, yardımcısı

³²⁰ "Holy War." **The History of Terrorism**. Ed. Robert Taylor. San Diego: Lucent Books, 2002. 70-81. Lucent Terrorism Library. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³²¹ Pearson, Erica. "Hezbollah." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 254-257. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³²² **A.g.m.**, ss. 254-257.

³²³ **A.g.m.**, ss. 254-257.

General Naim Kasım ve dini lider Şeyh Muhammed Hüseyin Fadallah önderliğindeki günümüz Hizbullah'ı, 2008 yılından beri Lübnan Parlamentosu'nda temsil edilmektedir³²⁴.

3. Hamas

Örgüt adını, 'İslami Direniş Örgütü' anlamına gelen 'Harakat al Muqawama al İslamiya' Arapça kelimelerin baş harflerinin birleştirilmesinden almaktadır. Mısır temelli 'Müslüman Kardeşler' örgütünün Filistin uzantısıdır. 14 Aralık 1987 tarihinde³²⁵, Filistin'deki ilk 'İntifada' sürecinde, Şeyh Ahmed İsmail Hasan Yasin tarafından kurulmuştur³²⁶. Şeyh Yasin, iki İsrail askerinin kaçırılıp öldürülmesi emrini verdiği gerekçesiyle 1989 yılında, İsrail tarafından tutuklanarak cezaevine konmuştur³²⁷.

FKÖ'nün aksine, 1993 Oslo barış Anlaşması'na karşı olan örgütün amacı, Filistin topraklarında İslam Devleti kurmaktır. Hamas'ın 'İzzettin el Kassam Tugayları' ve 'Filistin'li Kutsal Savaşçılar' adında iki askeri unsuru da bulunmaktadır. Hamas'ın FKÖ karşıtlığının nedeni; sadece İsrail'le yapılan görüşme, müzakere ve anlaşmalar değil, FKÖ'nün dinsel yönünün zayıflığıdır³²⁸.

Hamas eylemlerini 1996 yılında artırmıştır. 1996'da 60, 1997'de 15 İsrail'li öldürülmüştür³²⁹. Hamas, ara verdiği eylemlerine 2000 yılında tekrar başlamış ve 'İkinci İntifada' süresince örgütün eylemleri sonucu; 77 İsrail'li ölmüş, 547 kişi de yaralanmıştır. 2001 Aralık ayında en son 10 İsrail'linin bir otobüs bombalamasında ölmesi sonucu artan baskılar, Arafat'ın Hamas ve İslami Cihad'ın bürolarını kapatmasına ve örgütün 1000 üyesini tutuklatmasına neden olmuştur. Hamas'ın ruhani lideri Şeyh Yasin'in gönüllü ev hapsini kabul etmesiyle saldırılar kesilmiştir. 2002 baharında örgüt eylemlerine yeniden başlamıştır. Birkaç yıl

---

³²⁴ **A.g.m.**, ss. 254-257.

³²⁵ Emin Demirel. **Dünyada Terör**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, 4'üncü Baskı, İstanbul, Mart 2003, s. 100.

³²⁶ Pearson, Erica. "Hamas." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 247-249. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³²⁷ Emin Demirel. **A.g.e.**, s. 99.

³²⁸ **A.g.e.**, s. 94.

³²⁹ Erica Pearson. **A.g.m.**, ss. 247-249.

karşılıklı saldırılar devam etmiş, İsrail'in füze saldırılarından birinde Şeyh Yasin ölmüştür³³⁰.

Hamas, sosyal tabanı çok kuvvetli olan bir örgüttür. Suudi Arabistan ve Kuveyt'ten gelen maddi katkılarla cami, hastane ve çocuk yuvası gibi halkın sosyal ihtiyaçlarına da cevap verdiği için popülerliği artmıştır³³¹.

Hamas, Gazze'nin kontrolünü elde ederek, 2006 seçimlerinde Filistin Ulusal Yönetimi'nde çoğunluğu elde etmiştir. Ancak Hamas'ın kontrolü ele geçirmesi üzerine İsrail Gazze'ye yönelik abluka uygulamaya ve vergi gelirlerini engellemeye başlamış, Hamas şiddetle karşılık verince Haziran 2008'de abluka kalkmıştır. Bu arada El Fetih ve Hamas arasında Filistin Davası'nın liderliği çatışmaları devam etmiştir. İsrail, Gazze'ye yönelik roket ve hava saldırılarına 2008 ve 2009 yıllarında da devam etmiştir³³².

4. Aum Şinrikyo (Yüce Gerçek Tarikatı)

Yüce Gerçek Tarikatı, 1985 yılında Shoko Asahara tarafından Japonya'da kurulmuştur. Bazı uzmanlar tarikatın köktendinci Budist olduklarını ve tarikatın ilkelerinin, çeşitli dinlerden alınan öğretilen birleşkesi olduğunu belirtmektedir. Kurucusu Asahara ise kendisini, Hint Tanrısı 'Şiva'nın yeniden dünyaya gelen şekli olarak tarif etmektedir. Dünya zevklerinden uzaklaşmak yoluyla 'Aydınlanma'ya ulaşılabilceği inancı, tarikatın temel felsefesi olmuştur³³³.

Tarikata giriş ücreti çok yüksek olduğundan, mensupları üst düzey işadamları, yöneticiler ve zenginlerden oluşmuştur. Tarikat, 1990'ların ortalarına gelindiğinde 9.000 civarında Japon üyesi ve binin üzerinde çeşitli ülkelerin vatandaşlarından oluşan bir güce ulaşmıştır. Üye sayısı ve çeşitliliği artınca tarikat Rusya başta olmak üzere Avustralya, Sri Lanka ve ABD'ye de yayılmıştır³³⁴.

Tarikatın ilk terör eylemleri, kendi bünyesinden ayrılmak isteyen üyelerinin öldürülmesi ve katledilmesi şeklinde olmuştur. 1993 yılında tarikat, otomatik silah üretim fabrikası ile kimyasal ve biyolojik silah tesisi kurmuştur. Bu

³³⁰ Erica Pearson. **A.g.m.**, ss. 247-249.

³³¹ Emin Demirel. **A.g.e.**, s. 94.

³³² Erica Pearson. **A.g.m.**, ss. 247-249.

³³³ Sullivan, Colleen. "Aum Shinrikyo." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 76-78. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³³⁴ **A.g.m.**, ss. 76-78.

tesiste sarin gazı, antraks bakterisi ve hidrojen siyanür üretmiştir. İlk denemelerini Tokyo'da Kraliyet mensubu bir prensin düğününde, ortama botulium toksini salarak gerçekleştirmişler, ancak başarısız denemede kimse zarar görmemiştir. Birkaç biyolojik saldırı denemesinde başarısız olunca, kimyasal silahlar üzerine yoğunlaşmışlardır. 17 Haziran 1994 tarihinde, Matsumoto'da ilk sarin gazı saldırısı başarılı olmuş, 7 kişi ölmüş, 150 kişi de gazdan etkilenerek hastaneye kaldırılmıştır³³⁵.

Polisin tarikata yönelik büyük bir operasyon düzenleyeceği haberini alan tarikat, 20 Mart 1995 tarihinde, Tokyo Metrosu'na, sarin gazı ile taarruz etmiştir. Tokyo'nun en işlek metro istasyonu olan Kasumigaseki'ye aynı zamanda varan 5 ayrı trene binen birer tarikat mensubu, kimyasal silah saldırısını gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda istasyonda trenden inen teröristler, gazete kağıtlarına sarılan kaplardaki sıvı sarin gazını, yanlarında bulunan ucu sivri şemsiyeler ile delerek trenlerin içine bırakmıştır. Sarin gazının çabuk buharlaşması, daha büyük bir felaketi önlemiştir. Saldırıların sonucu çıkan kargaşa ve gaz nedeniyle 12 kişi ölmüş, binlerce kişi de yaralanmıştır³³⁶.

Saldırı sonrası, 15 Mayıs 1995 tarihinde tarikat lideri Shoko Asahara ve 40 müridi tutuklanmıştır. Bu tutuklamalar üzerine tarikat misilleme eylemleri yapmıştır. 22 Haziran 1995 tarihinde bir teröristin uçak kaçırma olayı ve eylem sonunda korsanın etkisiz hale getirilmesi, üst düzey yöneticilere gönderilen bombalı mektuplar gibi eylemler misilleme eylemlerinin örnekleri olmuştur³³⁷.

Yargılanan Asahara, 2004 yılında Tokyo saldırıları nedeniyle ölüm cezasına çarptırılmıştır. Aum Şinrikyo 'Alef (Başlangıç)' adıyla Japonya'da faaliyetlerine devam etmektedir. Tarikat lideri Shoko Asahara, 29 Ocak 2009 tarihinde asılarak idam edilmiştir³³⁸.

---

³³⁵ A.g.m., ss. 76-78.

³³⁶ A.g.m., ss. 76-78.

³³⁷ Sullivan, Colleen. "Tokyo Subway Attack." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 579-580. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³³⁸ Colleen Sullivan. A.g.m., ss. 76-78.

5. Köktendinci Terör Hareketlerinin Değerlendirilmesi

Terörün tarihi ile ilgili incelemelerin çoğu birinci yüzyıla kadar geri götürülmektedir. Hinduizm'in Thug'ları, Hristiyanlığın Zealot'ları ve İslam'ın Haşhaşi'leri ortaya çıkardığı, bu isimlerin günümüzde de teröristleri tarif ederken kullanıldığı araştırmacıların yaygın tekrarıdır. Bağlı olunan dinin, bu örgütlerin amaç ve taktiklerini belirlemede tek etken olduğu ileri sürülmektedir³³⁹.

Batılı araştırmacılar dinden sapmalar neticesinde ortaya çıkan veya çıkarılan dinci terörle, kadim dinlerin konumlandırılması gereken asıl yer arasında ayırım yapamamakta, günümüzde de bu yanılgıya devam etmektedirler. Doğrudan din kurumunun suçlandığı ve terörizmin doğrudan kaynağı olarak yorumlanması türünden değerlendirme sığılığı, 11 Eylül saldırılarından sonra daha da yaygınlaşmıştır. Ortaylı Batı'daki bu cahilliğe, bumerang etkisi yaratacak şekilde bizdeki uzmanların da aynen çanak tuttuklarını; “....İslami cihadın, gâvurlarla kavgaya indirgendiği ve Hasan Sabbah'ın örgütü Haşhaşi'lerle izah edilmeye çalışılması...” faaliyetlerindeki cahilliği örnek göstererek tepkisini ortaya koymaktadır³⁴⁰.

Orta Doğu'daki ülke ve halkların bakış açısında; Hizbullah, Hamas ve İslami Cihad gibi örgütler terör örgütü değil, İsrail işgaline karşı direnen özgürlük savaşçısıdır³⁴¹. Batılı bakış açısındaki terörist-özgürlük savaşçısı ikilemi, zayıfın çözümünde de kendisini ortaya çıkarabilmektedir.

Ortadoğudaki terör örgütleri, genellikle intihar türü eylemlerle tanınmaktadır. Hizbullah; kamyon ve/veya otomobile yüklenen bomba ile intihar eylemi gerçekleştirirken, Hamas; teröristlerin üzerine bağlanan patlayıcılarla, halka açık yerlerde ve ulaşım araçlarında intihar eylemlerini gerçekleştirmektedir³⁴².

³³⁹ David Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11 (**The New Global Terrorism**), Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı), s. 41.

³⁴⁰ İlber Ortaylı. **Dünyada ve Türkiye'de Terör, Dünyada ve Türkiye'de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002, s. 9.

³⁴¹ Meliha Benli Altunışık. **Ortadoğu ve Terör, Dünyada ve Türkiye'de Terör, Dünyada ve Türkiye'de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002, s. 43.

³⁴² "Holy War." **The History of Terrorism**. Ed. Robert Taylor. San Diego: Lucent Books, 2002. 70-81. Lucent Terrorism Library. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Etnik milliyetçilik temelindeki terör örgütleri, taleplerinin karşılanması ihtimaliyle görüşme masasına oturmaya, ateşkese ve arabuluculuk çabalarına yanıt verirken, köktendinci örgütlerin, cihad tamamlanıncaya kadar bu tür tavizlere yanaşmadıkları değerlendirilmektedir³⁴³.

Atay, İslamcı köktendinci terör kuramını üç özelliğini vurgulayarak açıklamaya çalışmaktadır. İlki; çağdaş ideolojilerin tümünü reddeder. İkincisi, kesin zafere ulaşıncaya kadar kutsal savaş devam eder, düşmanın şartlı teslimi değil, toptan imhası gerekir. Son özellik ise; bütün teorisini kişiler düzeyinde de devletler düzeyinde de geçerli görmekte, cihad için hem devlet hem de kişiler düşmanları öldürmekte aynı oranda sorumludur³⁴⁴.

---

³⁴³ A.g.m., ss. 70-81.

³⁴⁴ Mehmet Atay. Ortadoğu'da Terör Savaşı ve Barış Arayışları, **Avrasya Dosyası**, Yaz 1996, Cilt 3, Sayı 2, Ankara, s. 129.

IV. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

21'İNCİ YÜZYIL TERÖRİZMİ

A. El Kaide ve 11 Eylül 2001 Saldırıları

1. Usama Bin Ladin'in Hayatı ve El Kaide'yi Hazırlayan Süreç

Arapça'da 'Temel' anlamına gelen örgüt, 1989 yılında Suudi Arabistan vatandaşı Usama Bin Ladin ve Filistin Müslüman Kardeşler üyesi Abdullah Azam tarafından kurulmuştur. Örgüt; 'Kutsal Yerlerin Kurtuluşu İslam Ordusu', 'İslami Selamet Vakfı', 'Usama Bin Ladin Şebekesi' ve 'Yahudi ve Haçlılara Karşı Dünya İslamcı Cihad Cephesi' gibi adlarla da tanınmaktadır. Adını aldığı 'temel' kelimesine uygun olarak, aynı ideale sahip dünyadaki 55 ülkeden İslamcı grubun 'çatı' veya 'şemsiye' örgütü işlevi gören bir yapıya sahiptir³⁴⁵.

Örgüt teşkilatında; 'Şura Meclisi', askeri komite, din komitesi, medya komitesi ve ticaret komiteleri yer almaktadır. 'Şura Meclisi' çekirdek bir kadro tarafından teşkil edilmiş olup; strateji, eylem, karar verme, fetva verme gibi yönetim fonksiyonlarını yerine getirmektedir. El Kaide, önceki dönem terör örgütleri gibi hiyerarşik bir yapıda teşkilatlanmamıştır. Afganistan savaşı sırasında ve sonraki dönemde eğitilen mücahitlerin, kendi ülkelerinde hücre şeklinde örgütlenmeleriyle meydana gelen, genel bir yapıdadır. Bu hücreler, El Kaide amaçlarını gerçekleştirecek şekilde, dinsiz nitelendirilen yönetimlerine karşı, kendi başlarına veya koordine edilen eylemleri icra etmişlerdir³⁴⁶.

Terörizm ansiklopedisinde El Kaide'nin amacının; 'Mevcut dünya düzenini yıkarak yerine, Müslüman bir Halife liderliğinde, birleşik bir Müslüman Dünya oluşturmak' olduğu belirtilmektedir. El Kaide'nin amacına ulaşmak için seçtiği üç ara hedef bulunmaktadır. Bunlardan ilki; dinden sapan (Suudi Arabistan, kutsal topraklarda ABD askeri varlığına müsaade ettiği için bu kapsamda baş düşman olarak kabul edilmiştir) Orta Doğu ülkelerindeki rejimlerin ve yönetimlerin yıkılmasıdır. İkinci olarak; baskıcı dış politikası nedeniyle İslamın önünde en büyük engel olan ABD'nin imha edilmesi gelmektedir. Son olarak da; İsrail Yahudi Devleti'nin yok edilerek yerine Müslüman Filistin Devleti'nin kurulmasıdır³⁴⁷.

³⁴⁵ Schanzer, Jonathan. "Al Qaeda." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 28-34. *Gale Power Search*. Web. 7 Apr. 2012.

³⁴⁶ **A.g.m.**, ss. 28-34.

³⁴⁷ **A.g.m.**, ss. 28-34.

‘El Kaide’ tarihi Usama Bin Ladin ile özdeşleşmiştir. Babası Muhammed Bin Ladin, 1931 yılında Yemen’den ayrılıp, Suudi Arabistan’a yerleşen, inşaat işleriyle uğraşan zengin bir işadamıydı. Muhammed Bin Ladin, 1968 yılında helikopter kazasında ölünce, milyarlarca dolar olan serveti 52 çocuğu arasında paylaşıldı. Ailenin 17’nci çocuğu olan Usama Bin Ladin, varlıklı bir yaşam sürerken, ‘Kamu Yönetimi’ eğitimi aldığı Cidde Üniversitesi’ndeki hocası olan Şeyh Abdullah Azam’ın fikirlerinden etkilenmiştir. Ayrıca Seyid Kutub’un abisi olan, köktendinci Muhammed Kutub’un fikirlerinden etkilendiği de çeşitli kaynaklarda yer almaktadır³⁴⁸.

2. Afganistan Savaşı Yılları ve El Kaide’nin Kuruluşu

Ladin cihad serüvenine, 1979 yılında 22 yaşındayken, Suudi Arabistan’ı terkederek, Afganistan’ı işgal eden Sovyetlere karşı mücadele eden mücahitleri desteklemekle başlamıştır. Afganistan’da, Abdullah Azam’la beraber ‘Hizmet Bürosu’ adı verilen bir teşkilat kurmuşlardır. ‘Hizmet Bürosu’ vasıtasıyla; Afgan savaşı’na katılmak için değişik Müslüman ülkelerden gelen gönüllü mücahitlerin seyahat, konaklama, barınma, sağlık ve iâşeleri için gereken lojistik kolaylıkları temin etmişlerdir. Ayrıca, Pakistan sınırına yakın yerlerde kurdukları misafirhanelerle, mücahitlerin özel kamplarda savaş öncesi eğitimleri için konaklamaları sağlanmıştır³⁴⁹.

CIA’nin verdiği eğitim ve maddi desteğin etkisiyle, mücahitler Sovyetlere karşı başarılı olmuşlar, 15 Şubat 1989 tarihinde Afganistan işgali sona ermiştir³⁵⁰. Şeyh Abdullah Azam, 24 Kasım 1989 tarihinde bomba yüklü araç saldırısı sonucu ölünce Ladin beraber başladıkları cihad çalışmalarına devam etme kararı almıştır. Bu amaçla 1989 yılında El Kaide Örgütü’nü kurmuştur. Savaş tecrübesi ile yetiştirilen mücahitlere, kendi ülkelerinde dinsiz rejimleri yıkmak için örgütlenme ve eylem stratejilerini öğretmiş ve ülkelerine yollamıştır³⁵¹.

---

³⁴⁸ Schanzer, Jonathan. "Bin Laden, Osama (1957–2011)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 96-100. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁴⁹ **A.g.m.**, ss. 96-100.

³⁵⁰ Schanzer, Jonathan. "Al Qaeda." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 28-34. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁵¹ Schanzer, Jonathan. "Bin Laden, Osama (1957–2011)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 96-100. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

3. Suudi Arabistan'a Dönüş, İlk Eylemler ve Sudan'daki Yıllar

1990 yılında Suudi Arabistan'a dönen Ladin, İslam dinini yanlış yorumladıkları için suçladığı Suudi Kraliyet ailesini hedef alan konuşmalarla muhalif duruş sergilemiştir. Ardından 1991 yılında Kuveyt'in işgaline karşı icra edilen 'Çöl Kalkanı Harekâtı' kapsamında ülkesinde konuşlanan, ABD askeri varlığına ve 'kâfirlere' izin veren yönetime karşı muhalefetini devam ettirmiş, bulunduğu tüm toplantılarda bunu dile getirmiştir³⁵².

Artan baskılar sonucu Nisan 1991'de, ailesi ve 300-400 civarında destekçisi ile beraber Sudan'a geçmiştir. Sudan o sıralarda, 'Müslüman Kardeşler' örgütüne bağlı Ömer El Beşir'in kontrolü altında bulunmaktaydı. Sudan'ın sağladığı politik sığınma karşılığı olarak Ladin, fakir olan ülkenin altyapısını geliştirmiş ve ülkeye istihdam yaratıcı inşaat gibi çeşitli sektörlerde firmalar kurmuştur³⁵³.

Ayrıca Sudan'ın Kuzeyinde kurduğu üç kampta; 'Mısır İslami Cihadı', yine Mısır örgütü olan 'Gama'a İslamiyye', 'Sudan Ulusal İslami Cephesi', 'Lübnan Hizbullahı' gibi örgütler ile Yemen, Suudi Arabistan ve Somali'den cihad gruplarına, terörist ve gerilla eğitimi verdiği, ABD kaynaklarında ifade edilmektedir³⁵⁴.

El Kaide ile bağlantısı kurulan ilk saldırı; Aralık 1992 tarihinde Aden'de (Yemen) iki otelin bombalanması olayıdır. Sonraki dönemlerde yapılan saldırılar arasında; 1993'te 'Dünya Ticaret Merkezi'nin' (ABD) bombalanması, El Kaide tarafından eğitilen Somali'li direnişçiler tarafından iki ABD helikopterinin 1993'de Mogadişu'da (Somali) düşürülmesi, Kasım 1995'de ABD tarafından yönetilen 'Suudi Ulusal Muhafız Birliğine' (Riyad/Suudi Arabistan) yapılan bombalı saldırı, Haziran 1995'de Mısır'ın Pakistan Büyükelçiliği'ne yapılan bombalı saldırı ile son anda engellenerek gerçekleşmeyen Papa'ya ve Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü

---

³⁵² A.g.m., ss. 96-100.

³⁵³ Schanzer, Jonathan. "Al Qaeda." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 28-34. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁵⁴ Schanzer, Jonathan. "Bin Laden, Osama (1957–2011)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 96-100. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Mübarek'e yönelik ayrı zamanlardaki suikast girişimleri, Ladin Sudan'da yerleşik iken örgütün bağlantılı olduğu bildirilen eylemlerdir³⁵⁵.

4. Afganistan'a Tekrar Dönüş

Artan El Kaide saldırıları, özellikle de ABD hedeflerine yönelik Suudi Arabistan'daki eylem üzerine ABD, Sudan Hükümetine, Ladin ve örgütünün ülkeden çıkarılması konusunda baskı yaparak, ekonomik ambargo uygulamaya başlamıştır. Baskılar sonucunda Ladin, Mayıs 1996'da Sudan'dan çıkarılmış ve Afganistan'a geçmiştir³⁵⁶.

Afganistan o sıralarda, Sovyet işgalinden kurtuluşu sonrası Molla Muhammed Ömer liderliğinde Taliban rejimi tarafından yönetilmekteydi. Ladin'in, köktendinci Taliban Rejimi'ne sağladığı maddi destek, Afganistan'da saygı ve itibar görmesini sağlamıştır. Burada El Kaide'nin bulduğu korunma ve rahat hareket alanı, örgütün gelişmesine imkân sağlamıştır. Bu ortamda; Haziran 1996'da ABD Kışlası 'Hubar Kulelerine' (Dahran/Suudi Arabistan) bombalı saldırı düzenlenmiştir³⁵⁷. Genel olarak El Kaide, örgüte atfedilen çoğu eylemi doğrudan üstlenmemiştir. Yapılan sorgulamalar ve istihbarat bilgilerinin analizi ile ABD kaynakları, 'Hubar Kuleleri' saldırısının da El Kaide tarafından yapıldığını değerlendirmektedir.

Ladin, 23 Ağustos 1996 tarihinde yayınladığı bir bildiri ile ABD ve Yahudi'lere karşı tüm Müslümanları cihada çağırmıştır. Bu bildiriden sonra ABD Dış İşleri Bakanlığı, Ladin'i, Afganistan ve Sudan'da kurduğu kamp ve sağladığı finansman nedeniyle 'Dünyadaki aşırı İslamcı faaliyetlerin en önemli maddi destek sağlayan kişisi' ilan etmiştir³⁵⁸.

Ladin, 1998 yılında yayınladığı bir fetva ile ister sivil, ister asker olsun görüldükleri yerde tüm Amerika'lıların öldürülmesini emretmiştir. Aynı yıl, eş zamanlı olarak ABD'nin Kenya ve Tanzanya'daki elçiliklerine yönelik terör

³⁵⁵ Schanzer, Jonathan. "Al Qaeda." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 28-34. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁵⁶ Schanzer, Jonathan. "Bin Laden, Osama (1957–2011)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 96-100. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁵⁷ Schanzer, Jonathan. "Al Qaeda." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 28-34. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁵⁸ Schanzer, Jonathan. "Bin Laden, Osama (1957–2011)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 96-100. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

saldırıları gerçekleşmiştir. Saldırlardan El Kaide'yi sorumlu tutan ABD, Afganistan'daki 6 El Kaide kampını ve Sudan'daki bir ilaç fabrikasını füze saldırılarıyla imha etmiştir³⁵⁹.

Bazı El Kaide mensuplarının, 1998 yılından itibaren yakalanması, örgütün yapısı ve sorumlusu olduğu düşünülen eylemler hakkında birikim sağlamıştır. Kasım 1998'de ABD Dış İşleri Bakanlığı Ladin'in yakalanması için girişim başlatmış ve bilgi verenlere karşılığında para ödülü koymuştur. Haziran 1999'da FBI, Ladin'i 'Aranan Terörist Listesine' eklemiştir. Aden Limanı'nda yakıt ikmali yapan ABD savaş gemisi 'USS Cole'ün bir botla intihar saldırısına uğraması, saldırıyı üstlenmese de El Kaide'nin 11 Eylül 2001'den önceki en önemli eylemi kabul edilmiştir³⁶⁰.

5. 11 Eylül 2001 Saldırılarına Kısa Bir Bakış

ABD'nin New York şehrinde bulunan 'Dünya Ticaret Merkezinin' yerleştiği ve 'İkiz Kuleler' şeklinde adlandırılan binalara, 11 Eylül 2001 sabahı yerel saatle birinci uçak saat 08.48, ikinci uçak saat 09.06'da çarparak, jet yakıtının yanıcı etkisiyle binaların eriyerek çökmesine neden olmuştur. Üçüncü uçak, Vaşington yakınlarındaki Dulles Havaalanı'ndan kalktıktan sonra saat 09.30 civarında Pentagon'a çarpmıştır. Kaçırılan ve hedefi Vaşington olarak tahmin edilen dördüncü uçak saat 10.10'da, yolcuların korsanları etkisiz hale getirmesi sonucu, Pensilvanya yakınlarında boş bir araziye çakılmıştır³⁶¹.

Saldırıların sonucu, yolcu uçaklarındaki yolcular dahil olmak üzere yaklaşık 3000 kişi yaşamını yitirmiştir. ABD'nin askeri ve ekonomik hedeflerine yönelik, kendi anakarasında son iki yüzyılda uğradığı, tek seferde ve en yüksek zayıat verdiği saldırı olması açısından, çok cüretkâr ve beklenmedik bir eylem olmuştur. Ayrıca, naklen tüm dünyada milyonlarca kişiye ulaşması da, en az ABD halkı kadar diğer insanları da etkilemiştir. Terörizmin hedef kitlede yaratmaya çalıştığı korku ve dehşeti hafızalardan silinmeyecek şekilde kazımıştır.

---

³⁵⁹ A.g.m., ss. 96-100.

³⁶⁰ Schanzer, Jonathan. "Al Qaeda." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 28-34. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁶¹ Sisson, Mary. "September 11 Attacks." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 532-538. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Saldırının El Kaide³⁶² tarafından gerçekleştirildiği olaydan 4 gün sonra ABD Başkanı tarafından 15 Eylül 2001 tarihinde açıklanmıştır. Uçakları kaçıran 19 teröristin, çok uzun zamandır bu eylemi planladıkları ve son derece gizli hareket ettikleri yine ABD kaynakları tarafından açıklanmıştır. Korsanlardan 15'inin Suudi Arabistan vatandaşı olduğu tespit edilmiş, saldırıyı planlayan Halid Şah Muhammed'in, aynı zamanda 1993 yılında 'Dünya Ticaret Merkezi' saldırısının sorumlusu Remzi Yusuf'un yeğeni olduğu anlaşılmıştır. Halid Şah Muhammed ve El Kaide askeri sorumlusu Muhammed Atef'in bu saldırı ile ilgili tekliflerini, 1996 yılında Ladin'e sundukları, operasyonun ve hedeflerin 1999 yılı başlarında Ladin tarafından onaylandığı tespit edilmiştir³⁶³.

Operasyon sorumlusu olan Muhammed Atta ve beraberindeki iki korsanın, 1999'da Hamburg (Almanya)'a geldikleri, kayıp ettikleri başvurusu ile yeni vize ve pasaportla 2000 yılının ortasında ABD'ye geçiş yaptıkları tespit edilmiştir. Daha sonra giriş yapan 3 korsanla beraber toplam 6 terörist, ABD'de değişik yer ve şehirlerde yaşayarak, uçuş dersleri almışlar, 2001 yılının ortasında giriş yapan korsanlarla toplam 20 kişiye ulaşmışlardır. Son gelenler ise uçuş eğitimi almamışlardır. Aralarından Zekeriya Mussa, katıldığı uçuş okulunda kabiliyetsiz olduğu halde ısrarla büyük tip uçak olan Boeing 747 pilotu olmak istemesi üzerine, kurs öğretmenlerinin dikkatini çekmiştir. Şüpheli durumu FBI'ya bildirildiğinde Zekeriya Mussa tutuklanmış, ancak saldırı planı ile ilgili kendisinden bilgi elde edilememiştir³⁶⁴.

Korsanlar belirledikleri uçuşlara, kokpite yakın olmak için birinci sınıf bilet almışlardı. Seçtikleri uçuşlar aktarmasız ve bu uçuşlardaki uçaklar; uzun menzilli, yakıt deposu dolu büyük uçaklardı. Uçaklar havalanıp düz uçuşa geçince, el çantalarında getirdikleri bıçak ve kutularla yolcu ve mürettebatı etkisiz hale getirip eylemlerini gerçekleştirmişlerdir. ABD kurumları tarafından, bazıları tahmin ve akıl yürütme, bazıları da uçaktaki yolcuların cep telefonu ile kaçırma esnasında

---

³⁶² El Kaide'ye atfedilen tüm başarılı ve başarısız eylemlerin detayları ve kronolojisi için bkz.: Tablo-9 (Ekler bölümü).

³⁶³ A.g.m., ss. 532-538.

³⁶⁴ A.g.m., ss. 532-538.

yakınlarına verdikleri bilgilerden oluşan senaryo derlenerek, kamuoyu ile paylaşılmıştır³⁶⁵.

B. 11 Eylül Sonrası Terörle Savaş Kapsamındaki Uygulamalar

1. İlk Tepkiler

Çaresiz bir şekilde vahşeti seyreden tüm insanlık, ABD’li kurbanlarla aynı şeyleri hissetmiştir. Sağlanan empati terörle savaşa kararlılığının tüm ülkelerde benzer şekilde destek görmesini sağlamıştır. Anakarasında meydana gelen kanlı terör saldırılarına ABD’nin karşılığı çok sert olmuştur. Küresel ölçekte “terörizmle savaş” El-Kaide’ye, onu destekleyenlere, yardım ve yataklık yapanlara karşı topyekûn bir savaş olmuştur. Aslında ABD’nin teröre karşı gösterdiği bu radikal tepki, tam yüzyıl önceki tepkinin benzeri olmuştur.

Anarşistler tarafından girilen suikast sonucu, Eylül 1901’de hayatını kaybeden Başkan William McKinley’in halefi olan Başkan Theodore Roosevelt de Başkan George W. Bush’un aldığı önlemlere benzer tepkiler göstermişti. Başkan Roosevelt anarşistlerden kaynaklanan terörizmi ortadan kaldırmak için, Dünya’yı seferberliğe çağırmıştı³⁶⁶.

11 Eylül sonrası, dünya devletlerinin neredeyse tümü, ABD’nin yanında yer alarak, resmi olarak saldırıları kınamıştır. Vahşetin karşısında, tüm insanlık ortak duygularda buluşmuştur. BM, terörün finansmanını engelleyen 1373 sayılı kararı ile terörle savaşa katkıda bulunmuştur. NATO, ABD’nin maruz kaldığı terör saldırılarına karşı tepkisini, ‘Madde-5’ olarak bilinen ve üyesi olan bir devlete karşı yapılan saldırıyı, tüm üyelere yapılmış sayan kuruluş anlaşmasını yürürlüğe sokarak göstermiştir³⁶⁷.

Başkan George W. Bush “Teröre Karşı Savaş” ilan ettikten sonra, meydana gelen saldırıların oluş şekli, eksiklikler ve hataların tespiti için komisyon oluşturulmuştur. Bundan sonra terörün herhangi bir türüne maruz kalınmaması için öncelikle yasalar güçlendirilmiştir. “ABD Vatanseverlik Yasası” terörizmle savaş

³⁶⁵ A.g.m., ss. 532-538.

³⁶⁶ David Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11 (**The New Global Terrorism**), Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı), s. 36.

³⁶⁷ Lafraie, Najib. "Afghanistan War." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 12-16. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

sorumluluğu olan başta istihbarat, güvenlik, finans ve adli makamlara geniş yetkiler tanımıştır³⁶⁸. İstihbarat ve güvenlik yapılanmasında önemli değişiklikler yaşanmıştır.

‘Terörizmle Savaş’ ABD Başkanı George W. Bush tarafından geliştirilen ve onun adıyla anılan bir doktrin ile yürütülmüştür. ‘Terörizmle savaşta ya bizimlesiniz ya da teröristlerle’ şeklindeki iddialı bir yaklaşımla sloganlaşan Bush Doktrini üç temel unsur üzerine kurulmuştur: “İlki, tüm dünyayı savaş alanı olarak gören düşmanlara karşı nerede olursa olsun karşılığı verilmeli. İkincisi; gerekirse düşman devletlerdeki rejimler değiştirilmeli. Sonuncu unsur ise, özgürlük, hukuk ve adalet gibi kavramların tartışılmazlığını kabul etme konusunda hiçbir devlet istisna değildir; bu nedenle başta İslam dünyası olmak üzere Amerika’nın temel hedefi, Amerikan siyasal ilkelerini yayma konusunda savaşları fırsat olarak kullanmak olmalıdır.”³⁶⁹

Alınan tedbirler güvenlik adına kişisel hak ve özgürlüklerin feda edilmesi sonucunu doğurmuştur. Bu durum sadece ABD vatandaşlarını kısıtlamakla kalmamış, şüphelileri ve ülkeye İslam coğrafyasından gelen kişileri (potansiyel terörist algısıyla) uzun bir süre çok zor durumda bırakmıştır. ABD yönetimindeki hapishanelerde, 11 Eylül saldırıları kapsamında sanık olarak tutulanlar, uzun süre yargılanmamışlar, kişisel hak ve özgürlükleri kısıtlanmıştır. Irak ve Guantanamo hapishanelerinde sanıkların maruz kaldığı işkence, tüm dünyayı rahatsız etmiştir³⁷⁰.

2. Terörizmle Savaş

a. Afganistan Savaşı

ABD terörizmle savaş kapsamında ilk sorumlu tuttuğu El Kaide örgütü ve militanlarını, Taliban Yönetimi iade etmeyince, Afganistan’a

³⁶⁸ “Terörizmi Önlemek ve Engellemek İçin Uygun Vasıtalar Sağlayarak ABD’yi Birleştiren ve Güçlendiren - Vatanseverlik Kanunu” metnine <http://epic.org/privacy/terrorism/hr3162.html> (22.02.2012) adresinden erişim sağlanabilir.

³⁶⁹ Ahmet Emin Dağ. **Uluslar Arası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 2. Baskı, Aralık 2005, s. 72.

³⁷⁰ Faruk Turhan ve Muharrem Aksu. 11 Eylül Sonrası ABD’de Özgürlük ve Güvenlik Dengesi Açısından Terörü Önleme Amaçlı Tedbirler/Özellikle Patriot Kanunu İle Getirilen Kısıtlamalar, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. I, S.1, Yıl 2011, s. 49. Makalede; “ABD Vatanseverlik Kanunu” ile yaşama geçen kuralların, güvenliği sağlama gerekçesi ile nasıl kişi hak ve özgürlüklerini göz ardı ettiği konusunda detaylı bir inceleme yer almaktadır.

<http://hukuk.sdu.edu.tr/dergi/makaleler/sayi1/sayi1d2.pdf> 23.02.2012.

yönelik harekâta 7 Ekim 2001 tarihinde başlamıştır. ‘Sürekli Özgürlük (Enduring Freedom)’ harekâtının başlangıç safhası iki ay içinde tamamlanmıştır³⁷¹.

ABD ve İngiltere’nin hava bombardımanı ile ‘Kuzey İttifakı’ adı verilen ve Taliban karşıtı grubun kara harekâtı sonucunda, Kasım 2001’de Kabil, Aralık 2001’de de Kandahar ele geçirilmiştir. Taliban yönetimine son verilerek, Hamid Karzai liderliğinde yeni yönetim işbaşına geçmiştir. ‘Uluslar Arası Güvenlik Yardım Kuvveti (International Security Assistance Force-ISAF)’ ülkenin güvenliği kapsamında Kabil’de göreve başlamış, İngiltere’den sonra Türkiye ISAF komutanlığı görevini yürütmüştür. NATO, bu gücün komutasını Ağustos 2003 tarihinde devralmıştır³⁷².

Afganistan işgali ve yeniden yapılanma süreci 2006 yılına kadar nispeten olaysız geçmiştir. Hem Afganistan’da kalan hem de Pakistan’ın Afganistan sınırı yakınlarında konuşlanan Taliban’ın, yeniden toparlanması ile sorunlu bir süreç başlamıştır. Taliban, hem yeni Afgan Yönetimi’ne hem de işgal güçlerine karşı intihar ve bombalı saldırılarını yoğunlaştırmıştır. 2007 yılı en çok saldırının meydana geldiği yıl olmuştur. ABD’nin asker takviyelerine rağmen (2011 yılında ABD askeri sayısı 150.000 civarına kadar yükselmiştir), Taliban saldırıları, 2012 yılına gelindiğinde halen devam ettiğinden, ülke ve etkin devlet yönetim süreci, henüz tesis edilememiştir³⁷³.

Afganistan işgali devam ederken Bush yönetiminin ısrarlı bir şekilde Irak müdahalesi, terörle savaşta ikinci bir cephenin açılmasına neden olmuştur. İkinci cephenin açılması da, Afganistan’da istikrarın yerleşmesini engelleyen faktörlerden biri olmuştur. Taliban’ın yeniden saldırılarını yoğunlaştırması ikinci istikrarsızlık nedenini teşkil etmektedir. Son neden de; gerek ABD gerekse NATO kapsamında bölgede görev yapan ülkelerin, Afgan kültürüne gerekli saygıyı ve hassasiyeti göstermemeleri, toplumda karşı tepkileri ortaya

---

³⁷¹ Schanzer, Jonathan. "Al Qaeda." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 28-34. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁷² Lafraie, Najib. "Afghanistan War." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 12-16. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁷³ Sisson, Mary, and Tim Anderson. "Taliban." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 571-575. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

çıkarmıştır. Türk askeri haricinde diğer ülke askerlerine saygı duyulmaması, bunun belirgin bir örneğini oluşturmuştur.

Portekiz’de 2010 yılında yapılan NATO zirvesi kararı ile 2014 yılı, Afganistan’daki askeri operasyonların sonlandırılacağı tarih olarak belirlenmiştir³⁷⁴.

b. Irak Savaşı

Irak Savaşı, Saddam Hüseyin’in yönetiminde olduğu Irak rejiminin uluslar arası teröre destek verdiği ve BM ambargolarına rağmen kitle imha silahı üretme kabiliyetine sahip olduğu gerekçeleriyle başlamıştır. ABD, BM ve NATO başta olmak üzere Irak Savaşı öncesi ortaya koyduğu gerekçeler bakımından çok ikna edici bulunmamıştır. Dünya kamuoyunda, Irak Savaşı’nın haklı gerekçelere dayanmadığı yargısı oluşmuş, savaş sonrasında da bu gerekçelere ilişkin kanıt bulunmaması da bu kanaati haklı çıkarmıştır. 11 Eylül sonrası, ABD lehine oluşan ve gelişen destek kendisini Afganistan savaşı esnasında göstermiş, Irak savaşı ise ABD karşıtlığını körüklemiştir.

‘Irak’a Özgürlük Harekâtı (Operation Iraqi Freedom)’ 20 Mart 2003 tarihinde başlamıştır. Birinci Irak Harekâtı ve sonrasında uygulanan ambargolar, uçuşa yasak bölge denetim faaliyeti gibi nedenlerle zayıflamış olan Irak askeri gücü, ciddi bir direniş gösteremeden yenilmiştir. Güney Irak, İngiliz ve diğer koalisyon güçleri tarafından kontrol altına alınmış, ABD birlikleri de Bağdat’ın ve diğer bölgelerin kontrolünü ele geçirmiştir. İşgal harekâtı 1 Mayıs 2003 tarihinde tamamlanmıştır³⁷⁵.

İşgal, az sayıda asker tarafından gerçekleştirilmiştir. İşgal sonrası faaliyetlerin ise gerektiği gibi planlanmamış olduğu görülmüş, Irak silahlı kuvvetleri lağvedilince, silahlar yağmalanmış, farklı mezhepler arasında çatışmalar artmış ve genel bir ayaklanma hareketi başlamıştır. Bu boşluktan yararlanan ‘Irak El Kaidesi’, Ebu Musab el Zarkavi önderliğinde eylemlerini, Felluca ve Bağdat

---

³⁷⁴ A.g.m., ss. 571-575.

³⁷⁵ Burton, Brian. "Iraq War." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 295-302. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

bölgesinde yoğunlaştırmıştır. Irak'ın Güneyi'nde de Şii örgüt 'Bedir Kolordusu' da koalisyon güçlerine karşı saldırılara girişmiştir³⁷⁶.

ABD tarafından geliştirilen ve sürekli değiştirilen geçiş stratejileri ülkeye istikrar getirememiş, Irak'ın fiili olarak üç bölgeye ayrılması zeminini hazırlamıştır. Obama yönetimi, ABD askerlerinin Irak'dan çekilme takvimini onaylamış ve Aralık 2011 tarihinde çekilme işlemi tamamlanmıştır. NATO eğitim faaliyetleri ile güvenlik, ekonomik gelişme ve diğer alanlarla ilgili ABD yardımları, ikili anlaşmalar şeklinde devam etmektedir³⁷⁷.

Irak'ın işgali, terörle savaş kapsamında gerçekleştirilmiş olmakla beraber, bölgede yarattığı boşluk ve istikrarsızlıkla, terörü ve bölgesel çatışma riskini artırmıştır. ABD birliklerinin çekilmesi sonrası, Irak El Kaidesi'nin Şii hedeflerine yönelik saldırılarında 2012 yılı itibariyle artış gösterdiği gözlenmiştir.

c. Yakalanan El Kaide Militanları, Guantanamo ve Ebu Gureyb Hapishaneleri

1 Mart 2003 tarihinde, Pakistan'ın Revalpindi şehrinde, El Kaide'nin önemli bir elemanı olan Halid şeyh Muhammed'in yakalanmasıyla örgüt ve eylemleri hakkında detaylı bilgiler elde edilmiştir³⁷⁸.

Guantanamo, Küba'nın güneydoğusunda bulunan ABD'ye ait deniz üssünün konuşlu olduğu bir limandır. 2002 yılından itibaren üs, terörle savaş kapsamında tutuklananların yerleştirildiği bir hapishane işlevi görmüştür. Afganistan işgali sonrası ele geçirilen terör şüphelileri Guantanamo'ya gönderilmiş, mahkûmların yıllarca yargılanma hakkından mahrum kalarak tutulmaları, ABD'nin yoğun eleştirilere maruz kalmasına neden olmuştur³⁷⁹.

Obama yönetimi, Guantanamo'daki hapishanenin kapatılması için Ocak 2010 tarihini hedef olarak koymuş olmasına rağmen, 2012 yılı itibariyle bu

---

³⁷⁶ A.g.m., ss. 295-302.

³⁷⁷ A.g.m., ss. 295-302.

³⁷⁸ Schanzer, Jonathan. "Al Qaeda." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 28-34. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁷⁹ Glazier, David. "Guantánamo Bay." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 238-241. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

kapsamda bir gelişme yaşanmamıştır. 240 mahkûm aynı yerde yargılanmadan tutuklu kalmaya devam etmektedirler³⁸⁰.

Irak’da, işgal süresince ABD tarafından yönetilen Ebu Gureyb hapishanesinde, yaşanan işkence olayları ile ilgili görüntülerin medyaya sızması, Guantanamo sonrası başka bir skandalın ortaya çıkmasına neden olmuştur. İşkence yöntemleri kullanılarak yapılan sorgulamalar, ABD nezdinde de eleştirilere ve karşı çıkışlara neden olmuştur. Hapishanedeki ABD’li görevlilerin, sorgulama dışında da mahkûmlara işkence uygulamaları ve cinsel tacizde bulunmaları, terörle savaş kapsamındaki ABD yaklaşımlarının, temel insan hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmediği kanısını ortaya çıkarmıştır.

3. Vatanseverlik Yasası ile Terörizmin Finansmanının Engellenmesi

Terörün engellenmesi ve önlenmesi için gerekli kanuni alt yapı ‘Vatanseverlik Yasası’ ile hazırlanmıştır. 26 Ekim 2001 tarihinde, 11 Eylül saldırılarının ardından yürürlüğe girmiştir. Terörle savaş için istihbarat, güvenlik ve kanun uygulayıcılarının elini güçlendirici maddeler içermektedir³⁸¹.

ABD Başkanı’na, bir kişi, grup veya teşkilatın ABD güvenliğini tehdit eder durumu tespit edildiğinde, doğrudan mal varlığını dondurma yetkisi tanımaktadır. Buna ilave olarak ‘Yabancı İstihbarat İzleme Kanunu’ kapsamı daha da genişletilerek, adalet ve kolluk unsurlarının sanal ve sayısal ortamdaki dinleme, izleme vb. faaliyetleri kolaylaştırmıştır. Özel hayatın gizliliğini ihlal ediyor gerekçesi ile yasa yoğun eleştirilere maruz kalsa bile, halen yürürlükte kalmaya devam etmektedir³⁸².

ABD “Vatanseverlik Yasası”nın önemli bir özelliği, 11 Eylül benzeri veya daha karmaşık bir terör saldırısına maruz kalmamak için terörün finansmanının engellenmesi kapsamında yapılacak hususları da içermesidir. Terörün finansmanı ve “Haydut Ekonomi” adını verdiği uluslar arası terörizmin para kaynakları konularında araştırmalarıyla ünlü Napoleoni’nin, bir konferans konuşması kısaltılarak çözümlenmiştir. Konuşma; uluslar arası terörizmin finansmanı ve “ABD

---

³⁸⁰ A.g.m., ss. 238-241.

³⁸¹ Horowitz, Richard, and Tim Anderson. "Patriot Act." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 467-470. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁸² A.g.m., ss. 467-470.

Vatanseverlik Yasası'nın bunu engelleyici rolünün yanı sıra, terör örgütleri ve uluslar arası suç örgütlerinin, terörizmin finansmanını sağladıkları kara para aklamada nasıl simbiyotik bir ilişki içinde olduklarını açıklamaktadır. Terör ekonomisinin nasıl evrimleştiğini göstermesi açısından aşağıdaki metin çok anlamlı bulunmuştur³⁸³.

“...küreselleşmeyle beraber terör örgütleri birbirleriyle ve suç örgütleriyle irtibata geçtiler. Ellerindeki kara parayı birbirleri vasıtasıyla akladılar. Küreselleşmenin sonucu olarak artık ülke yönetimlerinin kontrol edemediği ve insanlığa karşı varlık sürdüren, paralel bir uluslar arası ekonomi ortaya çıktı. Ben buna “Haydut Ekonomi (Rouge Economy)” adını verdim. Bu haydut ekonomi tarihin önemli dönüm noktalarında da ortaya çıkmıştı. Mesela; Roma İmparatorluğu yıkılırken, sanayi devriminde, Berlin Duvarı yıkıldıktan sonra da ortaya çıktı. Suç ve terör örgütleriyle iç içe olup kanunsuz olan haydut ekonominin 11 Eylül öncesi ulaştığı ciro 1,5 trilyon dolardı. 11 Eylül saldırılarından önce bu paranın neredeyse tamamı, dolar asıl para birimi olduğundan ABD'ye akardı. Doğal olarak kara para aklama işlemi de ABD'de olurdu. Paraların ülkeye girişi “Kıyı Bankacılığı (off shore)” yoluyla olurdu. ABD Merkez Bankası verilerini incelediğimde; ekonomik büyüme sonucu piyasanın ihtiyacı olan para arzını sağlamak üzere Merkez Bankası tarafından 1960 yılından itibaren basılan ve piyasaya sürülen doların tamamı ülkeden çıkıp, bir daha asla yasal yollarla geri dönmüyordu. Bu paralar nakit şeklinde kara para aklayıcılar ve suç örgütleri tarafından ülkeden çıkarılmakta, terör örgütlerinin finansmanında kullanılmaktaydı. Bilindiği gibi ABD, dünyanın en büyük para rezervine sahip ülkesidir. Bu özellik ona başka hiçbir ülkede olmayan bir ayrıcalık sağlamaktadır. Dünya'da çevrimde olan dolar miktarı kadar borç alabilmektedir. Bu hakka “senyoraj” adı verilmektedir. Bunun anlamı; ABD 1990'lı yıllardan itibaren yasadışı şekilde büyüyen bir terör ekonomisinden borç almaktaydı. İşte suç ve terör dünyası ile farkına varmadan bu kadar iç içe geçmiş bir ilişkimiz var. 11 Eylül'den sonra durum değişti. George Bush teröre karşı savaş ilan ettikten sonra kabul edilen “ABD Vatanseverlik Yasası”nın ekonomi ile ilgili bölümü kara

---

³⁸³ Loretta Napoleoni. Terörün Karmaşık Ekonomisi, **TED Ideas** grubundaki Temmuz 2009 tarihindeki konferansı.

http://www.ted.com/talks/lang/en/loretta_napoleoni_the_intricate_economics_of_terrorism.html
23.02.2012.

para aklamaya karşı çıkartıldı. ABD kökenli veya ABD’de kayıtlı bankaların “kıyı bankacılığı” işlemi yapmaları engellendi. Böylece Amerikan ekonomisi ile dolar cinsinden kara para aklama işlemi engellendi. Ayrıca, ABD bankaları ile parasal kurumlarına dünyanın her yerinde dolar cinsinden gerçekleştirilen işlemleri takip etme hakkı tanıldı. Uluslar arası banka ve kuruluşlar buna tepki gösterdiler. Bu kuruluşlar yatırımcılarına doları terk ederek başka yatırım araçlarına yönelmelerini tavsiye ettiler. O esnada gelecek vadeden ve yeni yürürlüğe giren Avro, yeni yatırım aracı haline geldi. Hiç kimse, ABD finans kurumları tarafından kişisel ve kurumsal olarak özel takip edilmek istemedi. Aynı şekilde suç ve terör örgütleri de gizliliklerini korumak adına doları terk ederek Avro’ya yöneldiler. Örgütler para aklama faaliyetlerini ABD’den çıkarıp bu kez Avrupa’da devam ettiler. “ABD Vatanseverlik Yasası” yürürlüğe girdikten 6 ay sonra Avrupa, dünyanın kara para aklama merkezi haline geldi...”

4. 9/11 Komisyon Raporu

11 Eylül olaylarının, ABD gibi geniş istihbarat ağına sahip bir ülke tarafından önlenememiş olması, ülke içinde çok tartışılmıştır. Saldırıların, önceden emare ve işaret vermişken engellenmemiş olması, ABD istihbarat camiasının adeta suçlu ilan edilmesine neden olmuştur. Temelde istihbarat hatalarının ortaya çıkarılması ve saldırıların detaylarının araştırılması ile ilgili bir komisyon görevlendirilmiştir. Meclisdeki her iki partiden temsilcilerden oluşan komisyon, partiler üstü bir yaklaşımla raporu hazırlamıştır.

Komisyon, raporu hazırlamak için yaklaşık 1200 kişi ile görüşmüş ve binlerce gizlilik dereceli dokümanı incelemiştir. Uzun çalışmaların ardından rapor Temmuz 2004 tarihinde kamuoyuna açıklanmıştır. Saldırlara ilişkin yeterli işaret ve emare bulunmasına rağmen CIA ve FBI teşkilatlarının El Kaide tehdidini doğru değerlendiremediği, Irak’ın bu saldırılarda rolünün ve etkisinin olmadığı, Pakistan’ın ise önemli katkısının olduğu gibi önemli bulgular raporda sunulmuştur. Terörle savaş kapsamında; istihbarat ve ulusal güvenlik teşkilatlanmasının nasıl olması gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunulmuştur³⁸⁴.

---

³⁸⁴ Riedel, Bruce. "9/11 Commission." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 431-432. *Gale Power Search*. Web. 7 Apr. 2012.

5. 11 Eylül Sonrası ABD Kurumlarındaki Değişiklikler

Terör saldırılarından sonra, ABD Başkanı'na güvenlik ve istihbarat konularında danışmanlık yapan 'Ulusal Güvenlik Konseyi' yeniden yapılandırılmış, konsey yapısına 'Siyasi Koordinasyon Komiteleri' eklenmiştir. 'Terörle Mücadele ve Ulusal Hazırlık', 'Silahlanma ve Silahsızlanma', 'İstihbarat ve İstihbarata Karşı Koyma' konularında çalışan komiteler, bu yapı içinde yer almıştır³⁸⁵.

2004 yılında, terör tehdidinin tespiti, teşhisi ve önlemlerin alınması kapsamında 'Ulusal Terörle Mücadele Merkezi (National Counter Terrorism Center)' kurulmuştur. Konvansiyonel tehdide karşı çalışmalarını sürdüren diğer istihbarat örgütlerinin faaliyet alanından farklı olarak bu kurum, bakışsız tehdit olan terörizme yönelmiştir.

İstihbarat alanındaki zafiyetin engellenmesi amacıyla 'Kurumlar Arası Tehdit Değerlendirme ve Koordinasyon Grubu (Interagency threat Assessment and Coordination Group)' oluşturulmuştur. Bu grup 'Anavatan Güvenliği', 'FBI', 'Ulusal Terörle Mücadele Merkezi' ile diğer ilgili güvenlik ve istihbarat teşkilatları temsilcilerinden oluşmaktadır³⁸⁶.

11 Eylül saldırıları sonrası, bu tür bir saldırıya karşı daha hazırlıklı olunması konusunda görülen eksiklikler üzerine 'Anavatan Güvenliği Bakanlığı' 2002 yılında teşkil edilmiş, 24 Ocak 2003 tarihinde kurulmuştur³⁸⁷. 'Anavatan Güvenliği Bakanlığının' görev alanı; bir felakete karşı hazır olmak, olay meydana geldiğinde yönetebilmek ve olay sonrası tekrar günlük yaşama dönebilecek kabiliyete ulaşmak konularını kapsamaktadır³⁸⁸.

---

³⁸⁵ Kiriakova, Maria. "National Security Council." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 424-426. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁸⁶ <http://nctc.gov/>

³⁸⁷ Kiriakova, Maria. "National Security Council." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 424-426. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁸⁸ Ryan, Kenneth J. "Homeland Security." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 265-268. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

6. Küresel Terörizmin Eğilimleri Raporu ve Teröre Destek Veren Ülkeler Listesi

“Küresel Terörizmin Eğilimleri Raporu (Patterns of Global Terrorism)” uluslar arası terör eylemlerini yıllık olarak ele alan ve ABD Dış İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan bir çalışmadır. 1995-2003 yılları arasında yayınlanmıştır. Son yıllarda bu çalışmanın güvenilirliği çok sık sorgulanır olmuş, özellikle 2003 yılı raporunun içerdiği sayısal bilgilerdeki tutarsızlık, Bush yönetiminin terörle savaştaki başarısını abartıcı sonuçları ön plana çıkarması, yönetimin politik çıkarlarına hizmet etmesi, rapora temel teşkil eden yerel ve uluslar arası terör olaylarının ayrıma tabi tutulma biçimi, sınıflandırmadaki yetersizliği³⁸⁹ gibi nedenlerle tekrar gözden geçirilerek düzeltilmiş ve yeni basımı yapılmıştır. 2004 yılından itibaren de “Ülkelerin Terörizm Raporu (Country Reports on Terrorism)” yıllık olarak ülkelerde meydana gelen terör olaylarını yerel ve uluslar arası şeklinde sınıflandırarak takip etmektedir.

El-Kaide’nin 15 ve 20 Kasım 2003 tarihlerinde İstanbul’da gerçekleştirdiği terör eylemleri, 11 Eylül’den sonra Londra ve Madrid’deki eylemlerle aynı ölçekte ve anlamda değerlendirilmesi gerekmektedir. 2003 yılı “Patterns of Global Terrorism” raporu İstanbul’daki eylemleri kapsamadığından, uluslar arası değerlendirmelerde Londra ve Madrid saldırılarından sıklıkla söz edilmekte, İstanbul olaylarından bahsedilmemektedir. Bu durum terörizmle uğraşan çevrelerin bilgi kaynağı olarak anılan dokümanı ne kadar ciddi takip ettikleri ve dokümanın kapsamadığı olayı göz ardı ettiklerini ortaya koymaktadır.

Terörizmle savaş kapsamında, ABD Dışişleri bakanlığı tarafından her yıl “Teröre Destek Veren Ülkeler” listesi yayınlanmaktadır. Küba, İran, Sudan ve Suriye’den oluşan toplam dört ülke 18 Ağustos 2011 itibariyle yayınlanan listede teröre destek veren şeklinde listelenmeye devam edilmiştir³⁹⁰. Daha önceki yıllarda Irak, Libya ve Kuzey Kore de bu listede yer almıştır. Irak, ABD’nin işgalinden sonra 2003 yılında, Libya ‘Pan American’ uçağı bombalanması terör olayında uzlaşıya kavuşulunca 2006 yılında listeden çıkarılmıştır. ABD Savunma Bakanlığı tarafından

---

³⁸⁹ Krueger, Alan B. ve David D. Laitin. 2004. "Misunderestimating" Terrorism." **Foreign Affairs** 83, no. 5: 8-13. Academic Search Complete, EBSCOhost (erişim 12 Haziran 2011).

³⁹⁰ <http://www.state.gov/g/ct/c14151.htm> (Erişim. 09 Ocak 2012)

yayınlanan ‘2010 Yılı Teröre Destek Veren Ülkeler Listesi’ aşağıdaki tabloda belirlenen gerekçeleriyle gösterilmiştir.

Tablo 4 : ABD Savunma Bakanlığı’nın Açıkladığı Teröre Destek Veren Ülkeler Listesi

Ülke	Kategoriye Alınma Tarihi	Kategori Gerekçesi
Küba	01 Mart 1982	-Teröristleri iade etmemesi, mal varlıklarını dondurmaması. - İran’la yakın ilişki içerisinde bulunması.
İran	19 Ocak1984	-Terörizme destek veren en faal ülke olarak tanımlanması. - Hamas, Filistin İslami Cihad, El-Aksa Şehitleri Tugayı ve Lübnan Hizbullahı gibi örgütleri desteklemesi. - Irak silahlı gruplarını desteklemesi.
Sudan	12 Ağustos 1993	- Irak’a savaşıma giden Sudan’lı gönüllülerin engellenmesindeki zafiyeti.
Suriye	29 Aralık 1979	- Hamas, Filistin İslami Cihadı vb. Filistin’li örgütlere destek vermesi. - Lübnan Başbakanı Refik Hariri’ye düzenlenen suikast ile ilgisi olduğu şüphesi.

Kaynak: State Terrorism. (2007, February 23). *Background Information Summaries*, Retrieved May 12, 2009, from **International Security & Counter Terrorism Reference Center database**.

ABD Dışişleri Bakanlığı’nın yayınladığı “Teröre Destek Veren Ülkeler” listesi, kanunen bahse konu ülkelere belirli konularda ambargoya hükmeder. Bunlar: silah ihraç ve satışının engellenmesi, çift kullanımı olan maddelerin ihracının kontrolü, ekonomik yardımın yasaklanması, çeşitli mali ve diğer kısıtlamaların uygulanması konularındaki yaptırımlardır³⁹¹.

C. 11 Eylül Sonrası El Kaide ve İlişkili Diğer Örgütlerin Eylemleri

1. 11 Eylül’den Sonra El Kaide Eylemleri

ABD’nin 11 Eylül olaylarından sonra, Afganistan’da konuşlu Taliban ve El Kaide kamplarına saldırısından sonra, iki ay içinde El Kaide militanları ülkeyi terk etmişti. Örgütün yeni yerleşkesi bilinmese bile, bu aşamadan sonra ABD ve Batıya yönelik tehditlerine devam etmiştir. Ayrıca, 11 Eylül’ün ardından El Kaide’nin kötü şöhreti, Cihad gruplarını ve köktendinci örgütleri cesaretlendirmiştir.

³⁹¹ <http://www.state.gov/g/ct/rls/crt/2010/170260.htm> (Erişim: 09 Ocak 2012)

Kendi ülkelerine dağılan El Kaide grupları, yapılanmalarını tamamlayıp faaliyetlerini yerel ve küresel ölçekte devam ettirmişlerdir. Yerel gruplar arasında; 2003 yılında Irak'ın işgali sonrası oluşturulan 'Irak El Kaidesi', İslam Mağribi olarak tanımlanan Kuzey Afrika'da 'Mağrip El Kaidesi', Doğu Afrika'da Somali merkez olmak üzere, Uganda, Kenya ve Yemen'de faaliyet gösteren 'El Şebab' örgütü, Yemen ve Suudi Arabistan'da 'Arap Yarımadası El Kaidesi', Pakistan ve Afganistan sınırında 'Tehrik-i-Taliban' yer almaktadır.

Küresel faaliyet gösteren grup veya hücreler ise, El Kaide amaçlarına bağlı olarak 'Cihad' için gerekli gördükleri planlı ve hazırlıklı eylemler gerçekleştirmişlerdir. İstanbul ve Madrid saldırıları ile kesin olmamakla beraber Londra bombalı saldırıları buna örnek gösterilmektedir. El Kaide'nin küresel eylemleri, takip eden paragraflarda, bölgesel yapılanma ve eylemleri ise müteakip fıkralarda açıklanmıştır.

Küresel hedef kapsamında eylemlere verilebilecek ilk örnek; 15 Kasım ve 20 Kasım 2003 tarihlerinde İstanbul'da, El Kaide bağlantılı bir örgüt tarafından 4 ayrı bombalı araçla düzenlenen saldırılardır. İlk saldırı; 15 Kasım 2003 tarihinde, bomba yüklü araçlarla, Kuledibi'ndeki Neve Şalom ve Şişli'deki Betyaakov sinagoglarının yakınlarında gerçekleşmiştir. Saldırıda, intihar bombacıları ile birlikte 20 kişi ölmüş, 303 kişi de yaralanmıştır³⁹². İkinci saldırı, yine bomba yüklü araçlarla, 20 Kasım 2003 tarihinde gerçekleşmiştir. İstanbul'daki İngiliz Konsoloslugu ve HSBC Bankası Genel Merkezi hedef alınmıştır. Bu saldırıda intihar bombacıları dahil 30 kişi hayatını kaybetmiş, 450 kişi de yaralanmıştır. Saldırıları, El Kaide bağlantılı 'Şehit Ebu Hafs El Mısıri Tugayı' üstlenmiştir³⁹³.

Küresel hedef kapsamındaki ikinci örnek; İspanya'nın başkenti Madrid'de yapılan saldırılardır. 11 Mart 2004 tarihinde, İspanya'nın başkenti Madrid'de, 4 banliyo trenine konulan 10 bombanın, trenler istasyondayken patlaması sonucu; 191 kişi ölmüş, 1800'den fazla kişi de yaralanmıştır. Başlangıçta İspanyol makamları, eylemin ETA tarafından yapıldığını açıklamışlardır. Yaptığı eylemleri üstlenme geleneği olan ETA ise bunu şiddetle reddetmiştir. Olayla ilgili yakalanan

---

³⁹² 'İstanbul Cehennem Gibi' başlıklı, 20.11.2003 tarihli, **Hürriyet Gazetesi** internet sitesi haberi. <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=184782>

³⁹³ 'O Kara Gün Unutulmadı' başlıklı, 20.11.2010 tarihli, **Hürriyet Gazetesi** internet sitesi haberi. <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=16333226>

29 şüphelinin 15 Şubat 2007 tarihinde başlayan duruşmalarında El Kaide bağlantıları ortaya çıkmış, Ağustos 2007 tarihinde de eylemleri El Kaide üstlenmiştir³⁹⁴.

El Kaide doğrudan üstlenmese bile, küresel hedef eylemi kapsamında son örnek Londra saldırılarıdır. 7 Temmuz 2005 tarihinde Londra Metrosu'nda meydana gelen ve 4 intihar bombacısı tarafından gerçekleştirilen eylemde; 52 kişi ve 4 intihar bombacısı ölmüş, 700 kişi de yaralanmıştır. İntihar bombacılarının dördü de Müslüman kökenli İngiliz vatandaşlarıydı. Eylemden sonra, intihar bombacılarının ölmeden önce hazırladıkları görüntülerde, Cihad adına kendi inisiyatifleriyle bu eylemi yapmaya karar verdikleri, örgüt bağlantıları olmadığı, İngiltere'nin Afganistan ve Irak işgalinden vazgeçmesini sağlamak ve Batı'nın Müslümanlara yönelik sömürüsüne dikkat çekmek amaçlarıyla eylemi gerçekleştirdikleri belirtilmekteydi. İstanbul ve Madrid eylemleri gibi, herkesin bu saldırı ardından beklentisi de El Kaide bağlantısıydı. Ancak, örgüt bu eylemi üstlenmemiştir. Londra Metro saldırısı, uzmanların 'Yerel Cihadçı Terörizmi' şeklinde yeni tanımlamalara yönelmelerine neden olmuştur³⁹⁵.

El Kaide'nin 2012 yılına gelindiğinde, dünyanın 6 değişik bölgesinde, 14 örgütle, 30'a yakın ülkede faaliyette olduğu öne sürülmektedir³⁹⁶.

2. Irak El Kaidesi

Ebu Musab El Zarkavi tarafından Ekim 2004 tarihinde kurulan Irak El Kaidesi, El Kaide örgüt şebekesinin Irak kolu şeklinde faaliyet göstermektedir.

Irak, 2003 yılında ABD ve koalisyon güçleri tarafından işgali sonrası, fiili olarak üç temel etnik unsura ayrılmış hale getirilmiştir. Bunlar; Güneyde Şiiler, ortada Sünniler ve Kuzeyde de Kürtler şeklindedir. Kuzeydeki Kürtler, ABD şemsiyesi altında işgal dönemi boyunca diğer gruplara nazaran nisbeten olaysız ve korunak altında bir dönem geçirmişlerdir. Şiiler ise, Sünni bir örgüt olan 'Irak El Kaidesi' adı ile tanınan örgüt nedeniyle, yoğun terör saldırılarına hedef olmuştur.

³⁹⁴Tota, Anna Lisa. "Madrid Bombings." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 372-374. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁹⁵ Croft, Stuart. "London Underground Bombings." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 359-361. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁹⁶ www.nytimes.com/interactive/2011/09/30/world/middleeast/the-killing-of-anwar-al-awlaki.html

Irak El Kaidesi, koalisyon güçlerini, kendilerine karşı çıkan Sünnileri, Irak Hükümet ve güvenlik mekanizmasını zaman zaman hedef alsa da, eylemlerini Şiiler üzerine yoğunlaştırmıştır. Şiilerin kutsal mekânları ile dini liderleri bombalı saldırılar ile hedef alınmıştır. Sıradan Şiiler de pazar yeri gibi, gündelik yaşamın devam ettiği yerlerde bombalı veya intihar saldırıları ile hedef alınmıştır. Bu tür saldırıların temel hedefi, mezhep temelinde çatışma zemini yaratmaya çalışmak olmuştur³⁹⁷.

Irak El Kaidesi çatısında; Afganistan örneğinde olduğu gibi, değişik Müslüman ülkelerden, özellikle de Irak'ın çevresindeki ülkelerden Sünni gönüllüler faaliyet göstermişlerdir. Örgüt 2006 yılından itibaren, tepe yönetiminde yabancı liderler olduğu halde, yerel bir örgüt düzeyinde Irak için faaliyet gösterir hale dönüşmüştür. El Kaide felsefesinden esinlenme devam etmekle beraber, örgütün amacı küresel Cihad'dan yerel gündeme kaymıştır. İşgal güçlerinin ülkeyi terk etmesi ilk hedefi oluşturmuş, Şii çoğunluğa rağmen Sünni egemenliğinde İslami Devlet oluşturmak sonraki hedef olarak belirlenmiştir³⁹⁸.

Koalisyon güçlerine, Irak Güvenlik teşkilatı ve devlet kurumlarına, Şii hedeflerine karşı saldırılar bu dönemden sonra yoğunlaşmıştır. Adam kaçırma, kaçırılanların boyunlarının kesilerek öldürülmesi, EYP (El Yapımı Patlayıcı) saldırıları, bombalama, kadın ve erkek intihar eylemcileri ile yapılan saldırılar, hedefe ulaşmak için örgütün kullandığı genel yöntemler olmuştur. El Kaide'nin genel eğiliminin aksine kadınlar da intihar bombacısı olarak kullanılmıştır. Bu durum, 'Irak El Kaidesi'nin yerel hareket eden, ancak El Kaide etkisinden yararlanmaya çalışan örgüt olduğunu göstermektedir³⁹⁹.

İşgal sonrası Baas Rejimi devrildikten sonra fiili olarak üçe ayrılan Irak'ta mezhep savaşı yerel ve dış dinamikler tarafından körüklenerek desteklenmiştir. Bunun ilk işaretleri, Irak El Kaidesi kurulmadan önce 29 Ağustos 2003 tarihinde, 'Tevhid ve Cihad' adlı örgüt tarafından Samarra şehrindeki Şiilerin kutsal mekânı 'İmam Ali Türbesi' yanında araca yüklü bombanın patlatılması olayı olmuştur. Şii hedeflerine yönelik bu ilk saldırıda, Ayetullah Muhammed Bekir El

---

³⁹⁷ Hafez, Mohammed. "Al Qaeda in Iraq." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 34-35. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

³⁹⁸ **A.g.m.**, ss. 34-35.

³⁹⁹ **A.g.m.**, ss. 34-35.

Hekim de ölmüştür. Aynı şekilde 2 Mart 2004 tarihinde Bağdat ve Kerbela’da, Şii Aşure kutlamaları sırasında meydana gelen saldırılarda 181 kişi hayatını kaybetmiştir. Sayısız örnekleri verilebilecek bu saldırılardaki amacın; Sünni saldırılarına karşı Şii karşılığını ve tepkisini çekerek, Irak’ı bir mezhep savaşı girdabına sürüklemek olduğu değerlendirilmektedir⁴⁰⁰.

2006 yılında örgüt lideri Zarkavi ABD hava saldırısı sonucu öldürülünce yerine, Mısırlı Ebu Eyyüb El Masri geçmiştir. Bu aşamadan sonra da Irak El Kaidesi, Ebu Ömer Bağdadi tarafından yönetilen ‘Irak İslam Devleti’ adlı bir örgütle birleşmiştir. Irak El Kaidesi’nin faaliyetleri, yaratmaya çalıştığı mezhep savaşına ve örgüt ideolojisine karşı olan Irak’taki etkin Sünni gruplar ve aşiretler tarafından benimsenmediği için, 2007 yılından itibaren göreceli bir düşüşe geçmiştir. ABD ve koalisyon askerlerinin çekilip, yerine az sayıda askeri güç ve NATO eğitim unsurları kalınca, bu hedeflere yönelik saldırılarda da azalma görülmüştür. ‘Irak’ın Evlatları Uyanış Konseyi’ adı altında koalisyon güçleri tarafından desteklenip örgütlenen yerel Sünni aşiret üyelerinden oluşan grup, Irak El Kaidesi’ne yönelik, karşı operasyonlarda bulunmuş ve örgütün eylem ve varlık alanını daraltmıştır⁴⁰¹.

3. Mağrip El Kaidesi

Cezayir, Tunus, Fas, Batı Sahra, Moritanya, Libya’yı kapsayan ve Mağrip olarak anılan bölgede faaliyet gösteren ‘Mağrip El Kaidesi’, resmi olarak Ocak 2007 tarihinde kurulmuştur. Faaliyet alanı, İslam Mağribi olarak tanımlanan ve yukarıda belirtilen 6 ülke ile beraber Nijer, Nijerya ve Mali’yi de kapsamaktadır. Amacı, belirtilen ülkeleri kapsayan coğrafyada, ‘Şeriat Devleti’ kurmaktır⁴⁰².

Bölge ve terörizm konusundaki bazı uzmanlara göre ise; Mağrip Bölgesi’nde faaliyet gösteren örgütün ‘Mağrip El Kaidesi’ olmadığıdır. Cezayir temelli olan köktendinci ‘Çağrı ve Mücadele İçin Selefî Grup (Salafist Group for preaching and Combat)’ adlı örgütün, El Kaide’nin kötü ününden faydalanarak böyle tanımlanmayı tercih etmesinin bu değerlendirmeye neden olduğu belirtilmektedir⁴⁰³.

---

⁴⁰⁰ A.g.m., ss. 34-35.

⁴⁰¹ A.g.m., ss. 34-35.

⁴⁰² Salhi, Hamoud. "Al Qaeda in the Islamic Maghreb." The SAGE Encyclopedia of Terrorism. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 35-37. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

⁴⁰³ A.g.m., ss. 35-37.

1990'lı yıllardan itibaren köktendinci teröre karşı mücadelesi ile zayıflayan örgütlerden biri de 'Çağrı ve Mücadele İçin Selefî Grup' idi. İçine düştüğü açmazdan çıkmak için örgüt lideri Hasan Hattab, Ladin ve El Kaide'den mali kaynak ve silah temin etme arayışındaydı. Bu desteğin verildiği, El Kaide'nin Ladin öldürülmeden önceki iki numarası olan Eymen El Zevahiri'nin, 'Mağrip El Kaidesinin' Ocak 2007'de kurulduğunu resmi olarak açıklaması ile belirlenmişti. Kurulan örgüt bundan sonra eylemlerini; banka soygunları, yabancıların kaçırılması ve serbest bırakma karşılığı yüksek fidye paralarının istenmesi, çeşitli hükümet tesislerine saldırı şeklinde yoğunlaştırmıştı. Bazı rakamlara göre örgütün kaçırma eylemleri sonucu aldığı fidye paralarının 6-10 milyon dolar civarında kaynak yarattığı değerlendirilmektedir⁴⁰⁴.

4. El Şebab

Doğu Afrika'da Somali merkez olmak üzere, Uganda, Kenya ve Yemen'de faaliyet gösteren El Şebab örgütü, Aralık 2006 tarihinde Etyopya'nın işgali ile yönetimden alınan 'İslami Mahkeme Birliği' kalıntılarından doğmuştur. Örgütün lideri Şeyh Ebu Zübeyir'dir. İslami esaslara göre yönetilen bir devlet kurmak, örgütün esas amacı olmuştur. Saldırılarını inançsız niteledikleri kendileri dışındaki kişilere, işgal gücü konumunda değerlendirdikleri BM ve Afrika Birliği unsurlarına ve işgalci olan Etyopya ile Uganda kuvvetlerine karşı yöneltmektedir⁴⁰⁵.

Örgüt, Temmuz 2010 tarihinde Somali'nin başkenti Mogadişu'da 32 kişinin, bir ay sonra da Kampala (Uganda)'da 76 kişinin öldürülmesi eylemlerini gerçekleştirmiştir. Fiili olarak üçe ayrılmış olan Somali'de işgalcilere karşı faaliyetlerine devam eden örgüt, etnik milliyetçilik söylemleriyle eleman temini ve destek sağlama çalışmalarını da yürütmektedir⁴⁰⁶.

El Kaide lideri Eymen El Zevahiri'nin Şubat 2012 tarihinde yaptığı açıklamadan sonra, El Şebab'ın da El Kaide'ye katıldığı ve Somali'deki faaliyetlerine El Kaide şemsiyesi altında devam edeceği bilgisi, açık kaynaklarda yer almıştır⁴⁰⁷.

---

⁴⁰⁴ A.g.m., ss. 35-37.

⁴⁰⁵ Salhi, Hamoud. "Al Shabab." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 37-38. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

⁴⁰⁶ A.g.m., ss. 37-38.

⁴⁰⁷ www.cnnturk.com/2012/dunya/02/10/el.sebab.el.kaideye.katildi/648537.0/index.html

5. Tehrik-i-Taliban

Tehrik-i-Taliban, Pakistan ve Afganistan sınırında yer alan bölgede faaliyet gösteren bir örgüttür. Bölgenin özelliği, Pakistan'a bağlı ancak kabileler tarafından yönetilen otonom bir bölge olması, ayrıca 2001 yılında Afganistan'dan ABD saldırısından kaçan Taliban unsurlarının barındığı güvenli alan olmasıdır⁴⁰⁸.

Tehrik-i-Taliban örgütü, Afganistan'daki Taliban'dan farklılık arz etmekle beraber, Taliban ve El Kaide ile yakın işbirliği içerisinde. Örgütün amacı, Pakistan'da Sünni inancı hâkim kılarak İslami esaslara dayanan bir yönetim oluşturmaktır. Bu amaca yönelik olarak, Pakistan asker ve polisini hedef almakta, ayrıca ABD hedeflerine yönelik saldırılarda da bulunmaktadır⁴⁰⁹.

Önceleri 'Pakistan Talibanı' şeklinde tanınan örgüt, Beytullah Mesud liderliğinde Aralık 2007 tarihinde kurulduğunu açıklamıştır. Örgütün kuruluşunu açıklamasından iki hafta sonra Pakistan'da önemli bir suikast olayı gerçekleşmiştir. Pakistan'ın iki dönem başbakanlığını yapmış olan Benazir Butto'ya yönelik, 27 Aralık 2007 tarihinde yapılan suikastın de, üstlenmemiş olsa bile bu örgüt tarafından yapılmış olduğu değerlendirilmektedir. Pakistan hükümeti bu saldırıdan sorumlu tuttuğu örgüte karşı, kendi ülkesinde ABD'nin 'Drone' adı verilen 'Silahlı İnsansız Hava Aracı (SİHA)' kullanmasına, 5 Ağustos 2009 tarihinde müsaade vermiştir⁴¹⁰.

Örgütün diğer eylemleri arasında; Eylül 2008'de Islamabad'da bombalı saldırıda 50, Ekim 2009'da Pakistan Ordusu Karargâhı'nda (Revalpindi) 22 saat rehin tutulan personelden 160, Aralık 2009'da yine Revalpindi'de camiye yapılan saldırıda 35, 28 Mayıs 2010 tarihinde Lahor'da iki farklı camiye yapılan saldırıda 90, Eylül 2010'da Şii Müslümanların ibadethanelerine yapılan saldırıda 80 kişinin öldürülmesi olayları yer almaktadır. 5 Ağustos 2009 tarihinde ABD tarafından yapılan SİHA saldırısı sonucu, örgüt kurucusu Beytullah Mesud öldürülmüştür. Beytullah Mesud ölünce yerine, Hakimullah Mesud geçmiştir. Bu

---

⁴⁰⁸ Sisson, Mary. "Tehrik-i-Taliban Pakistan." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 576-579. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

⁴⁰⁹ A.g.m., ss. 576-579.

⁴¹⁰ A.g.m., ss. 576-579.

olayın intikamı olarak örgüt, Aralık 2009 tarihinde CIA'nın Afganistan'daki Khost yerleşkesine yaptıkları intihar saldırısında 7 Amerika'lıyı öldürmüştür⁴¹¹.

6. Arap Yarımadası El Kaidesi

'Arap Yarımadası El Kaidesi' Yemen ve Suudi Arabistan'daki El Kaide kollarının birleşmesi sonucu, Ocak 2009'da, Nasır El Vuheyşi tarafından kurulmuştur.

'Arap Yarımadası El Kaidesi'nin önemli liderlerinden biri de, aynı zamanda ABD vatandaşı da olan Enver El Evlaki'dir. Akıcı İngilizcesi, sanal ortamı etkili kullanmasıyla Batı'da geniş bir hayran kitlesine sahip olan Evlaki, Yemen kökenli bir aileye mensuptur. Üniversite eğitiminin ardından ABD'de yerel bir camide imamlık yapan Evlaki, 2002-2004 yılları arasında İngiltere'de yaşamıştır. 11 Eylül olayları öncesi, El Kaide bağlantısı nedeniyle takibe alınmış ve FBI tarafından sorgulanmıştır. Yemen'e 2004 yılında gelmiş, 2006'da tutuklanarak cezaevine konmuştur. Birbuçuk yıl sonra serbest kaldığında; ABD karşıtı ve Müslümanların Cihad sorumluluğu konularında hazırladığı konferansları, internet aracılığıyla geniş kitlelere duyurmaya başlamıştır. Batılı Müslümanların, Somali'de faaliyette olan El Şebab örgütüne maddi katkı sağlamaları gibi faaliyetleri düzenlemiştir⁴¹².

Enver El Evlaki, Eylül 2011 tarihinde ABD'nin Yemen'de yürüttüğü harekât kapsamında yapılan SİHA taarruzu sonucu ölmüştür. Evlaki'nin ölümü ABD makamları tarafından; etkili propaganda faaliyetleri nedeniyle, Ladin'in ölümünden sonra en büyük başarı şeklinde değerlendirilmiştir⁴¹³.

Örgütün faaliyeti kesintiye uğramadan Yemen'de devam etmektedir⁴¹⁴.

7. Son Yıllardaki Önemli Terör Olaylarının Özellikleri

Neçayev, Bakunin ve Kropotkin'in ortaya koyduğu anarşist doktrin ve strateji, mirasçısı terör örgütleri tarafından günümüze kadar geliştirilerek kullanılmıştır. Buna örnek olarak Rapoport; Neçayev tarafından yazılan 'Devrimcinin İlmihali' ile Ladin'in 'Eğitim El Kitabı' arasında farklılıktan ziyade

⁴¹¹ A.g.m., ss. 576-579.

⁴¹² Brachman, Jarret. "Awlaki, Anwar Al (1971–)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 79-81. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

⁴¹³ www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/09/110930_yemen_awlaki.shtml?print=1

⁴¹⁴ www.nytimes.com/interactive/2011/09/30/world/middleeast/the-killing-of-anwar-al-awlaki.html

benzerliğin çokluğunu, tek istisnanın ise dinsel bakış açısıyla Ladin'in kadınlara örgütünde yer vermemesine karşın Neçayev'in kadınları örgüt için çok değerli kabul ederek, eleman olarak kullandığını göstermektedir⁴¹⁵.

ABD öncülüğünde Afganistan, ardından Irak'ın işgali ile devam eden terörizmle savaş, daha önceki on yıllara kıyasla çok sayıda insanın ölümü ve yaralanmasına yol açan terör saldırılarının artması sonucunu doğurmuştur. El-Kaide terör örgütü şemsiyesi altında faaliyet gösteren örgütlerin en yaygın kullandığı eylem türü; mayın ve/veya EYP (El Yapımı Patlayıcı) kullanılması olmuştur.

Mayın ve EYP, klasik mücadele yöntemini benimseyen örgütlerin en fazla tercih ettiği vasıta olarak göze çarpmaktadır. Örgütlerin mayın ve EYP'yi tercih etmeleri üç önemli nedenle açıklanabilir. Birincisi, düşmana beklemediği yerde çok fazla zayıat verdirmektir. İkinci neden ise, teknolojiden faydalanarak (eğer bu intihar saldırısı değilse) terörist kaybetmemek, en az eleman kaybıyla en fazla etkiyi sağlamaktır. Son neden ise; saldırıda kullanılacak patlayıcı madde ve düzeneğin temin edilmesinin kolay ve maliyetinin düşük olmasıdır.

8. Çok Kutupluluğun İzleri ve Dünya'daki Yeni Algılar

Uluslar arası siyasal sistemin Soğuk Savaş sonrası yaşadığı görece bahar havasının değiştiği, "Amerikan Barışı (Pax Americana)"nın kurulamadığı ve Dünya'nın yeni bir dengeye ve siyasal şekillendirmeye maruz kalacağı 11 Eylül terör eylemleriyle ortaya çıkmıştır. Uluslar arası sistemde devlet dışı pek çok aktörün bulunduğu, çok sesli ve öngörülemez nitelik arz ettiği, bilgilendirme ve yönetmenin tek merkezli değil çok yönlü ve çok merkezli hale geldiği görülmektedir⁴¹⁶.

11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren örgütün El-Kaide olduğunun açıklanmasından sonra, Batı Dünya'sında adeta "İslamofobi" oluşmuştur. El-Kaide'nin Orta Doğu kökenli ve İslamcı olması bu önyargıyı kronik hale getirmiştir. Çitlioğlu'nun slogan gibi betimlemesi bu yargının Batı kamuoyunda çok güçlü

---

⁴¹⁵ David Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11 (**The New Global Terrorism**), Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı), s. 38.

⁴¹⁶ Deniz Ülke Arıboğan. **Dünyada ve Türkiye'de Terör, Dünyada ve Türkiye'de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002, s. 226 ve 228.

olduğunu kuvvetlendirmektedir: “küresel anlamda kabul gören inanış: din temelinde İslam’ın, ırk temelinde Arapların terörizmin başat aktörleri olduğudur.”⁴¹⁷

İslamofobi sadece ABD’de değil, içinde 15 milyon civarında Müslüman barındıran Avrupa Birliği’nde de yaygın hale gelmiştir. Medya bu korkuyu yaymada, sağduyu yoksunu gibi hareket ederek adeta yangına körükle gitmeye devam etmektedir. Adrian Michaels imzalı, ‘The Telegraph’ gazetesinde yayınlanan haber-yorumda “Müslüman Avrupa: Kıta’mızı Değiştiren Demografik Zaman Bombası” başlığı, bu korkuyu açık bir şekilde ortaya koymaktadır⁴¹⁸.

Bu sürecin ortaya çıkardığı sonuçlardan biri de; terörizm başta olmak üzere yaşanan sorunların küresel ve iç içe geçmiş (transnasyonel) olduğu halde, çözümlerin henüz o düzeye gelmediği⁴¹⁹ ve Dünya’nın buna hazırlıksız yakalandığı gerçeğidir.

Sadece terör yöntemleri ile dize getirilemeyeceği aşikâr görünen ve Dünya’nın en güçlü ülkesi kabul edilen ABD’ye yönelik bu bakışsımsız saldırıların, akılcı bir açıklaması, ondan da öte başarı şansı olabilir mi? Küresel terörizmin doruk noktası sayılabilecek çok hesaplı ve hazırlıklı saldırıları gerçekleştiren (görünen yüzüyle) El-Kaide, sadece çılgın bir fanatik topluluğu mu? Bu sorulara taraf konumunda olan İslam coğrafyasındaki köktendincilerin konuya bakışı ve algısı, terör olaylarının gerekçesinin bir yönünü oluşturmaktadır. Bu algının bir yönü; küresel güçlerin, bazı bölgelerde, özelde de İslam coğrafyasında dayattığı haksızlıkların ve izledikleri politikaların yarattığı rahatsızlıklar, en azından terör yöntemi ile çözülebilir. Diğer yönü; karşıdaki gücü yenebilecek inanca sahip olunması ve terör yöntemleri haricinde başka şekilde başarılı olma ihtimalinin olmadığı düşünülmesi, terörizmi tek araç haline getirmiştir⁴²⁰.

---

⁴¹⁷ Ercan Çitlioğlu. **Gri Tehdit Terörizm**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 35.

⁴¹⁸ <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/5994047/Muslim-Europe-the-demographic-time-bomb-transforming-our-continent.html>

⁴¹⁹ Atilla Eralp. **Dünyada ve Türkiye’de Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002, s. 54.

⁴²⁰ İhsan Bal. **Terörizm** (Terör, Terörizm ve Küresel terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler), Der: İhsan Bal, Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) yayınları, Ankara, 2006, s. 12.

D. Terörizmde Yeni Eğilimler ve Gelecek

Bilişim çağı ve küreselleşmenin iletişim vasıtası olan sanal dünya, terörizmin yeni yüzü ve eğilimleri için de başat ortam haline gelmiştir. Örgütlerin propaganda, iletişim ve eylem emirlerini ilettikleri sanal ortam, yeniden ortaya çıkan ‘anarşist teröristler’ ve ‘siber teröristler’ için de başlıca güvendikleri bir yaşam alanı olmuştur.

1. 21’inci Yüzyılda Uluslar Arası Terör Örgütlerinin Genel Özellikleri

Uluslar arası terör örgütleri, geçen yüzyıldaki örgütlerden farklı özellikler taşımaktadır. Bu farklılıklar; örgüt yapısı, teşkilat ve komuta-kontrol şekli, konuşlandıkları yer, eylem menzili, kullandıkları vasıtalar alanlarında gözlemlenmektedir.

Küresel terör örgütlerinin yapısı ve teşkilatlanması önceki dönemlere göre farklılaşmıştır. Daha küçük, birbirinden bağımsız, otonom (kendi başlarına) hareket eden hücreler şeklinde faaliyet göstermektedirler. Hücrelerin birbirinden bağımsız hareket etmesi sayesinde, ele geçen hücrenin diğerinden haberi olmadığından, tüm örgütün tasfiyesi çok güç hale gelmektedir. Böylece terörle mücadele gücünün faaliyetleri boşa çıkmaktadır⁴²¹.

Aynı şekilde, komuta-kontrol ve emir komuta zinciri de farklılaşmıştır. El-Kaide, neredeyse ABD’nin işgal ettiği veya gücünü konuşlandığı her coğrafyada eylem yapabilmekte, tüm çabalara rağmen örgüt tamamen tasfiye edilememektedir. Çünkü, örgüt hiyerarşik bir komuta-kontrol zinciri içerisinde çalışmamaktadır. Farklı ülkelerde, farklı teşkilatlanma ve komuta zinciri tesis edilmiştir. Ayrıca eylemler ana ideolojiden ‘esinlenerek’ yerel eleman, komuta ve vasıtalarla yerine getirilmektedir. Ana çatıya organik bağlantı mevcut değildir.

Küresel iletişim ve ulaşım vasıtalarındaki gelişmelere paralel olarak, günümüz terör örgütlerinin kullandığı unsurlar da çeşitlenmiş ve zenginleşmiştir. Gönüllü katılım, adeta her ülkede eleman ve finans temininde

---

⁴²¹ "Introduction to Global Terrorist Movements." **Terrorism: Essential Primary Sources**. Ed. K. Lerner and Brenda Lerner. Detroit: Gale, 2006. 259. *Global Issues In Context*. Web. 27 Sep. 2011. <http://find.galegroup.com/gic/infomark.do?&contentSet=EBKS&idigest=2eb57bafc8f42d6bf18c43dc0b561120&type=retrieve&tabID=&prodId=GIC&docId=CX3456600116&isbn=978-1-4144-0622-0&source=gale&userGroupName=40mwrlib&version=1.0>

yaşanan rahatlık, eylemsel çeşitliliği de artırmıştır. Konuşlanan ülkede teşkilatlanan hücre, bambaşka bir coğrafyada eylem yapabilmektedir.

Küresel faaliyet gösteren örgütlerin, önceki örgütler gibi yerel nitelikleri yok denecek kadar azdır. Benzer örgütlenme modelini, narkoteröristler ve silah kaçakçısı grupların da benimsemeye başladığı ifade edilmektedir⁴²². Menzil, eleman ve malzeme temin imkân ve kabiliyetleri arttıkça, küresel terör örgütlerinin ‘Kitle İmha Silahları (KİS)’ kullanma olasılıklarının da yüksek olduğu korkusu son yıllarda yaygınlaşmıştır⁴²³.

2. Siber Terörizm

Siber terörizm; ‘sanal ortamın terörizm kapsamında kullanılması ve istismar edilmesi faaliyetlerinin tümü’ şeklinde tanımlanabilir. Terim ilk defa 1980’li yıllarda, ‘İstihbarat ve Güvenlik Enstitüsü (Institute for Security and Intelligence)’ çalışanı Barry Collin tarafından ortaya atılmıştır⁴²⁴.

Terörizmin kaynağının ve aktörünün, terör örgütleri olduğu kadar bazen devletler de olabileceği, tezin önceki bölümlerinde incelenmişti. Aynı şekilde sanal ortam da hem terör örgütleri hem de devletler tarafından iki yönlü, saldırı ve savunma amaçlı olarak kullanılabilir.

‘Stuxnet’ adı verilen bir bilgisayar yazılımı, daha doğru ifadeyle ‘solucan’ 2009 yılında dünyada birçok bilgisayara bulaşmış, ancak en fazla İran’ın nükleer programına zarar vermiştir. İran’ın nükleer programında, zenginleştirilmiş uranyum elde edilmesi kapsamında, Alman Siemens firmasının santrifüjleri kullanılmaktaydı. ‘Stuxnet’ dünyada birçok bilgisayara bulaşmakla beraber, sadece Siemens’in İran’daki özel tip elektronik santrifüjlerine zarar vermek üzere programlanmıştı. Bu cihazlar, ‘solucan’ sayesinde önce hızlandırılıp, sonra birden yavaşlatılarak bozulmaları sağlanmıştır.

2009 yılında ‘Birleşik Devletler Siber Komutanlığı’nı kuran ABD, Eylül 2011’de taarruzi siber faaliyet göstermediğini, sadece savunma amaçlı yapılandığını açıklamıştır. Bu açıklamaya rağmen bazı uzmanlar ‘Stuxnet’

---

⁴²² A.g.m., s. 259.

⁴²³ A.g.m., s. 259.

⁴²⁴ Lambert, Laura. "Cyberterrorism." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 149-151. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

saldırısının ABD ve İsrail tarafından yapılmış olmasına, kuvvetle ihtimal vermektedirler⁴²⁵.

Avrupa polis teşkilatı Europol'e göre 2007'den başlamak üzere siber taarruzlar, günümüz anarşistleri tarafından artarak yapılmaya devam etmektedir. Siber anarşist olarak tanımlanan kişilerin interneti; henüz kişileri öldürmeden onlara saldırarak zarar verebildikleri, kendilerinin gizli kalarak sığınacakları bir yer olarak gördükleri ve 19'uncu yüzyıl romantizmi ile hareket ederek 'yeni bir rüya evi' buldukları değerlendirilmesi yapılmaktadır⁴²⁶.

2010 yılı Aralık ayı başlarında kendilerini 'Anonim' olarak tanımlayan 'hacker' grubu, 'wikileaks' sitesine yapılan bağışlar için aracı olmayacaklarını açıklayan; PayPal, Amazon, Bank of America gibi aracı kurumların bilgisayar sistemlerine saldırarak çalışmalarını engellemiştir⁴²⁷. Sanal anarşistlerin, bundan sonra da eylemleriyle beklenmedik şekilde korku ve terör yaratmaya devam edecekleri değerlendirilmektedir.

3. Yeni Anarşizm

Yıkmayı hedefledikleri yerine başka bir sistem kurgusu önermeyen anarşistlere yönelik en ciddi eleştiri, anarşistlerin aslında devrimci değil karşı devrimci olduklarıdır. Bu eleştiri daha da ileri götürülerek anarşistlerin gerçekte yıkmaya çalıştıkları sistemin birer kıskırtıcı ajanları olduklarıdır. Marks ve Engels'in, ayrıca sonraki komünistlerin hep anarşizmle savaştıkları ve önünü kesmeye çalıştıkları savlanmaktadır.

Anarşizm, felsefe olarak ortaya çıktığı 19'uncu yüzyıldan günümüze kadar onu eleştirenler, anarşizmi bir ideoloji değil doktrin olarak kabul etmektedirler. Anarşizm, hakim ideoloji ne ise onunla birlikte hareket etmiştir. Aşırı

---

⁴²⁵ Falkenrath, Richard A. "From bullets to megabytes." **New York Times** 27 Jan. 2011: A31(L). Global Issues In Context. Web. 27 Sep. 2011.

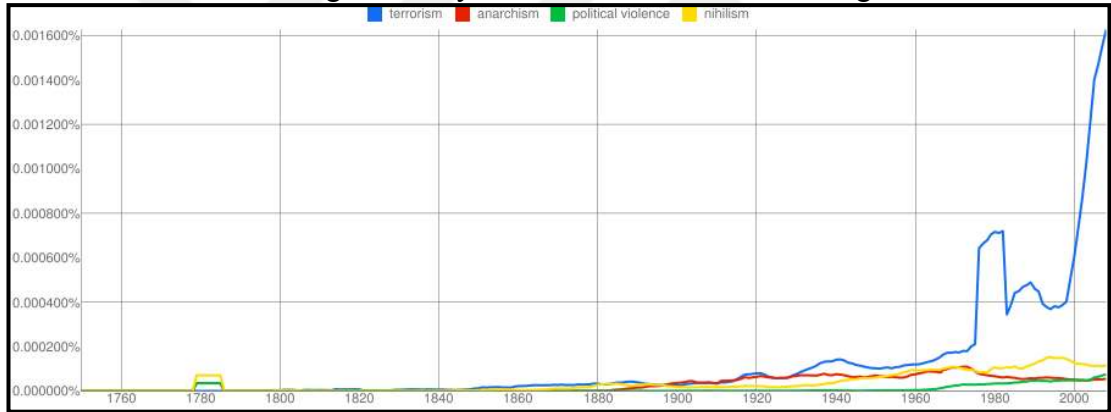
⁴²⁶ Greenwald, Abe. "The Return of Anarchism: Why the discredited terrorist doctrine of a century ago is making a comeback." **Commentary** 131.3 (2011): 32+. Gale Power Search. Web. 7 Feb. 2012.
<http://go.galegroup.com/ps/i.do?id=GALE%7CA250472170&v=2.1&u=40mwrlib&it=r&p=GPS&sw=w>
Gale Document Number: GALE|A250472170

⁴²⁷ **Los Angeles Times**. 08 Aralık 2010. Brian Bennett.

<http://articles.latimes.com/2010/dec/08/world/la-fg-wikileaks-web-attacks-20101209>

bireyciliği⁴²⁸ övmesi, intiharı veya ihaneti seçecek kadar kişiyi değersizliğe yöneltişi, bu yönüyle de terör eylemlerinde bombacıların kurbanlarıyla beraber ölümü seçmeleri, bu ölümün ise ‘yüksek ruh’ olarak görülmesi çok eleştirilmiştir. Sözde ‘yüksek ruh’ların bile reddiyecilikten kaynaklanmakta olduğu düşünülebilir. Anarşist felsefenin temelinde yer alan tüm insani değerlerin reddedilmesi ihaneti de beraberinde getirmiştir. Eylemlerinde kurbanlarına yönelik seçicilik iddiası bulunsada yok edicilikte sınır tanınmaması bu ihaneti kanıtlamaktadır. Grafik-4’te terörizm, anarşizm, politik şiddet ve nihilizm kelimelerinin İngilizce yayınlarda yer alma sıklığı gösterilmektedir. Bu kavramların, ortaya çıkışlarından 1970’lere, yani terörizmin uluslar arası hale geldiği kabul edilen döneme kadar, aynı sıklıkta seyir gösterdikleri görülmektedir. 1970’lerden sonra terörizm ani bir çıkış göstermiş, diğer şiddet türleri de göreceli artış kaydetmiştir.

Grafik 4 : Terörizm, Anarşizm, Politik Şiddet ve Nihilizm Kelimelerinin Yıllara Göre İngilizce Yayınlarında Yer Alma Sıklık Grafiği

Kaynak: www.googleNgram

Küreselleşmeyle beraber anarşizmin tekrar gündeme geldiği, günümüzde anarşistlerin sözde küreselleşme karşıtı eylem ve söylemlerle, gerçekte küresel güçlere hizmet ettikleri düşünülmektedir. Küresel güçlere karşı oluşabilecek eylemler, anarşistler ortaya atılarak, onlar vasıtasıyla ve onların çatısı altında kolayca yönlendirilebilmektedir. Küreselleşme hareketinin unsurları, ulus devletleri çözmek ve devletsizleştirmek amacıyla bölücülük, mezhepçilik, tarikatçılık, cemaatçilik gibi mikrolaştırma yöntemleri kullanmakta, böylelikle çatışma sahasını artırarak yeni müdahale zeminleri oluşturmaya çalışmaktadırlar.

⁴²⁸ (Turgenyev’in ‘**Babalar ve Oğullar**’ adlı romanındaki nihilist Bazarov karakteri ile aynı yazarın kahramanı ile aynı adı taşıyan ‘**Rudin**’ adlı romanında; ‘laf ebesi olup eylem cücesi’ olanlar eleştirilmektedir).

Günümüz anarşistlerinin hedefi; aile ve ortak değerleri yok ederek gençliği ve toplumların geleceğini bir arada tutan şeyleri ortadan kaldırmaktır. Bu çabalarla daha rahat kontrol edilebilen ülküsüz, amaçsız insanlar topluluğu, kendi değer, hak ve menfaatlerini korumak konusunda yeteneksizleşmesi sağlanarak, kendisine karşı olan yapıyla mücadele edemez hale getirilmektedir.

Bireysel terör şeklinde Norveç'te, Anders Behring Breivik adlı ırkçı tarafından yapılan tek kişilik katliam da, bu tür yıkıcılığın vahşetini ortaya koymuştur. Bireyciliğin son safhaya ulaştığı günümüzde, hiçliği yaşayan tüm katmanlarda, farkına varılmadan yok ediciliğin tohumları atılmakta ve bu ortamlar terörizmin anarşist felsefesinin günümüzde yeşerme şansı bulmasına neden olmaktadır.

Her türlü ideoloji ve örgütün içerisinde aslında anarşist yok ediciliğin varlığını görmek normal hale gelmiştir. Bu eğilim kendi adaletini kendisi sağlayan dizi filmler, iletişim kanalları ve sosyal medya ile daha da mikro düzeye indirgenen ve adeta küçük birer robot haline dönüşen fertlerin yaşadığı toplumlarda kendisini göstermektedir.

Günümüz anarşist örgütleri, özellikle Avrupa'da faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. ABD Dış İşleri Bakanlığı ülke iç terörizmi kapsamında 2007 yılından itibaren Yunanistan'da faaliyet gösteren 'Devrimci Mücadele', 'Devrimci Hizip', '6 Aralık' ve 'Çekirdek Ateşi Komplosu' adlı terör örgütlerinin faaliyetlerinin yoğunlaştığına dikkat çekmektedir. 12 Ocak 2007 tarihinde Atina'daki ABD Elçiliği'ne yapılan bombalı saldırıyla beraber, Yunanistan genelinde polis, finans kurumları ve diğer hedeflere yönelik gerçekleştirilen eylemleri "Devrimci Mücadele" adlı bir örgütün üstlendiği, örgütün altı elemanının beraberlerinde bombalar, roket atarlar ve diğer saldırı planlarıyla beraber ele geçirildiği belirtilmektedir⁴²⁹.

01 Kasım 2010 tarihinde Yunanistan'ın başkenti Atina'da Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ile yabancı elçiliklere gönderilmek istenen bombalı paketlerden birinin posta dağıtım merkezinde patlaması sonucu, bir kadın hafif

---

⁴²⁹ <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3395.htm>

şekilde yaralanmış, saldırıyı gerçekleştiren ‘Çekirdek Ateşi Komplosu (SPF)’ adlı örgüte mensup 4 kişi tutuklanmıştır⁴³⁰.

---

⁴³⁰ <http://www.haberturk.com/dunya/haber/567317-bombali-paket-posta-dagitim-merkezinde-patladi>

V. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ TERÖR HAREKETLERİNİN TARİHİ, SEBEPLERİ VE ETKİLERİ

A. Türk Tarihinde Terör Hareketleri

Arap kökenli Harici'ler ve Fars kökenli Haşhaşi'ler tarafından gerçekleştirilen Türk devletlerine yönelik eylemler dışında Bahaî'ler, Celali ayaklanmaları, Yeniçeri ayaklanmaları, toplumcu düşüncenin öncülerinden Şeyh Bedrettin hareketi ile Kurtuluş Savaşı döneminde ve hemen sonrasında yaşanan ayaklanmalar, bazı araştırmalarda terör özelliği taşıyan ve 20'nci yüzyılda Türkiye'de yaşanan terörizme kaynaklık eden hareketler olarak değerlendirilmektedir⁴³¹.

Milli Mücadele döneminde 18, sonraki dönemlerde 13 adet iktidar değişikliğine ve devrimlere karşı toplam 31 adet ayaklanma hareketi kayıtlarda yer almaktadır⁴³².

Türkiye'de 20'nci yüzyılda yaşanan terör olayları, Suat İlhan tarafından genellikle beş döneme ayrılarak incelenir⁴³³. Özdağ ise, Türkiye'de 20'nci yüzyılın ikinci yarısından itibaren 1965'te başlayan ve 40.000'in üzerinde çoğu genç insanın hayatına mal olan terörizmi evreleri bakımından; "1965-1971, 1974-1980, 1984-1999 ve 2003 ve sonrası" şeklinde 'düşük yoğunluklu çatışma' olarak tanımlamakta ve 2006 yılı ile yeni bir evreye girildiğini belirtmektedir⁴³⁴.

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca terörün neredeyse tüm tür ve etkilerine maruz kalmıştır. Ermeni terörü, ideolojik terör, bölücü terör ve köktendinci terör, aynı veya birbirini takibeden dönemlerde ortaya çıkmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü 2012 yılı kayıtlarına göre, başlıca 12 adet terör örgütü Türkiye'deki faaliyetlerine devam etmektedir. Faaliyetine devam eden terör örgütlerinin listesi, aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

⁴³¹ Suat İlhan. **Terör (Neden Türkiye?)**, Alfa Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 3. Baskı, Eylül 2008, ss. 127-128.

⁴³² A.g.e., ss. 135-136.

⁴³³ A.g.e., s. 135. İlhan; Kurtuluş Savaşı ve Atatürk dönemi ayaklanmalarını birinci zaman dilimine koymaktadır. Sonra sırasıyla dönemleri; 1950-1960 (27 Mayıs 1960) sokak hareketleri, 1960-1971 (12 Mart 1971) Soğuk Savaş dönemi terörü, 1971-1980 (12 Eylül 1980) Soğuk Savaş dönemi çok yönlü terör eylemleri ve 1984-1995 bölücü terör şeklinde beş zaman diliminde incelemektedir.

⁴³⁴ Ümit Özdağ. **PKK Terörü Neden Bitmedi, Nasıl Biter**, Kripto Kitaplar, Beşinci Baskı, Ankara, 2010, s. 25.

Tablo 5 : Türkiye’de Faaliyette Olan Terör Örgütleri Listesi

Sıra No	Örgüt Adı	Kanat
1	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C)	Sol
2	Maoist Komünist Partisi (MKP)	Sol
3	Türkiye Komünist Partisi/Marksist Leninist Konferans (TKP/ML-KONFERANS)	Sol
4	Marksist Leninist Komünist Parti (MLKP)	Sol
5	PKK/KONGRA-GEL (Kürdistan Halk Kongresi-KHK)	Bölücü
6	Kürdistan Devrim Partisi (PŞK)	Bölücü
7	Kürdistan Demokrat Partisi/Bakur (PDK/Bakur)	Bölücü
8	Hizbullah	Köktendinci
9	Hilafet Devleti (HD)	Köktendinci
10	İslami Büyük Doğu Akıncıları Cephesi (İBDA/C)	Köktendinci
11	Tevhid-Selam (Kudüs Ordusu)	Köktendinci
12	El Kaide Terör Örgütü Türkiye Yapılanması	Köktendinci

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre 02 Nisan 2012 tarihinde “Türkiye’de Halen faaliyetlerine Devam Eden Başlıca Terör Örgütleri” listesi için bkz.: <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorgrup1.htm>

B. Ermeni Terörü

1. Ermeni Terörünün Genel Özellikleri

Ermeni terörü 19’uncu yüzyıldan itibaren etkili olmaya başlamış, kurulan örgütlerin eylem biçimleri dönemsel özellikler taşımıştır. Taşnak ve Hınçak örgütleri halk ayaklanmalarına öncülük etmiş, daha sonra Osmanlı devlet adamlarına karşı girişilen suikast tipi eylemlerle Rus örgütü Narodnaya Volya modelini esas almıştır. Başta ASALA olmak üzere diğer solcu ve sağcı Ermeni terör örgütleri, 20’nci yüzyılda da Türkiye Cumhuriyeti’nin dış temsilciliklerinde görevli diplomat ve görevlilerini katletmiş, Türkiye ile ilgili hedeflere karşı eylem düzenlemişlerdir.

Laçiner, “devamlılığın” Ermeni terör hareketlerinin en önemli özelliği olduğunu belirtmektedir. Ermeni terörü zaman içerisinde şekil ve içerik

değiştirmiş olsa bile, 19'uncu yüzyılda başlayıp devamlılık gösteren, ayrılıkçı ve dışa bağımlı karakter taşıyan bir harekettir⁴³⁵.

Son yıllarda faaliyetleri son bulmuş olsa bile, ideoloji ve amaç değişmediği, bunun için gerekli ve nitelikli eleman bulma sıkıntısı da çekilmeyeceğinden, Ermeni terörünün yeni bir biçim veya tekrarla ortaya çıkabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir.

2. Osmanlı Dönemi Ermeni Terörü

Birinci Dünya Savaşı öncesi Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluklarının içine düştükleri güçsüz durum, yaşanan toprak kayıpları, Ermeni'lerin de iştahını kabartmıştır. 19'uncu yüzyılda başlattıkları ayaklanmaların devamı olarak, Doğu Anadolu'da tedhiş hareketlerine girişmişlerdir. Silahlı çetelerin 1880'lerde başlayarak yaygınlaştırdıkları Ermeni tedhişi ve ayaklanmaları, 1915 yılına gelindiğinde çığırından çıkmıştır.

Hoffman'ın değerlendirmesine göre, 1880-1890 yılları arasında Osmanlı Devlet adamlarına karşı Ermeni'lerin giriştikleri suikastlar, 19'uncu yüzyılın devrimci terörünün devamı niteliğindeki Ermeni terörüdür⁴³⁶. Ermeni terörü aslında, Hoffman'ın sınıflandırmasının aksine, anarşist yöntemleri kullanan 'İkinci Dalga Etnik Milliyetçi Terör' kategorisinde değerlendirilmelidir. Ermeni'lerin bu dönem eylemleri devlet adamlarına suikast ile sınırlı kalmamış, Ermeni teröristler, 1896 yılında Osmanlı Bankası İstanbul şubesine baskın düzenleyerek dört memuru öldürmüşler, 1905'te de Sultan II'nci Abdülhamid'e başarısız bir suikast girişiminde bulunmuşlardır⁴³⁷.

Önemli kişileri hedef almalarının yanında, girişilen eylemlerle kendi davalarına sempati toplama, bölgesel ve uluslar arası destek sağlama amaçlarıyla da, Ermeni'lerin faaliyetleri terörist karakter taşımaktadır.

Ermeni çeteleri, Osmanlı İmparatorluğunun Birinci Dünya Savaşı'na girmesinden faydalanarak, geri cephede Rus'larla işbirliği yaparak terör

---

⁴³⁵ Sedat Laçiner. 70'li Yıllar ve Ermeni Terörizmi, **Dünyada ve Türkiye'de Terör, Dünyada ve Türkiye'de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Yayınları, Ankara, 2002, ss. 71-72.

⁴³⁶ Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 20.

⁴³⁷ Andrew Mango. **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, Çev.: Orhan Azizoğlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2005, ss. 12-13.

hareketlerine devam etmişlerdir. Bu olayların sonucunda, savaşın doğasında yer alan iç cephenin güvenliğini sağlamak ve teröre son vermek kaygısıyla, Ermeniler zorunlu göçe tabi tutulmuşlardır.

3. Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Ermeni Terörü

20'nci yüzyılda Türkiye'yi meşgul eden, Ermeni terörü ve bölücü terör, Türkiye karşıtlığına daha 1925 yılında vardıkları karşılıklı destekleme anlaşması ile karar vermişlerdir. Mumcu bu anlaşma ilgili olarak: "1925 yılında toplanan 'Sosyalist Enternasyonel'de Ermeni 'Taşnak Partisi', Kürt bağımsızlığını savunan bir bildiri yayınlamıştır. Ermeni'ler, Kürt'lerin devlet kurmak istedikleri topraklar üzerindeki haklarından vazgeçecekler, Amerika ile Avrupa'da Kürtler lehine propaganda yapacaklardı." tespitini aktarmaktadır⁴³⁸.

ASALA başta olmak üzere, birkaç Ermeni terör örgütünün, 1915 olaylarından 60 yıl sonra intikama girişmesinin nedeni neydi? Mango bunun iki nedeni olduğunu belirtmektedir: *"Birinci neden; göçün şokunu atlatan ve yeni yaşadığı ortamda kimlik arayışına giren, geçmişi ile milli bir kimlik yaratmaya çalışan ve kökenini ararken anlatılan hikayelerle intikam duyguları kabaran tipik 'diaspora' davranışdır. İkinci neden ise; Lübnan iç savaşı sonrası ortaya çıkan boşluk, terör örgütleri için bir yaşam alanı yaratmış, ASALA başta 'Filistin Halk Kurtuluş Cephesi' olmak üzere birçok terör örgütü ile ilişkiye girmiş, 'Fırsat ve fesat terörizm doğurmuştu'."*⁴³⁹

ASALA, 21 ülkede meydana gelen 110 ayrı olayda, Türkiye'nin dış temsilciliklerinde görev yapan 42 Türk diplomatını şehit etmiştir⁴⁴⁰. ASALA bu eylemlerini 1975-1985 yılları arasında gerçekleştirmiştir.

ASALA terör eylemlerini gerçekleştirirken birçok ülkeden siyasi destek görmüş, en azından eylemlerinin engellenmeme rahatlığını yaşamıştır. Bunun yanında çoğu terör örgütünde olduğu gibi maddi desteği, özellikle uyuşturucu kaçakçılığı ile uğraşan Ermeni örgütlerinden elde edilen gelirlerle sağlamıştır. Çünkü uyuşturucu ticaretinin en yaygın olduğu 1975 yılı ve sonrası, Lübnan iç savaşı

⁴³⁸ Uğur Mumcu. **Kürt Dosyası**, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı Yayınları, 17'nci Baskı, Ankara, Mart 1997, s. 24.

⁴³⁹ Andrew Mango. **A.g.e.**, s. 24.

⁴⁴⁰ **A.g.e.**, s. 25.

sonrasında bu ülkeden göç eden 300.000 Ermeni'nin Marsilya merkezli yerleşmesiyle bu faaliyetler eş zamanlıdır. Mumcu eserinde; İsveç polisinin Ermeni teröristlerin uyuşturucu karşılığı silah sağladıklarını saptadıklarını aktarmaktadır⁴⁴¹.

ASALA terörüne, çeşitli ülkeler tarafından verilen desteğin azalması ve örgütün çöküşü Fransa'da yaşanan Orly Havaalanı baskını sonrası mümkün olabilmektedir. Mango bu konuyla ilgili olarak, Fransız terörizm uzmanı Claude Moniquet'in açıklamalarına dayanarak, ASALA ile Fransa yetkilileri arasındaki anlaşmaya değinmektedir: *"1982 yılında Türk diplomatlarını hedef alan Ermeni terör örgütü ASALA ile Fransız yetkilileri arasında 'Maalesef mutad olan bir anlaşma' yapılmıştı. ASALA Fransa'da herhangi bir harekette bulunmayacak olursa, Fransız polisi onların Fransa'yı bir üs olarak kullanmasına göz yumacaktı. Fransız hükümetinin bu göz yumması, 1983 Temmuz'unda Orly Havaalanı'nda, 8 kişinin ölümü, 52 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan büyük bir katliamla ödüllendirildi."*⁴⁴² Fransa'nın yaptığı bu vahim hata; terörizme verilen desteğin bir gün kendisine de döneceğini, terör örgütleriyle yapılan pazarlığın geçersizliği ve güvenilmezliğini kanıtlaması bakımından son derece önemlidir.

C. İdeolojik Terör

İkinci Dünya Savaşı sonrası Dünya'nın kutuplara ayrıldığı, blokların oluştuğu ve ideolojilerin keskinleştiği dönemlerin beslediği "yeni sol dönem" terör hareketleri, Türkiye'de de zemin bulmuştur. 'Sol terör' ve onu engellemek için karşısında yer alan 'sağ terör', 1960'lı yılların sonundan itibaren, 1980'lere kadar etkin olmuştur.

Evreleri bakımından Türkiye'deki terör olayları üç bölümde incelenmektedir. Bunlar: 1965 yılına kadar sokak gösterileri şeklinde yaşanan başlangıç safhası, 1965-1970 dönemi örgütlenme, 1971-1979 ise eylem safhası şeklinde tarif edilmektedir⁴⁴³.

---

⁴⁴¹ Uğur Mumcu. **A.g.e.**, s. 207.

⁴⁴² Andrew Mango. **A.g.e.**, s. 19.

⁴⁴³ Suat İlhan. **Terör (Neden Türkiye?)**, Alfa Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 3. Baskı, Eylül 2008, ss. 172-173.

1. 1950-1960 Arası Sokak ve Öğrenci Olayları

1950-1960 dönemi sokak ve öğrenci olayları şiddetten uzak, iktidar ve muhalefeti destekleyen gruplar tarafından girilen sokak hareketleri şeklinde tanımlanmaktadır⁴⁴⁴.

Türkiye, Demokrat Parti (DP) iktidarında göreceli bir gelişme kaydetmesine rağmen, bu gelişmeyi sağlayacak finans sıkıntısı nedeniyle, beklentileri karşılayamamıştı. Genç militanlar, ülkenin geri kalmışlığına bulunacak çözümün, marksist ideoloji ile mümkün olacağını düşünüyorlardı. Halk ise, genel olarak sosyalizm ve marksizme karşıydı. Nitekim daha sonraki dönemlerde Marksist sosyalizm yanlısı partilerin 1965 ve 1969 yılı seçimlerinden % 3'ten düşük oy almaları, halkın yasal ve yasal olmayan zeminde bu ideolojilere bakışını ortaya koymaktadır⁴⁴⁵.

Akşin'e göre; 1958 yılında yaşanan iki önemli olay, DP iktidarına karşı muhalif hareketleri de tetiklemiştir. Bunlardan ilki; 1958 yılında yaşanan ekonomik bunalım sırasında, Dünya Bankası ve IMF'nin baskıları sonucu, doların kurunun 2.80 TL'den 9 TL'ye çıkarılmasıydı. Devalüasyon sonucu yaşanan ekonomik sıkıntıların yükü halkın üzerine binmiş, ancak bundan daha da ağırı hükümetin uyguladığı baskıcı politikalar da misli ile artmıştı. İkincisi ise; 14 Temmuz 1958'deki Irak Devrimi'nin, Türkiye'de yarattığı siyasal hareketlenmeydi. Irak'ta gerçekleştirilen askeri darbe sonucu Kral Faysal ve Başbakan Nuri Sait Paşa öldürülerek, Abdülkerim Kasım önderliğinde devrimci bir hükümet kurulmuştu⁴⁴⁶. Irak Devrimi, DP iktidarı tarafından dış destekli olduğu (SSCB desteği şüphesi ile) düşüncesiyle endişe ile karşılanmıştır. Irak'ın eski yöneticileri ile yakın ilişki içinde olunması, sınır komşusunda olan böyle bir gelişmenin Türkiye'nin güvenliğini etkilemesi nedenleriyle de bu kaygılar artmıştır. Muhalefet ise Irak devrimini baskıya karşı bir hareket olarak görmekteydi⁴⁴⁷.

İktidarın baskısı ve muhalefete yönelik uygulanan (özellikle toplantı ve yurt gezilerindeki) kısıtlamalar, siyasal ortamı 1960 yılına gelindiğinde iyice

---

⁴⁴⁴ A.g.e., s. 138.

⁴⁴⁵ Andrew Mango. A.g.e., s. 27.

⁴⁴⁶ Oral Sander. **Siyasi Tarih (1918-1994)**, İmge Kitabevi Yayınları, 19'uncu Baskı, Ankara, Ekim 2010, S. 310.

⁴⁴⁷ Sina Akşin. **Kısa Türkiye Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 13'üncü baskı, Şubat 2011, ss. 253-255.

gerginleştirmişti. 27 Nisan 1960 günü mecliste alınan kararla ‘Tahkikat Komisyonu’ olağanüstü yetki ile donatılmıştır. Buna göre komisyon; her türlü yayını, yasaklamaya, her türlü etkinlik konusunda önlem ve karar almaya ve bu görevler için hükümet olanaklarından yararlanmaya yetkili kılınmıştır. Bu kararın ertesi günü, İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin yaptıkları protesto gösterisi sonucu bir öğrenci ölmüş, 40 kişi de yaralanmıştır. Ardından Ankara’da Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri gösteriler düzenlemişler, kısıtlamalar ve yayın yasağı sonucu, olaylarla ilgili bilgiler abartılarak yayılmıştır. 21 Mayıs 1960 tarihinde de Harbiye’lilerin Ankara’da yaptıkları yürüyüş, 27 Mayıs 1960 darbesine geline sürecin gelişmelerinin son halkası olmuştur⁴⁴⁸.

2. 1960-1971 İki Darbe Arası Dönem Olayları

İki darbe arası olarak tanımlanabilecek 1960-1971 yılları arasındaki terör olayları, başlangıcında sağ ve sol guruplar arasında sınırlı seviyede kalan şiddet hareketleri iken, 1970’lere doğru dış güçlerin kontrolü, yönlendirmesi ve propagandasıyla yoğun şiddet düzeyine tırmanmaya başlamıştır⁴⁴⁹. Akşin, Batı’da, önce Fransa’da, sonra diğer Avrupa ve ABD’de etkili olan, ancak kısa sürede etkisizleşen ve kontrol altına alınan 1968 olaylarının, Türkiye’de gittikçe sola kayarak zemin bulduğunu belirtmektedir⁴⁵⁰.

27 Mayıs darbesinin ardından kabul edilen 1961 Anayasası özgürlükçü ve çoğulcu yapısıyla, ülkede hem sağ hem de sol için serbest bir hava yaratmıştır. CHP’nin daha solunda yer alan ‘Türkiye İşçi Partisi (TİP)’ gibi partiler de parlamentoda yer bulabilmiş, sağda ise, DP oylarını ve fikir devamlılığını temsilen ‘Yeni Türkiye Partisi’ ile 1965 ve 1969 seçimlerini kazanan ‘Adalet Partisi (AP)’ siyaset sahnesinde yerlerini almışlardır. Sağ ve sol partiler çoğulculuk ortamında kıyasıya rekabet ederken, bu mücadelenin uzantısı sokağa, oradan da yasal olmayan sağ ve sol örgütlenmelere havale edilir olmuştur⁴⁵¹.

Dev-Genç, Türkiye İhtilalci İşçi ve Köylü Partisi, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi, Devrimci Doğu Kültür Ocakları ve Maocu gruplar sol

---

⁴⁴⁸ Sina Akşin. **A.g.e.**, ss. 258-259.

⁴⁴⁹ Suat İlhan. **A.g.e.**, s. 141.

⁴⁵⁰ Sina Akşin. **A.g.e.**, s. 267.

⁴⁵¹ **A.g.e.**, ss. 265-267.

örgütleri oluştururken; Milliyetçi Hareket Partisi'nin kamplarında eğitilenlerin yanında İslami Kurtuluş Ordusu, Türk-İslam Kurtuluş Birliği, Türk-İslam Kurtuluş Cephesi, Evrensel Kardeşlik Cephesi, Şeriat İntihar Birliği, Türk İhtilalci Şeriat Ordusu sağ örgütleri oluşturmuştur⁴⁵². Sağ ve sol gruplar örgütlenmelerini yurt, dernek, meslek oda ve dernekleri, üniversiteler, kısacası toplumun aydın katmanında etkin şekilde yaygınlaştırarak taraftar toplamışlardır⁴⁵³.

Faaliyetler sadece örgütlenme safhasında kalmamış, bahsedilen örgütler, yurda kaçak olarak sokulan silahlarla donatılmıştır. 1965-1973 yılları arasında yapılan ve tamamen tesadüf eseri (casustur şüphesi ile) yakalanan Suriye uyruklu Akil Çubukçı'nın gerçekleştirdiği 46 kaçakçılık olayının bilançosu çok ilginçtir. Sadece bu 46 kaçakçılık yolu ile 27 milyon 132 bin mermi ve 70.731 tabancanın ülkeye sokulduğunun sanık tarafından ifade edilmesi, devletin fark edemediği diğer kaçakçılık faaliyetleri sonucu yurda girmiş olan mühimmat ve silah sayısı düşünüldüğü zaman, vehamet tüyler ürpertmektedir⁴⁵⁴. Bahse konu yıllar, sağ ve sol terör örgütlerinin örgütlenme safhalarını tamamladıkları ve eyleme geçtikleri dönemdir.

1968 yılının Temmuz ayında ABD 6'ncı Filosu'nun ziyareti esnasında Amerika'lı denizcilere yapılan saldırı, bu dönemin sembol öğrenci olaylarının başında gelmektedir. Saldırının yönetildiği iddia edilen İstanbul Teknik Üniversitesi'ne yapılan baskında bir öğrenci öldürülmüştür⁴⁵⁵.

1970 yılında yapılan kur ayarlaması, siyasette yaşanan çalkantılar (40 milletvekilinin AP'den koparak, Ferruh Bozbeyli başkanlığında 'Demokrat Partiyi' kurmaları), örgütlü işçi ve 'şehir gerillası' türü eylemlere girişen öğrenci hareketleri, gerginliğin tırmanmasına neden olmuştur⁴⁵⁶.

Ekonomi ve siyasetteki kötüye gidiş terör olaylarına da yansımış, DİSK'e bağlı işçilerin İstanbul'da yaptıkları gösteriler yaşamı felç etmiştir. Üniversitelerde gösteriler ve öğrenci olayları nedeniyle huzur kalmamıştır. 3 Mart 1971'de, Deniz Gezmiş'in de üyesi olduğu 'Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu' tarafından

---

⁴⁵² Suat İlhan. **A.g.e.**, ss. 142-144.

⁴⁵³ **A.g.e.**, s. 144.

⁴⁵⁴ Uğur Mumcu. **Silah Kaçakçılığı ve Terör**, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı, 29. Baskı, Ankara, Ağustos 2006, s. 61.

⁴⁵⁵ Andrew Mango. **A.g.e.**, s. 28.

⁴⁵⁶ Sina Akşin. **A.g.e.**, ss. 267-268.

4 ABD’li subayın kaçırılması, ardından kaçırılanları bulmak üzere ODTÜ’ye baskın yapılması sonucu çıkan olaylar, 12 Mart muhtırasının verilmesine neden olmuştur⁴⁵⁷.

Mango, sol terörizmin bu on yıl içindeki eylemlerinin, 12 Eylül 1980 darbesini hazırlayan teröre nazaran hafif geçtiği tespitini sunmaktadır. Devamında, bu dönem terörizminde eylemlerin; banka soygunları, fidye için adam kaçırma, Amerikan tesisleri ve başka hedeflere plastik bombalar ile saldırılarla sınırlı kaldığını belirtmektedir⁴⁵⁸.

3. 1971-1980 Arası

12 Mart 1971’den sonra ideolojik tüm dernekler, ‘Türkiye İşçi Partisi’⁴⁵⁹ ve Milli Nizam Partisi kapatılmıştır⁴⁶⁰.

12 Mart muhtırasının ardından terör olayları durmamıştır. İsrail’in İstanbul Başkonsolosu Elrom, 17 Mayıs 1971 tarihinde ‘Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C)’ örgütü tarafından kaçırılmıştır. Hapisteki taraftarlarının serbest bırakılması ve bildirilerinin radyo ve televizyondan üç gün boyunca okunması istekleri kabul edilmeyince, İsrail’li diplomatı öldürmüşlerdir⁴⁶¹. 30 Mayıs 1971’de yapılan operasyonda, Elrom eyleminde bulunan Hüseyin Cevahir öldürülmüş, Mahir Çayan yaralı yakalanarak tutuklanmış, 1 Aralık 1971’de tekrar hapisten kaçmıştır⁴⁶².

Daha sonra Mahir Çayan ve arkadaşları, Ünye Radarı’nda görev yapan İngiliz teknisyenler Charles Lawrence Turner ve Gordon Bonner ile Kanadalı teknisyen John Stuard Law’u şehirdeki evlerinden kaçırmışlardır. 26 Mart 1972 tarihinde gerçekleştirilen eylemin amacı; Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan haklarındaki idam cezasının infaz edilmemesi talebi olarak açıklanmıştır. Eylemcilerin, Tokat’ın Niksar ilçesi Kızıldere Köyü’nde muhtarın evinde saklandıkları öğrenilerek güvenlik güçleri, 30 Mart 1972’de operasyon yapmışlardır. Operasyon sonucu; biri

---

⁴⁵⁷ A.g.e., s. 268.

⁴⁵⁸ Andrew Mango. A.g.e., s. 28.

⁴⁵⁹ Sina Akşin. A.g.e., s. 269.

⁴⁶⁰ Suat İlhan. **Terör (Neden Türkiye?)**, Alfa Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 3. Baskı, Eylül 2008, s. 144.

⁴⁶¹ Andrew Mango. A.g.e., s. 30.

⁴⁶² Halil Karataş. **Kelimelerle Terör**, Kilim Matbaası, İstanbul, Ağustos 2005, ss. 224-225.

hariç tüm örgüt üyeleri ve üç rehine, ölü ele geçirilmiştir. Bu operasyon biçimi, daha sonra öğrenci olaylarına ve protestolara neden olmuştur⁴⁶³.

Muhtıradan sonra, terör olaylarına karışanların bazıları yakalanmış, yargılanmış ve çeşitli hapis cezalarına çarptırılmışlardır. Bazı örgüt üyeleri ise yurt dışına özellikle 1971'den sonra Türk işçilerinin gittiği Batı Almanya gibi ülkelere gitmişlerdir. Liberal yasaların bu ülkede sağladığı rahatlıkla yeniden örgütlenme, taraftar toplama ve propaganda faaliyetlerinde bulunmuşlardır. 1980'lere kadar yaşanacak ideolojik terör, devamında bölücü ve dinci terör için başta Batı Almanya ve diğer Avrupa ülkeleri, terörizmin yaşam alanı durumuna gelmiştir⁴⁶⁴.

Terör örgütlerinin tekrar canlanmasına; yurt dışında buldukları yaşam alanıyla beraber, 1974 yılında genişletilen af yasası da katkı sağlamıştır. 1974 affından sonra, hapishanelerde örgütsel eğitimlerini tamamlayan örgüt üyeleri, daha donanımlı hale gelmişlerdir. Dev-Yol ve Marksist-Leninist Silahlı Propaganda Birliği silahlı eylemlere başlamıştır⁴⁶⁵.

1971-1973 yılları arası güvenlik güçlerinin sağladığı göreceli huzur ve ardından 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı döneminde terörün pek adının duyulmadığı bir süreç yaşanmıştır. Ecevit Hükümeti'nin 1975 yılında istifası ile üniversitelerde sağcı ve solcu öğrenciler arasında çıkan olaylarda, kırktan fazla kişi ölmüştür⁴⁶⁶.

1 Mayıs 1977'de Taksim'de kalabalığa açılan ateş sonucu 35 kişinin ölümü, 1978 Maraş Olayları ve 11 kişinin ölümü, çeşitli kışkırtmalar, boykotlar, Fatsa gibi yerel kurtarılmış bölgeler oluşturulması şiddet sarmalını daha da yaygınlaştırmıştır⁴⁶⁷. Kamu güvenliğinin sağlanamaması üzerine de 13 ilde sıkıyönetim ilan edilmiştir.

22 Aralık 1978'de Kahramanmaraş'da başlayan ve 4 gün süren olaylarda 109 kişi ölmüş, 170 kişi ağır yaralanmış, 500 ev ve işyeri tahrip edilmiştir⁴⁶⁸.

---

⁴⁶³ Uğur Mumcu. **Kürt Dosyası**, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı Yayınları, 17'nci Baskı, Ankara, Mart 1997, s. 2-3 ve 8.

⁴⁶⁴ Mango, **a.g.e.**, s. 29.

⁴⁶⁵ İlhan, **a.g.e.**, s. 146.

⁴⁶⁶ Mango, **a.g.e.**, s. 31.

⁴⁶⁷ İlhan, **a.g.e.**, ss. 146-148.

⁴⁶⁸ Mango, **a.g.e.**, s. 32.

Maraş olayları, ilk yapılan değerlendirmelerde sağ-sol kavgası şeklinde yansıtılsa bile, yaygın kanı, bunun Sünni-Alevi kavgasının körüklenmesi amacı taşıdığı şeklindedir⁴⁶⁹.

Silahlı sokak çatışmaları, suikast ve bombalama, sol ve sağ terör örgütlerinin uyguladıkları normal terörist eylemler haline gelmişti. Bomba yapımında kullanılan kimyevi maddeler, asitler ve diğer patlayıcılar devlet kurumlarından çalınmaktaydı⁴⁷⁰.

12 Eylül 1980'den önce Türkiye'de terör eylemlerine girişen 45 sol, 7 sağ, 15 de bölücü örgüt tespit edildiği, ayrıca bu örgütlerin uzantıları şeklinde Almanya'da 289, Hollanda'da 29, İngiltere'de 23, Belçika'da 17, İsveç'te 13, Fransa'da 12 olmak üzere toplam 408 derneğin faaliyette olduğu terör uzmanlarınca ifade edilmektedir⁴⁷¹.

Türkiye'nin jeopolitik ve özel koşulları, ülkenin yaşadığı yaygın terörün de gerekçesi olmuştur⁴⁷². Hükümetlerin, bürokrasinin, siyasetin, hatta güvenlik güçlerinin; terörün derindeki görünmeyen yüzü ve asıl gerekçeleri hakkında akılcı hiçbir fikirleri yoktu. Türkiye'de yaşanan ve yaşatılan terörün gizli gerekçesi ise, ülkenin her alanda kendine yeter ve bağımsız duruşunun değiştirilmesi, siyasi ve ekonomik etkiye açık hale getirilmesi çabalarıydı. Bu gerekçenin fark edilememesi nedeniyle, solcuların SSCB liderliğindeki Varşova Paktı ülkeleri desteği ile komünizmi getireceği, sağcıların da komünizme karşı mücadele ettiği çözümlemesi, Türkiye'de yaşanan terörü açıklamak için kullanılıyordu.

Hâlbuki Türkiye'ye sokulan silahların kaynağı ve güzergâhı araştırılsa ve doğru sorularla nedenler analiz edilse; yaşanan terörü kimlerin, ne amaçla desteklediği ortaya çıkartılabilirdi. Kendisi de terör kurbanı olan gazeteci ve yazar Uğur Mumcu'yu 1979 yılı Şubat ayında telefonla arayan ve ardından mektup yazarak itiraflarda bulunan İbrahim Telemen adlı silah kaçakçısının ifadeleri, terör olaylarında kullanılan silah ve mermilerin kaynağını ortaya koyması yönünden dikkat çekicidir:

"...Her ne kadar yurdumuza silah demir perde memleketlerinden geliyorsa da gelen silahlar Alman, Fransız ve Belçika malıdır. Ancak, kaçakçı bu

⁴⁶⁹ Akşin, **a.g.e.**, s. 272.

⁴⁷⁰ Uğur Mumcu, **Silah Kaçakçılığı ve Terör**, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı, 29. Baskı, Ankara, Ağustos 2006, s. 131.

⁴⁷¹ İlhan, **a.g.e.**, s. 173.

⁴⁷² **A.g.e.**, s. 289.

memleketlerden silahı alıp bir demir perde memleketine gönderir ve o memleketin gümrüğüne % 12 ila % 15 bir komisyon öder ve silahı oradan serbest olarak nakil imkânına kavuşur, o zaman isterse TIR kamyonu ile isterse motorla Karadeniz'den yurda sokar. Yurda gelen merminin % 97'si Alman GEKO fabrikasındır. % 3 kadarı da Çekoslovakya'dan gelmektedir. Bir de yukarıda değindiğim gibi tabancalar Belçika'dan ve Fransa'dan ticari eşya veya makine olarak deklere edilip Yeşilköy, Sirkeci ve Karaköy gümrüklerinden, gümrükçülerle anlaşarak makine gibi muamele yapıp çekmekte ve bir depodan diğer depoya taşınırken tabancalar alınıp, eski eşya konmaktadır...⁴⁷³”

4. 12 Eylül 1980 ve Sonrası

Ülkenin içine düştüğü kaos, siyasetin irade sergileyememesi ve oynanan oyunu engelleyici tedbirlerin alınamaması müdahalenin yolunu açmıştır. 12 Eylül 1980'de askeri müdahalenin ardından Türkiye'de yaşanan terör ortamı kesilmiştir.

Türkiye'nin sürüklenmiş olduğu çatışma ortamının tarifi bile etkin şekilde yapılamamıştır. 1980 müdahalesine Türkiye'yi getiren olaylar en yetkili ağızlar tarafından anlatılmaya çalışılırken “terör, anarşi ve bölücülük” şeklinde olaylar kapsamaya çalışılmıştır. Hatta askeri müdahalenin en yetkili ağzı olan Org. Kenan Evren tarafından yapılan “Halka Sesleniş Konuşması”nda koşulları hazırlayan gerekçeler “anarşi, terör ve bölücülük” üçlemesiyle ifade edilmeye çalışılmıştır⁴⁷⁴.

Ülkede, darbenin ardından PKK terörünün başladığı 1984 yılına kadar terör bakımından sessiz ve olaysız bir dönem yaşanmıştır. Bazı kaynaklara göre; darbe öncesi terör olaylarıyla ilgisi olduğu değerlendirilen: “230.000 kişi yargılanmış, 517 kişi idam cezasına çarptırılmış, 49 kişi idam edilmiş, 171 kişi işkence sonucu ölmüştür”⁴⁷⁵.

12 Eylül sonrası ele geçirilen silah ve mühimmatın bir tümeni donatmaya yetecek kadar olduğu yetkililer tarafından açıklanmıştır⁴⁷⁶. Başbakan Bülend Ulusu, 14 Kasım 1981 günü yapılan basın toplantısında: 12 Eylül 1980 ile 12 Kasım

---

⁴⁷³ Mumcu, **a.g.e.**, s. 28.

⁴⁷⁴ Org. Kenan Evren'in konuşma metnine; www.belgenet.com/12eylul/12091980_08.html, adresinden ulaşılabilir.

⁴⁷⁵ Akşin, **a.g.e.**, s. 278.

⁴⁷⁶ Mumcu, **a.g.e.**, s. 156.

1981 tarihleri arasında güvenlik güçleri tarafından yapılan operasyonlarda ele geçirilen silah ve mermi miktarını açıklamıştır⁴⁷⁷. Ayrıca hükümetin çağrısına uyan halkın teslim ettiği silah ve mühimmat miktarı da ‘Genelkurmay Sıkıyönetim Askeri Hizmetler Koordinasyon Başkanlığı’ tarafından açıklanmış, 160.140 ateşli silah ve 541.468 merminin de yetkililere teslim edildiği bildirilmiştir. Aşağıdaki tablodaki rakamlar, ülkede yaşanan kargaşanın korkunçluğunu gözler önüne sermektedir.

Tablo 6 : 12 Eylül 1980-12 Kasım 1981 Tarihlerinde Ele Geçen Silah Miktarı

Silah Cinsi	Miktarı
Tüfek	76.890
Tabanca ve makinalı tabanca	672.812
Havan topu	2
Roketatar	23
Roketatar mermisi	77
Uçaksavar	5
Mermi	3.059.103
Telsiz	70

Kaynak: Uğur Mumcu. **Silah Kaçakçılığı ve Terör**, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı, 29. Baskı, Ankara, Ağustos 2006, ss. 215-216.

Ç. Bölücü Terör

1. Kürtçülüğün Kökenleri ve İsyanlar

Kürt milliyetçiliği, egemen güçler tarafından önce yaratılmış, sonra da dönemlik stratejik çıkarlarına göre kullanılmıştır. Osmanlı Devleti döneminden başlayan isyanlar aşiret ağalarının güç ve liderlik mücadelesi kapsamında iken, zamanla egemen güçlerin bu karaktere etnik milliyetçilik katması ve yönlendirmesiyle, bugünlerde yaşanan bölücü terör dönemine ulaşılmıştır⁴⁷⁸.

Çitlioğlu, ABD ve İngiltere gibi siyasi tarihte başat aktör konumunda olan ülkelerin Kürt'lere; kendi ulusal çıkarlarının gerektirdiğinden farklı bir anlam ve rol yüklemeyecekleri gerçeği ile Kürt'lere bakış açılarını, iki önemli tespitle

⁴⁷⁷ A.g.e., s. 215.

⁴⁷⁸ Bkz.: Osmanlı Devleti döneminde Kürt İsyanları Tablo-10, Mütareke ve Milli Mücadele Dönemi Ayaklanmalar Tablo-11, Cumhuriyet dönemi ayaklanmalar Tablo-12 (Ekler bölümü).

sunmaktadır. Bunlardan ilki; CIA'nin gizli faaliyetleri kapsamında ABD Temsilciler Meclisi'ne sunulan 'PIKE'⁴⁷⁹ adlı raporda geçen ve dipnotta yer alan ifadeler, ikincisi ise 27 Ağustos 1919'da İngiliz devlet adamlarının Kürt'lerle ilgili sözlerinin yansıtıldığı ve yine dipnotta geçen alıntıdır⁴⁸⁰.

2. PKK Terör Örgütü

a. Kuruluşu

PKK'nın temelleri, 1974 yılında atılmıştır. Özdağ, eylemlerine başladığı 1984 yılına kadar süren kuruluş aşamasına kadar örgütün; 1973-1978 devresinde 'ideolojik oluşum', 1978-1980 arasını 'politik ideolojinin sınanması' ve 1980-1984 arasını da 'geri çekilme ve hazırlıklar' zamanı olarak nitelendirdiğini belirtmektedir⁴⁸¹.

PKK, Öcalan ve 25 taraftarı tarafından 27 Kasım 1978 tarihinde, Diyarbakır'ın Lice ilçesi, Fis köyünde kurulmuştur. Nihat Ali Özcan'ın yaptığı çalışmaya göre; bölgede 'Kürdistan Devrimcileri' şeklinde bilinen örgüt, ismini 'Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkeren Kürdistan-PKK)' şeklinde ilan etmeyi kuruluş aşamasında kararlaştırmıştır⁴⁸².

PKK Terör Örgütü faaliyete başladığı günden itibaren ise, etnik bölücü örgütlerde görülen 'dört aşamalı hedef stratejisini benimsemiş ve takip etmeye çalışmıştır. Bulut eserinde⁴⁸³; Genelkurmay Başkanlığı'nın hazırladığı "İç Güvenlik Harekâtı ve Terörle Mücadele" konulu belgede belirtilen bilgilerin ışığında, terör örgütünün bu stratejisini şöyle özetlemektedir:

---

⁴⁷⁹ Ercan Çitlioğlu. **Gri Tehdit Terörizm**, Birinci Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara, Kasım 2005, s. 252. " 'PIKE Raporu' olarak adlandırılan belgede Kürtlerden aynen şöyle söz edilmektedir: "...Ne ABD Başkanı (Nixon) ve ne de Dr. Kissenger (dönemin ABD Dışişleri Bakanı) Kürtler için bir zaferi arzu etmemektedirler. Onlar, yalnızca isyancıların (Iraklı Kürtler), Irak'ın kaynaklarını tüketmeye yetecek düzeyde bir çatışmayı sürdürebileceklerinden emin olmayı ummaktadırlar..." Çitlioğlu'nun alıntı kaynağı: "EIR, (Entelligence International Review) The Hot Autumn, Ağustos 1983, Frankfurt, s. 12."

⁴⁸⁰ A.g.e., s. 252. "...Kürt sorununa verdiğimiz önem Mezopotamya bakımındandır. Kürt'lerin ve Ermenilerin durumu bizi hiç ilgilendirmemektedir..." Çitlioğlu'nun alıntı kaynağı: "George McGhee, **ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu**, Ankara, 1992."

⁴⁸¹ Ümit Özdağ. **Türk Ordusunun PKK Operasyonları (1984-2007)**, Pegasus Yay., 2'nci Baskı, İstanbul, Haziran 2007, s. 11.

⁴⁸² Ahmet Çeşme. **Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü (Psikolojik Harekât ve PKK)**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 143.

⁴⁸³ Arslan Bulut. **Açılımın Şifreleri**, BİLGEOĞUZ yayınları, üçüncü baskı, İstanbul, 2010, s. 21.

“Bölücü terör örgütü, ilk aşamada, kültürel ve sosyal bazı hakların temin edilmesini; ikinci aşamada özerk veya federasyon tipi bir yönetim sisteminin oluşturulmasını; üçüncü aşamada, ülkemiz topraklarında sözde Kürdistan devletinin kurulmasını; son aşamada ise bağımsız ve birleşik sözde ‘Büyük Kürdistan’ devletinin oluşturulmasını hedeflemiştir.”

Stratejilerle belirlenen amaçlara ulaşmak için ‘uzun süreli halk savaşı’ kararı alan örgüt, bu savaşın; stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik saldırıdan oluşan üç temel aşama ile kazanılacağını planlamıştır⁴⁸⁴. Uzun süreli halk savaşı stratejisini sürdürebilmek için ise ‘parti-cephe-ordu’ şeklinde örgütlenme modeli benimseneceği açıklanmıştır⁴⁸⁵.

b. Eylemleri

Tamamen bir tesadüf olsa da, ASALA’nın 1983 Orly saldırılarının ardından çözülmesi sonrası, PKK’nın 1984’ten günümüze kadar devam eden terörü, manidar bir zamanlama göstermektedir⁴⁸⁶. Örgütün, 15 Ağustos 1984 tarihinde Eruh ve Şemdinli’de TSK ve emniyet binalarına yapılan saldırıları, ilk önemli ve adını yaygın duyurduğu eylemleri olmuştur.

PKK’nın, 1984-1988 yılları arasındaki ‘silahlı propaganda’ dönemi eylemlerinin hedefi daha çok, Özdağ’ın tarif ettiği gibi korunmasız ‘yumuşak hedeflere’ yönelik olmuştur. Köylüler, köy muhtarları, öğretmenler, çocuklar, yerel politikacılar ve köy korucuları bu ‘yumuşak hedefleri’ teşkil etmekteydi. 1987 yılından itibaren ise askeri hedeflere yönelik saldırılarını yoğunlaştırmıştır⁴⁸⁷.

ABD ve koalisyon ülkelerinin 17 Ocak 1991 tarihinde Irak’a saldırısının ardından, Saddam güçlerinin isyan eden Irak Kürt’lerine yönelik 1991 harekâtı, Türkiye’nin omuzlarına yıkılan mülteci sorununu ortaya çıkarmıştır. ‘Huzur Harekâtı’ ile 500.000’in üzerindeki mülteci Irak’a geri dönmeye ikna edilmiştir. Irak Kürt’lerini korumak adına bu defa, koalisyon güçlerinin 36’ncı enlemin kuzeyinde

---

⁴⁸⁴ Özdağ, a.g.e., s. 12.

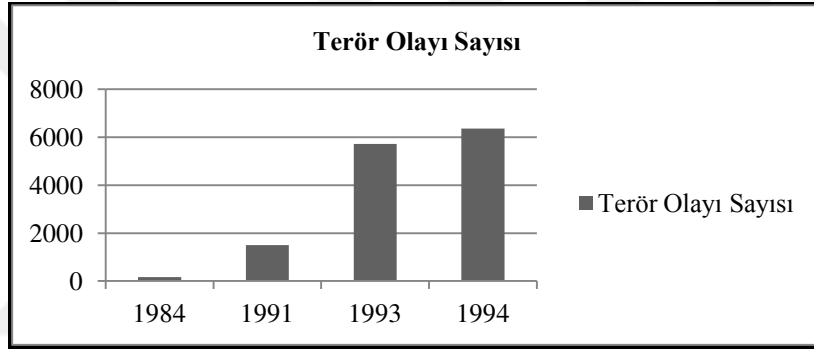
⁴⁸⁵ (Nihat Ali Özcan. **PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi**, ASAM Yay., Ankara, 1999, s. 42.) künyeli eserden aktaran: Ahmet Çeşme. **Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü (Psikolojik Harekât ve PKK)**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 143.

⁴⁸⁶ Ercan Çitlioğlu. **Ölümçül Tahterevallı (Ermeni ve Kürt Sorunu)**, Destek Yay., 5’inci Baskı, İstanbul, Mart 2009, s. 259.

⁴⁸⁷ Özdağ, a.g.e., s. 72.

uçuşa yasak bölge ilan ederek bunu denetledikleri ‘Çekiç Güç Harekâtı’ ortaya çıkmıştır. Türkiye’de İncirlik ve Pirinçlik tesislerinde, Irak’ta da Zaho’da konuşlu ‘Çekiç Güç’ün varlığı Irak Kürtleri için koruyucu bir şemsiye yaratmıştır. Bu boşluktan yararlanan Irak Kürt’leri, Bölgesel Kürt Yönetimini tesis etmişlerdir. ‘Çekiç Güç’ aynı zamanda PKK terör örgütü için de Irak’ın kuzeyinin yaşam ve lojistik alanı haline gelmesini sağlamıştır. Terör olayları: “1984’te 160 iken, 1991’de 1494’e, ‘Çekiç Güç’ varlığını devam ettirirken 1993’te 5717, 1994’te de 6357’ye yükselmiştir”⁴⁸⁸. ‘Çekiç Güç’ün varlığı boyunca PKK’nın terör eylemlerindeki ilk yıllara göre kaydettiği artış, Grafik-5’de gösterilmektedir.

Grafik 5 : 1984 ile ‘Çekiç Güç’ Dönemi PKK Terör Eylemleri Sayısı

Kaynak: Sina Akşin. Kısa Türkiye tarihi, s. 282.

Güvenlik güçlerinin etkin ve fedakâr çabalarıyla sürdürülen terörle mücadele örgütün, bazı yıllarda tamamen gerilemesini, eleman temininde güçlük çekmesini ve adeta tasfiye edilebilecek düzeye indirgenmesini sağlamıştır. ‘Terörle Mücadele’ sürdürülürken ‘Terörizmle Mücadele’de aynı kararlılık ve bilinç düzeyi tüm milli güç unsurlarıyla eşgüdüm halinde yürütülemediğinden, örgüt tekrar dirilmiştir. Tabî ki örgütün yeniden eylem gücüne ulaşmasının gerekçesi sadece terörizmle mücadele boyutunda yapılan hata veya eksikliklerle ifade edilemez. PKK kartını bırakmak istemeyen ve ‘Kürtçülük’ üzerinden Türkiye’yi meşgul etmek, enerjisini harcatmak stratejisini sürdüren egemen güçlerin, süreçlere müdahale etmedeki kararlılıkları da bu sonuca yol açmıştır.

Terörle mücadelenin kararlılıkla sürdürülmesi sonucu PKK terör örgütü, 1986 ve 1990 yıllarında adeta kendisini tasfiye edecek düzeye getirilmiştir⁴⁸⁹.

⁴⁸⁸ Akşin, a.g.e., s. 282.

⁴⁸⁹ Bulut, a.g.e., s. 21.

Genelkurmay Başkanlığı'nın aynı raporunda; Mart 1993'te örgütün silahlı mücadeleye ara verdiği, 1994 yılından itibaren de 'siyasi çözüm' adı altında talep ve yöntemlerini değiştirdiği belirtilmektedir⁴⁹⁰.

1984-1998 yılları arasında TSK'nin verdiği mücadele sonucu; PKK'nın dağ kadroları etkisizleştirilmiş, Güneydoğu Anadolu'da 'alan hakimiyeti' stratejisi ile mücadele Kuzey Irak coğrafyasına taşınmış, hareket alanında örgütün lojistiği ve mali kaynakları sekteye uğratılmış, uluslar arası kamuoyunun taraflı tutumu ve 'Çekiç Güç'ün varlığı dahil siyasal alandaki tüm olumsuzluklara rağmen, üstünlük ve girişim özgürlüğü Türkiye'ye geçmiştir⁴⁹¹.

1998 yılına gelindiğinde, milli güç unsurlarının eşgüdüm içerisinde kullanılmasıyla, örgüt liderinin Suriye'den çıkarılması sağlanmıştır. Teröristbaşının Suriye'den çıkışı ve yakalanışı arasındaki süreç, Tuncay Özkan'ın eserinden özetlenerek devam eden satırlarda aktarılmaktadır. Öcalan, 9 Ekim 1998 tarihinde Şam'dan ayrılıp Yunanistan'a, aynı gün içinde de Rusya'ya geçmiş ve iltica başvurusunda bulunmuştur. Duma tarafından kabul edilen başvuru, Türkiye-Rusya ilişkilerinin gerilmesine neden olmuştur. Rus yetkililerin isteği ile bu ülkeden ayrılmış ve 12 Kasım 1998 tarihinde İtalya'nın başkenti Roma'ya geçmiştir. Türkiye, teröristbaşının iadesini beklerken, İtalya sadece sahte pasaport taşımaktan tutuklamıştır. Türkiye'nin iade taleplerini karşılıksız bırakan İtalya karşıtı gösterilerin tüm kentlerde yaygınlaşması, İtalyan mallarının boykot edilmesi ve başka Avrupa ülkesinin Öcalan'ı almaması, 'istenmeyen misafir' konumu, İtalya'nın da zor duruma düşmesine neden olmuştur. 16 Ocak 1999 tarihinde tekrar 10 gün izin alarak kalabildiği Rusya'ya gitmiştir. 29 Ocak 1999'da Yunanistan'a, oradan da 2 Şubat 1999 tarihinde Kenya'ya geçiş yapmıştır. Burada Yunan Büyükelçisi'nin konutunda kalmış, Kenya'lı yetkililerin baskıları ile havaalanına götürülmüş ve kendisini bekleyen uçaktaki Türk güvenlik yetkililerine 15 Şubat 1999 tarihinde teslim edilmiştir⁴⁹².

---

⁴⁹⁰ A.g.e., s. 22.

⁴⁹¹ Özdağ, a.g.e., s. 30.

⁴⁹² Tuncay Özkan. **Abdullah Öcalan Neden Verildi? Nasıl Yakalandı? Ne Olacak?**, Alfa Yay., 3'üncü Basım, İstanbul, Temmuz 2005, ss. 175-182.

31 Mayıs 1999 tarihinde yargılanmaya başlayan Öcalan, bir ay süren duruşmaların sonucunda idam cezasına çarptırılmıştır⁴⁹³. İdam cezası, TBMM tarafından 2002’de Anayasa’dan çıkarılınca, cezası müebbet hapse çevrilmiştir⁴⁹⁴. Halen İmralı Adası’nda cezasını çekmeye devam etmektedir.

Öcalan’ın, CIA destekli bir operasyonla Türkiye’ye neden teslim edildiği sorusu hep merak konusu olmuştur. Özkan, Öcalan’ın; ABD’nin desteklediği Barzani ve Talabani önderliğinde bir Kürt tampon devletinin kurulması stratejisine, PKK’nın Kuzey Irak’taki varlığının zarar verebileceği ihtimali nedeniyle Türkiye’ye teslim edildiğini değerlendirmektedir⁴⁹⁵. Yetkin ise; uluslar arası siyaset, özellikle de Ortadoğu siyaseti açısından PKK ve liderinin ciddi bir kullanım değeri kalmaması nedeniyle teslim edildiğini değerlendirmektedir⁴⁹⁶.

Türkiye, 30 yıl boyunca devam eden PKK terörü ile mücadelede, başta yetişmiş insangücü olmak üzere önemli maddi ve manevi kayıplara uğramıştır. Terör karşısında gösterilen kararlılık ve sosyal dokusu nedeniyle, PKK başlangıç hedeflerine ulaşamamıştır. Ancak, PKK saldırıları sonucu çok sayıda güvenlik görevlisi ve vatandaş yaşamını yitirmiştir. 1984’ten 2010 yılına kadar verilen şehit ve hayatını kaybeden vatandaş sayıları, takibeden sayfada bulunan grafikte gösterilmiştir. Grafik incelendiğinde; olay sayısındaki artışa paralel olarak, şehit güvenlik gücü personeli ve hayatını kaybeden vatandaş sayısında 1992 yılından itibaren artış yaşandığı, 1994 yılında zirve yaptığı, daha sonra tedricen azalma eğilimine girdiği, 1999’dan itibaren Öcalan’ın yakalanışı ile sönme eğilimi gösterdiği izlenebilir. 2003 yılından günümüze kadar ise 1990 yılı ortalamasına yaklaştığı görülmektedir.

Grafik-6’da izlenen, 1992 yılından itibaren başlayan artışın ve 1994 yılındaki zirvenin nedeni; Birinci Körfez Savaşı sonrası, Irak’ın kuzeyinin PKK için elverişli yaşam alanı olması ile açıklanabilir. 1994 yılından sonra eğilimin düşüşü; TSK’nın terörle mücadeledeki başarısını sağlayan tecrübe, kararlılık ve yeni silahların devreye girmesi, bunun da Türkiye’nin bu kez terörizmle mücadele azmini, ilk kez milli güç unsurları ile ortaya koyması sağlamıştır. TSK’nın verdirdiği kayıplarla tükenme

---

⁴⁹³ A.g.e., s.182.

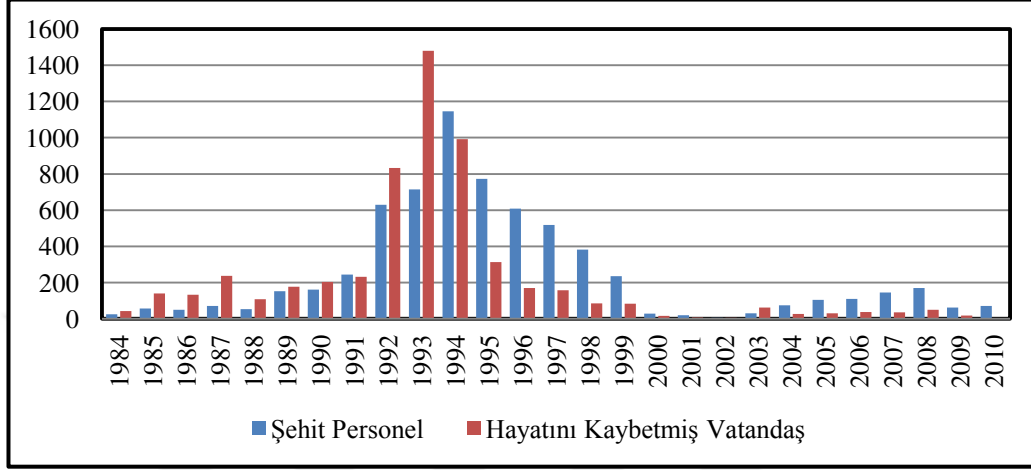
⁴⁹⁴ Murat Yetkin. **Kürt Kapanı (Şam’dan İmralı’ya Öcalan)**, Remzi Kitabevi, İstanbul, Ekim 2004, s. 180.

⁴⁹⁵ Özkan, a.g.e., s.15.

⁴⁹⁶ Yetkin, a.g.e., s. 187.

noktasına gelen örgütün, Öcalan'ın yakalanışı ile eylemselliği neredeyse sönme aşamasına gelmiştir.

Grafik 6 : 1984- 2010 Tarihleri PKK Terörü Sonucu Verilen Kayıplar

Kaynak: www.haberaktuel.com/sayilarla-26-yillik-pkk-teroru-bilancosu-haberi-285814.html

2003 yılından sonra iki faktör terör olaylarının artmasına neden olmuştur. Bunlardan ilki terör örgütünün; İkinci Irak Savaşı sonrası, dağılan Irak ordusundan elde ettiği tahrip gücü yüksek mühimmat ile Irak'ın kuzeyinde tekrar bulunduğu uygun yaşam alanıdır. İkincisi ise: birdenbire 'Kürt Sorunu'na dönüştürülen terör sorununun, 'siyasallaşma' sürecinin hızlanması, siyasallaşmayı terör eylemi ile destekleme ihtiyacı, PKK için tekrar toparlanma ve eylem kapasitesini artırma olanağı vermiştir. Küllerinden adeta yeniden doğan örgüt, EYP ve mayın eylemleriyle daha az zayıf, daha yıkıcı etki elde etmeye başlamıştır. 2003 yılından 2010'lu yıllara gelindiğinde tekrar 1990 yılı ortalamalarına gelinmiştir.

PKK Terör Örgütü için çevre ülkelerde, özellikle de Irak'ta kolay barınması, adeta hayata dönüşüne ve tekrar gücünü toparlamasına yol açmıştır. 2003 yılında Irak'ın işgalinden sonra ortaya çıkan boşluk, aynen SSCB'nin dağılmasından sonraki kontrolsüzlük dönemi gibi etkiler bırakmıştır. Örgüt bu boşluktan yararlanmış ve Irak ordusunun dağılması ile talan edilen ve ticari varlık haline gelen silah, cephane ve mühimmattan da yararlanmıştır.

c. Finans Kaynağı ve Silahları

Uyuşturucu ticareti, kaçakçılık, haraç ve bağış PKK'nın en önemli gelir kaynaklarıdır. Bu kalemler arasında PKK'nın en önemli finans kaynağını ise uyuşturucu ticareti oluşturmaktadır. Avrupa'da 1984-1998 yılları arasında sadece yakalanan ve polis kayıtlarına yansıyan olaylara ilişkin hazırlanan aşağıdaki rakamlar, ticaretin büyüklüğü konusunda ipuçları vermektedir:

“1984-1998 yılları arasında PKK tarafından organize edilen 155 narkotik vakası sonrasında; 2.503 kg. eroin, 13.361 kg. esrar, 4.256 kg. baz-morfin, 2.126 kg. hintkeneviri, 22.440 kg. asetik asit anhidrit, 621 gr. kokain, 277.000 adet amfetamin tablet, 1.080 kg. sodyum karbonat ele geçirildiği, 572 kişinin yakalandığı; OHAL bölgesinde PKK'ya ait sığınaklarda 7.466 kg. esrar, 1 milyon 984 bin adet kök hintkeneviri, 63 kg. eroin, 33 kg. baz-morfin ele geçirildiği ve bir uyuşturucu imalathanesi bulunduğu tespit edilmiştir.”⁴⁹⁷

PKK terör örgütünün yıllık gelirinin bazı kaynaklarda 50-100 milyon dolar, bazı kaynaklarda ise sadece uyuşturucu ticaretinden elde ettiği gelirin 500 milyon Euro ile 2,5 milyar dolar arasında olduğu belirtilmektedir. *“Örgütün adeta Sicilya mafyası gibi hareket ederek; Afganistan, İran ve Pakistan'ı içine alan ve 'Altın Hilal' adı verilen bölgeden gelen işlenmemiş morfinin güvenliğini sağladığı, kendi laboratuvarlarında eroine çevirdiği, Avrupa'da pazarladığı, kendi kontrol alanındaki diğer uyuşturucu kaçakçılarının trafiğinden de yüksek miktarda haraç aldığı belirtilmektedir.”⁴⁹⁸*

---

⁴⁹⁷ Mustafa Yıldırım. **Savaşmadan Yenilmek**, Ulus Dağı yayınları, Ankara, 2001, s. 210. **Fransız ARET TV** tarafından yayınlanan Kürt-PKK raporunu, **Hürriyet Gazetesinde**, Oktay Kurtbay'ın haber-yorum şeklindeki yazısı Mustafa Yıldırım'ın eserinde aktarılmaktadır.

⁴⁹⁸ Gülden Aydın tarafından haber-yorum şeklinde hazırlanan ve **'The PKK'** adlı kitapla ilgili bilgi verilen yazıda (18 Aralık 2011) ayrıca: “PKK terör örgütünün para kaynağının yüzde sekseninin uyuşturucu trafiğinden sağlandığı da belirtilmektedir”. Aktarılan Kaynak: “Harles B. Strozier ve James Frank. **The PKK: Financial Sources, Social and Political Dimensions**, VDM, 2011.”

<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=19489796#>

Harles B. Strozier ve James Frank. **The PKK: Financial Sources, Social and Political Dimensions**, VDM, 2011.

1984-2006 yılları arasında PKK'ya ait 40.000'in üzerinde silah ele geçirilmiş, bu silahların büyük çoğunluğu uyuşturucu trafiğinden temin edilen paralarla alınmıştır⁴⁹⁹.

Aynı şekilde daha sonraki dönemde Irak ordusu ve polisinin yeniden yapılandırılması kapsamında değişik tip ve markada 720 adet silahın da ABD'nin Irak birliklerindeki depolarından çalındığı, bu ülke yetkilileri tarafından açıklanmıştır. Glock marka silahların dışında, A-4 ve C-4 patlayıcılarıyla beraber TNT'lerin de çalındığı daha sonra anlaşılmıştır⁵⁰⁰.

Org. Yaşar Büyükanıt, Kara Kuvvetleri Komutanı iken 11 Mayıs 2005 tarihinde: "Kuzey Irak'tan gelen teröristlerin beraberlerinde çok miktarda C-4 patlayıcı maddesi getirdiğini ve bu patlayıcıları, özellikle şehir ve metropol eylemlerinde kullanabileceği" açıklamasını yapmıştır⁵⁰¹.

Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı Terörle Mücadele Şube Müdürü Nafiz Yüksel de, 25 Kasım 2006 günü İstanbul'da yapılan terör konferansında: "*CIA yetkililerinin verdiği bilgiye göre Irak'ta 5.000 ton C-4 patlayıcısının kaybolduğunu, bu patlayıcıların Irak ve Türkiye'de kullanılma ihtimalinin yüksek olduğunu*" belirtmiştir⁵⁰². Takip eden yıllarda, PKK'nın Irak'tan bir şekilde temin ettiği bu silahlar ve patlayıcıların, onlarca sivil ve yüzlerce güvenlik gücünün hayatına mal olacağı ve olmaya da devam edeceği değerlendirilmektedir.

Güneydoğu Anadolu'da, terör nedeniyle hayvancılık ve tarım gelir kaynağı özelliğini kaybettiği için kaçakçılık, halkın geçim aracı konumuna yükselmiştir. Özellikle İran ve Irak sınırına yakın olan bazı yerleşim yerlerinde geçim için önemli bir faaliyet alanını kaçakçılık oluşturmuştur. Kaçakçılık ile terör, bazen iç içe geçmiştir. Tespiti yapan ve bölgede terörle mücadele eden Sarızebek, bu içiçeliği özetlerken konunun iki yönü olduğunu belirtmektedir. Birinci yönü; küçük ve büyük

---

⁴⁹⁹ Gülden Aydın tarafından haber-yorum şeklinde hazırlanan ve 'The PKK' adlı kitapla ilgili bilgi verilen yazıda (18 Aralık 2011): "PKK silah miktarı bilgilerinin, Türk yetkililerinden alındığının ifade edildiği aktarılmaktadır". Aktarılan Kaynak: "Harles B. Strozier ve James Frank. **The PKK: Financial Sources, Social and Political Dimensions**, VDM, 2011."

<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=19489796#>

⁵⁰⁰ Arslan Bulut. **A.g.e.**, s. 367. Arslan Bulut; gazeteci Saygı Öztürk'ün 24 Şubat 2007 tarihli **Hürriyet gazetesindeki** yazısından bu bilgileri aktarmıştır.

⁵⁰¹ Bulut, **a.g.e.**, s. 366.

⁵⁰² **A.g.e.**, s. 367.

hayvan, bakır, deri, uyuşturucu, silah ve mermi kaçakçılığı faaliyetinde PKK'nın, kaçakçıların tüm geçişlerinden haraç alması ile örgütün yüksek rakamlı gelir elde etmesidir. İkinci yönü ise; her gelip geçen kaçakçıdan zorunlu tutarak, askeri birliklerin yeri, konusu ve hareketleri hakkında istihbarat toplamasıdır⁵⁰³.

d. Batı Dünyasının İkilemi

Terörizmin en kısa ve öz ifadesi Aktan'ın işaret ettiği şekilde *“siyasi nedenlerle veya söylenen siyasi nedenlerle (örgütün söylediği siyasi amacın güdülüp güdülmediği her zaman kesin olmamaktadır) sivillere ve sivil hedeflere saldırılmasıdır”*. Aktan, terörizmi tanımlarken sivil hedef vurgusunu yapmakla beraber *“...Bir ülkenin içinde devlete karşı siyasi amaçlı şiddete başvurmanın hepsine terörizm denir. Asker öldürseniz de, yani çatışma içerisinde asker öldürseniz de, polis öldürseniz de arkadan vursanız da, evinde otururken vursanız da, öğretmen öldürseniz de, ne yaparsanız yapın devlete karşı, devlet memurlarına karşı, halkına karşı siyasi amacınızı telaffuz ettiğiniz andan itibaren, kullandığınız şiddetin tümüne terörizm denir.”*⁵⁰⁴ diyerek, siyasi amaç güdülerek devlete ve halkına karşı girişilen eylemde hedefin sivil ya da asker seçilmesinin bu noktadan sonra anlamsızlığını ortaya koyması bakımından önemlidir.

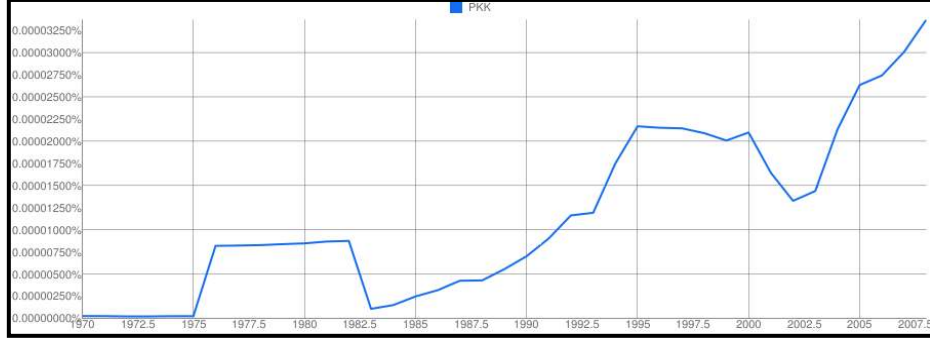
Batı'nın PKK eylemlerine yanlı bakışına, hedef seçimindeki sözde sivil ya da güvenlik gücü ayrımı yapılmıyormuş propagandası neden olmuştur. Eylemlerine başladığı 1984'ten bu yana PKK terör örgütü sivil, asker, polis, öğretmen, din görevlisi, masum insan, çocuk demeden ve hedef gözetmeden vahşetini sergilemiştir. Buna rağmen Batı'lı bakış açısı örgütü ve teröristleri özgürlük savaşçısı olarak yansıtmaya çifte standardını Türkiye'ye karşı hep sergilemiştir.

PKK kelimesinin İngilizce yayınlarda görülme sıklığı Grafik-7'de verilmiştir. Grafik, tamamen örtüşmese de, yıllara göre PKK'nın eylem sayısı ile paralellik göstermektedir.

⁵⁰³ Erdal Sarızeybek. **Şemdinli'de Sınırı Aşmak**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 39.

⁵⁰⁴ Gündüz Aktan. **Terörizm ve Uluslar Arası İlişkiler, Dünyada ve Türkiye'de Terör, Dünyada ve Türkiye'de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002, s. 59 ve 61.

Grafik 7 : PKK Terör Örgütü’nün Yıllara Göre İngilizce Yayınlarda Yer Alma Sıklık Grafiği

Kaynak: www.googleNgram

Marksist bir ideolojiyi benimsediği iddia edilen PKK terör örgütü zamanla, sözde etnik temele dayanan, aslında bölücü ve tamamen ırkçı bir ideolojiye bürünmüştür. Sözde etnik temelden kasıt, gerçek etniklik tanımı ile örgütün amaçlarının ne kadar çelişki taşıdığının ifade edilebilmesi için kullanılmıştır. Etniklik kültürel özellikleri içeren, biyolojik menşe dışında, doğuştan sonra elde edilen ve kazanılanları anlatmaktadır⁵⁰⁵. PKK, mensubiyet ve milli devlete ait olma şuuru ile yaşayan insanlara, farklı bir kimlik algısı yaratılması üzerinden körüklenen bir terör hareketi, küresel planlamanın uluslar arası sisteme sahip, bölgesel taşeronudur.

D. Türkiye’deki Köktendinci Terör Örgütleri

1. Hizbullah

Türkiye’de yaşanan köktendinci terörde ‘Hizbullah’ en öne çıkan örgüttür. Hizbullah’ın kuruluşu 1980’lere dayanmaktadır. Diyarbakır’da, o yıllarda faaliyette olan ve Abdülvahap Ekinci’ye ait ‘Vahdet’ kitapevi, daha sonraki yıllarda ortaya çıkacak olan Hizbullah’ın Türkiye yapılanmasında ilk tohumların atıldığı yer olarak bilinmektedir. Fidan Güngör 1981 yılında Abdülvahap Ekinci’den ayrılarak yine Diyarbakır’da ‘Menzil Kitabevi’ni, Hüseyin Velioğlu da 1982 yılında ayrılarak Batman’da ‘İlim Kitabevi’ni kurmuşlardır⁵⁰⁶.

⁵⁰⁵ Mustafa E. Erkal. Türkiye’de Terörizm, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 129.

⁵⁰⁶ Ercan Çitlioğlu. **Tahran-Ankara Hattında Hizbullah**, Birinci Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara, Nisan 2001, ss. 70-71.

Hizbullah yapılanması bu ayrılıktan sonra, liderlerinin sahipliğindeki kitapevlerinin adıyla iki ayrı koldan faaliyetlerini genişletmişlerdir. Velioğlu'nun liderliğindeki grup 'İlim'ciler', Güngör'ün liderliğindeki grup 'Menzil'ciler' şeklinde tanınmıştır.

Hizbullah örgütü de, diğer köktendinci örgütlerin takip ettiği, tebliğ, cemaatleşme ve cihad aşamalarını yapılanmasında temel alan stratejiyi takip etmiştir⁵⁰⁷.

Fidan Güngör ile ilmi konuda danıştığı Molla Mansur'un dini bilgilere hâkimiyeti, Menzil grubunu, İlimcilerin önüne geçirmiştir. Menzil'ciler bu yetileriyle örgüt taban kitlesini genişleterek, bölgede kabul görmüşlerdir. Buna karşılık, daha atak ve hareketin liderliğinde gözü olan Hüseyin Velioğlu, bu açığı kapatmak için, 'Durmaz' olan soyadını dini çağrışım içeren 'Velioğlu'na çevirtmiştir⁵⁰⁸. Her iki grup arasındaki ayrılıklardan dolayı ilişkiler 1987 yılında kopma noktasına gelmiş ve rekabete başlamışlardır.

Çitlioğlu, ideolojik olarak İlim'cilerin; Mısır'daki 'Müslüman Kardeşler' etkisinde olduğunu, İran İslam Devrimi ve Humeyni modelini örnek aldığını, İran'ı örnek alırken mezhep farklılığına önem vermediğini, buna karşılık Menzil'cilerin; Mezhep farklılığını sorun gördüğünü, İran'a yakın çizgide bulunurken ümmetçi bir anlayış benimsediklerini ve 'Kürt Milliyetçiliği'ni de göz ardı etmediklerini belirtmektedir⁵⁰⁹.

Akyol, Hizbullah terörü ile İslamiyet'in ilk yıllarında ortaya çıkan 'Harici'ler' terörü arasındaki benzerlikleri (yazar özellikle analoji yapmaktan kaçındığını belirterek) eserinde detaylarıyla aktarmaktadır. Hz. Ali'yi ihtilafların

---

⁵⁰⁷ **A.g.e.**, ss. 82-87. Çitlioğlu bu üç aşamayı şöyle tarif etmektedir: "Tebliğ: Davet sözcüğü ile eşanlamlı kullanılmaktadır. Bu davet, dünya genelinde tüm insanlığın İslamı kabul etmesi, İslami esaslara dayalı bir devlet ya da yönetim kurularak bireylerin yaşamlarının İslami kurallara göre düzenlenmesini içerir. ...Tebliğ gizli ve açık olarak yapılır. Gizli tebliğde, bu görevi yapacak çekirdek kadro yetiştirilir. Açık tebliğde ise çekirdek kadro, görev bölgelerinde halka inerek, taban genişletme çalışmalarını yoğunlaştırır. Cemaat: Gizli ve açık tebliğden sonra, bu tebliğe cevap veren, harekete ve bu davanın saflarına katılan, davranış bütünlüğü içindeki kesimin oluşturduğu yapıdır... Cemaatte bireysellik terk edilerek, cemaat liderine mutlak itaat gerekir... Cemaat kültürü içinde kolektif davranış biçimi ve 'tek tip' düşünen, davranan insan tipi oluşturulur. Ayrıca cemaat içinde ekonomik, siyasal ve sosyal paylaşım çevrimi oluşur. Cihad: İnsanların kendilerini İslami anlamda olgunlaştırarak ıslah etmeleri yönündeki çabaları içine alan genel bir kavramdır... Hizbullah'a göre ise; kendi felsefesi dışında yaşayan, İslam dinine mensup olup olmamaları bakımından öteki konumundakilere, şiddet ve zor uygulayarak 'silahlı mücadele' edilmesi anlaşılmaktadır." S. 82-87.

⁵⁰⁸ **A.g.e.**, ss. 70-71.

⁵⁰⁹ Çitlioğlu, **a.g.e.**, ss. 81-82.

çözümünde hakem yöntemine başvurduğu (aslında bu yöntemi Harici'lerin kendisi Hz. Ali'ye önermiştir), dolayısıyla 'Allah'ın hükmüne karşı çıktığı', kendileri tövbe ettikleri halde Hz. Ali tövbe etmediği için onu kâfir ilan etmişlerdir⁵¹⁰. 'Başkaldırı'⁵¹¹ anlamına gelen Harici'lerin, Hz. Ali'ye yönelik muhalefeti derinleşmiş, suikasta uğramasına neden olan sürecin başlamasında etken olmuşlardır.

Harici'ler gayrimüslimlere çok iyi davranırken, kendileri gibi Müslüman olanlara karşı, onları ötekileştirdikleri için vahşet derecesinde şiddet uygulamışlar⁵¹², Bedevi ve kabile anlayışının cahilliği ile hareket ederek kin duygularını inatla ve akıl almaz yöntemlerle sürdürmüşlerdir⁵¹³. İslam dininin öğretilerini, eski kabile anlayışı ile değerlendiren Hariciler'in yarattığı terör, 20'nci yüzyılda Türkiye'de yaşanan Hizbullah terörü ile benzer yönler taşımaktadır.

Hizbullah hareketinin liderliğine soyunan İlim'ciler, PKK ve Menzil'ciler ile çatışmışlardır. Menzil'ciler ise PKK ile çatışma için tebliğ ve cemaatleşme aşamalarının tamamlanmadığını öne sürüp, PKK'ya karşı erken yapılan hareketin devletin işine yarayacağını savunmuşlardır⁵¹⁴.

İlim'cilerin 1994 yılında, Menzil'cilerin lideri Fidan Güngör'ün işyerine saldırması sonucu, bir işçi ölmüş, Fidan Güngör'ün iki oğlu yaralanmıştır. Bu olaydan sonra İstanbul'a giden Fidan Güngör, Menzil'ciler tarafından 11 Eylül 1994 tarihinde kaçırılmış ve kendisinden bir daha haber alınamamıştır. 1999 yılı yakalamalarından sonra Güngör'ün kaçırıldıktan sonra öldürüldüğü öğrenilmiştir⁵¹⁵.

İlim grubu tarafından PKK'ya karşı yürütülen 'komünist ve dinsiz' propagandası etkisini göstermiş ve terör örgütü bölgede zemin kaybetmeye, sorgulanmaya başlanmıştır. Bunun üzerine 1991'de PKK tarafından İlim grubuna yönelik silahlı saldırılar başlamıştır⁵¹⁶. İki örgüt arasındaki çatışmalar ve faili meçhul

---

⁵¹⁰ Taha Akyol. **Hariciler ve Hizbullah (İslam Topluluklarında terörün Kökleri)**, Doğan Kitap, İstanbul, Birinci Baskı, Mart 2000, ss. 14-15.

⁵¹¹ **A.g.e.**, s. 53.

⁵¹² **A.g.e.**, s. 17.

⁵¹³ **A.g.e.**, s. 98.

⁵¹⁴ Çitlioğlu, **a.g.e.**, ss. 85-93.

⁵¹⁵ **A.g.e.**, s. 72.

⁵¹⁶ Halil Karataş. **Kelimelerle Terör**, Kilim Matbaası, İstanbul, Ağustos 2005, s. 131.

cinayetler artmış, İran tarafından yapılan arabuluculuk üzerine, çatışmalar 1995 yılında sona ermiştir⁵¹⁷.

Bazı kaynaklarda, Hizbullah ile PKK arasında 1991-1995 yılları arasında cereyan eden çatışmalarda, her iki örgütten toplam 700 teröristin öldüğü belirtilmektedir⁵¹⁸. Kesin rakamlara ulaşmak, infaz ve çatışmaların bazılarının bilinmez oluşu dolayısıyla mümkün görülmemektedir.

Hizbullah'ın 1980-1998 yılları arasında etkin olduğu Güneydoğu Anadolu illerinde 60-70 civarında camiye, özellikle yatsı namazını takiben; tebliğ, cemaatleşme, taban tutma, eğitim, eylem mesajlarını iletme gibi faaliyetleri için kullandığı bilinmektedir⁵¹⁹. Camilerin kullanılmasına engel olan ve anahtarlarını teslim etmeyen 7 din görevlisi de, 1994-1996 yıllarında Hizbullah tarafından katledilmiştir⁵²⁰.

17 Ocak 1999 tarihinde yapılan Beykoz operasyonu ile örgütün lideri Hüseyin Velioğlu ölü ele geçirilmiştir⁵²¹. Elde edilen bilgilerin ışığında 14 Mart 1999'da Mardin'de örgütün ana karargâhına ulaşılmış, buradan elde edilen 20.000 sayfalık belgelerin çözülmesi ile de Diyarbakır, Şırnak, Mardin, Şanlıurfa ve Batman'da operasyon yapılmıştır. Bu operasyonlarda: 7 sığınak, çok sayıda tabanca, uzun namlulu silah, el bombası ve mermi ele geçirilmiştir⁵²².

Güneydoğu Anadolu'da aynı dönemde yapılan diğer operasyonlarda, 100 civarında Hizbullah teröristi ele geçirilmiştir. Hizbullah terörü kurbanı yüzlerce insanın, nasıl işkence edilerek öldürüldükleri, bu anlar kaydedilmiş olduğu için, yakalamalarda ele geçirilen görüntülü kasetlerle ortaya çıkmıştır. Ayrıca, örgüte başvuranlardan talep edilen biyografiler de ele geçirildiğinden, bunlardan yola çıkarak örgüt mensupları sayısının 20.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir⁵²³.

---

⁵¹⁷ Çitlioğlu, a.g.e., s. 259.

⁵¹⁸ McHugh, Richard. "Turkish Hezbollah." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 590-591. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

⁵¹⁹ Çitlioğlu, a.g.e., s. 67.

⁵²⁰ A.g.e., s. 137.

⁵²¹ A.g.e., s. 65.

⁵²² A.g.e., s. 68.

⁵²³ McHugh, Richard. "Turkish Hezbollah." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 590-591. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Örgüte katılanların % 60'ının okuma-yazma bilmedikleri⁵²⁴, örgütün finansmanının ise; örgüt mensubu aidatları, örgüt mensubu olmayanlardan korkutma yöntemiyle alınan fitre ve zekât, köylerdeki hasadın % 10'u, göçe zorladıkları PKK mensuplarının el koydukları mallar, maddi amaçlı hırsızlık, gasp ve soygun ile yurtdışı gelirlerden oluşmakta olduğu ortaya çıkmıştır⁵²⁵.

Hizbullah'ın; ele geçen doküman ve sorgulama sonuçlarına göre; hücrelenme, gizleme ve aldatma faaliyetlerine önem verdiği, birbirinden bilgisiz az elemanlı hücrelerden oluşan eylem timlerine sahip bir örgüt olduğu ortaya çıkmıştır. Böyle tecrübeli bir terör örgütünün dış destek ve dış istihbarat örgütleri olmadan, eylem yapabilmesi çok güçtür. Hizbullah'ın da İran tarafından etkili şekilde desteklendiği, örgüt mensuplarının askeri eğitimlerini Kum'daki 'Fatih Gani Hüseyini' kampında aldıkları, buna karşılık olarak ise; Türkiye'de bulunan İran'lı muhaliflerin infazında, bazı diplomatların öldürülmesinde kullanıldıkları bilgileri elde edilmiştir⁵²⁶.

Devletin Hizbullahı desteklediği, en azından zamanında görmezden geldiği konusunda kamuoyunda bir algı oluşmuştur. Bu algının oluşumunda: Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 1992 yılı değerlendirmesinde; İstanbul, Şanlıurfa ve Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüklerinin 1996-1998 yıllarında yayınladıkları değerlendirme raporlarında; Genelkurmay Başkanlığı 1997 yılı 'İç Tehdit Dokümanı' Hizbullah Terör Örgütü'nün varlığı, yapılanması ve eylemleri hakkında devletin emniyet, istihbarat ve güvenlik bürokrasisinin bilgisinin olduğunun öğrenilmesi etkili olmuştur⁵²⁷.

Devletin Hizbullah'ı kullandığı ya da görmezden geldiği algısının oluşmasında; PKK'nın eylemlerini yoğunlaştırmaya başladığı 1984 yılından itibaren, terörle mücadele kapsamında din adamlarından yararlanma ya da kısaca 'Güneş Harekâtı' adı verilen, psikolojik harekât çabalarının da etkisi olabileceği, uzman görüşlerinde ifade edilmektedir⁵²⁸. Hizbullah'a yönelik devletin müdahalesindeki belki gecikmenin, bölgede PKK ile mücadele devam ederken açılacak ikinci bir cephenin yaratacağı güçlük de düşünülmüş olabileceği değerlendirmesi göz ardı edilmemelidir.

---

⁵²⁴ Çitlioğlu, a.g.e., s. 183.

⁵²⁵ A.g.e., s. 326.

⁵²⁶ A.g.e., s. 259, 260, 272, 273 ve 288.

⁵²⁷ A.g.e., s. 63, 65 ve 66.

⁵²⁸ A.g.e., s. 96.

Çitlioğlu, Hizbullah terörü konusunda, terör yaşanırken ve örgüt üyeleri yakalandıktan sonra, bölgede bu konuyla ilgili araştırma kapsamında dolaştığında; yöre insanının hala taşıdığı korku ve dehşeti, buna neden olan ortamı ve koşulları tasvir ederek aktarmaktadır. “...*Cadde ortasında bitişik atışla ensesinden vurulan... Satırla ve döner bıçağıyla doğranan... Sorgusuz sualsiz aldatıcı şekilde polis veya asker kılığında evlerinden alınan ve bir daha haber alınamayan... Yer altındaki hücrelerde günler, aylar ve hatta yıllarca, iki üç günde bir verilecek su ve bir lokma ekmekle yaşam savaşı vermeye çalışan insanlar...*” betimlemeleri, insanların olaydan sonra, korkudan öte travma hissetmelerinin nedenlerini açıklamaktadır⁵²⁹. Hem PKK, hem de Hizbullah kaynaklı iki terör arasında kalan insanların, terörün özünde ve amacında yer alan “hedef kitlede ‘korku ve vahşet’ duygusu” oluşturma amacının doğal olarak yaratıldığı görülmektedir.

2. İBDA-C

Bazı kaynaklarda; resmi olarak 1985 yılında kurulan “İslami Büyük Doğu Akıncıları-Cephesi (İBDA-C)”nin, 1970’lerden bu yana faal olduğu belirtilmektedir⁵³⁰. Kurucusu ‘Salih Mirzabeyoğlu’ takma adıyla bilinen, Salih İzzet Erdiş’tir.

Adını 1989 yılında İstanbul’da yaptığı gösterilerle duyurmuştur. “Kendiliğinden Zuhur” adı verdikleri bir yöntemle bağımsız örgütlenen, hiyerarşik bağlantısı olmayan, bağımsız gruplar şeklinde yapılanmıştır⁵³¹. İBDA davası olan ‘Büyük Doğu’ fikrini benimseyen her Müslüman, örgütün doğal üyesi olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşımı ile Türkiye’de meydana gelen bazı terör eylemlerini başka, belki de gizli kalmak isteyen yapılar gerçekleştirdikleri halde, İBDA-C adı hep ön planda olmuştur. İBDA-C’nin kendi elemanları da terör eylemleri gerçekleştirmekle beraber, başka örgütler için de ‘şemsiye örgüt’ işlevi görmüştür.

---

⁵²⁹ A.g.e., s. 59.

⁵³⁰ McHugh, Richard. "Great Eastern Islamic Raiders' Front." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 234-235. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

⁵³¹ 02 Kasım 1999 tarihli **Hürriyet Gazetesi**. “İBDA-C’nin Eylem Talimatı Cezaevinden” başlıklı haber.

15 Kasım 2003 tarihinde İstanbul’da ‘Neve Şalom’ ve ‘Betyaakov’ sinagogları yakınlarında meydana gelen terör saldırılarını ilk üstlendiği bildirilen örgüt yine İBDA-C olmuştur⁵³².

Ahmet Taner Kışlalı suikastı başta olmak üzere laik, İslam dini karşıtı tarif edilen yazar, gazeteci, akademisyen ve politikacının katledilmesinin İBDA-C tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmektedir⁵³³.

“Büyük Doğu Başyücelik Devleti” kurmak amacıyla örgütlenen ve eylem yapan İBDA-C terör örgütüne yönelik, 1998 ve 1999 yıllarında emniyet güçleri tarafından 20 ayrı operasyon yapılmıştır. Bu operasyonlarda 170 şüpheli çeşitli çap ve tipte silah ve mühimmatlarıyla birlikte ele geçirilmiş, yapılan sorgulamalar neticesinde örgütün karıştığı 35 terör eylemi aydınlatılmıştır⁵³⁴.

2003 yılında kabul edilen ‘Topluma Kazandırma Yasası’ sonucu teslim olan 134 Hizbullah mensubundan 115’i serbest bırakılmıştır⁵³⁵. Örgüt lideri, önce idam cezasına, bu cezanın kalkmasıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılmıştır. 2012 yılı itibarıyla Salih İzzet Erdiş cezaevinde bulunmaktadır. Lideri ve bazı mensupları cezaevinde olsa bile internet sayfaları, dergi, yayınevi ve kitapevi etrafında örgüt faaliyetlerinin devam ettiği bilinmektedir.

E. Öğrenilen Dersler ve Terörle Mücadele

Türkiye’de terör kelimesinin geçtiği ilk resmi metin, 6 Ocak 1972 tarihli Resmi Gazete’dir. Türkiye İşçi Partisi’nin kapatılması kapsamında Anayasa Mahkemesi’nde yapılan savunmada ‘terör’ kelimesinden bahsedilmektedir⁵³⁶. Bundan önceki dönemlerde terör kavramı, Arapça kökenli ‘tedhiş’ kelimesi ile anlatılmaya çalışılmıştır.

⁵³² 15 Kasım 2003 tarihli **Hürriyet Gazetesi** internet sitesinin ‘İstanbul’da Dehşet’ başlıklı haberi.

⁵³³ McHugh, Richard. "Great Eastern Islamic Raiders' Front." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 234-235. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

⁵³⁴ 01 Kasım 1999 **Hürriyet Gazetesi**.

⁵³⁵ 22 Kasım 2003 tarihli **Hürriyet Gazetesi** internet sayfasında yayınlanan “481 Köktendinci Serbest Kaldı” başlıklı haber.

⁵³⁶ rega:// 06.01.1972 tarihli **Resmi Gazete**.

3713 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilk maddesinde⁵³⁷ yer alan terör tanımında; cebir ve şiddet ile korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdidin yer alması terörün yöntemi; Türk Devleti ve Cumhuriyetin varlığına karşı girişilen her türlü eylem ile terörün hedefi; bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilmesi de kapsamını göstermektedir.

Türkiye'nin, neredeyse kurulduğu 1976 yılından 2012'lere kadar 40 yıla yakındır maruz kaldığı PKK terörizmi ile mücadelede en önemli sıkıntısı; terörle mücadele çitasını terörizmle mücadeleye yükseltecek stratejik yaklaşım eksikliğidir. Özdağ ise bunu şu yaklaşımı ile derinleştirmektedir: *“Türkiye Cumhuriyeti devlet mekanizmasının, siyasal partilerin ve toplumun geniş katmanlarının üzerinde birleştiği, stratejik nitelikli, uzun vadeli bir çözüm yöntemi üzerinde uzlaşamamıştır. Bu durum ortaya her türlü ortak akıldan uzak, günlük basit ihtiyaçlara cevap veren uygulamaların, çözüm diye sunulmasını beraberinde getirmiştir.”*⁵³⁸

Terörle mücadelede devletin bu alanda sorumlu adli, idari, güvenlik ve kolluk kuvvetlerinin tecrübeli olması, yasa gücü ile de etkin şekilde desteklenmesi gerekmektedir. ABD, İspanya ve İngiltere'de yaşanan son on yıl içindeki terör saldırılarından sonra bu ülkeler, terörle mücadelede istihbarat ve güvenlik güçlerinin elini kuvvetlendiren idari ve adli düzenlemeleri süratle yaşama geçirmiştir. Türkiye'de ise terörle mücadele eden unsurlar, dolayısıyla devlet; terör örgütü ve teröriste karşı zayıf ve pasif bir konuma düşürülmüştür.

Terörün hayat damarlarından birisi propagandadır. Bir terör örgütünün propaganda imkân kabiliyeti yasa gücüyle kırılabılırsa, terörizmle mücadele de önemli avantaj elde edilir. Terörle mücadele kanununun sekizinci maddesi, AB uyum yasaları

---

⁵³⁷ **Madde 1** - (Değişik fıkra: 15/07/2003 - 4928 S.K./20. md.) Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir. <http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx> (erişim 28 Eylül 2011)

⁵³⁸ Ümit Özdağ. **PKK Terörü Neden Bitmedi, Nasıl Biter**, Kripto Kitaplar, Beşinci Baskı, Ankara, 2010, s. 29.

gereği kaldırılmadan önceki haliyle uygulanabilse idi devletin terörizmle mücadelede eli daha güçlü olabilirdi⁵³⁹.

İstihbarat, psikolojik harekât ve güvenlik; terörle mücadelede saç ayağı gibi en önemli üç unsurdur. Devletin güvenliği ve terörle mücadelenin başarısı bu üç kuvvet çarpanının eşgüdüm içerisinde çalışmasına bağlıdır. Tehdidi tespit edecek istihbarat teşkilatları, bu tehdidin bertaraf edilmesi için gerekli psikolojik harekât tedbirlerini belirleyecek Milli Güvenlik Kurulu gibi, devletin bu konudaki ehil unsurlarını bir araya getiren bir üst yapı, tespit ve teşhis edilen tehdidi ortadan kaldıracak ya da etkisini azaltacak kolluk kuvvetlerinin varlığı, terörle mücadele için esastır.

Türkiye'nin maruz kaldığı on yıllara yayılan tüm terör hareketleri birbirinden farklı olduğu gibi, benzediği düşünülen IRA, ETA vb. örneklere göre de çok büyük farklılıklar içermektedir. Aynı şekilde Türkiye'de 1970 öncesi, 1980 öncesi ve 1984'ten sonra yaşanan terör hareketleri de; amaç, güç ve yöntem bakımından birbirinden farklıdır⁵⁴⁰.

Şiddet ve terör, kaynağı ne olursa olsun ampirik konular arasında yer aldığı uzmanlar tarafından kabul edilmektedir⁵⁴¹. Terörün nedenleri, beslendiği kaynaklar, terörist profili gibi alanlarda terörizmi ilgilendiren bilimsel disiplinlerin alan çalışma sayıları çok azdır. Yapılan alan çalışmalarının bazıları da etnik ayrıştırmayı körükleyici, sözde gerçekleri ortaya koyan, yanlı ve tartışmalı çalışmalar olmuştur. Terörist profili, örgüt yapısı, halkın eylemleri algılayışı, hareketin motivasyonu, kaynakları, kökenleri gibi konularda yapılan alan çalışmalarının, terörle mücadele eden güvenlik ve kolluk güçlerine yol göstereceği, yapacakları hataları en aza indireceği ve mücadelelerini kolaylaştırıcı etkisinin olacağı açıktır. Ancak, bu alan onca emeğe rağmen boş bırakılmış ve görmesi gereken bilimsel ilgiyi elde edememiştir.

---

⁵³⁹ İlhan, Suat. **Terör (Neden Türkiye?)**, Alfa Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 3. Baskı, Eylül 2008, s.33. Terör Yasası 8. maddesinin değiştirilmeden önceki hali: "Türkiye Cumhuriyeti devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı ve sözlü propaganda ile toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılamaz" şeklindeydi.

⁵⁴⁰ A.g.e., s. 39.

⁵⁴¹ Mehmet S. Aydın. Şiddet ve Terör, Türkiye'de Terörizm, **(Türkiye'de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 31.

Gerçekte bu eksiklik, sadece bilimsel çalışmaların azlığından veya yetersizliğinden kaynaklanmamaktadır. En önemli neden, terörle ilgili çalışma yapma cesaretinin, karşılaşılan çetin bürokrasi nedeniyle azalmasıdır. Ayrıca yapılacak çalışmalarda ortaya çıkacak bilimsel sonuçların kabullenilmesini sınırlayan, güvenlik bürokrasisi ile kamuoyu algısındaki önyargı beklentisi de diğer etkindir. Ancak tarih, emareleri önceden ortaya çıkıp reddedilen hususların çok kısa süre sonra, başkaları tarafından dikte ettirildiği şekliyle, farkında olmadan kabullenildiğini gösteren örneklerle maalesef doludur.

Karaosmanoğlu, stratejik sentez yaklaşımı ile Türkiye'nin terör ve terörizmle mücadelesinde uygulanması gereken yöntemi üç madde halinde ifade etmektedir. Bunlar: *“Uluslar arası hukuk ve insan hakları normlarının realizasyonu, uluslar arası insan hakları ve terör normlarının geliştirilmesine katkı sağlanması ile uluslar arası hukuk ve insan hakları kurallarına uygunluk içinde terörle mücadelenin sürdürülmesi”*⁵⁴² şeklindedir.

Türkiye, cumhuriyet tarihi ve öncesi dönemler dahil terörün tüm çeşitlerine maruz kalmış ve yaşamış bir ülkedir. İnsanın kültüründe ve mayasında var olan ayrılığı değil birleşmeyi ve hoş görmeyi esas edinen karakteri sayesinde, terör hareketleri başarıya ulaşamamıştır. Ancak en değerli varlığı olan insan gücü ve maddi kaynakları heba olmuş, gelişmesine sarf edeceği enerjisi bu alana yoğunlaşmış, hepsinden önemlisi de şuuru bu kötü anılarla yaralanmıştır. Bu yaraları sarma becerisini gösterirken, Batı gibi alınan ve öğrenilen dersler konusunda ise aynı oranda becerikli olamamıştır.

Terörün kökünün kazınması çok iddialı bir yaklaşımdır. Bu yıllar boyunca yetkililer tarafından sürekli tekrarlanmasıyla, mağdurların hayal kırıklığından başka bir sonuç getirmemiştir. Kendall, terörizmle mücadelenin özünü ve takip edilmesi gereken stratejiyi şu şekilde ifade etmektedir: *“Terörizmi yok etmek mümkün değildir. Terörizmi yok etmek demek, demokrasiyi yok etmektir. Amaç terörizmi mantıklı bir noktada tutmayı başarmak ve insanların günlük yaşamlarına etki etmemesini sağlamaktır. Bu konuda vazgeçilmez ve uygulanması gereken dört temel strateji vardır:*

---

⁵⁴² Fatih Karaosmanoğlu. Terör ve Temel Hak ve Özgürlükler: Uluslar Arası Hukuk Perspektifinden Bir Bakış, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, ss. 59-60.

İlki potansiyel teröristlerin bir gruba katılmasını engellemek, ikincisi grup içinde değişik görüşler oluşturmak, üçüncüsü gruptan çıkışı kolay hale getirmek, sonuncusu ise gruba olan desteği azaltabilmektir.”⁵⁴³

PKK terörü konusunda Özdağ, 2008’da başlayan ‘Kuzey Irak Açılımı’, devamında 2009’daki ‘Kürt Açılımı’ ile terörizmle mücadelenin ‘Terörle Müzakere’ye dönüştüğüne işaret etmektedir⁵⁴⁴.

---

⁵⁴³ Cengiz Özdiker. Türkiye’de Medya ve Terör, Türkiye’de Terörizm, **(Türkiye’de Terörizm Dünyü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, ss. 120-121.

⁵⁴⁴ Ümit Özdağ. **PKK Terörü Neden Bitmedi, Nasıl Biter**, Kripto Kitaplar, Beşinci Baskı, Ankara, 2010, s. 19.

VI. SONUÇ VE TARTIŞMA

Terörün başlangıcı Fransız İhtilali kabul edilmekle beraber, insanlık tarihi kadar eski bir siyasal şiddet türüdür. Terörizmin uluslar arası nitelik kazanması ise 1960'ların sonunda başlamıştır. Bunun ilk nedeni; FKÖ bağlantılı örgütler ile aynı dönemde faaliyet gösteren dünyadaki diğer terör örgütlerinin eylemlerini, davalarından daha farklı coğrafyalara ve hedeflere taşımalarıdır. İkinci önemli neden ise; kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler ve televizyonun yaygın kullanılması sonucu, terör eyleminin gerçekleştiği ortamdan çok daha geniş bir kitleye ulaşmasıdır. Tüm bu gelişmelerle, terörizm üzerine akademik çalışmalar da, 20'nci yüzyılın son çeyreğinde artmıştır.

Terör üzerine ortaya konan akademik çalışmalar sonucu, tanımı konusunda belli bir uzlaşa olduğu görülmektedir. Teoride ulaşılan uzlaşa, BM başta olmak üzere uluslar arası ve ulus ötesi aktörlerin yaklaşımlarında ortaya çıkmamaktadır. Asıl çatışma, hangi örgüt veya eylemcinin terörist olarak tarif edilmesinde yaşanmaktadır. Bu fikir ayrılığı ve çatışmanın yansıması, terörle mücadelede istenen düzeyde başarılı olunamaması sonucunu doğurmaktadır. Küresel terör kapsamında milat kabul edilen ABD'deki 11 Eylül saldırıları sonrası oluşan olumlu havaya rağmen, tarafların ortak bir anlayış ve zeminde buluşmaları mümkün olamamıştır.

Terörün tanımlanmasında ve kodlaştırılmasında yaşanan zorluğun en önemli nedeni; kişi, kurum ve/veya devletin algısı, konumu ve durduğu yerin farklılığıdır. Terörizmin tanımı, anlamı, hedefleri, yöntemi, araçları ve etkileri geçerli olduğu çağ ve ortamdan soyutlanamaz. Bu nedenle terörizme, geçerli olduğu ortama, değerlere, tarihin özelliklerine ve uluslar arası ilişkilere göre anlamlar yüklenmiş ve evrimleşmiştir.

Uluslar arası ortamda terör konusunda ortak bakış açısına en büyük engel, egemen güçlerin terörle mücadele stratejilerinde, sahip oldukları keyfiyeti kaybetmeme istekleri önemli bir yer tutmaktadır. Medyanın konuya yaklaşımındaki farklılıklar ve neredeyse her olayı terör kategorisine sokması, diğer engelleyici faktördür. Zayıfın silahı olarak terörün tek çıkar yol olarak görülmesi de, karışıklığı daha da artırmaktadır.

Terör örgütleri, tarih boyunca düzenli ordular gibi teknolojiyi ve yenilikleri sürekli takip etmişler, beklenmeyen saldırıyı gerçekleştirmek ve sürpriz etkisi yaratmak için çağının tüm gelişmiş vasıtalarını kullanmaya çalışmışlardır. Bu adaptasyon kabiliyetleri ile hedefleri üzerinde, sonra ne olacak korkusunu sürekli yaşatmışlardır. Korku dolu bu bekleyiş, güçlerinden daha büyük bir etki bırakmıştır.

Dönemlerinin en çağdaş ve beklenmedik vasıtalarını kullanan terör örgütlerini ve terör çeşitlerini sınıflandırmak da bu nedenle güç ve değişken olmuştur. Tanımda

görülen çeşitlilik ve farklılık, terör türlerinin tasnifinde de ortaya çıkmaktadır. Terör türleri; dava ve ideolojiye, mekâna, metoda, kullanılan silah ve vasıtaya göre sınıflandırılmaya çalışılmıştır.

Terör; dehşet ve korku yaratan, kurbanın üzerinden hedeflenen kitleye siyasi mesaj veren, vasıta olarak ilkelden moderne kadar çeşitlilikte araç ve yöntem kullanan, bir siyasi şiddet türü olarak ele alınabilir.

Günümüze kadar teröre yüklenen anlam, döneme göre başat olan güdü, ideoloji ya da davaya göre değişmekle birlikte, özünde yer alan siyasal amaç için sistemli şiddet veya şiddet tehdidi kullanılması yönü, hemen hemen hiç değişmemiştir.

Terör, seyircisi olan ve bu seyirciye mesaj iletme kaygısı olan bir olgudur. Medya ve iletişim bu mesajı ileten en önemli vasıttır. Kısacası medya, terörün can suyudur denilebilir. Propaganda ise, örgütün kendi içine, destekçilerine ve hedef kitleye karşı devamlılığını sağlayan başka bir iletişim vasıtasıdır. Örgüt dışındaki destekçi ve hedef kitleye yönelik propaganda, medya vasıtasıyla ulaştırılır. Medya ve propaganda örgütün dış ilişkiler aracıdır.

Uluslar arası kaçakçılık ve suç örgütleriyle ilişkiler, terör örgütünün yaşam sisteminde irtibatla ya da bizzat içinde olduğu alanlardır. Doğrudan devlet desteği almayan terör örgütlerinin çoğu, uluslar arası kaçakçılık yoluyla gelir temin etmektedirler. Ya doğrudan kaçakçılığı organize ederler, ya da suç örgütleri ve kaçakçılık şebekelerinin faaliyetlerine destek olurlar. İtalya'da 1970'lerde faaliyette olan Kızıl Tugaylar ve PKK Terör Örgütü'nün yürüttüğü uluslar arası uyuşturucu ticareti buna örnek verilebilir. Bu yolla elde edilen kaynak, örgütlerin ihtiyacı olan silah ve mühimmat alımında kullanılmaktadır.

Devletlerin terörle mücadelede gösterdikleri tutum, aşırı kuvvet kullanımı ve hukuk dışı uygulamalar, beklentilerin aksine, terör örgütlerinin bir diğer yaşam kaynağını oluşturabilmektedir. Terörizm tarihindeki örneklere bakıldığında, terör örgütlerinin beklentisi, kendileri ile mücadele eden güvenlik gücünün aşırı kuvvet kullanması ve mücadelede hukuk dışına çıkarak hata yapmasıdır. Hukuk dışılık ve aşırı kuvvet kullanma, terör örgütünün lehine gelişen ve mağduru daha iyi oynamalarına yol açan sonuçlar doğurmuştur.

Terörün nedenleri ve kaynakları, yani beslendiği alan; siyasal, ekonomik, sosyo kültürel, psikolojik, ideolojik ve dinsel alanlar şeklinde farklılaşabilir. Terör örgütünün beslendiği bu kaynaklar, ömür devrini, amacını, stratejisini ve gücünü belirler.

Bahsedilen alanlara örgüt ve terörist dahil edildiğinde; terörizm sistemi oluşur. Terörizmle mücadele söz konusu olduğunda, tüm bu bileşenler göz önüne alınmalıdır.

Terörizmle mücadele sadece güvenlik güçlerinin sorumluluğuna bırakılmamalıdır. Mücadelede, devletin tüm milli güç unsurlarının eşgüdüm içerisinde hareket etmeleri gerekmektedir. Bu milli güç unsurlarından en önemlisi nüfus, yani halkın kendisidir. Vatandaş, terörizmle mücadelede devlete destek verme ve denetleme sorumluluğunu göz ardı etmemelidir. Terör örgütlerinin hedefinin odağında devlet yer almakta gibi görünse de, nihayetinde karmaşadan en büyük zararı bizzat vatandaş görmektedir.

Küreselleşmenin olumsuz etkileri terörizmin doğması ve gelişmesi için zemin hazırlamaktadır. Gelir dağılımındaki adaletsizlik sonucu yoksulun daha yoksul olduğu, bilgi çağını yakalayan toplumlarla tarım ve endüstri devriminden nasibini almamış toplumlar arasındaki farkın arttığı, dini ve etnik mikrolaşma ve bağnazlığın geri kalmış toplumlarda başat ayırıcı unsur haline geldiği ortam nedeniyle, görünür bir gelecekte terörün ortadan kalkmayacağı değerlendirilmektedir.

Sonucunda ortaya çıkan zarardan öte, yarattığı dehşetle zihinleri esir alan ve şoka sokan terör, soğuk savaş dönemindeki iki kutuplu dünyadaki ideolojilerin küresel şekillendirme aracı olarak kullanılma işlevini, yaşadığımız yüzyılda devralarak devam edecek gibi görünmektedir.

Terörizm, nedenleri, türleri, kaynakları, beslendiği alan ve hasıl tüm yönleriyle açıklansa bile, görünmeyen yüzü hep kapalı kalmaya devam edecektir. Devletler, devlet üstü aktörler veya çıkar grupları, terörizmi stratejik amaçlara ulaşmada bir vasıta olarak kullanmaya devam ettiği sürece, bu karanlık alan sadece komplo teorilerinin dolduracağı sanallıkta kalacaktır. Bu karanlık alanın en işlevsel mekanizması ise istihbarat ve operasyonel istihbarat örgütleri olmaya devam edecektir.

Gücün yanında kalemi kim tutmuşsa, terörizmi de bu zamana kadar o tanımlamıştır. Terörizm konusunda son 40 yıldır yapılan çalışmalarda, insanlık tarihi boyunca yaşanmış siyasal şiddet olaylarının kodlaştırılmasında, tek taraflı bakış açısının izlendiği görülmüştür. Nitekim İstanbul'da yaşanan terör saldırılarının, Londra ve Madrid kadar literatürde yer almaması, saldırılar; benzer tür ve zamanlama ile aynı örgüt tarafından yapılmış olsa bile bu bakış açısını ortaya koymaktadır.

Yanlı bakış açısından başka, kendi tezlerini ortaya koyamamış olmak da, sonucun bu şekilde olmasının bir diğer yönüdür. “İlim tercümeyle değil, tetkik ile olur” diyen bir lideri bağrından çıkaran Türk milleti, tetkik ve ulaştığı sonuçları uluslar arası

kabul edilebilir hale getirmekte yaşadığı sıkıntılar nedeniyle de, kendisini kanıtlamakta ve anlatmakta güçlük çekmiştir.

Bu çalışmada yer alan, birinci dalga etnik milliyetçi terör dönemi hareketlerinin, terörizm tarihi üzerine çalışma yapacak akademisyenler tarafından detaylandırılması, alana katkı sağlayabilecektir. Bu sayede, sadece yabancı uzman ve teorisyenlerin ortaya koyduğu tezler üzerinden hareket etmek yerine, yerel bakış açısıyla terörizm tarihi literatürü zenginleşebilecektir.

Ayrıca, terörizm tarihinin, geçişler arasında boşluk bırakmayacak şekilde, bu çalışmada ortaya konulduğu şekilde, 11 (devlet terörü dahil) ana dönem halinde incelenmesinin, uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Tüm terör dönemleri incelendiğinde, başlangıç amaçlarının tümüne ulaşılmamış olsa da, etnik milliyetçi terör örgütlerinin diğer terör dönem ve örgütlerine nazaran, göreceli başarılı olduğu izlenmiştir. Özellikle sömürge karşıtı etnik milliyetçi terör örgütleri, tüm dönemler içinde en başarılı olanlardır.

İdeolojik örgütlerin ömür devirleri ise kısa sürmüştür. Ayrıca bu örgütlerin, zayıflama ve dağılma süreçlerinde çoğunlukla suç örgütü gibi başka örgütler tarafından taşeron olarak kullanıldığı görülmüştür.

İspanya'da ETA, Kuzey İrlanda'da IRA başta olmak üzere Protestan ve Katolik örgütlerin silah bırakmaları ve tasfiye edilmeleri, son on yıl içinde yaşanan en önemli gelişmeler olarak terörizm tarihinde yerini almıştır.

11 Eylül saldırıları sonrası, İslamofobi ve paralelinde ırkçılık yükselişe geçmiştir. Bunun yanında, terörizmle savaş önlemleri, bireysel özgürlük ve güvenlik dengesinin, güvenlik lehine değişmesine neden olmuştur. Bireysel özgürlüklerin sürekli kısıtlanması, terör tehdidinin kanıksanmasına ve önlemlerin abartılı olduğu yargısına neden olmuştur.

Dünya genelinde yaygın olarak köktendinci ve etnik milliyetçi terör ön plana çıkmış görünmektedir. Yakın gelecekte de bu iki terör türünün etkileri devam etme eğilimindedir. Orta vadede (20-30 yıl), köktendinci terörün tamamen kaybolmamakla beraber yerini, etnik milliyetçi teröre bırakabileceği düşünülmektedir. Küreselleşmenin dikte ettirdiği mikrolaşma, etnik ayrımcılığı daha da körükleyeceğinden, dengesiz fay hatlarındaki çatışma eğilimleri, bu değerlendirmeye neden olmaktadır. Kısa ve orta vadede ayrıca, günümüzde emareleri görülmeye başlayan siber terörizm, yeni anarşizm, bireysel terörizm ve diğer marjinal terör hareketlerinin artması kaçınılmazdır.

Küreselleşmenin getirdiği çok boyutluluk, terör hareketlerinde de çeşitli ve çok yönlü eğilimler doğurmaktadır.

Gelecekte, inanç, amaç veya ideolojisine bağlı olmaksızın, terör örgütlerinin KİS ve/veya KBRN vasıtaları ile terör saldırısı gerçekleştirme olasılığı yüksek görülmektedir. Yaşanmış örnek olay olan, köktendinci Aum Şinrikyo örgütünün, 1995 yılında Tokyo metrosunda gerçekleştirdiği sarin gazı saldırısı ile terör örgütlerinin nükleer silaha sahip Pakistan gibi karışıklık yaşayan ülkelerden bu silahları temin etme gayretleri, bu tehdit kapsamındaki korkuları artırmaktadır.

Kuzey Afrika ve Ortadoğu’da istikrar arayışları devam ederken köktendinci terörün mevcut eğilimini devam ettireceği düşünülmektedir. Irkçılığın yükselişe geçtiği Avrupa ile ABD’nin Çin’i stratejik olarak dengelemeye çalıştığı Asya kıtaları, yakın gelecekte terörün yoğun yaşanacağı yerler olarak görülmektedir.

Terör ve terörizmin kavramsal boyutunun ve geçmiş dönemlerdeki örneklerin incelenmesi, mücadele yöntemlerinin ortaya konulması bakımından önemlidir. Terör ve terörizmle mücadelede en öncelikli tutum, varlığını ‘yadsımadan’ ve ‘kanıksamadan’ sorumlu aktörler tarafından ona karşı duruşun geliştirilmesidir.

Sonuç olarak; insanlık tarihi kadar eski olan terör, siyasal şiddet aracı olarak tek başına ve/veya düşükten, yüksek yoğunluğa kadar tüm çatışma modelleri ile beraber kullanılmaya ve varlığını sürdürmeye devam edecektir. Tanımı ve mücadele araçları konusunda uluslar arası bir uzlaşmaya kısa vadede ulaşılması mümkün görülmemektedir. Ulusal ölçekte ise, terörün etkilerinin asgari düzeye indirgenebilmesi için; ortak stratejik akılla ve tüm milli güç unsurlarının eşgüdüm içinde, terörizm sistemi bileşenlerinin tümüne karşı etkin kullanılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

I- SÜRELİ YAYINLAR

A- GAZETELER

Hürriyet Gazetesi.
Los Angeles Times.
New York Times.
Telegraph.
The World Tribune.

B- DERGİLER

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi.
Avrasya Dosyası.
Çağın Polisi Dergisi.
Foreign Affairs.
Strateji Dergisi.
Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
The Economist.
Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi.

C- MAKALELER

"Holy War." **The History of Terrorism**. Ed. Robert Taylor. San Diego: Lucent Books, 2002. 70-81. Lucent Terrorism Library. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

"Introduction to Global Terrorist Movements." **Terrorism: Essential Primary Sources**. Ed. K. Lerner and Brenda Lerner. Detroit: Gale, 2006. 259. *Global Issues In Context*. Web. 27 Sep. 2011.

"Separatist Terrorism." **The History of Terrorism**. Ed. Robert Taylor. San Diego: Lucent Books, 2002. 60-69. Lucent Terrorism Library. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Aktan, Gündüz. **Terörizm ve Uluslar Arası İlişkiler, Dünyada ve Türkiye’de Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002.

Altunışık, Meliha Benli. **Ortadoğu ve Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002.

Arıboğan, Deniz Ülke. Terörizmin Küreselleşmesi, **Dünyada ve Türkiye’de Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002.

Atay, Mehmet. Ortadoğu’da Terör Savaşı ve Barış Arayışları, **Avrasya Dosyası**, Yaz 1996, Cilt 3, Sayı 2, Ankara, 1996.

Aydın, Mehmet S.. Şiddet ve Terör (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003.

Brachman, Jarret. "Awlaki, Anwar Al (1971–)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 79-81. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Brown, Kristian. "Bloody Sunday." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 107-108. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Burton, Brian. "Iraq War." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 295-302. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Croft, Stuart. "London Underground Bombings." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 359-361. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Dilmaç, Sabri. Global Bir Tehdit: Terörizm, **Çağın Polisi Dergisi**. <http://www.caginpolsi.com.tr/30/30-31-32-33-34.htm> (erişim 27 Eylül 2011).

Ergil, Doğu. Uluslar Arası Terörizm, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 47, Sayı 3.

Erkal, Mustafa E.. Türkiye’de Terörizm, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003.

Falkenrath, Richard A. "From bullets to megabytes." **New York Times** 27 Jan. 2011: A31(L). Global Issues In Context. Web. 27 Sep. 2011.

Francois, Philippe. "Waging counterinsurgency in Algeria: a French point of view." **Military Review** Sept.-Oct. 2008: 56+. Gale Power Search. Web. 10 Apr. 2012.

Glazier, David. "Guantánamo Bay." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 238-241. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Greenwald, Abe. "The Return of Anarchism: Why the discredited terrorist doctrine of a century ago is making a comeback." **Commentary** 131.3 (2011): 32+. Gale Power Search. Web. 7 Feb. 2012.

H. Sisson, Mary. "State Terrorism." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 554-555. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Hafez, Mohammed. "Al Qaeda in Iraq." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 34-35. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Hafizoğulları, Zeki. **Terör ve Hukuk, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003.

Halaçoğlu, Yusuf. (Açış Konuşması). **Türkiye’de Terörizm, (Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003.

Harmon, Christopher C. "How terrorist groups end: studies of the twentieth century." **Strategic Studies Quarterly** 4.3 (2010): 43+. Gale Power Search. Web. 7 Feb. 2012.

Horowitz, Richard, and Tim Anderson. "Patriot Act." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 467-470. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

İçli, Tülin Günşen. **Terörün Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri, Dünyada ve Türkiye’de Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yayınları, Ankara, 2002.

Janigan, Mary. "A Mediterranean Nightmare." **Terrorism: Essential Primary Sources**. Ed. K. Lee Lerner and Brenda Wilmoth Lerner. Detroit: Gale, 2006. 146-148. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Jonathan Fine. "Political and Philological Origins of the Term 'Terrorism' from the Ancient Near East to Our Times." **Middle Eastern Studies** 46, no. 2: 271-288. Academic Search Complete, 2010, EBSCOhost (erişim 06 Haziran 2011).

Karaosmanoğlu, Fatih. Terör ve Temel Hak ve Özgürlükler: Uluslar Arası Hukuk Perspektifinden Bir Bakış, (**Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000**), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003.

Kiriak, Maria. "Anarchism." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 40-42. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Kiriakova, Maria. "National Security Council." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 424-426. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Krueger, Alan B. ve David D. Laitin. 2004. "Misunderestimating" Terrorism." **Foreign Affairs** 83, no. 5: 8-13. Academic Search Complete, EBSCOhost (erişim 12 Haziran 2011).

Kushner, Harvey. "Basque Fatherland and Liberty." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 92-94. *Gale Power Search*. Web. 7 Apr. 2012.

Kushner, Harvey. "Meinhof, Ulrike (1934–1976)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 385-386. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Laçiner, Sedat. 70’li Yıllar ve Ermeni Terörizmi, **Dünyada ve Türkiye’de Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Yayınları, Ankara, 2002.

Lafraie, Najib. "Afghanistan War." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 12-16. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Lambert, Laura. "Black Panther Party." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 105-106. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Lambert, Laura. "Cyberterrorism." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 149-151. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Lambert, Laura. "Ku Klux Klan." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 333-335. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

McHugh, Richard. "Great Eastern Islamic Raiders' Front." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 234-235. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

McHugh, Richard. "Turkish Hezbollah." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 590-591. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Ortaylı, İlber. Terör ve Aydınlar, **Dünyada ve Türkiye’de Tarihte Terör, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı (20-24 Mayıs 2002)**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Yay., Ankara, 2002.

Özdiker, Cengiz. Türkiye’de Medya ve Terör, **(Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003.

Pearson, Erica. "Abbas, Muhammad “Abu” (1948–2004)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 1-2. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Achille Lauro Hijacking." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 8-9. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Al Aqsa Martyrs Brigades." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 24-25. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Arafat, Yasir (1929–2004)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 57-60. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Baader, Andreas (1943–1977)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 83-84. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Fatah." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 198-200. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Habash, George (1926–2008)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 245-246. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Hamas." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 247-249. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Hezbollah." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 254-257. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Irgun Zvai Leumi." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 302-303. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "King David Hotel Bombing." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 329. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Palestine Liberation Organization." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 461-464. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Popular Front for the Liberation of Palestine." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 485-486. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Pearson, Erica. "Stern Gang." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 560-561. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Rapoport, David. The Four Waves of Rebel Terror and September 11, **The New Global Terrorism**, Pearson Education Yayınları, Ed.:Charles W. Kegley, Jr., New Jersey, Mart 2008 (Düzeltilmiş Baskı).

Reuveny, Rafael. "Black September." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 106-107. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Riedel, Bruce. "9/11 Commission." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 431-432. *Gale Power Search*. Web. 7 Apr. 2012.

Ronczkowski, M. (2003, January). History and roots of modern terrorism. **Terrorism & Organized Hate Crime: Intelligence Gathering, Analysis & Investigations**, Retrieved May 12, 2009, from International Security & Counter Terrorism Reference Center database.

Ryan, Kenneth J. "Homeland Security." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 265-268. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Salhi, Hamoud. "Al Qaeda in the Islamic Maghreb." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 35-37. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Salhi, Hamoud. "Al Shabab." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 37-38. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Schanzer, Jonathan. "Al Qaeda." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 28-34. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Schanzer, Jonathan. "Bin Laden, Osama (1957–2011)." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 96-100. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Selçuk, Mualla. Barış ve İstikrar İçin Din Eğitimi, (**Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000**), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003.

Sisson, Mary, and Tim Anderson. "Taliban." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 571-575. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sisson, Mary. "September 11 Attacks." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 532-538. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sisson, Mary. "Tehrik-i-Taliban Pakistan." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 576-579. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Snetkov, Aglaya. "Chechen Terrorism." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 126-128. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Songar, Ayhan. Genel Olarak Terör ve Türkiye'deki Terör Olaylarının Psikiyatrik Değerlendirmesi, Uluslar Arası terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, **Uluslar Arası Terörizm Sempozyumu (17-18 Nisan 1984)**, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları No:88.

Sullivan, Colleen. "Abu Nidal Organization." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 5-6. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Baader-Meinhof Gang." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 84-85. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Birmingham Pub Bombing." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 104-105. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Canary Wharf Bombing." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 121-122. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Irish National Liberation Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 303-304. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Irish Republican Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 304-307. *Gale Power Search*. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Japanese Red Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 313-314. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Kosovo Liberation Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 330-332. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Omagh Bombing." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 444-446. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Orange Volunteers." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 448-449. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Real Irish Republican Army." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 498-499. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Red Brigades." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 500-502. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Tokyo Subway Attack." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 579-580. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Ulster Defense Association." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 597-599. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Ulster Freedom Fighters." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 599-600. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan, Colleen. "Ulster Volunteer Force." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 600-602. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Sullivan. "Aum Shinrikyo." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 76-78. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Taşçılar, Feysel. (Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü), "Küresel Bir Tehdit: Terörizm." Kaygı/ **Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi** no. 7: 58, 2006, s.60. ULAKBİM Ulusal Veri Tabanları.

Tota, Anna Lisa. "Madrid Bombings." **The SAGE Encyclopedia of Terrorism**. Ed. Gus Martin. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Reference, 2011. 372-374. Gale Power Search. Web. 7 Apr. 2012.

Turhan, Faruk ve Aksu, Muharrem.11 Eylül Sonrası ABD’de Özgürlük ve Güvenlik Dengesi Açısından Terörü Önleme Amaçlı Tedbirler/Özellikle Patriot Kanunu İle Getirilen Kısıtlamalar, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. I, S.1, Yıl 2011.

Yediyıldız, Bahaeddin. Kültür ve Terör, (**Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler, Bildiriler, Ankara, 10-11 Mayıs 2000**), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003.

Yılmaz, Aytekin. Kuzey İrlanda Sorunu, **Avrasya Dosyası**, Avrasya Dosyası yayını, yayın No:3.

Yılmaz, Ömer. İspanya Terörle Mücadele Tecrübesi: Medeniyetler İttifakı Olabilir mi?, “**Terörizm (Terör, Terörizm ve Küresel terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler)**”, Der: İhsan Bal, Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) yayınları, Ankara, 2006.

II- KİTAPLAR

Akşin, Sina. **Kısa Türkiye Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 13’üncü baskı, Şubat 2011.

Akyol, Taha. **Hariciler ve Hizbullah (İslam Topluluklarında terörün Kökleri)**, Doğan Kitap, İstanbul, Birinci Baskı, Mart 2000.

Bal, İhsan. **Terörizm (Terör, Terörizm ve Küresel terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler)**, Der: İhsan Bal, Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) yayınları, Ankara, 2006.

Bal, Mehmet Ali. **Savaş Stratejilerinde Terör**, IQ Kültür sanat Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul, Nisan 2003.

Bartol, Viladimir. **Fedailerin Kalesi Alamut**, Çev.:Atilla Dirim, Yurt Kitap yayını, 6. Baskı, Ankara, 2009.

Bulut, Arslan. **Açılışın Şifreleri**, BİLGEOĞUZ yayınları, üçüncü baskı, İstanbul, 2010.

Bünyadov, Ziya. **Stalin Döneminde KGB Arşivlerinde Kırmızı Terör**, Türkiye Türkçesine Aktaran: Sebahattin Şimşir, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004.

Caşın, Mesut Hakkı. **Uluslar Arası Terörizm**, Nobel yayını dağıtım, İstanbul, 2008.

Çeşme, Ahmet. **Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü (Psikolojik Harekât ve PKK)**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005.

Çitlioğlu, Ercan. **Gri Tehdit Terörizm**, 1 inci Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara, Kasım 2005.

Çitlioğlu, Ercan. **Ölümcül Tahterevallı (Ermeni ve Kürt Sorunu)**, Destek Yay., 5’inci Baskı, İstanbul, Mart 2009.

Çitlioğlu, Ercan. **Tahran-Ankara Hattında Hizbullah**, Birinci Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara, Nisan 2001.

Dağ, Ahmet Emin. **Uluslar Arası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 2. Baskı, Aralık 2005.

Demirel, Emin. **Dünyada Terör**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, 4'üncü Baskı, İstanbul, Mart 2003.

Demirel, Emin. **Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İkinci Basım, İstanbul, Eylül 2005.

Güçlü A., Uzun E., Uzun S. ve Yolsal Ü.H.. **Felsefe Sözlüğü**, 3 üncü Baskı, Bilim ve Sanat Yay., Ankara, 2003.

Hoffman, Bruce. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998.

İlhan, Suat. **Terör (Neden Türkiye?)**, Alfa Yayınları, Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul, Eylül 2008.

Karataş, Halil. **Kelimelerle Terör**, Kilim Matbaası, İstanbul, Ağustos 2005.

Larousse, Meydan. **Büyük Lugat ve Ansiklopedi**, 12'nci Cilt, İstanbul, 1973.

Mango, Andrew. **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, Çev.: Orhan Azizoğlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2005.

Marshall, Gordon. **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev.:O. Akınhay, D. Kömürcü, 2 nci Baskı, Bilim ve Sanat Yay., Ankara, 2005.

Mercan, Şeref. **Yeryüzünün Efendileri Dünya Tarihini Etkileyen Gizli Örgütler ve Tarikatlar**, İstanbul, Nokta Kitap, 2006.

Mumcu, Uğur. **Kürt Dosyası**, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı Yayınları, 17'nci Baskı, Ankara, Mart 1997.

Özdağ, Ümit. **PKK Terörü Neden Bitmedi, Nasıl Biter**, Kripto Kitaplar, Beşinci Baskı, Ankara, 2010.

Özdağ, Ümit. **Türk Ordusunun PKK Operasyonları (1984-2007)**, Pegasus Yay., 2'nci Baskı, İstanbul, Haziran 2007.

Özkan, Tuncay. **Abdullah Öcalan Neden Verildi? Nasıl Yakalandı? Ne Olacak?**, Alfa Yay., 3'üncü Basım, İstanbul, Temmuz 2005.

Özmen, Süleyman. **Ortadoğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail**, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, İkinci Baskı, Mart 2002.

Roberts, J.M.. **Avrupa Tarihi**, Çev.: Fethi Aytuna, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 2010.

Sander, Oral. **Siyasi Tarih (1918-1994)**, İmge Kitabevi Yayınları, 19'uncu Baskı, Ankara, Ekim 2010.

Sander, Oral. **Siyasi Tarih (İlkçağlardan 1918'e)**, Ankara, İmge Kitabevi, 15. Baskı, Ekim 2006.

Sarızeybek, Erdal. **Şemdinli'de Sınırı Aşmak**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2006.

Türsan, Nurettin. **Yunan Sorunu**, Yayınevi Belli Değil, 3'üncü Baskı, Ankara, 1987.

Uğur Mumcu. **Silah Kaçakçılığı ve Terör**, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı, 29. Baskı, Ankara, Ağustos 2006.

Wachtel, Andrew Baruch. **Dünya Tarihinde Balkanlar**, Çev.: Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitap, 1'nci Baskı, İstanbul, Ekim 2009.

Wilkonson, Paul. **Terrorism Versus Democracy (The Liberal State Response)**, Frank Cass Publishers, London, 2001.

Yetkin, Murat. **Kürt Kapanı (Şam'dan İmralı'ya Öcalan)**, Remzi Kitabevi, İstanbul, Ekim 2004.

Yıldırım, Mustafa. **Savaşmadan Yenilmek**, Ulus Dağı yayınları, Ankara, 2001.

III- İNTERNET

BBC Türkçe Servisi

books.google.com/ngrams/graph

EBSCO veri tabanı

epic.org/privacy/terrorism

Foxnews

Gale veri tabanı

hukuk.sdu.edu.tr

Resmi Gazete

tez2.yok.gov.tr

ULAKBİM veri tabanı

www.belgenet.com

www.chip.com.tr

www.cnnturk.com

www.egm.gov.tr/temuh

www.haberaktuel.com

www.haberturk.com

www.mfa.gov.tr

www.nytimes.com

www.state.gov

www.ted.com

www.telegraph.co.uk

www.terrorism-research.com/state/

EKLER

Tablo 7 : Terörün İncelenen 109 Tanımındaki, Farklı Tanım Unsurlarının Görülme Sıklığı

Unsur	Frekans (%)
1. Şiddet, kuvvet	83,5
2. Siyasi	65
3. Korku, terör vurgusu	51
4. Tehdit	47
5. Psikolojik etkiler ve beklenen reaksiyon	41,5
6. Kurban-hedef farklılaşması	37,5
7. Amaçlı, planlı, sistemli, organize eylemler	32
8. Taktik, muharebe, strateji metodu	30,5
9. Normal dışı, kanunların ihlali, insani kısıtlamaları gözetmeyen	30
10. Zorlama, şantaj, emre itaat	28
11. Aleniyet yönü	21,5
12. Keyfilik, kişisel olmayan, rastgelelik karakteri, gelişigüzellik	21
13. Sivillerin, savaşımayanların, tarafsızların, yabancıların kurban olması	17,5
14. Yıldırma	17
15. Kurbanların masumiyetinin vurgulanması	15,5
16. Zalimin grup, hareket ve/veya örgüt olması	14
17. Sembolik yönün diğerlerine örnek olması	13,5
18. Şiddetin beklenmezliği, öngörülmezliği ve hesapsızlığı	9
19. Gizli, örtülü doğası	9
20. Şiddetin tekrarlı, izin halinde ve kampanya tarzında olması	7
21. Suç içermesi	6
22. Üçüncü kişilere yönelik talepler	4

Kaynak: Alex P.Schmid, Albert J. Jongman ve arkadaşlarının yaptıkları araştırmadan (Political Terrorism: A new Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature. New Brunswick, Transaction Books, 1998, s. 5-6) Aktaran: Bruce Hoffman. **Inside Terrorism**, Columbia University Press, New York, 1998, s. 40.

Tablo 8 : Uluslar Arası Terörizmin Önlenmesi İçin Hazırlanan BM Sözleşmeleri

Nu.	Adı	Kapsamı	Tarih
1	Tokyo Sözleşmesi “Uçaklarda İşlenen suçlar ve Diğer Eylemlerle İlgili Sözleşme”	Havacılık güvenliğini sağlamak.	14 Eylül 1963
2	Lahey Sözleşmesi “Uçakların Yasadışı Olarak Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi”	Uçak kaçırma olaylarının engellenmesi.	16 Aralık 1970
3	Montreal Sözleşmesi “Sivil Havacılığın Güvenliğine karşı Kanunsuz hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi”	Seyir halindeki uçaklara yönelik bombalama olayları ile ilgili.	26 Ocak 1971
4	“Uluslar arası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi”	Yüksek düzeyli devlet görevlilerine ve diplomatlara yönelik saldırılarla ilgili.	1971
5	“Rehin Alma Olaylarına Karşı Uluslar Arası Sözleşme”	Rehine alma eylemleri ile ilgili.	18 Aralık 1979
6	“Nükleer maddelerin Fiziksel korunması Hakkında Sözleşme”	Nükleer maddelerin yasadışı yollardan elde edilmesi ve kullanılmasıyla mücadele amalıdır.	3 Mart 1980
7	“Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi”	Gemilerde gerçekleştirilen terör eylemlerine yöneliktir.	10 Mart 1988
8	“Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanunsuz Eylemlerin önlenmesi Protokolü”	Kıyı platformlarında gerçekleştirilen terör eylemlerine yöneliktir.	10 Mart 1988
9	“Plastik Patlayıcıların Tespit edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Hakkında Sözleşme”	Uçaklara yönelik sabotaj eylemlerinin önlenmesi için plastik patlayıcıların tespit edilebilmesi amacıyla kimyasal maddelerin işaretlenmesine yöneliktir.	1 Mart 1991
10	“Terörist Bombalamaların Önlenmesi Uluslar Arası Sözleşmesi”	Patlayıcı maddelerin kanun dışı kullanımının yasaklanmasına yöneliktir.	1997
11	“Terörizmin Finansmanının önlenmesi Uluslar Arası Sözleşmesi”	Terörizm kapsamında mali kaynak temini ve toplanmasını özel suç haline getirecek yasal düzenlemeler yapma yükümlülüğü getirmektedir.	1999

12	“Nükleer Terörizmin önlenmesi Sözleşmesi”	Taraf devletlerde radyoaktif madde ve nükleer araçların dahil olduğu terörist eylemlerin önlenmesi, faillerinin kovuşturulması, cezalandırılması ve bu kişilerin iade edilmesine imkan tanımaktadır.	2005

Kaynak : http://www.mfa.gov.tr/terorizmle-mucadele-konusundaki-uluslararası-anlasmalar_.tr.mfa

Tablo 9 : El Kaide Bağlantılı Terörist Saldırıların Kronolojisi

Tarih	Eylem/Olay	Zayiat	Açıklamalar
Aralık 1992	İki otelin bombalanması. (Aden/Yemen)	6-7 turist yaralandı.	El Kaide'nin ilk eyleminin hedefinin ABD askerleri olduğu istihbaratı kesinlik kazanmamıştır.
26 Şubat 1993	Dünya Ticaret Merkezi'ne bombalı saldırı. (ABD)	6 kişi öldü. 1000 kişi yaralandı.	El Kaide bağlantılı Mısırlı örgüt 'Gama'a İslamiyye' örgütü düzenledi. Saldırıyı düzenleyen Remzi Yusuf'un eylemden önce ve sonra, Bin Ladin'in Peşaver/Pakistan'daki, 'Misafirhanesinde' kaldığı öğrenildi.
1993	İki ABD helikopteri vuruldu, üçüncüsü de zorunlu inişle parçalandı. (Mogadişu/Somali)	18 ABD askeri öldü. 78 asker yaralandı.	El Kaide'nin eğittiği Somalili gerillalar saldırıyı gerçekleştirdi.
1994	Papa'ya suikast ve 11 yolcu uçağının havada patlatılması saldırı planı önlendi.	-	
13 Kasım 1995	ABD'nin yönetimindeki 'Suudi Ulusal Muhafız Birliği Eğitim Merkezi'nin önünde, bomba yüklü kamyonun patlaması. (Riyad/Suudi Arabistan)	5 ABD'li, 2 Hintli öldü.	
1995	Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'e yönelik suikast girişimi. (Addis Ababa/Etyopya)		
Haziran 1995	Mısır Büyükelçiliği önünde bomba yüklü arabanın patlaması. (Pakistan)	15 Pakistan ve Mısır vatandaşı öldü. 80 kişi de yaralandı.	

Haziran 1996	‘Khobar Kuleleri’ ABD Kışlası önünde bomba yüklü kamyonun patlaması (Dahran/Suudi Arabistan)	19 ABD’li öldü. 500 ABD’li yaralandı.	
7 Ağustos 1998	Eş zamanlı olarak ABD’nin Nairobi/Kenya ve Dar es Salaam/Tanzanya Büyükelçiliklerine bombalı saldırı.	224 kişi öldü. Binlerce kişi yaralandı.	Bin Ladin Kenya’daki ABD Büyükelçiliğinin Orta Doğu’ya yönelik en büyük istihbarat toplama merkezi olması nedeniyle hedef aldığını açıkladı.
2000	58 çocuğun okuldan kaçırılması. (Filipinler)		El Kaide çatısı altında Filipinlerde faaliyet gösteren ‘Ebu Sayyaf Grubu’ tarafından düzenlenen eylemin amacı, 1993 ‘Dünya Ticaret Merkezi’ olayı sanığı Remzi Yusuf’un serbest bırakılmasını sağlamaktı.
12 Ekim 2000	ABD savaş gemisi ‘USS Cole’ e, Aden limanında yakıt ikmali esnasında botla intihar komandolarının saldırısı. (Aden/Yemen)	17 ABD Denizcisi öldü. 39’u yaralandı. Gemide 250 milyon dolar hasar meydana geldi.	Saldırının sorumluluğunu, günümüze kadar üstlenen örgüt olmamakla beraber, ABD makamları El Kaide’nin sorumlu olduğunu iddia etmektedirler.
20 Mart 2002	Lima’daki ABD Büyükelçiliği yakınlarında bomba yüklü aracın patlaması.	9 kişi öldü. 30 kişi yaralandı.	
11 Nisan 2002	Cerba Adası (Tunus)’nda bir sinagoga düzenlenen saldırı.	21 turist öldü.	
8 Mayıs 2002	Pakistan’da, tersane çalışanlarını taşıyan otobüse bomba yüklü araçla saldırı.	11’i Fransız, 14 kişi öldü. 20’den fazla kişi yaralandı.	‘Hareket ül Mücahid’ grubu 3 kişi suçlu bulundu.

14 Haziran 2002	Karaçi (Pakistan) ABD Konsolosluğu önünde bomba yüklü aracın infilak etmesi.	9 Pakistanlı öldü. 50 kişi yaralandı.	
12 Ekim 2002	Bali Adası (Endonezya) diskoteğe düzenlenen çift saldırı.	202 kişi (çoğu turist) öldü.	Saldırısı, El Kaide Bağlantılı ‘İslam Cemaati’ gerçekleştirmişti.
28 Kasım 2002	Mombasa (Kenya)’da bulunan bir İsrail oteline bomba yüklü araçla saldırı.	3’ü İsrail’li, 18 kişi öldü.	
12 Mayıs 2003	Riyad (Suudi Arabistan)’da 3 ayrı intihar saldırısı.	35 kişi öldü. 194 kişi yaralandı.	
16 Mayıs 2003	Fas’ta, yabancıların gittiği restoran ve barlara yönelik 5 ayrı intihar saldırısı..	44 kişi öldü.	
7 Haziran 2003	Alman askerlerini taşıyan otobüse intihar saldırısı (Afganistan).	6 kişi öldü. 31 kişi yaralandı.	
5 Ağustos 2003	Cakarta (Endonezya)’da ‘Marriott Oteli’ne düzenlenen bombalı saldırı.	10 kişi öldü. 150 kişi yaralandı.	
19 Ağustos 2003	Bağdat (Irak) BM Karargahına düzenlenen saldırı.	22 kişi öldü.	

Kaynak : 21 Kasım 2003 tarihli, ‘El Kaide, İkiz İntihar Saldırılarıyla Tanınıyor’ başlıklı, Hürriyet Gazetesi internet sayfasındaki haber.
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=185034>

Tablo 10 : Kürtçülük Hareketlerinin Temeli Olan İsyanlar (Osmanlı Devleti Dönemi)

İsyan	Tarihi	Özellikleri
Babanzade Abdurrahman Paşa İsyanı	1806-1808	• Abdurrahman Paşa'nın Süleymaniye Valiliğine atanmamasını protesto etmesi ile başlamıştır. • 1808'de bastırılmış, 1810'da Abdurrahman Paşa'nın öldürülmesi ile konu kapanmıştır. • Siyasi Kürtçüler bu ihanet olayını, ilk milli başkaldırı olarak tarih yazmakta kullanmaktadır.
Babanzade Ahmet Paşa İsyanı	1812	• Görünüşte; yeğeni Abdurrahman Paşa'nın intikamını devletten almak için çıkarılan, ancak kişisel makam hırsının ön planda olduğu isyan, kısa sürede bastırılmıştır.
Mir Muhammed'in İsyanı	1832	• Osmanlı Ordusu'nun Mısır Valisi Kavalalı'nın Ordusu'na yenilmesinin verdiği cesaretle, Soran Aşiret Reisi Mir Muhammed'in isyanı teslim olması ile sona ermiştir.
Bedirhan Bey'in İsyanı	1843	• Yerel aşiretlerle ilişkilerini geliştirerek gücünü artıran Cizre Bey'i Bedirhan, 1836'da ilk isyanı bastırılınca sadakatının devamı karşılığı aynı görevine devam etmiştir. • Nasturilerin Bedirhan'a bağlı köylere saldırması ve vergi vermemeleri sonucu, çok sayıda Nasturi'yi öldürmüş, bu katliamlar üzerine görevlendirilen Müşir Topal Osman Paşa, Bedirhan Bey isyanını bastırmıştır. • Bedirhan Bey Girit'e sürgüne yollanmış, Şam'da 1870'de ölmüştür.
Şeyh Ubeydullah İsyanı	1878-1881	• Nakşibendi Şeyhi Ubeydullah'ın İran'da Mahabad'ı işgal etmesi üzerine, İran tarafından püskürtülmesi ve tekrar 20 bin kişilik gücünün Türkiye'ye sığınması olayları meydana gelmiştir. • Sığınmasının ardından sebep olduğu karışıklı nedeniyle, sürgüne gönderilmiştir. • Bölgede o zamana kadar çıkan en büyük isyandır.
Şeyh Abdüsselam Barzani İsyanı	1908-1914	• Bölgede bağımsız Bir Kürdistan kurmak amacıyla, Irak'ın Kuzeyi'nde kurulan 'Heviya Kurd' adlı bir cemiyet ve Şeyh Abdüsselam Barzani liderliğindeki isyan, 1914'te Barzani'nin yakalanmasıyla son bulmuştur.

Kaynak: Emin Demirel. Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İkinci Basım, İstanbul, Eylül 2005, s. 25-31. (Bilgiler, eserin ilgili bölümünden özetlenerek alınmış ve tablolaştırılmıştır.)

Tablo 11 : II'nci Meşrutiyet Öncesi, Mondros Mütarekesi ve Milli Mücadele Dönemi Kürtçülük Faaliyetleri

Dernek/Cemiyet	Amacı ve Genel Faaliyetleri
Kürdistan Azmi Kavi Cemiyeti	1900 yılında Diyarbakır'da kurulan, bilinen ilk Kürtçülük amaçlı siyasi kuruluş olarak geçmektedir.
Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti	- İngiltere destekli cemiyet, 2 Ekim 1905'te kurulmuştur. - Şeyh Ubeydullah'ın oğlu Seyyid Abdulkadir ve Emin Ali Bedirhan kurucuları arasındadır. - İstanbul Vezneciler Kulübü (1908) ile siyasete atılmışlardır. 'Kürt' adlı gazete (09 Kasım 1908) çıkarıldı. 'Anayasa' adlı Kürtçe eğitim yapan okul İstanbul'da açıldı. 1909'da tüm cemiyet ve şubeleri zararlı faaliyetlerinden ötürü kapatılmıştır.
Hewi/Hiva Kürt Talebe Cemiyeti	1912'de İstanbul'da kuruldu, Doğu Anadolu'da şubeleri açıldı. 'Roja Kurd' adlı dergi (1913) yayınladı, 1922'de faaliyeti sona erdi.
Gehandeni Cemiyeti	- İrşad adıyla 1913'te teşkilatlanmıştır. - Petersburg Bilimler Akademisi (Rusya)'nde 'Kürt Dili ve Edebiyatı' açılmasını sağlamışlardır. - Rusların yardımı 1913 yılında isyan yapacakları duyumu alınınca tamamen dağıtılmışlardır.
Kürt Teali ve Terakki Cemiyeti	- Seyyid Abdulkadir Başkanlığında İstanbul'da 'Mondros Mütarekesi'nden Sonra Kurulmuştur. - Amaç: Kürt'lerin genel gayelerinin gözetilmesi ve Kürtçe eğitim verecek okulların açılması, gazete, dergi ve kitap yayınlanması. - Elazığ, Malatya, Diyarbakır ve Muş'ta şubeler açmış, yerel halk tarafından faaliyetleri benimsenmemiştir. 1919'da İngiliz Yüksek Komiserliği'ne başvurarak; 'Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Mezopotamya ve Güneybatı İran'da' Kürdistan kurulmasını teklif etmişlerdir.
Teşkilat-ı İctimaiye Cemiyeti	'Kürt Teali ve Terakki Cemiyeti' içinde farklı düşünen, kişiler ayrılarak Diyarbakır ve İstanbul'da şube kurdular. - İngiltere'nin yardımıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bağımsızlık ilanı temel amaçtı. - Bünyesindeki yüksek dereceli memurlar ile ayrılık konusunda etkili propaganda faaliyetleri yürütmüşlerdir.
<u>Diğerleri:</u> - Kürt Milliyet Fırkası - Kürt Teali Fırkası - Kürt Teşkilatı İctimaiye Cemiyeti - Kürt Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti - İstanbul Kürt Kadınlar Cemiyeti - Kürt Milli Fırkası - Kürt Hoybon Cemiyeti	1920'den sonra çoğu dernek ve cemiyet faaliyetlerini İstanbul'da sürdüremediklerinden, Suriye'ye geçmiş ve 'Hoybon Cemiyeti'ne katılmışlardır.

Kaynak: Emin Demirel. Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İkinci Basım, İstanbul, Eylül 2005, s. 21-24 ve 33-37. (Bilgiler, eserin ilgili bölümlerinden özetlenerek alınmış ve tablolastırılmıştır.)

Tablo 12 : Kürtçülük Hareketlerinin Temeli Olan İsyanlar (Mütareke ve Milli Mücadele Dönemi)

İsyan	Tarihi
Ali Batı İsyanı	11 Mayıs-18 Haziran 1919
Cemil Çeto Olayı	20 Mayıs 1920
Milli Aşireti İsyanı	1920
Koçgiri Ayaklanması	1921

Kaynak: Emin Demirel. Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İkinci Basım, İstanbul, Eylül 2005, s. 25-31. (Bilgiler, eserin ilgili bölümünden özetlenerek alınmış ve tablolaştırılmıştır.)